

Іван
САЛІЙ

Іван Салій

ВІД УТОПІЇ ДО УТОПІЇ

Книга
друга

ДО УТОПІЇ

Книга друга

ВІД УТОПІЇ

**100 років
експериментів
ДОСИТЬ ІЛЮЗІЙ**

Іван Салій

**ВІД УТОПІЇ ДО УТОПІЇ:
100 РОКІВ ЕКСПЕРИМЕНТІВ.
ДОСИТЬ ІЛЮЗІЙ**

У ДВОХ КНИГАХ

Книга друга

Київ
Видавничий дім «КІЙ»
2018

УДК 82-94
С16

Салій І. М.

С16 Від утопії до утопії: 100 років експериментів. Досить ілюзій : у 2 кн. —
К. : Видавничий дім «КІЙ», 2018. — Кн. II. — 480 с.
ISBN 978-617-7177-12-7
ISBN 978-617-7177-14-1

Аналізуючи ситуацію в державі за роки незалежності, автор висвітлює діяльність своїх сучасників — підприємців і бізнесменів, які долаючи спротив багатьох чинників, попри всі негаразди сьогодення, вмурують «свої цеглини» у величну будівлю Незалежної України.

Для широкого читацького загалу.

УДК 82-94

ISBN 978-617-7177-12-7
ISBN 978-617-7177-14-1

© Салій І. М., 2018
© Видавничий дім «КІЙ», 2018

ТАКТИКА. ПРАКТИКА:

ДОЖЕНЕМО

І ПЕРЕЖЕНЕМО

чи скористаємось досвідом

До 10-ї річниці заснування Всеукраїнської
спілки виробників будматеріалів

Присвячується будівельникам Києва
і України

Світоглядна, політична та релігійна
боротьба без упину, але успіх народу
і влади у будівництві...

ВСТУПНЕ СЛОВО

Стратегію і успішність або деградацію визначають вожді, лідери народів і націй. Вождь, поки править, як правило, одноосібно, — то геній сучасності і на віки. Але так чи інакше приходить новий вождь. І з ним — новий курс, нова стратегія. Тепер уже не «попередник», а він новий геній.

І так до сьогодні...

Та вожді і їхні установки — і високо, і далеко, і недосяжні для 99 % населення. А народ працює, ходить на роботу, їде у власному авто чи громадському транспорті... І він своєю працею біля верстата чи на будівельному майданчику створює додану вартість, міць держави та добуває кошти для повсякденного життя: народжує, святкує, турбується про дітей і ветеранів, хворіє і оздоровлюється...

Раніше ми були мало інформовані. Тож керівникам нижчих ланок управління — цитата від вождя і планові показники. Робочий люд — виконуй план ціною власного часу і здоров'я, без вихідних наприкінці звітного періоду — кварталу чи року — з ночівлею в цеху, (із власного досвіду на «Ленінській кузні» чи «Торгмаші»), — план будь-якою ціною. І тишком на кухні — анекдоти та почуті політичні ляпи «обожнюваних» вождів.

Тепер — спочатку гласність, далі — соціальні мережі. Тепер знають все про всіх. Цілодобово маса політиків і експертів, політологів і юристів, дають оцінки і поради президенту, Прем'єру чи Верховній Раді. А ефективність управління, як не дивно, падає. Усі борються з корупцією, а вона зростає ще в більш досконалих схемах. Народу, як завжди, треба «крутитися», щоби вижити, або вивищитися в атрибутах успішності: дорогущих авто, годинниках, апартаментах... серед своїх, а не в Європі чи

США, бо наші успішні діловари там — пилюка корупційна, меншовартісна...

Та життя не зупинити будь-якою недолугістю влади, чиновника чи політика, воно йде, продовжується на низовому рівні за принципом моря: штормові хвилі зверху, а чим нижче, тим повільніше і розсудливіше.

Але або розвиток, або деградація, або тактика, або уже за військовою примовкою: «Стій там — іди сюди!».

Ми не смакуємо недоліки і негаразди, ми не плазуємо і не задираємось. Ми шукаємо в історії і світі, у діях лідерів, вождів і реформаторів шлях для України і Києва.

Нам щемить і болить за втрачені ілюзії і ступор від утопії до утопії.

Ми намагаємося убезпечити правлячий клас, патріотів і поводитирів від дрімоти у глухому куті.

Долаємо невпевненість, роз'єднаність, вразливість, духовну порожнечу. Засадничою для нас має бути «Українська хартія вільної людини» (2012 р.), як і вся діяльність ініціативної групи визнаних учених і літераторів «Першого грудня». Хартію приурочили до 20-ї річниці референдуму про незалежність України. Відійшли шановані мною, світла їм пам'ять, патріоти Богдан Гаврилишин, Мирослав Попович... Авторитетні духовні і моральні лідери Іван Дзюба та Юрій Щербак разом з невеликою купкою вчених і літераторів під кожен грудень дають нам філософське усвідомлення руйнівної дійсності:

— Ми бачили багато потрясінь: могутність і занепад... масові захоплення і розчарування.

— Моральні і духовні цінності не можуть бути відкладені на завтра. Вони завжди потрібні сьогодні.

— Бути вільною людиною... чинити добро, вірити у свої сили.

— ...Не шукати винних у власній долі.

— Мислити — означає ламати стереотипи.

І так уже роками про владу, їх владу над народом і про Україну, афористично влучно і по-філософськи сучасно.

І що?!

14 грудня 2017 року: *«Ми не можемо змусити політиків слухати нас — ми можемо лише щоразу нагадувати про сумний досвід історичних поразок української еліти».*

Пригадаємо і ми останні 100 років, Київ і Україна, ми — теперішні, вони — тодішні.

КИЇВСЬКІ МІСЬКІ КЕРІВНИКИ

ЛЕНІНСЬКИЙ КУРС

Гамарник Ян Борисович (київський голова, 1921–1923 рр.). Саме він застосував метод «червоного терору», запровадивши розстріли.

Народився 1894 року в Житомирі у родині службовця. З 1914 року був учасником революційного руху, тоді ж став членом РСДРП(б). Після Лютневої революції 1917 р. — член і певний час секретар Київського губкому РСДРП(б), член Реввійськради Південної групи військ 12-ї армії, комісар 58-ї стрілецької дивізії. Після остаточного встановлення радянської влади у Києві зосереджував у своїх руках надзвичайні владні повноваження, одночасно обіймаючи посади голови Київського губкому КП(б)У, голови губвиконкому (25 квітня 1921 р. — липень 1923 р.) і голови Київради.

На початку 1920-х років становище Києва, знекровленого війною, було надзвичайно тяжким: заводи зупинилися, комунальне господарство зруйноване, безробіття набуло масового характеру. Не вистачало найнеобхіднішого: палива, продуктів харчування, побутових речей. Одна по одній на місто насувалися епідемії холери. Найкращим методом для вирішення цих проблем Ян Гамарник вважав застосування методів «червоного терору». За його ініціативи «для здійснення нормальної роботи» влітку 1922 р. запроваджено розстріли. Він відзначився створенням частин особливого призначення для боротьби зі «спекуляцією» та «бандитизмом», для конфіскації церковних

цінностей, вилучення приміщень у «нетрудового елемента» для подолання житлової кризи тощо.

У 1923–1928 роках Гамарник був головою Дальревкому, секретарем ЦК КП(б) Білорусії, потім — начальником політуправління Червоної армії, членом Реввійськради СРСР, відповідальним редактором газети «Красная звезда», з червня 1930 р. — заступником наркома оборони СРСР.

31 травня 1937 року, передбачаючи репресії через арешти у «справі Тухачевського», *застрелився*.

Гринько Григорій Федорович (київський голова, 1923–1925 рр.).

Народився 1890 року на Сумщині у родині службовця. У 16 років вступив до партії соціалістів-революціонерів. З серпня 1923 року Григорій Гринько працював головою Київського губвиконкому і Київської міськради.

Активно обстоював застосування методів нової економічної політики, відстоював розвиток традиційних для Київщини галузей, зокрема, цукрової промисловості. Ініціював розробку першого перспективного плану розвитку Київщини, виступав за використання коштів місцевого бюджету для потреб міста.

Впровадження елементів ринкової економіки уможливило відродження зруйнованого міського господарства та промисловості, дозволило підвищити добробут населення. Відроджено у 1923 році Київський контрактний ярмарок, у 1925 році промисловість Києва вийшла на довоєнний рівень. Наприкінці 1925 року в Києві повністю відновлено роботу міського транспорту.

Потім працював у Держплані України і Радянського Союзу, з жовтня 1930 року — нарком фінансів СРСР.

Розстріляний у березні 1938 року.

Але і там, і там — то був курс В. Леніна в ризних умовах.

СТАЛІНСЬКА СТРАТЕГІЯ І ЇЇ ВИКОНАВЦІ

Свистун Пантелеймон Іванович (київський голова, 1925 р.).

Народився 1890 року на Полтавщині у робітничій сім'ї, член РСДРП з 1909 року. Обіймав посаду голови Київського губвиконкому (липень–серпень 1925 р.), голови Київського окружного виконавчого комітету (серпень–грудень 1925 р.), одночасно очолював Київраду.

У 1925 році Київ став найбільшим за кількістю населення і територією містом України. Чисельність його мешканців з 1921 р. зростає з 366 396 до 485 731 особи, але робітники склали лише близько 20 % населення.

Потім працював першим заступником голови Вищої ради народного господарства УСРР, керував будівництвом Харківського тракторного заводу і був його першим директором, нагороджений орденом Леніна.

Важливою подією у житті Києва того часу стала відбудова постійного мосту через Дніпро на місці зруйнованого поляками у 1920 р. Ланцюгового мосту. У проектуванні і будівництві нового мосту брав участь професор Є. О. Патон. Нині по цій трасі пролягає міст Метро.

Заарештований і розстріляний 28 липня 1938 року.

Любченко Панас Петрович (київський голова, 1925–1927 рр.).

Народився 1897 року в Кагарлику на Київщині.

З грудня 1925 по грудень 1927 року Панас Любченко обіймав посаду голови Київського окрвиконкому та Київради. Цей період у житті країни було названо «період переходу до соціалістичної індустріалізації». Почалося будівництво нової потужної Київської електростанції, розгорнулися роботи зі спорудження суднобудівної верфі, зводилися корпуси кінофабрики, вдосконалювалося виробництво на заводі «Більшовик», става-

ли до ладу нові корпуси заводу «Ленінська кузня», винахідливо працювали майстри заводу «Червоний плугатар».

Ці успіхи киян, безперечно, вплинули на службовий шлях Панаса Любченка. Згодом він обійняв посаду секретаря ЦК КП(б)У, потім — першого заступника голови Ради народних комісарів УСРР, а 1934 року призначено головою Раднаркому, членом політбюро ЦК КП(б)У.

У серпні 1937 року П. Любченка звинувачено у керівництві націоналістичною контрреволюційною організацією і, передбачаючи свій арешт, *29 серпня він покінчив життя самогубством.*

Войцехівський Юрій Олександрович (київський голова, 1928–1932 рр.). Курс на індустріалізацію, Київ — центр середнього машинобудування.

Народився 1883 року на Київщині в сім'ї робітника-цукровика, закінчив Київський комерційний інститут. 1904 року долучився до революційного руху, входив до партії соціалістів-революціонерів, з 1918 р. — один з провідних діячів Української комуністичної партії (боротьбистів), з 1920 р. — член КП(б)У.

Посаду голови Київського окрвиконкому Юрій Войцехівський обіймав з березня 1928-го до реформи 1930 року, коли окружні органи влади було ліквідовано. У січні 1932 року призначений секретарем ВУЦВК, а до цього продовжував працювати головою Київради.

У 1928–1932 роках розвиток міста визначався загальнодержавним курсом на індустріалізацію: реконструювали Центральну електростанцію, спорудили ТЕЦ, оновили заводи «Більшовик», «Ленінська кузня», «Укркабель», побудували завод верстатів-автоматів, Дарницький шовковий комбінат тощо. У середині 1930-х років частка Києва у загальнодержавній промисловості склала 11 %. За високими темпами промислового будівництва зросло й населення міста: у 1932 р. — 586 тис., через рік — 608 тис.

У липні 1937 року Войцехівського заарештовано, звинувачено у приналежності до так званої націоналістичної організації колишніх боротьбистів. *25 жовтня 1937 року розстріляно.*

Воробйов Іван Йосипович (київський голова, 1932 р.).

Народився 1897 року у робітничий сім'ї, за фахом — робітник-модельник, член більшовицької партії з 1918 р.

Обіймав посаду голови Київради у січні-серпні 1932 року. Представник популярного на початку 1930-х років руху висуванців, що від верстата приходили керувати державою.

У 1933 році перебував на радянській роботі в Донбасі. *Подальша доля невідома.*

Биструков Василь Григорович (київський голова 1932–1934 рр.). Великі і середні заводи переводилися на централізоване управління: поставка сировини, замовлення на продукцію. 21 січня 1934 року — рішення про перенесення столиці УСРР з Харкова до Києва.

Народився 1886 року на Сіверщині в родині службовця, мав середню освіту. 1905 року вступив до Української партії соціал-революціонерів, а у 1918–1919 роках перейшов до Української комуністичної партії (боротьбистів). Учасник партизанського руху на Чернігівщині у 1919 році.

Обіймав посаду голови Київської міськради з серпня 1932-го по лютий 1934 року. *Подальша доля невідома.*

Петрушанський Рафаїл Романович (київський голова 1934–1937 рр.). Столиця — «зразковий пролетарський центр».

Народився 1895 року в Мелітополі. Член більшовицької партії з 1919 р.

З березня 1934 року — голова Київської міської ради робітничих, селянських і червоноармійських депутатів. Працював над виконанням завдання з перетворення столиці УСРР на «зразковий пролетарський центр». 1936 року було розроблено генеральний план розвитку міста, яким передбачалося створен-

ня нових промислових районів на Петрівці-Куренівці, Теличці, Корчуватому, Дарниці. Вперше забудовувалися обидва береги Дніпра. 5 листопада 1935 року у місті відкрито регулярний тролейбусний рух.

У березні 1937 року звільнений «за порушення радянської демократії».

Заарештований як учасник «контрреволюційної троцькістської терористичної організації». *2 вересня 1937 року розстріляний.*

Будували завжди, та водночас в історичній частині Києва у 1934–1940 роках було знищено понад 100 архітектурних пам'яток XII–XX ст. — Михайлівський Золотоверхий та Микільський Військовий собори, церкви: Трьохсвятительську, Десятинну, Різдва Христового, Олександра Невського, Свято-Михайлівську, споруди Братського монастиря та багато інших пам'яток. Одночасно у другій половині 1930-х років споруджено будинки Уряду та Верховної Ради, зведено житлові комплекси для урядовців.

Христинч Павло Дем'янович (київський голова, 1937 р.).

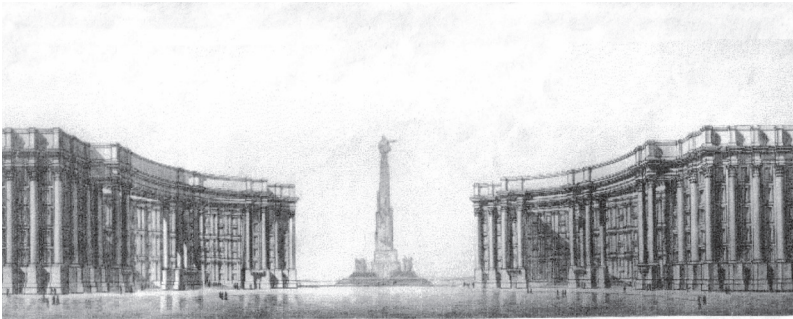
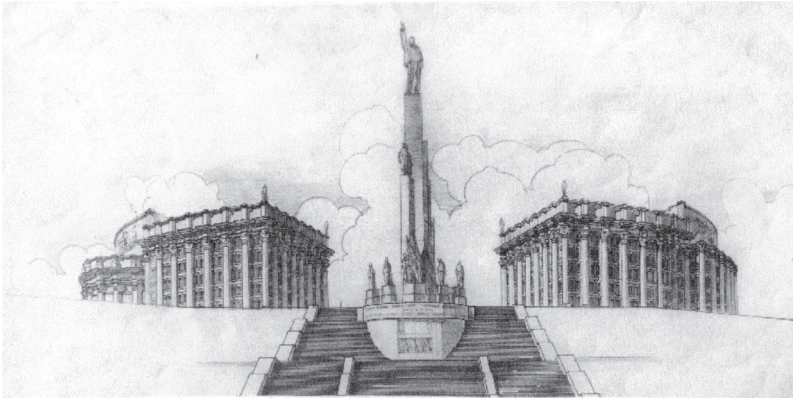
Народився 1895 року, походив з робітничої родини. Член РСДРП(б) з 1916 року. Працюючи директором київського заводу «Червоний екскаватор», у березні 1937 р. висунутий на посаду голови міськради.

Проте невдовзі після обрання «викритий як ворог народу». Передбачаючи арешт, у серпні 1937 р. наклав на себе руки.

Пашко Микола Олексійович (київський голова, 1937–1938 рр.). Народився 1908 року в Катеринославській губернії.

У листопаді 1937 року призначений виконуючим обов'язки голови Київради, але у червні 1938-го заарештований разом з іншими партійними і радянськими керівниками міста і області як «учасник антирадянської організації». У лютому 1939 року звільнений з-під арешту за браком доказів.

Подальша доля невідома.

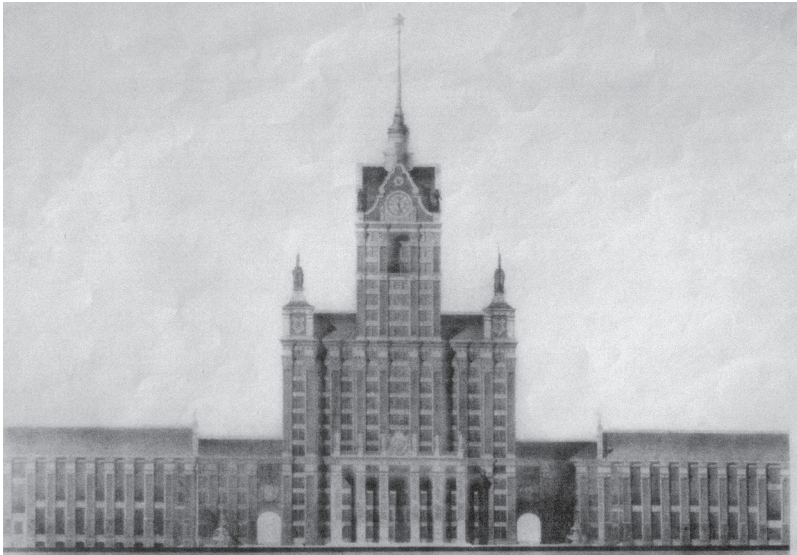
Проект урядового центру на місці Михайлівського Золотоверхого собору.

Шевцов Іван Савич (київський голова, 1938–1941 рр.).

Народився 1904 року на Чернігівщині, дитинство його минало у Києві на Шулявці.

15 липня 1938 року обраний головою Київської міської Ради депутатів трудящих, а в січні 1940 р. — першим головою виконкому Київради.

За даними офіційної статистики, **промисловість Києва у 1940 році виробила валової продукції у 24 рази більше, ніж у 1913 році.** Провідне місце посідали металообробні підприємства, які виробляли понад 30 % усієї промислової продукції міста. На початок 1941 року Київ займав 68 тис. га, його житло-

Нереалізований проект урядового центру.

вий фонд становив понад 6,6 млн кв.м. У грудні 1939 року став до ладу Дніпровський водопровід. Особлива увага надавалася транспортному забезпеченню, насамперед трамваю, який зв'язував Святошин із Бессарабкою, Житній ринок — із Броварами і Пущею-Водицею, центр міста — із Сирцем, Теличкою, Голосієвом. Довжина тролейбусних трас зросла з 3,4 км у 1935-му до 17 км у 1940 р.

2 лютого 1939 року відбулася перша передача Київського телецентру, 6 березня було відкрито пам'ятник Т. Шевченку, а 1 травня почав працювати Центральний універмаг на Хрещатику.

На 22 червня 1941 року було призначено відкриття Центрального стадіону.

З початком Великої Вітчизняної війни 6 липня 1941 року створено Штаб оборони Києва, і голова виконкому Київради Іван Шевцов увійшов до його складу.

Іван Шевцов загинув 1942 року у Києві. Його ім'ям у 1966 р. названо вулицю на Шулявці.

Варто наголосити, що керівники Києва у довоєнний період і за В. Леніна, і за Й. Сталіна призначалися-обиралися із вихідців з України. Працювали в межах двох-трьох років і йшли на підвищення у масштабах України і Радянського Союзу, бо були визначними та перспективними.

Але майже всі у 1937–1938 роках — або заарештований, або розстріляний, або застрелився...

НІМЕЦЬКА ОКУПАЦІЯ

19 вересня 1941 року до Києва, залишеного частинами Червоної армії, вступили німецькі війська. Відразу ж тут почали з'являтися похідні групи та окремі представники Організації українських націоналістів (ОУН).

Певний час місто перебувало під контролем військової адміністрації. Скориставшись безладдям, що панувало в місті на початку окупації, представники Організації українських націоналістів (мельниківського крила) здійснили спробу організувати власну українську адміністрацію. 5 жовтня ініціативною групою націоналістів на чолі із заступником голови проводу ОУН(М) Олегом Ольжичем було скликано установчі збори своєрідного українського передпарламенту — Української Національної Ради. Та сподівання щодо права самим розпоряджатись на власній землі виявилися марними (у грудні 1941 р. німці розпустили Раду). З просуванням фронту на схід місто було передано у відання міністерства східних територій рейху, і почалося формування окупаційної німецької влади, органами якої були штадткомісаріат та військова комендатура. Саме вони повністю контролювали ситуацію в місті.

Оглоблин Олександр Петрович (київський голова, 1941 р.).

Народився у Києві 1899 року, закінчив 3-ю гімназію та прослухав скорочений курс історико-філологічного факультету Університету св. Володимира. Захистивши дисертацію у 1926 році, першим з вітчизняних істориків отримав науковий ступінь доктора історії української культури. Старший науковий співробітник ВУАН (1926–1933) і АН УРСР (1935–1941).

У 1930-х роках він пережив арешт та цькування з боку радянських органів. Після цього, щоб відвести від себе удар, О. Оглоблин опублікував статтю-пасквіль на свого вчителя —

професора Митрофана Довнар-Запольського. Врешті-решт, О. Оглоблину повернули кафедру в університеті.

21 вересня 1941 р., на третій день німецької окупації, професор Олександр Оглоблин був обраний головою міської управи. Неабияку роль в обранні відіграли його особисті якості, зокрема знання німецької мови, позапартійність, зв'язки у науково-громадських колах Києва, високий науковий статус, ореол жертви радянського ладу. Майже одразу після того, як О. Оглоблин посів посаду голови, у центрі міста почалися вибухи та пожежі, спричинені диверсіями радянського підпілля.

Кінець вересня — початок жовтня стали не без участі міської управи найтрагічнішими днями німецької окупації Києва і зробили Бабин Яр сумно відомим у всьому світі. Впродовж двох днів, 29 і 30 вересня, тут було розстріляно 33 771 мешканця Києва, головним чином єврейської національності.

У ці сумні дні О. Оглоблин квалітивно добиравав апарат міського самоврядування. Міська управа складалася з низки відділів: адміністративного, житлового, транспортного, промисловості, міських та господарських підприємств, впорядкування міста, торгівлі та харчування, паливного, фінансового, правничого, культури та освіти, мистецтв, пропаганди тощо. Кожний з цих відділів насамперед виконував вказівки відповідних підрозділів німецького штадткомісаріату.

Відбувся поділ Києва на 11 районів — Богданівський, Володимирський, Дарницький, Залізничний, Куренівський, Печерський, Подільський, Святошинський, Софіївський, Шевченківський, Ярославський. У кожному з районів, згідно із наказом О. Оглоблина від 13 жовтня, було створено районну управу.

Управа формувалась, а комендатура діяла — оприлюднювала «листівки»:

Все жида города Киева и его окрестностей должны явиться в понедельник 29 сентября 1941 года к 8 часам утра на угол Мельниковои и Доктеривской улиц (возле кладбищ).

Взять с собой документы, деньги и ценные вещи, а также теплую одежду, белье и пр.

Кто из жидов не выполнит этого распоряжения и будет найден в другом месте, будет расстрелян.

Кто из граждан проникнет в оставленные жидами квартиры и присвоит себе вещи, будет расстрелян.

Наказується всім жидам міста Києва і околиць зібратися в понеділок дня 29 вересня 1941 року до год. 8 ранку при вул. Мельника — Доктерівський (коло кладовища).

Всі повинні забрати з собою документи, гроші, білизну та інше.

Хто не підпорядкується цьому розпорядженню буде розстріляний.

Хто займе жидівське мешкання або розграбує предмети з тих мешкань, буде розстріляний.

Sämtliche Juden der Stadt Kiew mit Umgebung haben sich am Montag, den 29. September 1941, bis 8 Uhr Uhr der Winkel der Melnikow- und Dokteriwskaja-Straße in der Friedhöfe zu versammeln.
Mitbringen soll Dokumente, Geld und Wertgegenstände, sowie warme Bekleidung, Wäsche etc.
Vor dem Aufbruch muss mitnehmen und sorgfältig verpacken, die nötigen Sachen.
Wer die Anordnungen nicht befolgt, wird erschossen.
Wer in verlassene Wohnungen von Juden eindringt oder sich Grabschätze aneignet, wird erschossen.

ЦЕ Є ПОПЕРЕДЖЕННЯ.

Кожний мешканець Києва є відповідальним за кожний акт саботажу.
Київ, 22.10. 1941 р.
КОМАНДАНТ МІСТА.

ЗАБОРОНЕНО:

Жителям, всім без винятку, після німецького часу від 18 до 5 годин ранку виходити на вулицю.
Хто не виконає цього наказу, буде розстріляний.
КОМАНДАНТ МІСТА.

ЗАПРЕЩАЮ:

Всім жителям города без исключения, после 18 часов до 5 часов утра немецкого времени выходить на улицу.
Кто не выполнит данного приказа, будет расстрелен.
КОМАНДАНТ ГОРОДА.

НАКАЗ

Всі голуби, що є в Києві та в передмістях, повинні негайно бути знищені.

Хто після 26 жовтня тримає ще голубів, той буде розстріляний за саботаж.

Київ, 22.10.1941.
КОМАНДАНТ МІСТА.

BEFEHL

Alle im Stadtgebiet von Kiew befindlichen Tauben sind sofort abzuschaffen. Wer nach dem 26. Oktober Besitz von Tauben angetroffen wird, wird erschossen.
Kiew, d. 22. 10. 1941.
Der Stadtkommandant

**Як репресивні заходи, з приводу акту саботажу, сьогодні 100 мешканців міста Києва були розстріляні.
ЦЕ Є ПОПЕРЕДЖЕННЯ.
Кожний мешканець Києва є відповідальним за кожний акт саботажу.**

Київ, 22.10. 1941 р.
КОМАНДАНТ МІСТА.

Wegen eines Sabotageaktes wurden heute 100 Einwohner von Kiew als Repressale erschossen.
DIES DIENE ZUR WARNUNG!
Jeder Bewohner von Kiew ist für einen Sabotageakt mitverantwortlich.
Kiew, den 22.10. 1941.

DER STADTKOMMANDANT.
JK 42-204

ЗАБОРОНЕНО:

Жителям, всім без винятку, після німецького часу від 18 до 5 годин ранку виходити на вулицю.

Хто не виконає цього наказу, буде розстріляний.

КОМЕНДАНТ МІСТА.

ЗАПРЕЩАЮ:

Всім жителям міста без виключення, після 18 годин до 5 годин утра німецького часу виходити на вулицю.

Хто не виконає даного наказу, буде розстріляний.

КОМЕНДАНТ ГОРОДА.

Verbot!

Der Bevölkerung ist es verboten, in der Zeit zwischen 18—5 Uhr (deutscher Zeit) die Straße zu betreten.

Wer dem zuwiderhandelt setzt sich der Gefahr des Erschießens aus.

Der Stadtkommandant von Kiew.

КОМАНДА УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ м. КИЄВА

Наказ Ч 5

Всім керівникам будинків м. Києва до 24-х годин зголосити всіх жидів, працівників НКВД та членів ВКП(б), що мешкають в їх будинках,— до найближчих районних Комісаріатів та Команди Української поліції м. Києва, по вул. Короленка 15, другий поверх.

Затягнення цих людей матиме наслідком смертну кару.

Керівники цих будинків та двірники мають право самі приставляти жидів до жидівського табору, який міститься при таборі полонених по вул. Керосинній.

Командант Української поліції м. Києва
О.Р.ЛІК.

№ 35—200.

ОГОЛОШЕННЯ

В Києві зловмисно пошкоджено засоби зв'язку (телефон, телеграф, кабель). Через те що шкідників надалі не можна було терити, В МІСТІ БУЛО РОЗСТРІЛЯНО 400 МУЖЧИН, що має бути пересторогою для населення.

Вимагаю ще раз по всякі підозрілі випадки негайно повідомляти німецькі війська або німецьку поліцію для того, щоб заочинці по заслугі були покарані.

БЕРГГАРД,

Генерал-майор та Командант міста.

Київ 29. XI 1941.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

В Києве зловмисно пошкоджено засоби зв'язку (телефон, телеграф, кабель). Так як шкідників не можна було терити, то В ГОРОДЕ БЫЛО РАССТРЕЛЯНО 400 МУЖЧИН, что должно послужить предостережением для населения.

Требуо еще раз о всяких подозрительных случаях немедленно сообщать немцынским войскам или немецкой полиции, для того чтобы в надлежащей мере были наказаны преступники.

БЕРГГАРД,

Генерал-майор и Командант города.

Київ 29. XI 1941.

BEKANNTMACHUNG

In Kiew wurde eine telephonische—Telegraphische Beschädigung festgestellt. Da es Täter nicht ermittelt werden konnten, wurden 400 MÄNNER AUS KIJEV ERSCHESSEN. Ich gebe dies der Bevölkerung zur Warnung bekannt und fordere Sie darauf, jede verdächtige Wahrnehmung den deutschen Wehrmachtseinheiten oder der deutschen Polizei unverzüglich anzuzeigen, damit eventuelle Verbrechen verhindert werden können.

BERNHARD,

Generalmajor und Stadtkommandant.

Kiew, den 29. XI 1941.

Як завжди, з'явилися й «активісти»:

Документи

№ 64

**Доповідна записка голови Печерської районної управи
до голови Київської міської управи О. Оглоблина
про особливості роботи місцевої адміністрації**

3 жовтня 1941 р.

До Голови Міської управи

Доповідна записка

Районові управи зараз переживають період організації. В такий момент можуть бути різні збочення та різні трактування питань, які залежать від індивідуальних даних осіб, що будують Районові управи. Для збереження єдності дій вважаємо за доцільне практикувати при Міській управі наради голів Районових Управ[,] а також галузеві наради районних працівників.

Голова Районової Управи

Печерського району /підпис/

З/Х-[19]41*

№ 65

**Лист киянина голові Київської міської управи
щодо облаштування базарів**

6 жовтня 1941 р.

Уважаемый профессор.

Заняв ответственный пост главы городской Управы, Вы, понятно, обременены сложными делами и, возможно, что такой вопрос, как состояние частного рынка, еще не попал в поле Вашего зрения. Поэтому считаю необходимым поделиться с Вами своими соображениями относительно упорядочения торговли на частном рынке, в частности «базаров». Посещая их, приходится констатировать недопустимую практику продавцов отпускать принесенные ими на базар для продажи съестные припасы только в обмен на разные товары и продукты, а не за день-

* ДАКО, ф. Р-2412, оп.2, спр. 246, арк. 17

ги. Это вызывает вполне справедливое нареkanie покупателей, что до сего времени на этот злободневный вопрос Городское Управление, не обращает внимания, чтобы упорядочить его. Мнение многих, что необходимо следующие мероприятия для дальнейшего проведения их в жизнь.

1. Опубликовать приказ, чтобы все продукты питания, вынесенные на базар, отпускались покупателям только за деньги.

2. Обмен продуктов питания на продукты и всякие товары категорически запрещается, и обе стороны несут строгую ответственность за невыполнение данного распоряжения.

3. Установить предельные цены на такие ходовые продукты питания, как овощи, молоко, яйца, жиры, и прочие, так как на рынке наблюдается вакханалия в ценах на эти продукты, например: кило картофеля — 20 руб., одно яйцо — 8 руб., маленькая луковица 2 руб., рыж[иковое] масло 100 руб. за 1 литр и т.д. — причем нет никакой гарантии, что завтра эти цены не повысятся в 1½–2 раза. — Представьте себе положение покупателя с его заработками в настоящее время или с теми незначительными сбережениями, если таковые кто-либо смог иметь.

За выполнением указанных мероприятий необходим тщательный контроль, проводимый систематически на всех рынках.

Еще одно замечание из наблюдений на рынке — это упорядочивание самого рынка в части более удобного размещения прилавков и сноса никому ненужных заборов и коробок-ларьков, которые страшно затеснили рынок и заставляют покупателей тесниться друг к другу, как в водовороте. Это относится, главным образом к базарам на Подоле.

С почтением к Вам

/підпис/

6.10.[19]41 p.*

4.10.41 покушение с помощью ручной гранаты, совершенное русским. Один немецкий солдат убит, два ранены.

5.10.41 до 5.10.41 113-й сап[ёрный] бат[альон] произвел:

* ДАКО, ф. Р-2412, оп.2, спр. 246, арк. 1–2 зв.

60 обследований на наличие мин. В общей сложности до 5.10.41 обследованы на наличие мин 154 объекта. В это число не входят улицы, площади и аэродромы.

Донесения о минах регулярно поступают и обрабатываются.

Еврейская акция временно проводится до 3.10.41.

На бульваре Шевченко, 48 создано «бюро по умиротворению» (ГФП) для принятия сообщений жителей о саботаже, партизанах, евреях и пр.

6–9.10 и 12–13.10 продолжение поисков мин на других 146, отчасти очень больших объектах (казармы, главный вокзал, оперный театр, партийные и хозяйственные здания и улицы). До 13.10.41 в общей сложности обследованы 206 объектов. [...]*

№ 69

Розпорядження завідувача відділу фінансів Київської міської управи щодо порядку надання фінансової допомоги та відпусток вагітним жінкам та породіллям

13 жовтня 1941 р.

Київська Міська Управа Відділ Фінансів.

18 жовтня 1942 р.

ч. 4933

До всіх Відділів Міської Управи та Районових Управ м. Києва

На підставі роз'яснення Штадткомісаріату (відділів П-[нерозбірливо]), повідомляємо, що до видання окремого розпорядження Рейхскомісаріату в справі захисту материнства, відпустки по вагітності надавати в такому розмірі:

а/ за 8 тижнів до родів — жінок переводити на легку роботу, а за 4 (чотири) тижні до родів надавати відпустку зі збереженням зарплати.

б/ після родів надавати відпустку ще на 3 (три) тижні тожє зі збереженням зарплатні.

В дальшому давати щодня жінкам можливість двічі за робочий день годувати дитину.

* Цитується за: Круглов А. Трагедия Бабьего Яра в немецких документах.— С. 59–60.

№ 74

**Лист киянина Міщенка голові Київської міської
управи О. Оглоблину щодо організації торгівлі***Жовтень 1941 р.*

Городская Управа не может обойтись без заграничных товаров. А для этого необходима валюта, которой Управа не имеет. Отсюда ясно, что необходимо открыть магазины для продажи пищевых продуктов за валюту, золото, серебро.

Каждый охотно отдаст Государству обручальное кольцо, серебряные ложки, Портсигары и пр. за картофель, дабы не умереть от голода, который уже начался. За полученное золото Управа может приобрести грузовики для доставки в Киев излишков продуктов из деревни.

Впоследствии можно дело расширить — принимать часы, швейные машины, патефоны и пр. За эти вещи крестьяне охотно дадут продукты. Это будет вносить Культуру в деревню и одновременно препятствовать распространению голода среди Киева.

Эту полезнейшую и простейшую меру необходимо осуществить очень скоро, не позднее 7 дней. Начать продажу необходимо с картофеля. Ведь скоро наступят Морозы и, конечно, не допустит продавать за золото мерзлый картофель. Потом нужно добавить в продажу морковь, буряков, разной крупы, муки, томата, яблок, итальянских мандарин и апельсин, бананов и других фруктов, а также печенья и булочек, так как многие больные не переносят черного хлеба.

Наиболее приспособлен для такой продажи овощно-фруктовый магазин на углу Владимирской и Большой Подвальной; подходящие магазин в доме б[ывшего] Мороза, на углу Владимир[ской] против Ста-ро-Киевской аптеки, б[ывшего] гастроном и др.

Детали организации этой продажи можно сообщить после принципиального положительного решения Управы. Напр. необходимо, чтобы кассир принимал валюту, золото и прочее без свидетелей, книжки должны выписываться на предъявителя — без фамилии адреса владельца и пр. Этого требует запуганность и подозрительность киевлян.

Если Управа не осуществит это очень скоро, то несомненно немцы подумаются и тогда вся валюта уплывет к ним, минуя Управу*.

* ДАКО, ф.Р-2412, оп.2, спр. 246, арк. 6–7.

В одному з останніх своїх службових розпоряджень голова міської управи вимагав «потурбуватися про вжиття негайних заходів щодо зняття в м. Києві більшовицьких пам'яток, емблем тощо». У подальшому, втративши сподівання на право самим українцям розпоряджатися на київській землі, О. Оглоблин відмовився від посади голови міської управи. З одного боку, він сприяв проведенню виразного курсу на українізацію міського життя і контактував з членами ОУН, але за своєю природою був кабінетним вченим, не мав досвіду адміністративної та господарської роботи. Історик зайнявся створенням при міській управі так званого «Музею-архіву переходової доби».

У зв'язку з наближенням до Києва Червоної армії у 1943 р. Оглоблин переїхав до Львова, а наступного року емігрував. Спочатку він був професором Українського вільного університету в Празі та Мюнхені, з 1951 р. — у США, де заснував Українське генеалогічне товариство та Українське історичне товариство, очолював Українську вільну академію. Він є автором близько 700 публікацій, зокрема 30 книжок, присвячених питанням соціально-економічних взаємин в Україні, історії козацької доби та розвитку історіографії.

Помер 16 лютого 1992 р. у Лудлові (штат Массачусетс, США).

Багазій Володимир Пантелеймонович (київський голова, 1941–1942 рр.).

Народився 1902 року у Волочиському районі Хмельницької області.

Перед Другою світовою війною викладав українську та російську мови у школах м. Києва, з 1936 р. — інспектор відділу народної освіти на Подолі. 1939 року вступив до аспірантури в Українському науково-дослідному інституті педагогіки, де тоді працював О. Оглоблин. Коли 21 вересня 1941 року на зборах, що відбулися в одній зі шкіл на Подолі, створювалася міська управа і головою обрали О. Оглоблина, його першим заступником назвали В. Багазія. Після відставки Оглоблина він з 29 жовтня очолив міське самоврядування.

2 листопада газета «Українське слово» опублікувала відозву Багазія до мешканців Києва: *«Українці! Злочинне панування жи-до-московського большевизму в Україні скінчилося. Німецька армія знищила мобілізовані жидівством та большевизмом численні советські армії і назавжди звільнила Україну від червоних окупантів. Громадяни Києва. Не вірте брехливим чуткам і наклепам. Наклепники каратимуться нарівні з саботажниками. Голова міста Києва Багазій».*

Одним із найскладніших випробувань для міської влади стала перша окупаційна зима. Внаслідок розрухи міського господарства центральне опалення в багатьох будинках не працювало. Житлоуправління намагалося відновити старі печі, а також налагодити протипожежний режим діючих печей. 31 жовтня 1941 р. Багазій підписав постанову «Про боротьбу з пожежами», у якій наказав усім керівникам будинків, двірникам, керівникам підприємств та установ терміново перевірити всі наявні грубки та запровадити у будинках постійне протипожежне чергування. 20 листопада вийшла постанова «Про обов'язкову явку всіх сажотрусів та пічників віком до 50 років до контори сажотрусних та пічних робіт». Згідно із нею, відповідні фахівці Києва та околиць, які не перебували на штатній службі, були мобілізовані до негайних робіт з упорядкування пічного господарства під загрозою відповідальності за невиконання.

Там, де опалення не працювало, мешканцям дозволяли застосовувати специфічний винахід, відомий ще із часів громадянської війни, — невеликі металеві печі, труби від яких виводили в димохід або просто у вікно. Такі устрої можна було «годувати» всім, що горить. Називали їх «буржуйками» — ймовірно, через непомірний апетит. «Буржуйки» офіційно іменувалися «тимчасовими переносними печами»; для їхньої експлуатації склали спеціальну інструкцію. Кожна така пічка мала пройти огляд пожежного інспектора районної управи й експлуатуватися лише з його дозволу (за огляд стягували по 5 рублів з печі).

21 листопада було видано розпорядження «Про впорядкування обліку та реалізації безгосподарного палива». У березні

1942 р., коли було створено міське госпрозрахункове об'єднання «Міськпаливо», у його розпорядження зокрема, передали торфорозробки в районі Биківні, і домоуправління могли отримувати паливо безпосередньо у нього.

Вояки-окупанти також потерпали від суворої зими, й Багазій 31 грудня розповсюдив тиражем 3 тисячі примірників свою чергову відозву: *«Переможна німецька армія звільнила Україну від жидо-більшевицького панування. Тепер на Сході, під час суворої зими тривають уперті бої і хоробрі німецькі солдати покладають своє життя за остаточне звільнення від большевизму, за світле майбутнє нової Європи. НАСЕЛЕННЯ м. КИЄВА. Звертаюсь до вас з закликом, допомогти німецьким воякам теплим одягом, а саме: кожухами, полушубками, ватними штанами, теплими безрукавками, шапками, кашне, валянками, підшитими хутром чобітьми, теплими рукавицями, а також лижвами. Я певний в тому, що населення міста Києва, якому не доводиться більше переживати жаху війни дякуючи німецькій збройній силі, всебічно підтримає збирання теплового одягу і лижв і таким способом доведе свою вдячність німецьким визволителям. Теплі речі треба здавати за відповідну плату від 2.1. до 5.1. 1942 року, з 9-ої до 16-ої години щодня до нижче зазначених місць збору при Районних управах».*

№ 88

Розпорядження завідувача відділу торгівлі та фінансів Київської міської управи про правила продажу алкогольних напоїв

26 грудня 1941 р.

Копія.

Штамп Київської Міської Управи

26/ХП — 1941 р.

№ 4/400у/1245

ДО ГОЛІВ ВСІХ РАЙОНОВИХ УПРАВ М. КИЄВА.

Більшість закусочних по м. Києву торгують горілкою, спиртом, а деякі під виглядом спирту продають навіть самогон.

Постачаються алкогольними напоями власники закусочних з рук спекулянтів, сплачуючи надзвичайно високі ціни, а тому пропонуємо перевести перевірку всіх закусочних В[ашого] району, та інших закладів громадського харчування крім ресторанів, які торгують алкогольними напоями та запровадити в життя таке:

1. Категорично заборонити продавати самогон, винних в порушенні передати Поліції.

2. Вияснити, де, у кого власники закусочних придбають алкогольні напої.

Дозволити продавати порціонно горілку 40° не вище 20 крб. 100 грам та 56° не вище 25 крб. 100 грам.

Наливки всякі міцністю 15-20° не вище 10 крб. 100 грам.

Алкогольні напої вищої міцності заборонити продавати зовсім.

3. Попередити всіх власників їдалень та закусочних, завідувачів кооперативних і державних закладів громадського харчування про те, що коли вони допустять фальсифікацію напоїв, чи затруєння дурманним зіллям, будуть притягнуті до відповідальності за фальсифікацію за законом військового часу.

4. Зобов'язати інспекторів Райуправи систематично перевіряти це на місцях.

5. Всі матеріали перевірки закладів громадського харчування в справі цін на алкогольні напої, а також справи направляти в Сектор регулювання цін Відділу торгівлі та харчування Київської Міської Управи.

Завідувач Відділу

торгівлі та харчування (Медяник)

Завідувач Сектору регулювання цін

(Білокриницька)

Згідно: (підпис)*

Коло питань, що їх вирішував В. Багазій, було вельми широким: інвентаризація будинків і помешкань, реєстрація працездатного населення на біржі праці, причини перебоїв у постачанні населення хлібом за встановленими нормативами, налагодження

* ДАКО, ф.Р-2362, оп.4, спр. 2, арк. 13.- Машинопис. Завірена копія.

трамвайних перевезень, надання дозволів на діяльність споживчих товариств і кооперативів, заходи проти шкідників у садових та ягідних господарствах тощо. Були підготовлені тарифи квартирної плати, правила внутрішнього розпорядку в житлових будинках, інструкції для двірників. За наказом голови управи рідні видатних українців М. та О. Грушевських, В. Дурдуківського, С. Єфремова отримували матеріальну допомогу від міської влади.

У лютому 1942 р., під час розправи з активістами національного руху, до гестапо потрапив і В. Багазій. Вважається, що його розстріляли у Бабиному Яру разом з Оленою Телігою (існує думка, що набагато пізніше). За іншою версією, німці звинуватили Багазія у махінаціях з квартирами і майном розстріляних євреїв.

Дехто стверджує, нібито арешт В. Багазія став наслідком провокації радянської агентури у німецькому апараті.

Форостівський Леонтій Іванович (київський голова, 1942–1943 рр.). Історик. Очолював міську управу в лютому 1942–вересні 1943 року.

Підтримував лояльні стосунки з німецькою окупаційною владою. Дякуючи за призначення бургомістром, сказав: *«Приношу щиру подяку за виказану мені довіру. Обіцяю докласти всі свої сили та здібності, щоб це довір'я виправдати. Перед населенням міста Києва і нами — його представниками зараз є тільки одне завдання: організовано, чітко працювати, щоб спільними силами забезпечити швидку перемогу над ворогом людства і культури — жидобільшовиками. Ми пережили на собі всі страхиття більшовизму і вдячні фюреру Гітлеру, нашому визволителю».*

Як міський голова, приділяв увагу господарському життю міста, транспорту, ремісництву, торгівлі, підтримував присадибне господарство, займався дошкільними і медичними закладами, сприяв відродженню української церкви. Ретельно виконував розпорядження німецької влади щодо працездатного населення віком від 14 до 55 років, стосовно якого був встановлений суворий контроль.

№ 95

Розпорядження заступника міського комісара Уде про постачання родичів робітників, яких вивезли на примусові роботи

2 лютого 1942 р.

Уповноважений
м. Києва Від II ц И./Кг
Міській Управі
Київ.

Київ, 2 лютого 1942 р.

Про: Постачання родичів робітників, завербованих на чужину.

Ураховуючи мою бесіду з Заступником бургомистра п. Волконовичем, прошу перевести слідуючи міроприємства:

1. Для постійної підтримки родин: поїхавших до Варшави шоферів, поїхавших до Німеччини робітників, відправлених до Ровно робітників, попередньо буде виплачуватись з коштів Міської Управи кожній родині щотижня 28 крб. (щодня 4 крб).

2. Розмова йде про тимчасові кількості. Остаточна установка буде, як тільки все буде остаточно вирішено.

3. На кожну родину, наближаючись до нормального постачання, є особливі вказівки щотижня видавати: за гроші:

1300 гр. хліба та

500 гр. крупів

4. Прізвища чоловіків, що відправлені до Німеччини, до Варшави та до Ровно та про час від'їзду їх Міська Управа може дізнатися на біржі праці.

Коли прізвища ще до цього часу остаточно не з'ясовані, то жінки повинні для остаточного вияснення зараз же представити всі данні.

5. Для неодружених чоловіків в нормальних випадках ці питання звичайно не виникають. В окремих випадках потрібне обстеження умов.

6. Про видачу грошей потрібно вести квитанційні книги.

Роботу треба розпочати зараз же.

[Заступник штадкомісара] Уде.

З оригіналом згідно*:

* ДАКО, ф. Р-2356, оп. 1, спр. 92, арк. 1–1 зв. –Машинопис. Копія

№ 97

**Розпорядження виконувача обов'язків голови
Київської міської управи Л. Форостівського про
порядок видачі населенню хлібних карток**

20 березня 1942 р

Розпорядження № 13 Голови міста Києва 20-го березня 1942 р.
до Голови Київсоюзу

п. Вергульова

До всіх голів районних управ

До начальника відділу торгівлі п. Бабак

22 березня — остаточний термін прописки населення. В зв'язку
з цим наказую:

1) Видачу хліба в крамницях Київсоюзу провадити по хлібних картках при умові пред'явлення до цих карток паспорта з поміткою про приписку.

2) Хлібні картки, які буде пред'явлено без приписки їх власників, відбирати та здавати Районовим Управам.

3) Зобов'язую Районові Управи прослідкувати як за виконанням цього розпорядження, так і за тим, щоб відібрані хлібні картки, в разі пред'явлення паспортів про приписку їх власникам повертались.

4) Також зобов'язую Районові Управи перевірити кожного кербуда — скільки приписано мешканців по його будинкоуправлінню і скільки видано хлібних карток та зобов'язати кербудів різницю карток видати до Районових Управ.

5) До цієї роботи приступити з 22-го Березня ц/р.

В[иконувач] о[бов'язків] Голови міста Києва /Л. Форостівський/

Тим часом радянська влада добувала інформацію про діяльність влади в окупованому Києві та про киян:

* ДАКО, ф. П-4, оп. 2, спр. 71е, арк. 15.- Машинопис. Копія.

Зправка № 1

10

По данным Ц.Ш. на 10.10. 42г.

Административное Управление в Киевской обл.

Во главе городской управы в г.Киеве вначале был поставлен профессор - украинский националист ОГЛОВЛИН Александр, но вскоре был смещен и заменен БОГОСЛОВИЦЫН.

При городской управе созданы отделы: коммунальный, финансовый, жилищный, торговый, агитации и пропаганды, социального обеспечения, здравоохранения, просвещения и отдел искусства.

По принципу городской управы организованы районные Управы с такими-же отделами.

Городская Управа подчинена коменданту города ЭБЕНГАРДУ, который подчинен Киевскому районному генеральному комиссару АКШЕЛАНУ. Генеральный комиссар в свою очередь подчинен рейхскомиссариату Украины, во главе с Эрихом ЮХ, главная квартира которого в г.Ровно.

Городская управа находится в здании Академии Наук УССР - угол ул. Короленко и бульвара Шевченко.

Управление генерального комиссара - в здании бывшего царского генерала на ул. Коммунистической между домов Б.Городецкого и ул. 25 октября.

Гестапо в здании НКВД на ул. Короленко.

Воинское командование в здании КВО на улице Коммунистической.

Управление Путей сообщения - в здании "З"а, возле оперного театра.

Командант по админделам на ул. Воровского, в бышем доме "Трезвости и просвещения".

Главное Управление полиции находится в здании Горуправы. Городская полиция расположена в зданиях районных милиций: райуправл. - в зданиях райсоветов.

Со времени оккупации Киева немцами изданы законы: о деньгах, земельный закон, закон об охране общественно-интересов, закон о мерах наказания за укрытие партизан, закон о регистрации бывших членов партии, работников НКВД и милиции и закон о порядке прописки на право проживания в г.Киеве.

Ст. пом. нач. от-ния УШВД

сержант г/с - БОБАРЬ

25.11.42г.

Сергей А. Луцк

№ 98

Циркуляр НКВС УРСР про накопичення інформації стосовно дезертирів Червоної армії, військовополонених та інших осіб, які опинились на окупованій території

30 березня 1942 р.

Сов [ершенно] секретно

Начальнику Опер[ативной] группы НКВД УССР Капитану госбезопасности тов. *Голубеву*

гор. *Купянск*

Для доклада руководящим органам нас интересует вопрос о дезертирах РККА, бывш[их] военнопленных, бежавших или отпущенных из лагерей и др[угих] категорий лиц призывного контингента, оставшихся на оккупированной противником территории.

По указанному вопросу нас интересует следующее:

1. Наличие в каждой отдельной области или районе дезертиров, бывш[их] военнопленных, бежавших или отпущенных из лагерей, лиц, попавших в окружение и не перешедших на сторону советских войск и лиц, призывного контингента, не мобилизованных в РККА и не эвакуированных в глубокий тыл.

2. Привлечение немцами дезертиров и быв[ших] военнопленных к открытой антисоветской деятельности — службе в полиции, старостате, карательных отрядах, националистических формированиях «Вільне козацтво» и т. п., вербовка агентуры из этой среды.

3. Антисоветская агитация, проводимая дезертирами и пр[очее].

4. Разложеческая и провокационная работа, проводимая немцами среди лиц призывного контингента — запугивание расстрелом частями Красной Армии при переходе линии фронта или при освобождении местности и т. д.

В городе есть зенитные пушки, пулеметы и когда появляются советские самолеты, они стреляют. Зенитки есть на Печерске. Говорят, что есть зенитные установки на вокзале, но какие именно, не знаю.

Аэродром в Киеве находится там, где был наш. Я видела почтовые самолеты над Киевом. Говорят, что на аэродроме самолетов очень мало. Сколько в Киеве аэродромов — один или два — не знаю.

Почта в Киеве работает только для военных. Частные лица почтой пользоваться не могут.

Выехать из Киева, допустим, в Западную Украину частным образом нельзя.

В Киеве есть лагеря для военнопленных. Большой лагерь был на Керосинной улице, осенью там было очень много военнопленных, сейчас мало. В Дарнице есть лагерь военнопленных. Там их сейчас тоже немного. Есть лагерь военнопленных в Полтаве, но где он находится — не знаю. Не доходя Лубен, примерно, в 40 километрах от Лубен также есть лагерь для военнопленных. Во всех этих лагерях командный состав и рядовые.

В Киеве восстановлен второй хлебзавод на Дегтяревской улице, он выпекает хлеб для армии и населения, затем пивной завод для немцев. Где он находится, не знаю. Восстановлена трикотажная фабрика, которая вырабатывает селянские платки и трикотинные безрукавки. Работает кабельный завод — весь ли или отдельные цеха — не знаю. Когда восстанавливали мост в Киеве, то для моста на кабельном заводе делали стальные канаты.

Работающим на предприятиях платят такую же зарплату, как и при советской власти. Работающим дают на неделю один килограмм 200 грамм хлеба, а всем остальным выдают по 200 грамм хлеба на день и то нерегулярно. Хлеб получают по карточкам. Карточки выдает правление пищеторга. Раньше карточки давали всем, а сейчас надо иметь, если ты не работаешь, книжку с биржи труда. Карточки выдаются на месяц. В каждой карточке 45 талонов — 30 на хлеб, а 15 запасных. На эти запасные талоны иногда дают полкилограмма соли, коробочку спичек. Я хотела получить карточку, но так как у меня не было книжки с биржи труда, то мне карточки не выдали.

Деньги идут и советские, и немецкие. Вначале охотно принимали немецкие деньги, а сейчас не берут. На базаре берут только советские деньги.

Немцы вывозили население в Германию, причем вначале ехали добровольно, а потом добровольно уже никто не хотел ехать, и начали отправлять насильно. Те, что убежали, рассказывали, что многие по дороге в Германию замерзли, относились ко всем очень плохо, горячей

пищи не давали. Женщин повезли на сельскохозяйственные работы, а мужчин на заводы. Профессия, специальность — не учитывались. Сейчас на улицах Киева почти не видишь мужчин, так как стоит показаться на улице, как могут забрать в машину и насильно увезти. Учреждения работающим выдают справки или удостоверения с места работы, но были случаи, что и со справками забирали.

Проходя по селам, я разговаривала с колхозниками, интересовалась, собираются ли они сеять, сеяли ли уже. Те селяне, которые живут возле фронта, прекрасно посеяли, те же, которые живут в глубоком тылу противника, совершенно не сеяли, заявляя, что нечем сеять — нет семян, нет тягловой силы, инвентаря.

В Киеве работает только оперный театр и кинотеатр. Кто директор оперного театра, я не знаю.

В Киеве издается газета «Нове українське слово». Кто редактор газеты — не знаю. Газета стоит рубль. Редакция газеты помещается на Бульварно-Кудрявской улице, в том здании, где помещалась редакция нашей газеты. Газета продается и в киосках. Есть немецкие газеты, но названия их не знаю.

Есть ли в Киеве «Просвіта» — не знаю. В Кировском районе есть кооперативный союз. Председатель этого союза Дынник.

Как одето население? Большинство одето в том, что было. Те, которые приехали из Германии, ходят в гражданских костюмах, в шляпах. В шляпах сейчас много мужчин на улицах. В гимнастерках и сапогах не ходят. Женщины и мужчины носят вышитые сорочки. В Киеве на Крещатике есть магазин художественной вышивки. Там можно заказать вышитую сорочку или блузку. Из материала магазина вышитая блузка стоит 600 рублей, а из своего материала — 300 рублей. В городе появились желтоблаkitники, которые ходят в широких штанах, галстуках желто-голубого цвета. Много появилось петлюровцев, которые также ходят в широких шароварах и петлюровских шапках.

В Киеве много закусовых, открытых частниками. Цены в этих закусовых очень большие. 25 грамм хлеба — 4 рубля, стакан чая с сахарином — 3 рубля, стакан кофе с сахарином — 4 рубля, французская булочка — 20 рублей, тарелка горохового супа — 6 рублей, 100 грамм колбасы — 60 рублей, 100 грамм водки — 50 рублей, 15 грамм

масла — 7 рублей, тарелка рисового супа — 10 рублей, конфеты из крахмала кустарного производства — 5 рублей две штуки, пирожное — 10 рублей. В закусную могут зайти все. Заходят туда и немцы, большей частью солдаты. На базарах все есть, но все очень дорого.

В Киеве зимой разворота партизанского движения не было. Мне приходилось говорить со многими мужчинами. Все они ждут наступления весны. Вот, например, я разговаривала с тов. Окипным Павлом Григорьевичем, который при советской власти работал инженером, сейчас он скрывается. Окипный — член партии, живет на Михайловской, дом № 12, кв. 24. У него много товарищей. И вот он и его товарищи считают, что им надо только пережить зиму, а потом они пойдут в леса и будут в партизанском отряде.

По селам мужчины также ожидают весны. Они говорят: только начнется весна, и мы немцам покажем. Когда я проходила по селам, то мне говорили, что много партизан в Полтавской области. Вот, например, много партизан в селе Перерванцы Полтавской области.

Каковы настроения крестьян? Есть такие, что радуются немцам, они думают, что немцы им дадут землю. Это, конечно, кулаки, а большинство таких, которые очень недовольны немцами. Они говорят, что самое выгодное дело для них колхозы, когда были колхозы, ни о чем они не думали, были тогда и трактора, и плуги, и комбайны, все было. Отработашь, придешь домой, а дома тоже все есть.

Выступали ли по селам петлюровцы с докладами? Ни по селам, ни в самом Киеве никаких докладов петлюровцев, никаких собраний не было.

В театре в Киеве бывают только немцы и молодые девушки по 16–18 лет. Пожилые люди в театр не ходят. Среди знакомых девушек у меня таких нет, но я слышала, что есть такие девушки, которые уже повыходили замуж за немцев.

Когда немцы вошли в Киев, они днем и ночью ходили по квартирам и забирали все то, что им нравилось. Из тех квартир, которые были оставлены, они забрали буквально все. Был приказ, чтобы население лишние продукты снесло в пищеторг, разрешалось оставлять запас продуктов не больше чем на месяц. Был приказ также, чтобы лишнее топливо население сдало. Паровое отопление в Киеве не работает.

Немцы и вешают, и стреляют. На бульваре Шевченко против Бес-сарабки повесили трех молодых парней, работавших на кабельном за-воде. Тут же была надпись — за саботаж и подрыв производства во-енного вооружения.

Когда в Киеве были поджоги и взрывы, то появились приказы председателя Киевской городской управы, что за поджог дома будет расстреляно 400 человек. Были уже и такие приказы, где указывалось, что 400 человек расстреляно и если будут поджоги, то будут продол-жать стрелять людей за них.

Недавно начал работать суд. Где помещается суд — не знаю.

В Киеве и в других городах — Краснограде, Полтаве, Борисполе немцы применяют телесные наказания. Вот был такой случай: в Киеве на восстановлении железнодорожного моста никто не хотел работать, многие разбежались. Тогда немцы начали искать убежавших. Нашли 7 человек, привели их к месту работы, раздели до белья и каждому дали по 25 резок. Рассказывают, что и по селам также применяются телесные наказания.

В последнее время много случаев расстрела коммунистов из чис-ла тех, которые брались на учет.

В Киеве раньше говорили только по-украински, а вот уже месяца два как слышишь и русскую речь.

г. Ворошиловград.

6.V.1942 года.

Подписал: Мунд, вахмейстер охранной полиции и начальник охранной команды.

Перевел: переводчик /Гречке/

Власне, у подальшій своїй діяльності бургомістр демонстру-вав окупаційній владі цілковиту слухняність та лояльність. Це дозволило йому уникнути сумної долі попередника.

Упродовж кількох місяців діяльність міської управи прохо-дила в умовах глибокого тилу, коли німецькі війська прорива-лися до Волги. У цей час до певної міри налагоджувалося мирне

* ГДА СБУ, ф. 2, оп. 99, спр. 10, арк. 468.— Оригінал. Машинопис.

міське життя. Л. Форостівський, зокрема, завершив розпочату В. Багазієм діяльність щодо перепису населення. За даними на 1 квітня 1942 р., у Києві мешкали 352139 осіб (передвоєнне населення столиці УРСР сягало близько 850 тис. мешканців). Л. Форостівський опікувався мережею дошкільних та медичних закладів, утриманням безпритульних, вживав заходів до відновлення міського зоопарку тощо. Він віддавав належне організації господарчого життя (зокрема, 17 березня 1942 р. видав розпорядження про заснування Палати мір та ваг, 4 квітня того ж року — про відновлення та розвиток пасічництва у Києві, 16 травня — про організацію Київміськторгу тощо).

На ринках міста спостерігались шалені темпи зростання надходжень до Управи.

Коливання визначилося тими ж причинами, що й надходження разового збору Надходження за 10 місяців за оренду торгприміщень - 679 450 крб., при чому спостерігалися коливання у надходженні. Появлялося це заборгованістю та закриттям частини приміщень.

Разом надходження за 10 місяців року ринків у кварталовому розрізі визначалися так:

Статті надходження	Фактичне надходження в тис. крб.				
	IV квартал 1 кв. 1942 р.		2 кв. 1942 р.		
	[19]41 р.	в тис. крб.	в % до IV квартал	в тис. крб.	в% до IV квартал
Разовий збір	395,1	605,1	153,1	987,9	163,2
Валовий збір	39,5	131,8	331,1	196,4	149,0
Оренда	123,1	216,8	176,1	260,4	120,1
разом	557,7	953,7	171,0	1444,7	151,5

Директор

Управління ринків м. Києва

/Пожарський/

ДАКО. - Ф.Р-2412. - Оп. 2. - Спр. 251.-Арх. 10 - 14.

Машинотис. Копія.

Бургомістр ретельно виконував настанови окупаційної влади. Так, 6 травня 1942 року він підписав постанову «Про обов'язкову явку працездатних мешканців м. Києва на роботу за оповістками Біржі праці», яка запроваджувала суворий контроль за трудовою діяльністю та пересуваннями всього працездатного населення від 14 до 55 років. Як відомо, Біржа праці

ВІДОЗВА ДО НАСЕЛЕННЯ МІСТА КИЄВА

Понад 100 000 чол. живуть зараз у Києві, які не зайняті на роботі. В кожній останній відвізці я висловив принцип: хто не хоче працювати, не повинен також і їсти. Але багато хто не розумів цього. Вам, що не працюють, я пропоную тепер новий і єдиний шанс. Ви можете зголоситися з Вашими родинами до роботи в безчисних місцях у західних областях. Від'їзд звільнено, до вокзалу—траншас. Ви вигнаєте всі перешкоди і вигоди, якими користуються там Ваші земляки. Покажіть, що Ви хочете всю свою робочу силу поставити на службу перемозі. Зголошуйтесь до головного вокзалу. Там Ви дістанете точніші відомості.

Хто не зголоситься, покаже цим, що він — наш ворог і не може претендувати на приміщення, одяг та харчування.

Я каратиму з усією суворістю тих, хто намагатиметься працювати мої заводи.

Ті, що працюють, а також їхні родини будуть позначені білою нарукавною пов'язкою з моєю службовою печаткою і не підлягатимуть цим заходам.

Звільнитися з базарів та з родинами на головний вокзал вдень за таким планом:

14 ЖОВТНЯ 1943

район на північ від Брест-Литовського шосе, включаючи Куреніпку, на захід — включаючи Сирець та селище Волейков;

19 ЖОВТНЯ 1943

райони Солом'янка та Олександрівська до Кадетського шосе, Прогасів Яр, Забайків'я, Сопки, Демішка до Васильківської;

24 ЖОВТНЯ 1943

частина центра міста, що обмежена Брест-Литовським шосе, на сході — Кадетським шосе, на заході—залізничною колією;

29 ЖОВТНЯ 1943

весь інша ще заселена частина міського району.

Харчі та доручку видаватимуть на вокзалі.

Ковчег, корів, свиней, кіз, овецьок, собак та кішок треба здати. Здача відбуватиметься за плату та під інвентарію на колишній дзеркальний фабриці «Мігос», Брест-Литовське шосе, ріг Галицького базару.

Науковці, ліварі, інженери та всі працівники з вищою освітою будуть охоронені окремо. Вони повинні сподіватись з'явитися для реєстрації на Брест-Литовське шосе, 39 (Політехнікум). Хто не з'явиться до вечора 15 жовтня 1943 р., не зможе розраховувати на особливе ставлення.

Від'їзд фольксдейче, які ще залишилися у Києві, відбувається окремо, як передбачається — у вівторок, 19 жовтня 1943 р., після реєстрації в місцеве житловою відділі (тепер на Брест-Литовському шосе, 70). Докладніші відомості одержувати в житловою відділі.

Київ, 11 жовтня 1943 р.

Київський міський комісар

відділом: БЕРНДТ.

(що займала приміщення сучасної Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури на Вознесенському узвозі, 20) була фактично першим етапом на шляху до примусових робіт у Німеччині. 19 травня вийшла постанова Л. Фюрстівського про заборону приймати на роботу осіб без посвідчення про належну прописку.

Наприкінці окупаційного періоду міське самоврядування повністю втратило самостійність; кількість міських районів від початку 1943 р. було скорочено з 11 до 8. У листопаді 1943 року Л. Фюрстівський залишив Київ разом з нацистами та згодом емігрував. Доля закинула його за океан. У 1952 році, мешкаючи в Аргентині, колишній

ній київський бургомістр видав у Буенос-Айресі українською мовою книжку «Київ під ворожими окупаціями». У ній автор на підставі певних документальних даних суворо засудив «як московських, так і німецьких окупантів» за фізичне та духовне руйнування Києва. На початку він звернувся до читачів із вступним словом, у якому пояснював, що вважає своїм обов'язком оприлюднити наведені матеріали «як свідок подій і життя

УКРАЇНЦІ МІСТА КИЄВА!

Українці, два роки мирної і спокійної праці лежить за нами. Ця праця за цей час стала великим вкладом у відбудову вашої батьківщини і Нової Європи. Німецька армія звільнила вас від нещасного жидо-більшовицького ярма та жахливого терору ГПУ. Большевицька проклята система керування нещадно виснажувала з народу все те, що він здобував своєю тяжкою працею. Лише німецьке командування вдалося до планомірної відбудови країни, в якій ви всі з радістю взяли участь.

Страшнейший голод і терор зараз лютує серед нещасного населення в совєтському тилу. Ви, всі чоловіки й жінки м. Києва, самі, на власній шкідливі зазнали всі ті страхоти голоду, що лютував у 1933 році. Але затямарюється той жахливий рік перед сучасністю, де з наказу жидо-більшовицького Кремля та його капіталістичних спільників Лондона та Вашингтона пререкли російський парід на вирій голод. Голод лютує в країні. Сталін не бачить іншої можливості й виходу, як кидати рештки своїх сил у бій за хліб. Багата українська земля, звільнена від большевиків, вже розподілялася у власність українському хліборобові, і зараз цю землю Червона Московія знову намагається у вас одібрати. За ваш хліб і вашу худобу червоноарміївці женуть на вирну смерть під нищівний вогонь німецької зброї.

Дармо намагається большевицька пропаганда галасувати, що спокійний і планомірний німецький відступ є ніщо інше, як «совєтська героїчна перемога». Які брехливі стратегі! Хіба це розбите, переможене військо, що зараз спокійно перебуває в Києві?

Чи може це та сама армія, що два роки тому сотнями тисяч потрапила в полон? Прауду кажуци, за цей час Сталін дечому навчився у німців. Але йому та його жидівським радникам ніколи не вдається розкусити розумну й далеководну стратегію німецького голоногого командування. Ви питаєте, чому це так? Тому, що німецька маневрова війна на великих просторах Сходу віде не дала можливості ворогові будьде оточити або знищити навіть невеликі німецькі з'єднання. Але як це справді було два роки тому? Большевицька армія потрапила в полон по 500, 600 і 800 тисяч чоловіка відразу разом з своїми комісарами та генералами.

Де є такі факти, щоб на протязі цього літа транжилося щось подібне з німецькою армією?

Німецький фронт наче стисла пружина. В той час, коли совєти напружують всі свої сили, щоб нанести йому удар, фронт завжди залишається неупокореним, — так ними днями розповідав військовополонений совєтський капітан.

Він, як і большевицьке командування, розгублений і не розуміє, як це свідчить і світова преса, чому німці так спокійно і планомірно відходять назад.

Чоловіки й жінки Києва!

Німецька зброя в майбутньому дасть сама на це відповідь, яка залежить лише від вас.

Але сувора війна вимагає і суворих розпоряджень. Ці розпорядження стосуються як солдатів, так і цивільного населення, що перебуває в прифронтовій смузі. Військові події відмежовують солдата від цивільного населення, якому небезпечно перебувати в бойовій зоні. Там, де гуркочуть гармати, немає місця цивільному населенню. Турбота за цих мирних чоловіків, жінок та дітей є справою кожного справедливого командування.

Чоловіки й жінки Києва!

Довір'я, що сполучало нас на протязі двох років, мусить тривати і в цей тяжкий час війни. Теперішні військові події тяжко відбиваються на вашому житті, і тому наші заходи — це заходи для збереження цивільного населення, щоб не гнати його на фронт, а відвести далі в тил багатові України, де воно знайде працю, хліб і спокій. Ви прозрозете ці необхідні розпорядження і, з нашим довір'ям, у ваших власних інтересах допоможете нам провести їх в життя.

Всім вам відомо, що кожний, хто не виконує цього розпорядження, діє на користь жидо-більшовицтву, розцінюється як саботажник і підлягає суворому покаранню за ті чи інші вчинки.

Большевицька пропаганда намагається обдуровати нас своїми облудними жидівськими гаслами. Вони галасують за священний Київ, обіцяючи йому хліб-сіль, а в дійсності знову несуть голод, злидні й терор. Пригадуйте, як багато вам обіцяли большевики в Жовтневу революцію і що вони в дійсності дали вам.

Як зараз здійснюються большевицькі обіцянки? Відповідь на це може дати населення міст Бахмача, Конопотна та Сум, що стало жертвою большевицьких обіцянок. У фронтовій смузі деякі чоловіки під час евакуації переховувалися в лісі та інших місцях, не дивлячись на те, що німецьке командування дало їм можливість відійти далі від фронту і уникнути зайвих втрат крові. Але совєти зараз же їх всіх мобілізували і без обмудуривання, навіть без зброї погнали на передові лінії фронту, як гарячє м'ясо, під нищівний вогонь німецької зброї. Вони масами гинуть на фронті або потрапляють у полон з схиленими головами.

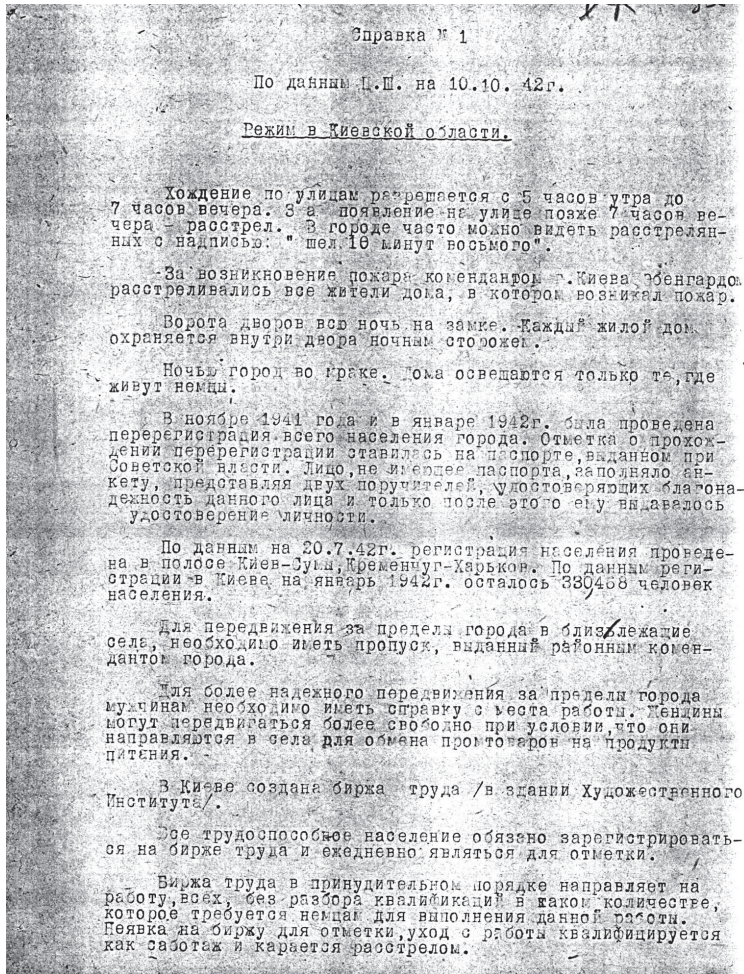
Пізно вони усвідомили, що не слід забувати большевицьких жахливих методів терору та вірити жидівським обіцянкам, щоб не стати їх німою жертвою.

Щоб уникнути цієї участі в жорстокій війні, вас хоче й може врятувати німецька армія. Всі міроприємства, які в у ваших інтересах, добре обмірковані і енергійно й планомірно застосовуються в життя. Коли ви хочете сприяти нам у наших же інтересах, тоді виконуйте всі наші міроприємства без гаян, охоче й добровільно. Цим самим ви допоможете своїй батьківщині, а німецька армія з зброєю в руках бореться за волю всіх народів Нової Європи, також за волю вашої батьківщини — України.

ГІ 21/М

м. Києва під час другої світової війни, якому пощастило зберегти офіційні матеріали того часу». Він «забув» лише додати, що сам був активним функціонером як більшовицького, так і гітлерівського режиму...

Помер Л. Форостівський у 1974 році, за деякими свідченнями, у Сполучених Штатах.

Домууправлениям вменено в обязанность выявлять безработных и направлять на биржу.

На работе все находится под вооруженной охраной немцев и латвий. Ночью все рабочие содержатся в лагерях и до утра не отпускаются до окончания работ.

Сбои в Киеве производятся ежедневно.

Главной задачей биржи труда является вербовка рабочей силы для отправки в Германию. По данным на 18.5.42г. из Киева в Германию вывозится все мужское и женское население в возрасте от 14 до 55 лет.

Кроме того, Киевская биржа труда является также источником снабжения живым товаром офицерских пусличных домов.

Ст.пом.нач.от-ния УШД
сержант п/б - ЗОБАРЬ

26.11.42г.

Сергей А. Лыс

Довідка в УШД про режим у Київській обл. під час окупації гітлерівськими військами.
26.11.1942р.

Центральна державна архівна
громадська організація України
Ф. 6 Зар. ін. 1 - Спр. 4208

арх. 22

Як уже зазначалося, під час окупації в Києві залишилось орієнтовно 300 тис. із 850 тис. мешканців, місто функціонувало, виживало і боролось. Архівні документи дозволяють нам відчувати занепад міста. Та настав час його розквіту — тепер киян понад 3 мільйони!

ВІДБУДОВА

Мокієнко Федір Васильович (київський голова, червень 1944 р. – лютий 1946 р.).

Народився 19 березня 1910 р. в містечку Кобеляки Полтавської області в робітничій сім'ї.

З квітня 1938 року працював у апараті Київського обласного комітету КП(б)У, був обраний секретарем обкому партії. З початком Великої Вітчизняної війни призначений уповноваженим Державного комітету оборони СРСР з евакуації. 1941 року за завданням ЦК КП(б)У організовував підпілля у Жашківському і Ставищинському районах Київської області. Як політичний працівник, брав участь у боях під Москвою, на Кавказі, визволяв Україну. Був нагороджений орденом Вітчизняної війни II ступеня та орденом Червоної Зірки.

Після визволення Києва від фашистських загарбників у листопаді 1943 р. Ф. Мокієнка було відкликано з діючої армії і призначено другим секретарем міськкому партії, у червні 1944 р. затверджено головою виконкому Київської міськради.

Це був дуже складний для Києва період. Міська влада докладала значних зусиль для вирішення найгостріших проблем: забезпечення населення житлом і продовольством, розчищення вулиць від руїн і завалів, відновлення роботи комунального господарства і транспорту.

22 червня 1944 року голова Ради народних комісарів УРСР М. С. Хрущов підписав постанову «Про проектування забудови вулиці Хрещатик у місті Києві». Було оголошено відкритий конкурс попередніх проектів і до участі у проектуванні запрошено не лише кращих архітекторів Києва, а й Москви, Ленінграда та інших міст. Вже менше ніж за рік постановою від 8 березня 1945 року, Раднарком затвердив висновки Ради журі конкурсу і почалася детальна розробка забудови центру міста.

На Хрещатику планувалося, зокрема, звести міськраду, Будинок профспілок, поштамт, радіокомітет, Клуб радянської інтелігенції, драматичний театр на 1000–1200 глядачів, Будинок художньої та кустарної промисловості, пантеон героям війни, кінотеатр з кількома залами, будинки для двох-трьох республіканських трестів, кілька готелів, житлові будинки підвищеного типу тощо. На перших поверхах будинків мали бути ресторани, кафе та «зразкові магазини різного призначення». Водночас у процесі детального проектування архітектори внесли пропозицію відмовитися від розміщення на Хрещатику народних комісаріатів оборони і закордонних справ та Будинку культурних зв'язків із закордоном, як це намічалось спочатку.

У реалізації програми відбудови брав активну участь і Федір Мокієнко, але вже на іншій посаді. 2 лютого 1946 року його було звільнено з посади голови міськвиконкому і призначено заступником секретаря Київського обкому КП(б)У та завідуючим відділом паливної промисловості. Однак у березні 1947 року він повернувся до міськвиконкому першим заступником голови. На цій посаді працював до 1953 р., потім керував Київобллегхарчопромом, у 1956–1958 рр. був заступником голови Київського облвиконкому.

Давидов Олексій Йосипович (київський голова, грудень 1947 р. — жовтень 1963 р.).

Народився 5 липня 1907 року в містечку Климовичі Могильовської області (Білорусь).

З 13 років працював слюсарем у рідному місті, потім — на підприємствах Донбасу, зокрема, на Краматорському машинобудівному заводі. 1927 року став членом комуністичної партії.

По закінченні інституту працював на київському заводі «Червоний екскаватор» — майстром, начальником механічно-складального цеху. Тут О. Давидова обрали се-

кретарем парткому заводу, у 1938 році — першим секретарем Жовтневого райкому КП(б)У м. Києва. З початку Великої Вітчизняної війни він — активний учасник оборони Києва від фашистів (комісар правого сектору оборони Києва), з 1942 року перебував на партійно-політичній роботі у складі армії Південного фронту.

Після визволення Києва Олексій Давидов — секретар та другий секретар міськкому КП(б)У. У грудні 1947 року його обрано головою виконкому Київської міськради. На цій посаді він беззмінно перебував до останнього дня свого життя — *20 жовтня 1963 р.*

Зрозуміло, реалізувати масштабну програму з відбудови та реконструкції повоєнного Києва в умовах зруйнованої економіки, виснаженої війною країни було вкрай непросто. В руїнах був не лише Київ, а й уся Україна. Та попри це, в Києві вирішили взятися ще й за продовження будівництва метрополітену, яке зупинила війна. Постанову про це Раднарком СРСР ухвалив 5 серпня 1944 року, а в квітні 1949 р. було утворено управління державного будівництва метрополітену в м. Києві «Київметробуд». Того ж року, у серпні, урядом було схвалено уточнений проект забудови Хрещатика. Чимала заслуга в усьому цьому належить саме О. Давидову.

Упродовж 1948–1950 років виконком ухвалив низку показових рішень: «Про організацію планетарію», «Про будівництво Центрального критого ринку по вул. Воровського, № 13–17», «Про заходи з благоустрою аеропорту», «Про заходи щодо будівництва Республіканської сільськогосподарської виставки». За підписом О. Давидова тоді вийшли рішення міськвиконкому про відведення землі під будівництво Дарницької ТЕЦ, про спорудження телевізійного центру та Зеленого театру.

Багато зусиль доклав Давидов для відкриття у колишньому костюлі св. Олександра, який використовували як робітничий гуртожиток, а потім як книгосховище Київського планетарію.

23 квітня 1957 року бюро Київського міськкому КП України і виконком Київради ухвалили постанову «Про будівництво

Парку вічної слави воїнам Великої Вітчизняної війни на території колишнього Аносовського парку».

КУРЕНІВСЬКА ТРАГЕДІЯ

«13 березня 1961 року о 8 годині 30 хвилин ранку з верхньої частини Бабиного Яру сталось раптове сповзання значних мас розрідженого ґрунту-гідронамиву, які затопили територію площею до 25 га і призвели до людських жертв та значних руйнувань».

А далі у доповідній записці Урядової комісії описується наслідок аварії. *«...Потік розжиженого ґрунту, що рухався по Бабиному Яру зі швидкістю 3–5 м/с при висоті валу від 6 до 10 м, протягом 30 хв. затопив декілька кварталів по вул. Фрунзе, Троїцько-Кирилівській, Тульчинській, Дмитрівській і Агротехніки, загальною площею до 25 га».*

На 25 березня 1961 року, за офіційними даними, в районі затоплення було виявлено 133 тіла, доля ще 8 осіб невідома. З 143 потерпілих, помічених у лікарні міста, на цю дату видужали 68 осіб, померли 4 особи.

Ось така офіційна версія цієї трагедії, яка за тодішніми документами значиться просто аварією. Однак є й інші погляди на те, що трапилось на Куренівці у березні 1961 р. До речі, про саму подію у пресі практично нічого не повідомляли. Лише газета «Вечірній Київ» вмістила два некрологи і невелике повідомлення Урядової комісії про закінчення розслідування причин аварії у Бабиному Яру. Однак офіційні чинники так і не дали відповіді на запитання: чому виникла потреба замивати його? Одна з версій говорить про таке. Одразу після війни мародери ночами почали розкопувати масові поховання киян на місці їхнього розстрілу фашистами у Бабиному Яру. Шукали коштовності, що їх нацисти не зуміли зняти зі своїх жертв. Навіть міліція була безсила. Щоб покласти край цьому блюзнірству, нарузі над пам'яттю безневинно убитих, міська влада з дозволу вищих республіканських і союзних інстанцій почала замивати

цю територію замість того, щоб належним чином її охороняти або одразу розпочати створення меморіалу. Постанову про спорудження пам'ятника загиблим Раднарком УРСР та ЦК КП(б)У видали ще у березні 1945 р., але її не було реалізовано.

Для самого О. Давидова Куренівська трагедія — удар, після якого він, судячи з усього, так і не звівся на ноги. Очевидці стверджують, що на засіданні президії ЦК його навіть зняли з посади. Щоправда, через два дні відновили. Уже вкотре на його захист нібито став особисто М. Хрущов.

М. Хрущов, Л. Каганович, Л. Мельников, О. Кириченко, М. Підгорний, П. Шелест вважали своїм прямим обов'язком безпосередньо втручатися у відбудову і планування розвитку української столиці, вносити свої корективи у цю справу. Зрозуміло, що О. Давидову треба було мати неабиякий хист, навіть дипломатичний таланти, щоб знаходити потрібні компроміси і водночас використовувати в інтересах міста і киян амбіції перших керівників України.

Зняли сувору догану з О. Давидова, оголошену йому президентом ЦК КПУ, аж у вересні 1963 року, за місяць до його смерті, що сталася 20 жовтня. Він помер раптово, залишаючись чинним головою виконкому Київської міськради, членом ЦК КПУ, депутатом Верховної Ради УРСР.

Гусев Володимир Олексійович (голова київського виконкому, серпень 1968 р. — листопад 1979 р.). Виявився самодостатнім, неслухняним та сильним.

Народився 23 липня 1927 року в Донецьку в сім'ї службовця.

Головне завдання партії на той період: «Забезпечити житлом всіх киян!» Так само як і трудящих інших міст. Але в Києві це робилося більш прискореними темпами. Тим паче, що в місті розвивалась оборонна промисловість. Дві третини підприємств Києва працювали на «оборонку», і їм давали багато грошей ...

В. Гусев згадував: «В основному, звичайно, зверху надходили позитивні пропозиції щодо розвитку міста Києва. Але були й винятки, які викликали подив. Пригадую, якось викликає мене до себе секретар обкому партії товариш Цибулько і каже:

— Будемо будувати будівлю обкому партії на Володимирській гірці, на тому місці, де був Михайлівський Золотоверхий.

Я кажу:

— Це неможливо! Рано чи пізно доведеться Михайлівський собор як велич, як гордість самотньої архітектури українського народу відновлювати.

— Про що ти говориш! Буде обком!

Я кажу:

— Обкому там не буде!

— А ось всі дали згоду. Навіть Примак — головний архітектор.

— А я, кажу, не даю згоди. Рішення виконкому не буде. Через мій труп тільки зможете.

А він каже:

— Значить, буде труп.

І почався тиск ...»

Коли В. Гусев був головою київського виконкому, місто потужно розвивалося. Увесь лівий берег забудовували. Будували інститути, заводи, житло, метро, мости та ін. Але чомусь поставало питання про усунення його з посади у порівняно молодому для керівника такого рангу віці — 52 роки.

В. Гусев згадував: «Справа в тому, що в останній рік мого перебування на посаді голови міськвиконкому мені стали пропонувати приймати і виконувати рішення, проти яких я категорично був проти. Наприклад, закінчили будівництво нового музею Леніна (нині «Український дім»). Раптом мені кажуть: управління справами доручило знести філармонію, тому що вона своїм виглядом заважає музею Леніна. Я обурився і питаю:

— А хто це таке сказав?

— А це, — кажуть, — керівництво розпорядилося, а виконати доручили тобі.

Я кажу:

— Ми категорично проти. Ми маємо намір відновлювати філармонію, тому що в ній кращій акустичний зал, якого немає у всій Україні. І Боже збав, я не знесу.

Доповіли — не сподобалося. Потім хтось придумав щось схоже — закрити “Бессарабку” як ринок і зробити там спортивний зал. Я теж категорично заперечував. Три розмови було зі Щербицьким. Він мені:

— Ринок в центрі Києва — це крисятник. Треба його закрити і під спортзал переобладнати.

А я у відповідь:

— Так, Володимире Васильовичу, адже цілий Палац спорту поруч вже є. А якщо Бессарабський ринок закриємо, то ціни на сільгосппродукцію в центральній частині міста моментально вгору стрибнуть. Інша справа, що на ринку дійсно треба порядок навести.

Він уже розсердився:

— Що Ви весь час не згодні з одним, іншим, третім? Нам набридла вся ця справа!

Ну, набридло, так набридло.

Пам’ятник Леніну — це взагалі був унікальний номер! Під час відпустки мені дзвонить Лаврухін, мій перший заступник:

— Прилітаю до Вас, підписати терміново папір потрібно.

— Який?

— Про перенесення пам’ятника Леніну з бульвару Шевченка в зал міськвиконкому.

— А хто це таке придумав? Ти, чи що?

— Ні, — каже. — Це Ботвин — секретар міськкому Компартії України.

— Ну, ось скажи йому, що я тобі не рекомендую летіти сюди, тому що я такого паперу не підпишу.

І я цей документ відмовився підписувати. Лаврухін потім мені дзвонив і говорив, що Олександр Платонович Ботвин дуже незадоволений, розлютився страшно на мене через це. А коли я повернувся з відпустки, дзвоню Ботвину: “Здрастуйте, Олександр

Платоновичу!” А він: “Здоров!” Я говорю: “А що це Ви, Олександрє Платоновичу, зі мною, як з кучером стали розмовляти?” Він поклав трубку. Ось і відповідь на це питання. Філармонію знести не захотів, Бессарабський ринок закрити не захотів...

І Трапезну церкву Михайлівського монастиря не дав зруйнувати, і Братський корпус теж не дав зруйнувати. Нажив собі ворога в особі завідувача будівельним відділом ЦК Компартії України через те, що змінили в місті проект прокладки по вулиці Жданова (нинішня Сагайдачного) Куренівської лінії метро. Я зберіг тоді вулицю Жданова: поїхав особисто в Москву, в Держбуд СРСР, і домігся перезатвердження проекту, тобто лінію метро було вирішено прокладати відкритим способом, без знесення старих будівель по обидва боки вулиці.

Що ж до мого характеру, то, дійсно, я голову даремно ні перед ким не схилив, не розшаркувався перед начальством, собі в борці нікому не дозволяв плювати...»

Згурський Валентин Арсен-тійович (голова київського виконкому, листопад 1979 р. — грудень 1989 р.) був інший за характером.

У розмовах зі мною Валентин Арсентійович згадував, як йому працювалося з партійними органами того періоду: «Мушу визнати, що мені в цьому просто пощастило.

Правда, коли я тільки прийшов у міськвиконком, міськком партії в той час очолював Олександр Платонович Ботвин. Він — виходець з Харківського авіаційного заводу, з Харківської партійної організації. Хорошу школу я пройшов у нього. Він мені дуже багато допоміг. Я, по-перше, перестав боятися працювати і помилятися. Він умів так зробити зауваження, що ніхто не був принижений або ображений. Але в той же час давав привід задуматися. Коротше кажучи, я побачив у ньому відмінного партійного ідеолога і добру людину.

А після О. П. Ботвина я дійсно почав працювати з Юрієм Никифоровичем Єльченком. Ми з ним у Київському політехнічному інституті навчалися практично в один час: я трохи раніше, а він трохи пізніше закінчив інститут. Коли він працював у комсомолі, ми зустрічалися часто. Якщо приїжджали секретарі ЦК ВЛКСМ з Москви, то, як правило, працівники ЦК комсомолу України знайомили їх з ПО ім. С. П. Корольова, з комсомольською і партійною роботою в об'єднанні, де я виріс до генерального директора і Героя Соціалістичної Праці.

І ось перша наша зустріч. Сіли ми удвох — перший секретар міськкому партії і голова міськвиконкому. Він і каже: “Ми знаємо один одного, поважаємо один одного. Але функції на нас покладені різні. А можливо, вони і однакові: у мене ідеологічна робота, а у тебе — господарська діяльність. Я господарської діяльності не знаю. А ти, напевно, менше за мене знаєш ідеологічну, партійну роботу. Тому давай домовимося: я буду займатися своїми питаннями, а ти — своїми. Я тобі буду допомагати”.

Його слова мене сильно окрилили, дали можливість самостійно, без боязні приймати серйозні рішення. А якщо траплялося, то і відповідати за промахи. Він ніколи і ніде не показав, що між нами кішка пробігла.

До речі, В. Щербицький впровадив свого часу обов'язкове правило: кожного дня з 13:00 до 14:00 усі члени політбюро обідали разом за одним столом. Усі, без винятків. Приходив Щербицький і розповідав, поки суп або борщ подавали, що сталося за півдня в Україні, які проблеми виникли в областях, як ідуть справи у КПРС і т. д. Потім вони обідали. Після обіду він декому культурно “вставляв” за недоліки в роботі, ставив задачі... Це було своєрідне робоче засідання політбюро. Як говорили, “радяться в товариській обстановці”, тобто — у неформальній. Хіба це було недемократично?

Якщо у мене з ними в місті була спільна програма, то обов'язково запрошували на обід. І це розцінювалося як визнання авторитету керівництва столиці. До речі, харчування було домашнє і смачне. Борщ — справжній, український. І сало було.

В обідньому залі кожен мав своє місце. І зайвих стільців не було. Коли я заходив, а мене запрошував особисто Володимир Васильович, поки вони не сядуть, сам не сідав. Чекав, доки підставляли додатковий стілець. Не дай Бог сісти на стілець кандидата в члени політбюро. Такий порядок був. Сама система виховувала взаєморозуміння, згуртовувала колектив однодумців.

Нарешті політбюро ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР видали спільну постанову про святкування 1500-річчя Києва. Цей документ, такі були тоді порядки, продублювали і республіканські, і міська влада. Карусель підготовки до вистражданого нами свята закрутилася. У місті було створено оргкомітет по його проведенню, який очолив перший секретар міськкому партії Ю. Єльченко, але практичною роботою займався міськвиконком.

Отже, в рамках підготовки до 1500-річчя Києва ми зуміли прикрасити столицю України чудовими пам'ятками. На березі Дніпра, немов піднесена його хвилями, підносилося лодія — скульптурний монумент засновникам Києва — братам Кию, Щеку і Хориву та їхній сестрі Либеді.

Особисто мені був надзвичайно дорогий Андріївський узвіз. Ми поставили собі за мету повернути цій вулиці її первинний вигляд і перетворити її на міський музей під відкритим небом, розмістивши там художні майстерні, театри, виставкові зали, кафе. І почали цю роботу саме напередодні 1500-річчя Києва. Відселили частину мешканців зі старих квартир, надавши їм нові, перестелили бруківку в старому стилі, замінили вуличне освітлення. А далі вже Ви, Іване Миколайовичу, надали друге дихання відродженню Андріївського узвозу, коли стали керівником Подільського району...»

Та найбільшим випробуванням для Валентина Арсентійовича, як і для киян, і України, стала аварія на Чорнобильській атомній станції...

Нові часи і нові підходи в управлінні — досвід і професіоналізм. Олексій Давидов головував у Києві 16 років, Володимир Гусев — 10 років, Валентин Згурський — 10 років і 22 роки.

У В. Гусева і В. Згурського першим заступником Голови міськвиконкому працював легендарний Микола Васильович Лаврухін. Місто нестримно розвивалось...

Далі, так само, як на початку радянського періоду, а перед цим громадянської війни, знову почалися часті зміни влади в Києві...

Різними були очільники міста — голови міськвиконкому, і ті, хто виконував їхні обов'язки — голови Київської міськради, різними були їхні долі:

Назарчук Арнольд Григорович (травень – жовтень 1990 року);

Малишевський Григорій Дмитрович (грудень 1990 р. – вересень 1991р.);

Мосіюк Олександр Миколайович (виконуючий обов'язки голови, вересень 1991р. – березень 1992 р.);

Нестеренко Василь Павлович (березень 1992 р. – 1994 р.);

Данькевич Іван Петрович — голова Київського міськвиконкому (2–20 березня 1992 р.).

КИЇВ — СТОЛИЦЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Салій Іван Миколайович (Вперше — представник Президента України, перший Голова Київської міської державної адміністрації столиці незалежної України (березень 1992 – квітень 1993 рр.).

Колишні очільники міста реалізовували плани п'ятирічок та генеральну лінію, але у них була тактика, деталізація, свій стиль і конкретика, можливості ініціативи, перевиконання і дострокового виконання завдань...

Найголовніший, і на початку одноосібний, керівник столиці щойно проголошеної незалежної України — то відповідальність і межа моральних і фізичних сил. Найвища для мене честь і випробування.

Все старе уже не працювало, руйнувалося, нового ще не було. Вчилися і діяли, як уміли, бо уже вказівок з Москви не чекали, а в Україні теж тільки розпочиналося формування національних державних органів. Усі зайняті розбудовою власних структур, віддавати команди нікому, та і слухатись — нікого.

І будні на новій посаді несподівано почалися з продовольчого забезпечення.

Масло і молоко. Сталося, отже, так, що першого листа президентові я написав на третій день своєї роботи. Я тоді не знав, що і після громадянської війни, і у війну, і при відбудові у керівників міста перше завдання — продовольство.

Отож 24 березня 1992 року я написав Леоніду Макаровичу: *«Ситуація з забезпеченням населення міста Києва маслом коров'ячим з кожним днем загострюється.*

По виданих областях нарядах за 2 місяці I кварталу в місто надійшло лише 850 т масла при плані 6324 т. Це становить 13,4%.

У березні з 1652 тонн за 20 днів поставлено лише 57 тонн, або 3,4%...»

Такого ж листа надіслав прем'єру Вітольду Фокіну, мав з ним телефонну розмову. Повідомив, що був день, коли замість 100–120 т масла місто отримало тільки 3 т.

Врешті таки зуміли створити мінімальний запас масла. Молоко й молочні продукти вже можна було купити вільно, принаймні до обіду. Місто передало області близько 5 тис. алюмінієвих бідонів для завезення і продажу молока у дворах... Безкоштовно. 500 тис. доларів на гербіциди виділили, запасні частини до сільгосптехніки виготовляли...

З Іваном Капштиком, головою Київської обласної держадміністрації ми дійшли спільного висновку: необхідно об'єднати Київ і область в один господарський комплекс. Кожен з нас по-джентльменськи прилюдно погодився бути заступником в іншого — аби лишень справа виграла, а посада — «пусте»...

І. Плющ поставився до цієї ідеї прихильно, навіть заявив, що мріяв про таке об'єднання 18 років, щоправда — на чолі з Київською областю. Та до чого тут це — на чолі... Йдеться ж про об'єднання, а це б уможливило формування не двох держадміністрацій, а однієї.

Лишалось дочекатися лаконічного, на кілька рядків, Указу Президента. Але натомість у високих кабінетах почали вивчати, з'ясовувати ясну, здавалося б, і зрозумілу справу. Було втрачено темп, а відтак — і можливість швидкого, безболісного об'єднання. І до сьогодні уже актуальним залишається не стільки об'єднання влад, скільки розробка єдиного генерального плану розвитку столичного регіону, столичної агломерації.

Ні на кого не сподіваючись, ми, кияни, взяли кредити, і закупили на них 5 тис. т масла та 10 тис. т м'яса. Це допомогло не лише перезимувати, а й запровадити в усьому місті нормоване

забезпечення маслом: з грудня 1992 року — по 500, а під літо — по 400 г на кожного жителя. За іменними списками, щомісячно.

Отож стабілізували ситуацію з маслом, створили деякі запаси сухого молока (близько 500 т закупили у Франції та Італії) гостроту цих проблем було знято.

Цукор. Настав сезон переробки ягід, люди хочуть варення та компоти заготовити на зиму, а цукру немає: і в магазинах немає, і фондів немає — вибрали, а в кожного другого киянина на руках неотоварені квартальні талони. Половина киян не викупила цукру ще за січень, лютий і березень, хоч він, за документами, був виданий наперед, ще у грудні 1991 року.

Для нової адміністрації міста цукрова проблема була тим пекучішою, що створив її не Уряд, не хтось інший, а сама ж таки міська влада. Попередня.

Систему талонів, яка діяла упродовж кількох років, таки скасували, запровадивши списки: ось ваш мікрорайон, 20 тис. жителів, маєте в ньому достатньо великих гастрономів, тож складайте разом з ЖЕКами списки мешканців кожного будинку, перевіряйте їх за допомогою комітетів громадського самоврядування і передавайте у свої магазини. Магазин гарантовано отримає під ці списки цукор. Це, вважаю, був правильний крок — нова система, введена замість пропонованої карткової, прижилася. Та й Уряд киянам цукор виділив додатково.

Тютюн. Одного разу, пам'ятаю, мене попередили: назріває тютюновий бунт. Вирішили ми трохи пристрахати отих перекупників, залучивши міліцію. В магазинах цигарок як не було, так і немає, а перекупники, перепродуючи вже крадькома, деруть ще безбожніше — «за ризик».

Поїхав на «свою» Київську фабрику. Бартер прийшов. Заводчани обмінюють свою продукцію на обладнання і матеріали, на запасні частини і на масло з Молдови і навіть на капусту...

Поїхав на Прилуцьку фабрику. Здивувало, за культурою виробництва периферійна фабрика набагато випереджає столичну. Бо спочатку перейшли на оренду, потім стали приватним підприємством, утворивши разом з інофірмою спільне підпри-

МВД УРСР
Управління внутрішніх справ
виконкому Київської міської
Ради народних депутатів
МВД УССР
Управление внутренних дел
исполкома Киевского городского
Совета народных депутатов

10 8792
СМ № 7596

(управление, отдел)
252025, г. Киев-25, ул. Владимирская, 15
8 червня 1992 г. № 1/4 85

На № _____

Про наслідки роботи, по виконанню зловживань із цукром

*Зачекайте, щоб
вони не пішли
направити прокурору*

Враховуючи складне становище, яке склалося з забезпеченням населення м. Києва продуктами харчування і особливо цукром, ГУВС м. Києва вжито ряд невідкладних заходів щодо попередження зловживань, пов'язаних з його реалізацією та протиправним вивозом за межі України.

*Модри сума, оскільки він не
стаття розкрадання. Наказ
10.07.92*

В результаті проведених оперативно-розшукових і профілактичних міроприємств на підприємствах агропромислового комплексу, торгівлі, громадського харчування, комунального господарства і комерційних структур в I півріччі поточного року виявлено 46 правопорушень, пов'язаних з цукром. В їх числі злочини, включаючи розкрадання, приховування і відпуск цукру із підсобних приміщень.

Так, 29 січня п.р. вантажники універсаму № 15 "Харків" Петриченко і Олійник викрали 100 кг. цукру на 700 крб.

Завідуюча магазином № 169 Старокиївського РТТ Зінкевич 15 червня приховала 11 мішків цукру із яких 5 мішків відпустила із підсобного приміщення на суму 3850 крб.

По кожному випадку порушено кримінальну справу і ведеться розслідування.

2.07.92 року торговельним підприємством "Північний" Ватутинського району м. Києва /директор Аханова В.І./ відпущено з ринкових фондів малому відприємству "Мрія" м. Києва 6,75 тонн цукру для реалізації його без талонів працівникам малого підприємства.

Матеріали по даному факту направлено в прокуратуру Ватутинського району для притягнення посадових осіб до кримінальної відповідальності.

Аналіз ситуації, що склалася на споживчому ринку свідчить про те, що, користуючись дефіцитом та низькими цінами на цукор, різноманітні комерційні структури закупають його на держав-

КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

ПРЕДСТАВНИКА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про додаткові заходи щодо організації продажу цукру і масла коров'ячого в II кварталі 1993р.

З метою більш повного задоволення потреб киян у цукрі та маслі коров'ячому:

1. Забезпечити продаж цукру за квітень і травень одночасно із розрахунку 1 кг на місяць на кожного мешканця міста.

2. У зв'язку з вишукуванням додаткових ресурсів продаж масла коров'ячого за квітень здійснювати по нормі 0,4 кг на кожного мешканця міста.

3. Департаменту продовольства, торгівлі та споживчого ринку, районним у м.Києві державним адміністраціям, державній комунальній комерційній фірмі "Київ" вишукати додаткові ресурси цукру, для забезпечення продажу його населенню міста у червні місяці в період масової заготівлі консервованих фруктів і ягід по нормі 2 кг на одного мешканця міста.

4. Державній комунальній комерційній фірмі по продовольству і торгівлі "Київ":

4.1. забезпечити виділення районам товарних ресурсів масла коров'ячого і цукру відповідно чисельності населення і встановлених норм продажу;

4.2. встановити контроль за вибіркою підприємствами торгівлі виділених фондів.

5. Районним у м.Києві державним адміністраціям проінформувати населення про зміни у порядку продажу масла коров'ячого і цукру в II кварталі ц.р.

Представник Президента

м.Київ
9 квітня 1993 року
№ 427/І

І.САЛІН

емство. Як результат — «вічні» проблеми Київської: де дістати тютюн, де роздобути папір — для колективу Прилуцької стали вчорашніми, почалося оновлення й самого обладнання...

Отож цигарки випросили в Прилуках.

Борошно. Страшний для мене день, коли зерна та борошна в місті залишилося на одну добу. Щоб не було паніки, яка неодмінно перекинулася б на всю республіку, ми, нікому нічого не сказавши, позичили зерно у херсонців, миколаївців та одеситів. За проходженням ешелону стежили — по станціях і по годинно, і Уряд нічого про те не знав...

Пляшки. Вони почали кудись зникати. Київські заводи опинилися під загрозою зупинки. Вдалося з'ясувати: тара вивозиться в інші країни СНД. Але чому? Який сенс її туди везти? А прямий: у нас заставна ціна за півлітрову пляшку була десь 2 крб., а в Росії та Білорусії — до 8 крб.

Шукав відповідальну людину в міністерських кабінетах — не знайшов. А час підпирає, загроза зупинки підприємств стає дедалі реальнішою... І тоді я власним розпорядженням оголосив на пусті пляшки нові ціни в Києві. Після цього тару одразу почали везти нам. Але знявся скандал, області України опинилися перед необхідністю також підняти ціну, проте чекали дозволу. Прем'єр-міністр В. Фокін натомість розкритикував мене по телебаченню на всю Україну за самочинні дії, заявивши, що це — не компетенція представника президента, і т. д. Зателефонував і президент:

— Слухай, що ти там наробив з цінами?

Я пояснив. А він і каже:

— Тут так: якщо я не скасую твоє розпорядження, то скажуть, що я дурень, а якщо скасую, то казатимуть, що дурень ти. То сам відміниш чи це мені робити?

Тоді я не міг встояти під таким «натиском» і через кілька днів своє розпорядження відмінив.

До честі В. Фокіна, він через тиждень зателефонував мені і сказав, що я мав рацію — ціни потрібно підвищувати. Але йому не хотілося цього робити перед початком сесії Верховної Ради, бо

депутати знову мали б привід критикувати Уряд. А ще через кілька днів у республіці було запроваджено на склотару нові ціни — майже такі, які пропонувала наша міська адміністрація...

Тоді, звичайно, я був радий з того, що вдалося підштовхнути Уряд до прийняття конче потрібного рішення. Але в нашій державі так: якщо підштовхуватимеш керівництво, то будь готовий до того, що можуть зіштовхнути й тебе...

Пальне. Воно також тримало в напрузі від першого дня. Ще раніше зник бензин на заправках, призначених для приватного транспорту. Біля кожної утворювалися майже кілометрові черги. Люди вже й ночували там у своїх автомашинах.

Стали звичним явищем впродовж трас автомобілі, на капоті яких виставлялося 4–6 півлітрівок горілки — плата за пальне, аби їхати таки далі. Ситуація загострювалася: доведені до відчаю водії почали то тут, то там перегороджувати дороги.

Своїх структур із забезпечення паливом місто не має. Ми — на утриманні області й республіки. Це їм належать всі

Перша Державна адміністрація столиці Незалежної України. 1992–1993 рр.

станції: і ті, що з'єднані з «трубою», і ті, на які пальне надходить у цистернах. Та що там казати! Навіть міські автозаправки належать не місту — вплинути на них не можемо, тільки прохати...

Подумалося тоді: легко бути вічним прохачем, а до чого допросилися? До самісінького нікуди! Ні, треба вирішувати питання в принципі, кардинально.

Настала осінь — і становище знову різко погіршилося, у грудні — просто катастрофа. Отримували четверту частину від потреб. Бували дні, коли бензину не вистачало навіть для вивезення хліба в магазини, для автомобілів «швидкої допомоги», для міського автотранспорту. Звіряюся зі своїм записником: 16 жовтня 1992 року, наприклад, бензину марки А-92 замість 750 отримали тільки 231 т, в наступні дні — 311–322. Залишки на Бориспільській нафтобазі дорівнювали нулю.

Створив штаб. Щоденно проводив розподіл пального найважливішим підприємствам міського господарства: кому тонну, кому більше, а кому й 500 л. Страшно згадувати — нас мало не брали за барки, вимагаючи і погрожуючи, але ж поділити можна тільки те, що надійшло...

Україна вийшла із рубльової зони, тож рублів у нас не було.

Ми поставили питання про створення міської структури й передачу окремих сховищ пального. Та спротив чиновництва був страшенний.

Місто утворило фірму «Київміськнафтопродукт», взяли 16 млрд кредиту... Сприяло появі приватних автозаправних станцій.

Кошти. Вони потрібні були і для оперативного «латання дірок», і для реалізації перспективних проектів, довгострокових програм. А міська казна була майже порожньою. Місто за перший квартал 1992 року отримало запланованих доходів лише 15% (замість 25), про перевиконання доходної частини бюджету не було й мови. Зрозуміло, що й витратити могли стільки ж.

Сказав, що наше місто невимовно багате, що я не маю наміру залишатися з порожньою казною — з жебрацькою торбою

можна жити лише попідтинню. Попередив — треба платити податки. Тож, найперше, розібралися з кадрами податкової служби, допомогли їй обладнанням, приміщеннями, а потім взагалі утворили при міській міліції податкову поліцію, підготувавши для неї тямущих хлопців. Подібні служби почали утворювати й райони.

Протягом року міська й районні податкові інспекції перевірили 9390 господарчих органів, тобто 63 % платників, і у кожному другому підприємстві виявили приховування доходів. Вже за 9 місяців нашої роботи відставання вдалося перекрити, а річний план по доходах — навіть перевиконати — 146,9 %. Усі галузі міського господарства були профінансовані повністю. Створили й резерв на 1993 рік — 6 млрд, без позичок і поставили справу так, що це був саме наш резерв.

Як видно, господарських проблем — безліч, якість їх розв'язуємо. Але у політиків та активістів своє життя, своя боротьба.

Їм не важливо, що економіка і за В. Ющенка, і за В. Януковича успішно розвивалась, політики знаходять свою «війну»: за доступ до бюджету держави, до її надр та власності, тобто — боротьба за владу ні на годину не припиняється, хоча публічно борються за демократію та проти корупції.

Виявилось, Київ — не виняток. На початку 1990-х років демократично обрана Київська рада рік не могла обрати голову, потім голови виконкому міста змінювались через кожні 3–4 місяці... Депутати і політики в боротьбі і протистоянні, а економіка тим часом розпадається.

І ось з'явилась «не конституційна» Київська адміністрація, Представник Президента України, «узурпатор» влади і розпорядження ресурсами громади, як здавалось, на противагу депутатам Київської ради, яких було 300 і які не здатні приймати консолідовані рішення. Словом, тоді не вмів я, і не знала адміністрація, що потрібно було з депутатами «працювати», як тепер у Верховній Раді, щоби була провладна більшість...

Змінюється законодавство, сесія Київської повноваження Київської адміністрації може делегувати, але не делегує... А ми,

і я в адміністрації, були тоді надміру категорично правильними і щирими в утвердженні суверенітету України.

І ось — страйк електротранспортників, як апофеоз непримирності між президентською (Л. Кравчук) і парламентською (І. Плющ) владою. Між державною адміністрацією і Київрадою взаємна недовіра, звинувачення і підозри, нездатність працювати разом через брак знань і вмінь з обох сторін.

Безліч масштабних проектів, ініціатив, «чертовски хочется поработать», а тут страйк...

КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ
ПРЕДСТАВНИКА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про створення комісії по підготовці пропозицій освоєння території Києво-Могилянської академії

На виконання розпорядження Верховної Ради України від 19.09.91 № 1570-ХП, яким передбачено відродження Києво-Могилянської академії на її історичній території та для підготовки пропозицій по освоєнню вказаної території:

І. Для проведення перепису всіх будинків та споруд, розташованих в межах історичного місцезнаходження колишньої Києво-Могилянської академії /Контрактова площа, вул.Ільїнська, вул.Набережно-Хрещатицька, вул.Тригорія Сковороди/ створити комісію в складі: Лаврухін М.В.

- начальник відділу міської державної адміністрації, голова комісії

Члени комісії:

Чиж О.Г.

- заступник голови Фонду комунального майна м.Києва

Бржоховецький В.С.

- ректор університету Києво-Могилянської академії /за його згодою/

Хільманчук Ю.В.

- заступник начальника Київського Військово-морського училища по матеріальній частині /за згодою/

Шайдецький В.В.

- заступник Представника Президента України в Подільському районі м.Києва

Безверхий М.Д.

- начальник головного управління культури

2. Комісії в двомісячний строк провести перепис вказаних в пункті І цього розпорядження будинків та споруд, розробити пропозиції по плану освоєння території.

3. Попередні розпорядження з цього питання вважати такими, що втратили чинність.

Представник Президента

І.САЛІЙ

м.Київ

28 травня 1992 року

№ 365

КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

ПРЕДСТАВНИКА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Про відновлення Золотоверхого
Михайлівського монастиря

Надаючи виключного значення відродженню пам'яток національної культури та духовності:

1. Розпочати з липня 1992 р. практичні підготовчі роботи по відновленню Золотоверхого Михайлівського монастиря у м.Києві.

2. Підтримати створення благодійного фонду відновлення цього монастиря.

3. Виділяти щорічно протягом 1992–1996 рр. кошти в сумі 850 тис.крб. /з подальшою індексацією/ в порядку внеску міста у справу відновлення Золотоверхого Михайлівського монастиря з метою проведення архітектурно-археологічних та інженерних досліджень залишків храму та некрополя на його території.

4. Визначити замовником на проведення цих досліджень Комітет з охорони та реставрації пам'яток історії та культури і історичного середовища Київської міської державної адміністрації /Р.Кухаренко/.

5. Комітету культури /М.І.Чембержі/ щорічно перераховувати кошти на виконання зазначених досліджень по статті "Фінансування соціально-культурних заходів – культура" на розрахунковий рахунок Комітету з охорони та реставрації пам'яток історії та культури і історичного середовища.

6. Просити виступити виконавцем архітектурно-археологічних та інженерних досліджень архітектурно-археологічну експедицію Інституту археології АН України.

7. Фонду комунального майна /С.В.Кузнєцова/ до I вересня 1992 р. підготувати пропозиції щодо звільнення приміщень технічного призначення на території розкопок.

2

8. Департаменту з гуманітарних питань до 15 вересня 1992р. підготувати пропозиції Кабінету Міністрів України про заходи щодо відновлення Золотоверхого Михайлівського монастиря у м. Києві, погодивши їх з патріархом Української Православної Церкви — Київського Патріархату.

9. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на заступника глави Київської міської державної адміністрації Дончика В.Г.

Представник Президента

. Салій

м. Київ
5 серпня 1992 року
№ 798

СТРАЙК

Столична адміністрація постійно працювала під тиском «згори» і «знизу». Пресинг проти нас був заледве не по «всьому полю». Та найдошкульнішою була постійна загроза страйку. Хто лиш не збирався у Києві страйкувати: пекарі і вчителі, міліціонери й адвокати, машинобудівники і двірники. Грандіозну акцію протесту готувала «оборонка»...

Певні політичні сили сподівалися спричинити «ланцюгову реакцію» — страйк загальноміський, потім — всеукраїнський.

Державна позиція щодо страйків була і залишалася відверто капітулянтською. Влада практично від початку існування незалежної України виявляла анемічність у протидії силовим методам висунення і задоволення економічних, соціальних чи політичних вимог.

І якщо зараз у свідомості багатьох людей страйки київських електротранспортників якимось чином пов'язуються з ім'ям Салія, то це лише тому, що до мене, будьмо чесні й відверті, ніхто їм навіть не намагався протистояти. Хоча, як справедливо писали «Киевские ведомости» 20 лютого 1993 р.: «Відомо, що електротранспортники брали «за горло» Київ ще до появи Івана Миколайовича в міському керівництві». Уже якимось призабулося, що до весни 1992 р. кілька разів спалахували спонтанні короткочасні страйки трамвайно-тролейбусних депо. Що водії тролейбусів блокували своїми машинами Хрещатик перед міськвиконкомом і Київрадою. Що транспортники намірялися своїм страйком розпочати всеукраїнську акцію, задуману свого часу Народним Рухом...

Ось як згадує про ці події у своїй книжці «Куренівське тролейбусне депо» Казимир Брамський: «У Києві найбільш активними виявилися електротранспортники, а серед них — колек-

тив 4-го тролейбусного депо. Тут на той час водієм тролейбуса працював Бекаурі Байдо Олексійович, син якого після аварії на ЧАЕС важко захворів на лейкемію. Борючись за життя сина, Байдо Олексійович організував страйковий комітет і розгорнув одночасно боротьбу і за права колективу (за його прикладом страйкові комітети було створено в усіх трамвайних і тролейбусних депо). Під проводом Бекаурі у Києві відбулося три страйки транспортників: у липні 1990-го, квітні 1991-го та лютому 1993 року (страйк, що готувався на вересень–жовтень 1992 року, вдалося відвернути).

Ці страйки спонукали державні та місцеві органи влади до вирішення окремих зловбодених питань електротранспортників: знижено пенсійний вік для водіїв до 55 років чоловікам і 50 — жінкам; підвищено тарифні ставки всім працівникам; двічі міськвиконком виділяв працівникам ТТУ значну кількість житлової площі — у 1990 р. — 123 сім'ям і в 1991 р. — 132 сім'ям; відселено мешканців з гуртожитків на вул. Горького, 114, Волкова, 20А та просп. Ворошилова, 17».

Як бачимо, страйкарі домоглися задоволення певних своїх вимог. В особистому архіві К. Брамського збереглися окремі документи тих часів. У тому числі й рішення виконавчого комітету Київради № 640 від 24.07.1990 р., згідно з яким міська влада віднайшла й виділила кошти на лікування сина Б. Бекаурі, пішовши на певні поступки транспортникам щодо вирішення соціально-побутових проблем. Однак не всі пункти цього рішення було виконано, і транспортники вдалися до другого страйку.

Дивна річ, голови міськвиконкому змінювалися часто — і не без допомоги Бекаурі. Він же лідирував незмінно, а вимоги лише наростали. Забігаючи наперед, зазначу, що цей голова страйкому працював з сімома керівниками столиці. І лише мені вдалося припинити страйки і покласти край цим соціально небезпечним явищам, що ставили на коліна і на межу виживання Київ і більшість пересічних городян.

Влада вкоотре відреагувала черговим розпорядженням міськвиконкому. Цього разу за № 525-р від 02.12.91 за підпи-

сом в.о. голови Олександра Мосіюка. У розпорядженні було визначено склад комісії для розгляду вимог трудового колективу в кількості 24 осіб під головуванням заступника голови виконкому міськради В. Кочерги.

Безвідносно до конкретних заяв, вимоги страйкарів завжди були спрямовані проти бездарної державної політики. Проте формулювали їх люди, які дивилися суто зі своєї дзвіниці, по-своєму. А як було діяти мені? Переадресувати вимоги до вищих інстанцій і мовчки незворушно спостерігати? Задобрювати страйкарів, відбираючи шматок хліба у когось іншого? Обіцяти і не виконувати?

Коли нам вдалося на початку осені 1992 року відвернути загальний страйк електротранспортників, до мене в санаторій «Конча-Заспа», де я переконував себе, що відпочиваю, зателефонував перший заступник голови Верховної Ради Василь Дурдинець: «Іване Миколайовичу, чув ваш виступ по радіо. Спасибі, дуже переконливо. Ви один сказали прямо і твердо, що не відступите»...

Так, це була моя позиція. Інакше кінця-краю не буде цим страйкам — після того, як президент попустив залізничникам... Маю на увазі те, що після страйку залізничників на початку вересня 1992 року, який вдалося припинити з величезними втратами, Л. Кравчук особисто гарантував організаторам, що їх не притягнуть до відповідальності. Чого, до речі, було дотримано. Незаконно.

Коли зупинилися поїзди, в різних кінцях України надовго «застрягли» тисячі, десятки тисяч людей. Без грошей, без жодної допомоги. У Криму стояли потяги з чорнобильськими дітьми, які поверталися з відпочинку, і вихователі не знали, як їх нагодувати! Розлючені пасажири витягали машиністів з локомотивів, ледве не вдавалися до самосуду — був саме початок навчального року. Одна з найрадикальніших організацій, якщо вірити пресі, навіть стріляти страйкарів збиралася. А президент — слава йому! — все «згладив», пробачивши і страждання людей, і величезні економічні збитки.

Оцінивши ситуацію в країні щодо таких маневрів влади і обстановку в Києві, я прийняв рішення і одне за одним видав два розпорядження. Перше — «Про стабілізацію і поліпшення роботи Київського транспортного вузла» від 10 вересня 1992 року № 1042; друге — «Про розгляд вимог страйкового комітету транспортних підприємств «Київелектротранспорту» від 14 вересня 1992 року № 1053.

Тоді, у жовтні 1992 року, реалізація передбачених заходів забезпечила подолання міського страйку транспортників.

А відбувалося це так. Телефоную Іван Данькевич: «Уже розклеюють листівки, проводять збори, призначають день зупинки всього транспорту. Вимагають підвищення зарплати, оновлення рухомого складу, продовження відпусток». Кажу: «Давайте так — їдьте в парки і пояснюйте, що ми беремося зробити: запчастини, ремонт, новий рухомий склад, а в чому не поступимося. Головне: не відступимося від того, що страйк транспорту — це протизаконно. Це — знущання над киянами. Будуть за це за законом відповідати».

Поїхав і сам в одне депо, потім в інше. Зустрівся з керівниками, водіями. Наслухався різного. Зрозумів: різкий стрибок цін і відчутне відставання зарплати неминуче мали спричинити цей вибух. Допомогти зараз нічим не можна. Треба витримати і втримати людей від страйку. Тоді я поїхав на радіо і розповів киянам про страйк, який готується. Потім цей виступ став основою нашого звернення до киян.

«До всіх негараздів, що випали на нашу долю — а головні з них, якщо говорити чесно, ще попереду, — додається нове випробування. Готується страйк працівників міського транспорту. Готується активно, зухвало, на очах у всього міста й України. Кияни мають знати: більшість економічних вимог, які транспортники висували під час минулого страйку, виконано. Решту питань, що належать до компетенції вищих органів державної влади, також вирішують. Виділяють кошти з наших небагатих валютних ресурсів на придбання запасних частин до угорських автобусів, румунських і чехословацьких тролейбусів. Одне слово,

заходів вжито енергійних, і зусилля в цьому напрямі не послаблюються... Вважаючи страйк, що готується, незаконним і усвідомлюючи свою відповідальність перед населенням столиці України, міська адміністрація заявляє, що протидіятиме його проведенню всіма доступними, законними засобами. Розраховуємо на підтримку трудових колективів, усіх киян».

(Зі звернення міської державної адміністрації до жителів Києва, жовтень 1992 року).

Наголошу: у цьому зверненні, як і в практичних підготовчих діях, адміністрація вперше підійшла до схеми виживання міста в умовах транспортної блокади. Ми, зокрема, просили лікарів, вчителів, пекарів, взагалі всіх, хто має вранці обов'язково стати до роботи, — заночувати на робочому місці або знайти притулок у знайомих поблизу місця роботи.

Ми звернулися до керівників підприємств з пропозицією перенести, де це можливо, робочі дні, призначити, якщо почнеться страйк, вихідні. А там, де це неможливо, потурбуватися про доставку своїх працівників власним або залученим автотранспортом.

Ми готувалися розблокувати виїзди з електротранспортних підприємств, запобігати провокаціям. Бо деякі дуж-ж-же демократичні газети підказували й такі сценарії: мовляв, страйкарі можуть лягти на рейки або кинутися під машини «штрейк-брехерів».

Напруження протистояння зняла і самовідданість у трудових колективах працівників департаменту міського господарства. З тими, хто відповідав за транспорт — Іваном Данькевичем, його заступником Василем Сторожуком, завідуючим відділом Віктором Терпилом, — я почав об'їжджати підприємства, йшов на збори або ж сам запрошував працівників до розмови. Чогось принципово нового ми там не почули, але відчувалося, що людям важливо було вислухати пояснення і запевнення саме від «першої особи». Ми мали що сказати — рішення були напрацьовані.

Так, у найбільшому в місті автобусному парку на Оболоні я міг повідомити про виділення 100 тис. дол. на запчастини. Були зустрічі і з автобусниками Дарниці, і з працівниками троллейбусних депо № 2 і № 4, трамвайного депо імені Красіна...

Але я обіцяв тільки те, що можна було зробити: провести у Празі переговори (і вони відбулися з позитивним результатом) про закупівлю запчастин; надати електротранспортникам житло, якщо вони забезпечать належний рівень перевезень; змінити тих керівників, які себе дискредитували; запровадити контракти — між містом і підприємствами електротранспорту...

І подіяло. Щоправда, троллейбусне депо № 4 на півдня все-таки зупинилося. Гадаю, лідери страйку, які скупчилися саме в цьому депо, самі себе перехитрували: коли ми про все вже домовилися, вони відбою своїм не дали. «Забули»... І вранці водії, не маючи інформації, на маршрути не виїхали.

На початку того дня я проїхав туди й назад маршрутом № 18 — від Майдану Незалежності до площі Шевченка, — побачив натовпи на зупинках. Сотні людей, було видно, вагаються: то рушають пішки, то повертаються на зупинки. Очевидно, нічого певного не знають. Почав з'ясовувати по радіотелефону — точно: ніхто не повідомив, що транспорту не буде. Спочатку я подумки «перехрестив» страйкомівців за таку підступність, а потім питаю:

— А що, у ДАІ машин з гучномовцями немає?

— Є.

— То чому ж вони не їздять, не пояснюють людям на зупинках, що нічого чекати?

Потім ми запровадили практику інформування населення на всіх каналах — передусім по радіо — про те, яка складається ситуація. Треба віддати належне міліції: пізніше, взимку, вона спрацювала бездоганно, їздили, оголошували, де який транспорт ходитиме, на зупинках давали лад, охороняли водіїв автобусів і машиністів метро, які не припинили роботу, від провокацій...

Фахівці Київелектротрансу, наприклад, підрахували, що в години пік навантаження в тролейбусі на Троєщині — майже 9 осіб на квадратний метр. 1990 року на міські маршрути виходило 880 машин, а 1993 — тільки 575... Понад 200 полама-них тролейбусів стояли під огорожами депо. Автопарки щодня через поломки не випускали на маршрути від 33 до 80 машин.

Тож не дивно, що над містом нависла страйкова хмара. Ми відчували це постійно, як у передгроззя, але сила нашої адміністрації полягала у професіоналізмі. А професіонали, на відміну від новоявлених політиків, не могли втішатися абстрактним співчуттям до людей — мусили діяти, протистояти кризі. Мусили, якщо не вдасться запобігти страйку, зламати його. Наголошую: зламати страйк, а не страйкарів. Не людей. Ми ніколи не боролися з електротранспортниками. Ми боролися за нормальну життєдіяльність столиці, за права киян.

Якось уночі зателефонував І. Данькевич, сказав:

— Можуть виїхати, треба тільки, щоб ви самі з ними пого-ворили.

То був справді драматичний, вирішальний день. Годині десь о четвертій ранку поїхав у найконфліктніше депо — № 4. О п'ятій вже зустрічав працівників, які йшли до депо на... страйк. Тактика у них була розроблена така: виходити на роботу, але на маршрут не виїжджати.

Бачив: ідуть похмурі, небагато вдягнені люди. У чомусь однакові і водночас — різні. Здається, водіїв аж шокувало те, що о цій ранній порі побачили у воротах представника президента. Уперше, мабуть, київський начальник отак приїхав до них. Тому вже не кидалися на мене агресивно, як було напередодні, коли в клубах сперечалися. Ніяково їм було. Та і я розумів, що треба якось інакше, з іншого боку «заїхати». А тому просто «про життя» говорили. Дехто навіть жартувати почав, я підтримав.

Побалакали, але ж, кажу, все-таки треба виїжджати. А вони знову за своє — на таку зарплату не можна жити! Одна жінка ближче проштовхалася, каже:

— У мене троє дітей, я одна сім'ю годую, бо чоловік хворіє, — і так далі, вже крізь сльози...

Однак, чекайте, що ж виходить? До чого тут зарплата? Хіба уряд не встановив доплат на дітей? Хіба хворим не надають матеріальну допомогу? Питаю в начальника депо:

— Ви що, цільову матеріальну допомогу не можете їй надати?

— Та можна...

Ну, я й керівнику за бездіяльність, за байдужість виговорив, і жіночці за те, що свого права не може відстояти. Розібралися ще з кількома життєвими ситуаціями, з елементарними проблемами, вирішення яких залежало від керівництва самого депо. І тоді одна з водіїв таки зважилася:

— Годі балакати, поїхали! Ніхто мені не заборонить.

Її підтримали інші жінки. А потім «здалися» й чоловіки. З одним бригадиром сів і я — з Сирця поїхав на Троєщину. Корисною для мене виявилася та поїздка. Ось коли побачив дорогу очима водіїв... Темно. Зупинки також не освітлені. На Райдужному хоч навпомацки рухайся.

Вже о шостій ранку тролейбуси й автобуси з Троєщини їдуть перевантажені, перекособочені. У них ресори не витримують! Ідуть перехняблені, дверей не відчиняють. Бачив таке, звичайно, і раніше, сам іноді в таких їздив, але того осіннього дня після «екскурсії» на кількох маршрутах зрозумів: наступного страйку силою слова зупинити вже не вдасться.

Підготували контракт з фірмою MAN на поставку двигунів до «Ікарусів». У Празі домовилися про запчастини для трамваїв і тролейбусів. Розширили ремонтну базу за рахунок кооперації з Київським авіаремонтним заводом № 410. Розробили план розвитку Київського заводу електротранспорту, який би випускав тролейбуси; підготували контракт з дніпропетровським «Південмашем» на поставку майже 40 тролейбусів. Своім розпорядженням я затвердив «Програму заходів щодо попередження страйку та зменшення збитків у разі його проведення», яку розробив міський антикризовий комітет.

Ці заходи, зокрема, передбачали залучення до пасажирських перевезень відомчого автопарку — підприємств, організацій, розгортання за типовою схемою транспортних засобів цивільної оборони, створення резервних запасів пального, організацію антикризових структур у районах, дії із забезпечення громадського порядку.

Тобто, вирішуючи практичні проблеми транспортників, ми публічно готувалися до неминучого.

Так, страйк електротранспортників у лютому 1993 р. за напруженістю, складністю проблем і нестандартністю ситуації був найтяжчим випробуванням для адміністрації. І найтяжчим для міста. Почали свою акцію без оголошення, без щонайменшої поваги до людей і закону. Назвали «голодним бунтом». Стихийним, а насправді, коли працівники депо прийшли отримувати аванс, біля кас уже стояли агітатори: «Не будемо отримувати ці копійки! На них прожити не можна! Не виходимо на роботу!»

А хто вагався, тих переконували «у вузькому колі». І почалося те, що кияни, мабуть, ще довго згадуватимуть як жахливий сон...

Цього страйку адміністрація відвернути вже не змогла. Кабінет Міністрів категорично відмовлявся збільшенню зарплати розкручувати новий виток інфляційної спіралі. Профспілки у цій ситуації страйковий тиск фактично засудили, але від практичних дій проти нього завбачливо усунулися. Президент від проблеми також був далеченько. Верховна Рада, як і слід було очікувати від політично строкатого утворення, єдиної думки не мала і виробляти не збиралася, хоча страйк міг перерости у всеукраїнський. Київрада ж була настільки деморалізована, що в нескінченних дебатах до жодного рішення не дійшла і спромоглася прийняти лише беззубе звернення, та й то вже фактично лише тоді, коли машини вийшли на лінію.

Кияни і ті, кому тоді довелося бувати в місті, пам'ятають, що одна з європейських столиць враз стала великим і незатишним селом. Холод. Снігові кучугури на тротуарах. Мокре місиво під ногами. Зранку на роботу пішки або на «перекладних»,

а увечері, в холод, невідомо, як добратися додому. І так щодня. Тиждень неймовірного напруження, очікування: коли ж це скінчиться? Хто кого?

Першого дня мене не полишало тривожне відчуття: може статися що завгодно, все полетить шкереберть. Люди ж можуть прийти до цього сірого будинку на Михайлівській площі і рознести його по камінчику — як Бастилію! Однак сталося те, на що ми не сподівалися. І зараз думаю, що помилився, коли написав, що адміністрація залишилася віч-на-віч зі страйком. Бо саме у ті драматичні дні ми відчули таке розуміння, таку підтримку киян, про які не могли і мріяти. Люди побачили в нас єдину реальну силу, яка здатна їх захистити. Я загалом не сентиментальна людина, але оті довіра і віра в нас, у мене, зізнаюся, розчулили і водночас допомогли мобілізуватися ще більше.

Ніколи не забуду, як у перший день страйку, об'їжджаючи місто, бачив на Московському мосту нескінченну вервечку пішоходів — наче у війну, у ворожу блокаду. А люди йшли на роботу. Наперекір усьому. Йшли на роботу, де отримували вдвічі-втричі, а то і вп'ятеро менше, ніж водії-страйкарі. У двадцять разів менше, ніж ті зажадали для себе.

Де тільки можна було, зупиняв машину — підвозив старих і жінок, уперше шкодував, що не маю «персонального автобуса». Чув усяке: «Іване Миколайовичу, не поступайтеся “рвачам”», «Ми потерпимо, тільки хай хоч колись буде порядок...», «Продайте, ради Бога, весь транспорт приватним власникам. Вони не застрайкують!...», «Саджати їх усіх треба, якщо працювати не хочуть. Сталіна на них немає!..»

Лікарі у багатьох поліклініках і лікарнях, буквально заморожені безстроковими чергуваннями і «казарменим станом»

через відсутність транспорту, заявили, що не оформлятимуть лікарняних електротранспортникам, які не працюють. А це, власне, і є правовий підхід: якщо ти сам свідомо не працюєш, то який може бути «листок непрацездатності»? Працівники комунальних служб і енергетики серйозно попереджали, що вимкнуть воду й електроенергію у квартирах, де живуть страйкарі.

Біля станції метро «Оболонь» розпашілий токарь одного із заводів, збивши набакир обшарпану шапку, грудьми насадив на оператора нашої телепередачі «Обличчям до столиці»: «Я цілий день у залізі і мастилі! І отримую вісім тисяч. А він шість годин у краватці, в теплі кермо крутить і вимагає сорок шість! Та я ходитиму пішки, доки їм їсти стане нічого. Тоді побачимо!»

Коротко кажучи, страйкарі наразилися на повне неприйняття своєї позиції, на загальне обурення киян, на яких, крім щоденних пекучих проблем, звалилася ще й транспортна біда. Цього вони не чекали. Сподівалися, мабуть, що їх вважатимуть героями. І потроху почали прозрівати. У перші дні «активісти» ще виходили в місто, намагалися підбити на страйк автобусників, метрополітенівців. Провокаційні чутки пускали. Десь на третій день зрозуміли, що це навіть небезпечно — перед людьми з'являтися. Тоді зачинилися в депо і сиділи тихо. Водії потроху починали ремствувати, повставати проти своїх організаторів. А ми ще і ще раз запитували себе: чи все зробили для того, аби не допустити страйку.

Буквально напередодні «голодного бунту» на засідання антикризового комітету ми запросили не лише керівників, а й водіїв, профспілкових лідерів.

Я їм: «Питання зарплати, — я вже не раз казав, — поза моєю компетенцією. Розумію ваші проблеми, я разом з вами, тільки не можу очолити ваш страйк. Ситуацію заганяли в глухий кут упродовж останніх трьох-п'яти років. Нам не 100 тисяч, а 100 мільйонів доларів треба лише на придбання найнеобхідніших деталей, нових машин. Хто їх заробив? Від кого їх забрати?»

Тоді, після засідання антикризового комітету, я запросив водіїв до себе в кабінет, уже без начальства, знову переконував. Вони мене слухали і мовчали. Так тихенько і пішли. А вранці не приступили до роботи... Бо все у них було вирішено і заплановано заздалегідь — у них чи за них?

Звичайно, у мене був вибір: провести столицю через усі випробування транспортної блокади чи, як кажуть, на коліна впасти: «Повезіть, будьте ласкаві!» Всього наобіцяти, як це інші робили, і не виконати. У перший же день страйку, 16 лютого 1993 р., підписав розпорядження № 181, яким запроваджувався план, розроблений антикризовим комітетом. По суті, це була мобілізація міста — і людей, і всього наявного автотранспорту. Замість завмерлих трамваїв і тролейбусів на вулиці виїхали 268 автобусів, які належали різним підприємствам і організаціям, 55 автобусів надало міністерство оборони. А головне — стабільно працювали автопарки і метро. Автомобілісти добре засвоїли той урок, яким став для них ще восени вирок суду про незаконність страйку Дарницького автопарку. У моєму розпорядженні були такі пункти:

«Пункт 9. Звернутися до правоохоронних органів міста з проханням вирішити питання про відповідальність винних осіб...»

Пункт 10. Начальникам трамвайних і тролейбусних депо терміново звернутися до суду з позовом про визнання припинення роботи незаконним страйком.

Пункт 11. Визнати недійсними взяті раніше міськвиконкомом і держадміністрацією зобов'язання перед колективами та профспілковими комітетами транспортних підприємств у зв'язку з грубим порушенням ними чинного законодавства й економічними збитками, завданими місту зривом транспортного обслуговування населення».

На засіданні антикризового комітету я пояснював, що електротранспорт, транспортні парки — це власність міста, а не страйкарів. І якщо вони не схаменуться, то ми маємо право попросити їх за ворота депо, а дати можливість працювати тим,

хто хоче і може. Прокурор при цьому почервонів, як буряк, і аж підскочив:

— Ви штовхаєте людей на злочин!

Я не встиг відповісти, як звідусюди почулося:

— А мордувати місто — не злочин?!

— Чому ви самі не внесли протесту чи позову на незаконний страйк?

— Чим взагалі займається ваша прокуратура? Ви мафії у себе під носом не бачите, а тих, хто готовий захистити місто, ображаєте!

Прокуратура не використала своїх можливостей і не виконала свого обов'язку — притягати до відповідальності тих, хто перешкоджає роботі транспорту. Щоправда, мого розпорядження так і не опротестувала, бо документ був юридично виважений.

18 лютого 1993 р. розпорядженням № 205 я доручив міському фінансовому управлінню здійснювати відшкодування витрат відомчого транспорту, залученого для перевезення пасажирів, збитків підприємств через вимушені прогули працівників, а також витрат АТП, які працювали з підвищеним навантаженням. Усе це — за рахунок зменшення бюджетної дотації Київелектротрансу, що було справедливо.

А тим часом страйкарі, блоковані осудом усього міста, продовжували нишком сидіти у своїх депо. І це було найгірше: жодного зрушення, жодної спроби вийти на діалог з нами.

Люди, бувало, по кільканадцять кілометрів мушили щодня долати пішки, давався взнаки холод — почалися застуди, грип. Пального залишилося днів на три. Могло статися, що нічим було б возити хліб і молоко, хворих «швидкою».

Президента в Києві тоді не було... Я зателефонував прем'єр-міністру Леонідові Кучмі:

— Доведеться, можливо, вдатися до надзвичайних заходів — якщо страйк затягнеться. Настав, мені здається, час дати розпорядження Міністерству оборони — нехай закликають на перепідготовку водіїв електротранспорту. Мусимо бути готові

й до цього. Я вам направив листа, де викладено проект відповідної постанови.

Л. Кучма, слід віддати йому належне, виявив повне розуміння і підтримку. Таку постанову прийняли. Може, і це круте рішення вплинуло, хоча в депо водії з обласних центрів України у військовій формі з'явилися, коли страйк припинився.

У якийсь момент стало зрозуміло, що всі заходи протидії кризовій ситуації здійснено. Людей возимо, підприємства працюють. Жителів Троєщини забезпечили транспортом навіть краще, ніж до страйку. Райони в основному забезпечено паливом. Тож ситуація потроху нормалізувалася.

Але страйк, на жаль, тривав. О 20-й вечора зібралися на переговори у міськпрофраді. Тут я зі здивуванням побачив, що йшлося вже про «перемир'я», про поступки електротранспортникам. Вимоги їхні, виявляється щодня змінювалися, і в цей кульмінаційний момент вони відчували, що адміністрація може й відступити... Не так складно страйк розпочати, як важко з нього вийти гідно обом сторонам. Переговори перетворювалися на торг. Аргументи вичерпалися. І я зрозумів, що треба робити якийсь рішучий крок. Знову взяти все на себе.

Сидів за столом переговорів мовчки, вдесьте, всоте вислуховуючи одне й те саме. Це був глухий кут. Міркував: у нас закінчується паливо, ображають пасажирів вже майже тиждень. На підприємствах збитки. Деякі депутати Київради використо-

вують ситуацію як привід до загострення, їздять у депо, добалакалися до того, що це Салій організував страйк, а своїми виступами на сесії фактично підігрівають страйкарів. Почали подекувати про відставку Салія. То де ж вихід?

Було очевидно, що тріщала по швах схема управління міським електротранспортом. Слабкі керівники дали змогу захопити ініціативу горлохватам, які вміють лише одне — вимагати від міста: дай, дай, дай!

Отож я мовчав, а мої «співрозмовники» знай говорили... Невеселі були мої роздуми. Врешті збагнув: вихід можливий лише в одному — реорганізувати управління. Виділити кожне депо як окреме підприємство. А депо № 4, де найкраща ремонтна база, перетворити на ремонтний завод. Все одно там третина водіїв без машин. Потім мене звинуватили, що я хотів розформувати «бунтівне депо». Було і це, та головне — економічна доцільність. І зволікати не можна.

Тихенько встав з-за столу, залишив нашу представницьку делегацію на переговорах, а сам поїхав до себе, продиктував проект розпорядження про реорганізацію управління електротранспорту. Повернувся, знову мовчки сів і слухаю. Якщо чесно, то водіїв уже «несло». Ніби й не бачили, якого лиха завдали місту і яких страждань — киянам. До них знову повернулася войовничість, напірала агресивно, витлумачивши, мабуть, моє мовчання як ознаку вже близької «капітуляції». І тоді я сказав:

— Шановні друзі, я представляю владу, представляю киян, і жодних ваших передумов прийняти не можу, жодних переговорів далі не буде. Я ставлю одну вимогу: виходьте на роботу, лише тоді зможемо розмовляти. А тепер... Місто вас наймає,

воно — власник транспортних засобів, а не ви. Отже, або ви виконуєте свій обов'язок, або Київ обійдеться без вас. Ми з вами почали справді цивілізовані переговори. Вже з цього ви мали б зрозуміти, що проблеми можна вирішити. Щоправда, не всі і не одразу. Однак можна. Після того, як станете до роботи.

А ще сказав:

— Я вам не подобаюся? Хочете відставки Салія? То знайте: відставка нині лякає тільки дурня або того, хто не вміє працювати й хоче лише відсиджуватися.

І після цього зачитав проект розпорядження: розформува-ти депо № 4, кожне депо зробити окремим підприємством. Щоб рахували гроші. Щоб дотації йшли за адресою, на конкретні потреби конкретного підприємства. Щоб було видно, хто працює добре, хто вміє працювати, а хто тільки постійно погрожує страйком. Питання про збитки, про те, яким визнати цей страйк, мають розглядатися в суді.

Після цього у страйкарів наче мову відібрало. І так, серед тиші, я повернувся і вийшов. Вони аж тоді стрепенулися, щось, ідучи за мною, намагалися сказати, пояснювати. Однак потреби в цьому вже не було. Рішення знайдено. Крок зроблено. Я поїхав доопрацьовувати текст свого розпорядження з економістами, юристами, іншими фахівцями. Це була переломна фаза і для мене, і, гадаю, не лише для Києва.

Це була перемога. Перемога киян, самих страйкарів і... моя.

А ось спогади про ці події її учасників.

Микола Задорожний — керівник тролейбусного депо № 4 з 1989 до 1992 року і з 1993 року вдруге:

«Наше депо в ті часи перетворилося на школу страйків. В актовому залі на 800 місць адміністративного будинку на вул. Сирецькій, 25 збиралися представники всіх трамвайно-тролейбусних організацій. Завітали до нас після другого страйку і 20–30 донецьких шахтарів — переймати досвід. Практично всі рішення страйкому приймали саме тут.

Кожний ранок у період страйків розпочинався із заповнення вицент актові зали водіяма пасажирського транспорту і ви-

сування вимог до всіх владних інституцій. Якось ще у перший страйк (липень 1990 р.), коли транспортники не виїжджали на маршрути вже третій день, приїхав у депо голова міськвиконкому Валентин Згурський. Він вийшов на трибуну перед агресивно налаштованою аудиторією. Просив припинити транспортну блокаду. Обіцяв розглянути вимоги страйкому. Однак присутні в залі просто-таки стягли його з трибуни. У них була віра в свої сили. Вони хотіли отримати все і негайно.

Відвідав страйкарів і народний депутат С. Головатий, від Руху. Він підтримав їх і виступив проти комуністів, що нині при посадах, і проти київської влади. Депо зустріло його оплесками. Страйк тривав.

Під час другої транспортної блокади міста, у квітні 1991 р., трапилося таке. Я вже третій день на ногах, без сну. Заходить до мене в кабінет пристойно одягнений чоловік (а в актовій залі — зібрання) і каже: “Чего ты так плохо воспитываешь своих людей?” А я йому у відповідь: “Иди и воспитывай сам. Их в зале — 800 человек”. Він повернувся і вийшов. А хвилин через п’ять мені зателефонували — до тебе Віталій Масол не заходить? Тут я і збагнув, що не впізнав прем’єр-міністра України. До людей він так і не пішов».

Про події третього страйку згадує **Петро Ющенко** — заступник директора депо з експлуатації:

«Навесні 1993 року всі депо Києва виїхали на маршрути, а наше — найбільш потужне — вирішило стояти до кінця. У цей період я згадую рішучі дії нового керівника столиці Івана Салія. Його робочий день починався з 5:30 у нашому депо і закінчувався пізно ввечері там само. Мінімум двічі на день він до нас приїздив. Виходив на трибуну, сміливо розмовляв зі страйкарями. Нічого непомірного їм не обіцяв, а навпаки — кожним своїм словом доводив, що влада в Києві є, і за будь-яких обставин транспортну блокаду столиці подолає. У такому режимі він працював у нас шість днів. І ніхто з трибуни його не стягував.

Як Іван Миколайович збагнув реформувати депо в ремонтно-механічні майстерні — для мене й досі загадка. Ніхто до

такого нестандартного і радикального кроку крім нього не зміг додуматися. До того ж Салій і реалізував свою ідею. Довів справу до логічного завершення. На страйках було поставлено хрест. Кияни зітхнули з полегшенням. А доки цей план реалізовувався, Іван Миколайович запросив нас до мерії.

Нас було залучено до аргументованої (про що було одразу попереджено) розмови про реформування депо в ремонтно-механічні майстерні. Ми з Балацьким доводили, що цього робити не можна.

Розмову було завершено. Реорганізацію здійснено. Страйки подолано».

30.12.2017, 22:50. Вкотре вже переживаю-усвідомлюю доле-носні уроки страйку. Протистоїш один — а помилки твої фіксують усі. Не виправляють і не стають поруч.

Розумію, що страйк запустив у вуха ідею звільнення Салія з посади. Зрозумів через 25 років, що потрібно біографічну довідку діячів складати із фактів вияву сили і волі, а не вчився-женився-зростав у посадах.

І тепер, через 25 років, моя життєва позиція виглядає інакше для мене і повчально для майбутніх перших керівників та ініціаторів «перемен».

З'являються аналогії і порівняння.

Контрактова площа, пам'ятник Григорію Сковороді. Кількагодинний гострий мітинг, від влади і начальства з мегафоном у натовпі я один. Та не переконав, і натовп рушив до воріт Київського морського політичного училища, щоб «попросити» звідти моряків в ім'я майбутньої Києво-Могилянської академії.

Начальник міліції мені прошепотів, що за брамою моряки з бляхами і ременями готуються відбити натовп, а, за поворотом, за райкомом партії на вул. Іллінській районна міліція наготові.

Я йду в натовпі, вірніше натовп мене веде-несе до брами. Я з мегафоном, і коли площу перетнули, я уже не говорив, а кричав, застерігаючи, і нелітературно теж...

Дивно, але зупинились, повернули, і пішли протестувати на вулицю Григорія Сковороди, проти можливого будівництва басейну для моряків, бо там можливі археологічні артефакти...

І тут бачу, стоять купкою працівники міськкому Компартії України, які годинами стояли осторонь, коли мене могли розірвати на шматки. Підходжу, а вони роблять мені зауваження щодо моєї поведінки,.. мовляв, не так відстоював їхню правду.

Я сказав, — якщо знаєте, як краще, то чому не стали поруч?

Пам'ять повертає мене до **мітингу-реквієму у Биківнянському лісі**. Мітинг. Туга. Таке відчуття, що дерева плачуть: рідні розстріляних пов'язують на соснах траурні стрічки з прізвиськами та фотографіями.

Комуністична влада поставила меморіал жертвам фашизму, а по кількох роках виявилось — тут жертви сталінських репресій.

Виступають яскраві у слові поети, редактори газет, письменники, репресовані...

Увесь гнів спрямовують проти комуністичної партії, а від її лав дозволяють виступити лише Салію. Тут я міг втратити розум, психіка ледве витримувала.

Вибачаюсь і обіцяю змінити ідеологію... А керівництво, моє партійне начальство далеко, поза людьми, під соснами стоїть, все записує та фіксує... мою позицію, мої оцінки і вислови вони фіксують. А що морального обов'язку в президії траурній постояти і виступити у них там не виявилось, на тому не акцентуються.

Так було і на з'їзді **Народного Руху**. Завідуючий відділом ЦК Компартії України Л. Кравчук значок з тризубом прийняв, та піджак, на лацкані якого той значок був прикріплений, повісив на спинку стільця — і так, і ні, в одному акті. А секретар райкому партії Салій перед письменницькою та науковою опозицією намагається знайти конструктивну співпрацю демократії і директивності.

Секретарі ЦК, секретарі міськкому, які були моїми начальниками і керівниками, вчили мене і від мене вимагали, крити-

кували і картали. Однак не стали поруч, бо для цього потрібні інші якості, аніж повчати здалеку та з висоти.

Отже, я лише тепер зрозумів — мене доля вела, випробувувала і зберегла для сьогодні.

Правляча влада у Києві на перших напівдемократичних горбачовських виборах програла все. Не визнала, не змінила ані тих, хто програв, ані ідеологію і стиль роботи. Заціпеніли. Я — самовисуванець. Вчусь мітингувати біля гастрономів з пустими полицями, на площах і на вороже налаштованих до діяльності радянської влади і комуністичної партії зборах в інститутах, з неформалами і дисидентами, рву сорочку за них же, замість них, верхів і вершителів. А В. Щербицький і К. Масик, замість поправити, настанови дати, підтримати як щирого і єдиного, хто не злякався і намагається боротися, — намагалися звільнити і політично знищити.

Вибори голови Верховної Ради України. Вимога часу — альтернативність. Велика група гідних кандидатів із вищої номенклатури красномовно знімають свої кандидатури, хоча могли б і виграти. Тим часом, В. Івашко, уже перший в ЦК Компартії України, кричить мені, поки йду на трибуну: «Іване, прошу тебе, не знімай кандидатуру». І що, я і він, удвох в бюлетені. А чи було воно мені потрібно?

Приліпили ярлики, поблажливо всміхалися, спостерігаючи за моїм самоспаленням... А я думав тоді і тепер міркую, а не дай Боже, були б обрали... Я знав: наскільки погано, мав уявлення, як би мало бути, та не уявляв, як це з ними можна реалізувати.

Сьогодні вже 31.12.2017 р. І знову подібне, згадую те саме. **Обирають Першого секретаря ЦК Компартії України** після того, як В. Івашко «втік» у Москву до М. Горбачова... І знову вервечка яскравих діячів на найвищу посаду. І знову усі «мудро» знімають свої кандидатури, щоби залишитись поруч з уже визначеним лідером. І знов у бюлетені лише двоє: С. Гуренко і І. Салій. А з'їзд же — у Палаці «Україна», а народу ж близько 3000 чоловік, та й партію у три мільйони комуністів представляли... І знову, замість самим балотуватись, замість пропонувати,

Зустріч секретарів міськкому партії та перших секретарів райкомів партії через 25 років. 08.12.2016 р.

що робити, «розносять» мене, який їх же, своєю самопожертвою рятує.

Щоправда, Станіслав Іванович зберігав до мене дружньо-іронічне ставлення: «Іване, ти у нас друга людина в партії».

І ось сплило 25 років від дня проголошення Незалежності.

Зібрались депутати Верховної Ради першого скликання: як тоді, так і сьогодні — кучкуються по «фракціям», між собою мають зону «відчуження», а я спілкуюсь по обидві сторони.

Зібрались секретарі міськкому партії та перші секретарі райкомів партії на дружню вечірку. Та й тут симпатії і антипатії давні збереглись. Поляризована вечірка. Є тости і спогади. Немає лише відповіді — чому розвалились, якщо ми і тоді, і тепер такі розумні. Вони про це, мабуть, мало думають, а я — постійно, і тому пишу книги-роздуми, які комусь, можливо, стануть у пригоді. Вони, вожді і начальники, боролись зі своїми за чистоту своїх рядів, але не були здатні привабити на свою правду дисидентів та опозицію. Вони ж самі виявились нездатними до саморозвитку, до змін. І історія відмовила їм...

Ось так, страйк електротранспортників став для мене страйком і тестом долі.

Для історії залишу ви-моги страйкарів із їхньої листівки-газети:

«С утра 17-го февраля в штабе акции отключена телефонная связь. Электротранспортникам блокируют доступ к средствам массовой информации для изложения и объяснения своей позиции. Все сравнивают электротранспортников с «рвачами», а они никак не могут понять, почему депутаты Верховного Совета установили себе зарплату в 15 минимальных, но их почему-то не очень критикуют.

Тем временем эмиссары Салия поехали искать водителей вне Киева. Электротранспортники со всей ответственностью предупреждают: неквалифицированность водителей может привести к несчастным случаям.

Электротранспортники надеются, что, несмотря на дезинформацию, трудовой Киев поймет основную цель акции — увязать увеличение зарплаты с ростом цен. Их интересы — это интересы всего народа.

Они напоминают еще раз ТРЕБОВАНИЯ акции:

1. Обеспечение физической защиты водителей городского транспорта. От горисполкома и госавтоинспекции требуется установка раций и оперативной связи с милицией.
2. Обеспечение запасными частями работающего транспорта.
3. Улучшение жилищных условий, выделение жилья для работающих транспортников.

4. Повышение минимальной заработной платы до уровня 10 минимальных заработных плат (минимальная заработная плата — 4600 крб., средняя зарплата транспортников — 12000–17000 крб.).

Дополнительные требования:

5. Решить транспортные проблемы за счет введения общего налога на городской транспорт в размере:

— 300 крб. на месяц с жителя города;

— 30 крб. с жителя районного центра;

— 3 крб. с крестьянина.

Отменить все виды билетов.

1. Гроб, катафалк и могилу — за счет государственных средств.

2. Немедленная отставка Ивана Салия.

— Сократить управление и аппарат представителя Президента в городе Киеве.

— Реорганизовать аппарат и управление “Киевэлектротранса”.

— Контролировать деятельность коммерческих банков и валютных рынков.

— Временно приостановить переименование улиц и на этом сэкономить средства, и, таким образом обеспечить прожиточный минимум граждан на медицинской норме путем введения карточной системы».

Отже, страйк завершився. Вимоги, що були реалістичними, сприйняли. А бунтівне нове депо № 4 фактично розформував, поклавши на нього вимогу протестувальників — ремонт тролейбусів.

І тоді, і сьогодні, за І. Салія, за Л. Косаківського, О. Омельченка, Л. Черновецького, О. Попова, Г. Гереги, В. Макеєнка, В. Бондаренка, В. Кличка кияни розбудовують столицю, розбудовують Україну.

ЦЕРКВА. ОКРЕМІ ФАКТИ І РОЗДУМИ

Десятки років я унікавав розлогих текстів щодо проблем у православній церкві. Чи не 700 сторінок написано і уже упорядковуються фото та гранки.

Ігор Лисов — потужний будівельник житла та соціальних об'єктів, на відміну від інших, без бюджетних державних коштів збудував унікальну церкву. Мене вразила і сама будівля своєю витонченою і незвичною архітектурою, і сам Ігор Володимирович цим будівництвом і благодійницьким його духом.

Я запитав, як з'явилась ідея спорудження храму: на чії кошти та для якого патріархату, бо прихожан тут навіть забагато, і чому музей Блаженнішого Володимира, Митрополита Київського і всієї України знаходиться у Спасо-Преображенському соборі, а не у Києво-Печерській лаврі, де його поховано... Ігор Лисов ствердив канонічність приходу та його ставропігію (автономність), і зазначив: «Я працюю заради утвердження релігійного миру та єдиної помісної церкви України і тут постать Блаженнішого Володимира —об'єднуюча».

100 років УНР, Злуки, повстання і розстрілу біля «Арсеналу», подвигу під Крутами...

Однак пам'ятні звитяги наших пращурів відзначаються здебільшого формально, без філософського осмислення історичних подій і постатей як на той час, так і для повчального прикладу й усвідомлення аналогій і дійсності нині сущим... Гучними є лише заяви та заклики видворити російську церкву із Лаври, та блокування в'їздів до Лаври у Києві; підпали церков російського патріархату у Львові, масове протистояння віруючих і патріотів навколо каплиці російського патріархату біля Десятинної церкви...

І навіть це мене не спонукало до осмислення й аналітичного оцінювання окремих подій, пов'язаних з церквою, коли б не натрапив у соцмережі на давню дискусію:

«Як Лавра дісталася Московському патріархату»

автор Любов Ліщина

28.07.2010 року, ІА «УНІАН».

Єпископ Євстратій (Зоря), речник Української православної церкви Київського патріархату: *якби влада не стала на сторону Московського патріархату, то Лавра могла б залишитися за Філаретом.*

«У 1992 році митрополит Філарет був священноархімандритом Свято-Успенської Києво-Печерської лаври. У нього досі зберігаються всі оригінали документів про передачу у користування корпусів Києво-Печерської лаври у 1988 році [на той час в Україні існувала лише одна

православна церква. — *Авт.*] І корпус митрополичий — це була його офіційна резиденція. А напередодні приїзду митрополита Володимира до Києва після Харківського собору УПЦ, за розпорядженнями Івана Салія [на той час — голова Київської міської держадміністрації. — *Авт.*] охоронців резиденції митрополита було викинуто. Насправді, це було захопленням Лаври з боку Московського патріархату.

Я думаю, не Іван Салій приймав це рішення, його приймали десь вище, але він був посередником-виконавцем і він дав розпорядження надіслати ОМОН, який став на захист Московського патріархату, а прихильників митрополита Філарета звідти вигнали. Якби влада тоді не стала на сторону Московського патріархату, то цілком можливо, що Лавра залишилася за митрополитом Філаретом і зараз належала б Київському патріархату».

Іван Салій, голова Київської міської держадміністрації (1992–1993 рр.): *Філарету ми достатньо передали.*

«Після розпаду Радянського Союзу відбувався релігійний ренесанс. З'являлися різні церкви. Але одночасно у релігійних громад виникли бажання підпорядкувати собі ті чи інші культові і не культові заклади, які колись належали їм. На Подолі в окремих церквах були склади з цукром, у Покровській церкві була автогосподарська контора, а у дзвіниці сиділа бухгалтерія, у Фроловському монастирі розмістилася ціла фабрика "Юність"...

Біля Софії віруючі Філарета поставили намети і оголосили голодування. А у самій Софії віруючі прикували себе ланцюгами до ліхтарів і теж голодують, щоб приміщення було передане у користування їхній конфесії. У цей час вчені звернулися до Президента Кравчука з офіційним листом: що це, мовляв, за неподобство, там же голодують, треба щось вирішувати.

Дізналися, що прибуває Володимир Сабодан. Довго радилися і прийняли таке рішення: Володимирський собор, апартаменти митрополита на вулиці Пушкінській, Андріївську церкву залишаємо за Філаретом; Софія не повинна належати ніякій конфесії (якщо хочете — по черзі можете там проводити богослужіння), а у Лавру поселили Сабодана і РПЦ. Тим часом тодішні наші демократи, прихильники Філарета, почали перелазити через мури з якимись залізяками...

Ми надали обом конфесіям можливість розміститися. І Філарету ми достатньо передали».

Дмитро Степовик, провідний співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАНУ, доктор філософії, мистецтвознавства, богослов'я: 1992 року керівництво України пустило цілий поїзд московських попів до Києва, і вони рейдерськими методами захопили Лавру.

«1988 року за клопотанням тодішнього керівника Київської митрополії Блаженнішого Митрополита Філарета (Денисенка) тодішня влада у зв'язку з 1000-літтям хрещення Русі дозволила відновити монастирське життя у Лаврі. І це, звичайно, було українське православне життя. Хоча тодішня митрополія перебувала у зв'язках із Москвою, але йшлося вже про відродження справжньої української автокефальної церкви. І це закінчилося у 1990 році у червні місяці проголошенням автокефальної церкви Київського Патріархату і обранням Мстислава Скрипника Патріархом. Спочатку співіснували дві церкви, між ними був діалог, який закінчився об'єднанням у червні 1992 року Української православної церкви на чолі з патріархом Митрополитом Філаретом з українською автокефальною православною церквою Патріарха Мстислава. Утворилася єдина УПЦ КП.

Тож у Лаврі було українське монастирське православне життя, до вторгнення з Москви у 1992 році під залякуванням тодішнього президента Єльцина — “перекроем краник”. Тоді Кравчук здався під тиском деяких міністрів, голови СБУ і т. д. і вирішив їх пустити, мовляв, хай церковники самі розбираються. Якби вони знали, чим це все закінчиться, вони б цього необачного кроку не зробили. Тож 1992 року тодішнє політичне керівництво України пустило цілий поїзд московських попів до Києва, багато з них були на службі РФ.

Вони провели у Харкові церковний псевдособор без згоди і без присутності тодішнього керівника Української православної церкви Філарета, усунули його від влади і поставили свого ставленика, нинішнього Митрополита Володимира Сабодана, досить старенького і хворого. І з того часу у Лаврі запанував Московський патріархат і сьогодні вони приймають лютого ненависника України Кирила, який має при собі кілька сотень особи-

стої охорони. Він навіть говорить не як духовний пастор, а як залякуючий лідер, якого наставили політики в Москві: "Раскольники, присоединяйтесь к кораблю спасения". І його колючий погляд, і його оточення — це відродження порядків, які існували навіть не за Брежнєва, а за Сталіна.

Відомо, як Кирило був введений у лоно РПЦ. Коли він ставав єпископом у 1976 році, то одним з тих, хто висвячував його, був нинішній патріарх Київський Філарет. І він йому сказав: "Ви не по божому благословенню стали єпископом, а по настоюванню влади і КДБ". І тому Кирило до цього часу його ненавидить».

Людмила Филипович, доктор філософських наук, професор, заввідділом релігійних процесів в Україні Інституту філософії НАНУ, виконавчий директор Центру релігійної інформації та свободи Української асоціації релігієзнавців: *для Лаври існує небезпека напряму підпорядковуватися Москві.*

«На початку [19]90-х ішла боротьба між прихильниками автокефалії української церкви і тими, хто виступав проти відокремлення від Московської церкви. Є у мене відомості, які не підтверджені документально, що з Москви були завезені представники силових структур, які під виглядом монахів захопили Лавру і таким чином вона тепер є УПЦ МП. А до цього часу там існував так званий український екзархат [окрема адміністративно-територіальна одиниця, зарубіжна по відношенню до основної церкви, чи спеціально створена для віруючих даного обряду в особливих умовах. — *Авт.*]. Але в силу того, що свого часу Філарет відійшов від тієї церкви і заявив, що українська церква бажає бути автокефальною, цей статус було скасовано. І буквально через пару тижнів на альтернативному соборі у Харкові утворилася УПЦ МП, яка почала існувати як автономна».

Коментарі речника і докторів філософії видались мені спрощеними і механістичними. Проблема не в приміщеннях, а у людській вірі, у душах людей. До того ж, звідки знати названим авторам, що Патріарх Філарет двічі своїми Указами нагороджував мене, бо особисто благословляв на відродження церков і духовного життя не лише на Подолі, а й у Києві, а в Лаврі ми тоді передали лише незначні площі, за які і самим було незручно...

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА

КИЇВСЬКИЙ

ПАТРІАРХАТ

Патріарх Київський і всієї Русі-України

вул. Пушкінська, 36
м. Київ 01004
Україна

тел.: (044) 244-10-96
тел./факс (044) 224-30-55

" 2 " листопада 200 1 р.

№ 420

У К А З

За заслуги по відродженню духовності в Україні та утвердженню Помісної Української Православної Церкви – нагородити депутата Верховної Ради України САЛІА ІВАНА МИКОЛАЙОВИЧА Орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого III-го ступеня.

Київський

ПАТРІАРХ КИЇВСЬКИЙ
І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ

УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА

КИЇВСЬКИЙ

ПАТРІАРХАТ

Патріарх Київський і всієї Руси-України

вул. Пушкінська, 36
м. Київ 01004, Україна

тел.: (044) 234-10-96
тел/факс: (044) 234-30-55

“26” травня 2009р.

№ 1106

У К Ї З

За заслуги з відродження духовності в Україні та утвердження Помісної Української Православної Церкви – нагородити САЛІЯ ІВАНА МИКОЛАЙОВИЧА Орденом Святого Миколая Чудотворця.

Київ

ПАТРІАРХ КИЇВСЬКИЙ
ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ

Мені видається, що історія людини, нації і держави упродовж останніх двох тисяч років є історією церкви, церков — то Божий промисел.

Бог — один, а церкви різні і у народів, і у людей. Держава і церква — або разом, або у взаємному протистоянні, тож церкві до зіткнень не звикати. Тому найстрашнішими були завжди релігійні війни...

Індуїзм виник за 1000, а буддизм за 500 років до нашої ери, приблизно в 33 році уже нашої ери на хресті розп'яли народно-го проповідника Ісуса, іслам проголосили в 622-му, а в 1099 році хрестоносці взяли й відвоювали у мусульман Єрусалим... пере-моженим пощади не було...

Мотивація хрестоносців до сьогодні лишається актуальною: жадібним — багатство, непосидючим — пригоди, ідеалістам — благородні цілі.

988 рік, Київ, Великий князь Володимир направляє послів для вивчення іудаїзму, ісламу, католицизму і православ'я. Християнство перемагає, православ'я стає єдиною державною релігією.

І щоби Україна не зазнала нової руїни, я все-таки ризикну повернути увагу читача до сучасного церковного протиборства. Спочатку наводжу витяг із дисертації мого сина Костянтина: «Православно-церковний чинник у політичних процесах доби гетьманщини», К. І. Салій, 1995 р.:

«Як відомо, внаслідок Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького (1648–1654) на терені України виникла нова держава, що в історичній термінології дістала назву Гетьманщина.

Гетьманщина проіснувала з 1654 по 1764 рік, являючи собою один з найважливіших періодів в історії українського народу. Не секрет, що кожна держава має свої установи та інституції для підтримки влади на власній території. Однією з найвпливовіших на народ інституцій в ідеологічному плані була церква. Вона залишалась найвпливовішою саме через свою максимальну наближеність до віруючих мас, які склали безумовну більшість населення на той час.

Якщо гетьман був символом незалежності України в політичному відношенні, то постать Київського митрополита, який піпорядковувався лише формально далекому Константинопольському патріархові, була синонімом самостійності України в духовному і культурному відношеннях. Але ж як підступитися до цієї Київської митрополії? Кавалерійським наскоком цієї справи владнати не вдалося б, і тому Москва пішла іншим шляхом. З однієї сторони, це був шлях дрібних заходів, тісніше закріплюючих зв'язок Російської і Української церков, з іншої — використання окремих представників українського духовенства служінню завданням Москви, використання сил і впливу цих представників задля скеровування політики гетьмана у визначеному Москвою напрямі. Якраз у період Руні (1657–1687), відбувалося велике «штатание» України від Московщини до Польщі і навпаки. Аби запобігти цим явищам, Москва і вирішила прибрати українську церкву до рук тихим шляхом, навіть дещо підвищуючи її вплив на суспільство Гетьманщини.

Політична роль духовенства особливо зростає у найтяжчі для московської політики в Україні: 1660–1670 роки.

Хоча для Москви київське духовенство зробило й насправді чимало: зближувало українців і росіян, допомагало керувати країною. Для московського уряду саме київські священики виробили план подальших дипломатичних зносин із Польщею і вказали уряду необхідну мету — прикриття цих зносин — втручання у внутрішні справи Польщі з метою захисту її православних і підготувати приєднання до Московщини усіх “руських” земель, які залишались ще в лабетах польського короля.

Період (1685–1730) був дуже важким і драматичним для Гетьманщини. В цей час відбувалася руйнація всіх форм суспільно-політичного життя України, що не вписувалися у московські рамки. Зовнішні удари витримували дві українські інституції: *гетьманська система влади і церква*. Проглядається дуже цікава тенденція: поки міцно на ногах стояла гетьманська влада, доти відносно впевнено почувалося й українська церква. Царський уряд це напевно зрозумів і вирішив роз'єднати ці дві українські інституції. Перший натиск був спрямований проти ідеологічної інституції гетьманської держави — української церкви. Спочатку Москва йшла шляхом дрібних кроків і всілякого задобрю-

вання представників українського духовенства. Пізніше, вже дійшовши згоди із гетьманом Самойловичем, московський уряд інспірував приєднання Київської митрополії до Московської патріархії. Не обійшлося навіть без хабарів. Але після акта 1685 року все одно знайшлися невдоволені втратою автономії Київською єпархією.

Одним з цих невдоволених був митрополит В. Ясинський. Дуже важлива постать в історії української церкви. Особливо цікаво те, що без взаємодії із гетьманом І. Мазепою він би ніколи не став митрополитом. Бо, як ми знаємо, активно виступав проти приєднання української церкви до московської. Окрім власне політичних чеснот, В. Ясинський мав ще більше інших, не менш вагомих чеснот перед Київською митрополією. За його проханнями І. Мазепа надавав величезні на той час кошти на відбудову, оновлення та зведення багатьох монастирів і церков. Також за посередництва В. Ясинського гетьман збудував нові споруди у Києво-Могилянській академії і давав кошти для спудеїв. Але після смерті В. Ясинського і поразки гетьмана І. Мазепи разом із Карлом XII ситуація швидко погіршилася.

Та хоч би як там було, з цього моменту — переходу гетьмана І. Мазепи до Карла XII — зусиллями Петра I поривається живий зв'язок між гетьманською владою і Київською митрополією. Заляканими наслідками митрополит Іоасаф і гетьман Скоропадський вже не підтримували один одного, як це, наприклад, робили Мазепа і Ясинський. В цей же час починається загострення земельних стосунків між церквою і старшиною. Цим дуже вчасно скористався царський уряд і таємними циркулярами почав нацьковувати козацтво на духовенство.

З роз'єднанням двох головних українських національних інституцій починається період швидкого їх занепаду і розчинення у загальноімперському російському середовищі. Першою здалася українська церква ще у 1685 році, до речі не без втручання гетьманської влади. Але, на відміну від тієї ж гетьманської системи влади, церква не загинула, а лише трансформувалася у російську державну інституцію. Вона впродовж усього XVIII ст. ще зберігала багато суттєвих відмінностей від російської церкви і навіть іноді виборювала свої старі права і привілеї».

9 січня 1905 рік. Неділя. Санкт-Петербург. 200 тисяч святково вдягнених громадян, співаючи псалми та молитви, з хоругвами і портретами Миколи II йдуть просити царя звільнити їх від непосильних повинностей. Ступаючи попереду, їх веде до Зимового палацу високий бородатий священик Гапон. Його яскрава промова: «К царю!» — «А что если царь не примет нас? Тогда для нас нет царя». Але петицію цар не прийняв і не сприйняв, і по дорозі до Дворцової площі було вбито не менше 500 осіб... Есери вважали тюремного священика Георгія Гапона провокатором, і весною 1906 р. його знайшли повішеним. В. Ленін же «кровавое воскресенье» назвав «генеральною репетицією» 1917 року.

Лютий 1917 року — більшовиків 30 тис., а уже наприкінці липня — 240 тис.

16 червня 1917 року — I Всеросійський з'їзд Рад робітничих та солдатських депутатів, 500 тис. робітників з більшовицькими лозунгами пройшли Петроградом.

Минуло 100 років, з них 26 — у Києві свої масові демонстрації, походи та майдани, свої «гапони» нашого часу і надії люду на доброго царя...

Жовтень, 1917 рік — II Всеросійський з'їзд Рад, у більшовиків — більшість.

В. Ленін: земля, фабрики і заводи переходять у власність народу, ніякої коаліційності в Уряді, мирні переговори з Німеччиною.

Причини поразки царя — уроки для сьогодення:

1. Цар не провів політичних реформ.
2. Цар не почув страждання (бідність) народу.
3. Цар вступив слабким у війну, загинули мільйони.

23 січня 1918 року уряд більшовицької Росії прийняв Декрет «Про відокремлення церкви від держави і школи від церкви». Церковне майно проголошено народним, утверджувався войовничий атеїзм, православне духовенство переслідується, почалися гоніння.

Тоді ж українське православне духовенство взяло курс на відділення від Російської православної церкви...

5 травня 1920 року Всеукраїнська православна рада проголосила автокефалію в Україні (УАПЦ). 1921 року митрополитом Київським і всієї України обрано Василя Липківського.

Але Києво-Печерська лавра не підтримала УАПЦ і всіляко перешкоджала передачі храмів Лаври УАПЦ.

Починаючи з 1919 року, а особливо з 8 березня 1922-го, коли ВУЦВК прийняв постанову «Про передачу церковних коштовностей у фонд допомоги голодуючим», вилучено великі коштовності церковного призначення включно.

29 вересня 1926 року ВУЦВК і РНК УСРР прийняли постанову «Про визнання колишньої Києво-Печерської лаври історико-культурним державним заповідником і про перетворення її на Всеукраїнське музейне містечко».

На початку 1930 року ченців з Лаври виселили, релігійне життя у святині православ'я припинилось. Володимирський і Софійський собор так само стали заповідниками.

19 вересня 1941 року — гітлерівці у Києві. Знову пограбування, але уже лаврських музеїв.

3 листопада 1941 року підірвано Успенський собор.

1942 рік — відновлюється діяльність монастиря на нижній території Лаври.

Травень 1942 року — відновила свою діяльність і Українська автокефальна церква.

1990 рік — Києво-Печерську лавру ЮНЕСКО внесло до Списку пам'яток всесвітньої спадщини.

Інша доля спіткала перлину архітектури — Михайлівський Золотоверхий собор, будівництво якого розпочато ще 1108 року... і в якому 1888 року облаштовано навіть калориферне опалення. Але 1922-го монастир розформовано, у 1934–1937 роках. Михайлівський собор зруйновано для вивільнення ділянки під забудову Урядового центру, адже з 1934 року столицю України з Харкова перенесено... до Києва.

1992 рік — початок розробки проекту відтворення знищеного Михайлівського Золотоверхого.

Я років вісім ходив пішки на наради керівників Подільського району щодо відродження Андріївського узвозу, по вівторках за будь-якої погоди: з Європейської площі, повз пам'ятник Володимиру Хрестителю, або згори — повз археологічні розкопки фундаментів Михайлівського до Андріївської церкви, звідки розпочиналася територія Подільського району...

Та настали нові часи. 1997–2000 рр. (Л. Кучма, О. Омельченко, М. Орленко). Указ президента, будівельний досвід міського голови — і Михайлівський, Київський Кремль відбудовано та освячено святійшим Патріархом Київським і Всієї Руси-України Філаретом... Свято віруючих і атеїстів було неймовірним. Дивно, але майстерність реставраторів, різьбярів та іконописців збереглась і до сьогодні.

Успенський у Лаврі теж відбудували, також років 15 обговорювали, як закріпити фундаменти, що завширшки 2–2,5 метра

і чи взагалі доречно відбудовувати як пам'ятку. Відбудували. Освячував Предстоятель Володимир.

Влада там і там, і у Філарета, і у Володимира — одна й та сама, кошти — бюджетні.

Урочистості, як спокута провини поколінь, були величними. Я так довго веду до того: «Не впадимо знову в глум. Не руйнуймо!»

Збагнути складно: будують Всеукраїнську академію наук (1927), кінофабрику на Брест-Литовському шосе (1929) і... піднімають червоні зірки на території Лаври (1930), знімають дзвони з Володимирського собору (1929) і групи екскурсантів простують у Лавру, де діяв Центральний антирелігійний музей (той самий 1930-й).

І ось попереду 1000 років хрещення Київської Русі. Очікується світова подія і наплив вірян та екскурсантів до Києва.

І прийнято політичне рішення: здійснити ремонт і реставрацію об'єктів заповідника «Киево-Печерська лавра», відселити і мешканців, і чисельні сторонні організації під потреби заповідника. Територію заповідника розподілили на 14 ділянок (стільки районів тоді було у Києві) і роззакріпили. Щотижня

наради... аврал. За півтора року територія стала невпізнанною, а приміщення (частину) передаються особисто його святості Філарету, який тоді єдиний! і уособлював православну церкву в Україні.

Облагороджували Лавру по лінії радянської влади. Я ж, на той час перший секретар райкому партії, приїздив лише, як тепер кажуть, з інспекцією, аби перевірити хід робіт, щоби район не критикували, щоби завдання виконувалися вчасно.

Водночас на Подолі куратори від культури, ідеології та охорони пам'яток історії, віддані і відносно поінформовані, переконують мене, що усі, хто прибуде до Києва, підуть і на Поділ, по наших культових спорудах. Виявилось, що половина церков діючих і недіючих міста Києва — на Подолі. І ось я, атеїст за посадою і киянин за покликом душі, знайомлюсь зі станом усіх церков та церковних громад, не оминаючи ані Пуща-Водицю, ані Мостицьку, синагогу та старообрядців. Найбільш гідно і солідно вирізнялася Свято-Іллінська церква, у якій, нібито, ще задовго до хрещення, сама княгиня Ольга сповідувалась.

Тоді у Подільському районі було з п'ять діючих церков, а тепер — 47 релігійних громад. Діючі, готувалися до свята, і ми їх «надихали» та сприяли. Тепер ми ж цікавились не релігійними канонами, а благоустроєм та реставрацією. Хоча раніше ходити до церкви комуністам, а тим паче керівникам, було неприпустимо.

Хресто-Воздвиженська церква — видатна церква. У ній охрещений був Михайло Булгаков, а ми ж музей Булгакова передбачаємо відбудувати. У дворі вантажівки і вантажники — тут, у церкві, виявляється, склад цукру та інших якихось мішків, що належать Подільському райгастрономторгу. Звільнили, було достатньо моєї команди.

Свято-Флорівський жіночий монастир — поруч дитячий садок. Діток по різних садочках розмістили, приміщення передали монастирю. Достатньо повноважень району. Вірніше, ніхто не наполягав, але й не заперечував. Поруч відродили «Аптеку-музей», теж свята була для мене справа.

Далі — більше. Популярна фабрика «Юність» дитячий одяг шила, цехи швейні у дзвіниці на другому поверсі, і я вручаю Червоний прапор за перемогу в союзному соціалістичному змаганні, підсумки — в дирекції, і тут осіняє: «Та це ж келії і це — приміщення жіночого монастиря».

Фабриці передаються сусідні будівлі, будується гуртожиток і цехи фабрики із фасадами на Андріївський узвіз, із цегли. Тоді мені просто (складно було усвідомити) вдалось понизити поверховість фабрики: (це поруч із «Театром на Подолі») головний архітектор міста на кресленні рішуче викреслив зайві поверхи, а вже тепер тут будують 9-поверховий готель; наміри — ті самі, але добре, що Міністерство культури, громадськість і Київрада обмежують поверховість.

Очоливши державну адміністрацію Києва, я без сумнівів передавав, повертаючи історичні будівлі жіночому монастирю. Там була виняткова духовна аура. Мені подобалося розглядати його благоустрій, хоча й був першим секретарем Подолу. Бував там і сам Філарет, проте тепер тут — Московський патріархат...

І так по всьому древньому Подолу.

Свято-Покровська церква, вул. Покровська, 7 — контора автобази будівельного тресту Міністерства торгівлі. Сам автопарк — на лівому березі, а контора — в церкві, на Подолі, бухгалтерія — у другому ярусі дзвіниці, двір захарашено автомобілями... Рішення одноосібне: контору — на лівий берег, і комсомольська будова... з підвалів і першого ярусу церкви вибирали вручну чи не цілий рік землю та різний непотріб... Реставрація. Тепер там — парафія Української автокефальної православної церкви, та щось не видно активного дійства... А я автомобілістів переконував, що ваші машини стоять на фундаментах древньої церкви, а ще нижче археологи сподіваються віднайти фундаменти вірменської церкви, бо, здається, вірмени на Подолі з'явилися раніше за євреїв... Отож і так буває. Дбаємо на словах і в лозунгах, а як до діла — то спитати з когось, або когось завзято покритикувати, набагато легше, ніж докласти розуму, рішучості, рук, уміння...

Церква Миколи Набережного на вул. Г. Сковороди взагалі виявилася пустою... Добудували і гардероб, і вбиральню, організували хор духовного співу... Тепер там — парафія автокефальної церкви. Теж достатньо було організовуючої сили райкому Компартії України. Я і Філарет слухали там концерти разом, але його силу і міць я тоді не уявляв: красивий, чемний і духовний, комуністу-секретарю зауважень не висловлював, благословляв нас, «атеїстів», на духовне відродження Подолу...

В Андріївській церкві, у стилісаті — керівництво, контора Укрреставрації... Активна відбудова Гостиного двору і переселення адміністрації та розміщення класів духовної семінарії Київського патріархату.

Прямо на Контрактовій площі, впритул до приміщення райкому партії (тепер районна державна адміністрація) — Грецький монастир був, а тепер — завод харчомаш: і гальваніка, і кузня, і електрозварка, і пакувальні машини експериментальні для обгортання хліба у плівку, бо Чорнобиль... Я підтримав відселення та розміщення банківських установ, бо реставрація за їхній кошт...

А ще Контрактовий будинок. З нього ПТУ відселили, тепер тут — біржа. Поруч — відомий «Харчовик» («Славутич»), тепер — Київський муніципальний академічний театр опери та балету для дітей та юнацтва... Капітально відремонтували, бо ж були лише стіни, а під куполом влаштували залу для танців, кому за 30, 40, 50... Як виявилось — аншлаг для таких танцюристів...

А навпроти руйнуються корпуси Києво-Могилянської академії... і лікарня та палати для хворих... Пам'ятник Г. Сковороді — як докір... Військове політичне морське училище відселили... усією Україною.

Перелік в принципі ще можна було б і продовжити. Та тоді головним було — хто візьметься за відновлення і експлуатацію. Церква православна була одна, а з'явилась «із небуття», чи повернулась з Америки, автокефальна, то ми за ними співчутливо

закріплювали культові споруди при згоді особисто Святішого Філарета, який бував особисто на усіх «об'єктах».

Я проявив себе атеїстом за посадою, та не безбожником. Не став войовничим атеїстом і скептично ставлюсь до декларативної релігійності нових чиновників. Відродження храмів сприймав як шанс відродження древнього Подолу — духовного центру Києва, туристичного київського Монмартру. Активну і щиру діяльність у мене посіяно в селі Іржавець, у моєму дитинстві, бо і хрещений був утаємничено бабусею Софією...

«Іржавець — моє рідне село»

Київ-2009, автор ідеї Салій І. М.:

«Зовсім уже недавно, у демократичному збуренні у Київській владі мене, за мого поважного віку та досить активної столичної діяльності, обізвали сільським хлопцем, парубком, щоби позловтішатися. Я вдома вибрав найбільшу картоплину розміром з два кулаки зі свого городу і вручив її на сесії секретарю Київради як свідчення, що інтелігенти, мажори і олігархи не повинні цуратись свого сільського коріння і, головне, не цуратись роботи на землі, бо то важка фізична, але благодатна, одухотворяюча праця.

Йшов я від бабусі Соні Клочко до бабусі Акулини Салій не шляхом та центральною вулицею, а навпростець — по крутому схилу до ставка та загнутому глибокому підйомі, де на схилах була густа дереза та залишки фундаментів від церкви, яку начебто підірвали німці. А хто ще міг це зробити?

І до сьогодні немає відповіді, хто дав право руйнувати святиню у тридцяті роки ХХ століття, а цеглу використовувати на фундаменти для будівлі райкому партії в Іваниці та свинарника, в якому і сьогодні, напевне, краще почуваються поросятка. Хіба це робили інопланетяни, а не тутешні люди?

Іржавецький Свято-Троїцький храм був закладений у 1716 році, а завершилось його будівництво у 1723 році клопотами та стараннями знатних людей села Ржавця: сотника Іваницького Івана Стороженка та сотника Іченського Григорія Андрійовича Стороженка за сприяння прилуцького полковника Гната Ґалаґана та богомольців, які приходили

на поклоніння до чудотворного Образу Божої Матері. Головний престол спорудили на честь пресвятої Трійці, правий приділ присвячений зачаттю святої Анни, лівий приділ — Різду Пресвятої Богородиці.

В історії української архітектури Троїцький храм Іржавця постає одним із низки видатних пам'яток старовини — п'ятикамерних мурованих церков, що будувалися протягом 1680–1730-х років.

Висота дзвіниці з куполом сягала 33 сажень і одного аршина, а разом — майже 70 м. В ясну погоду із верхнього ярусу можна було бачити Ічню, Прилуки, а за допомогою добротної підзорної труби — і навколишні околиці більш як за 50 верств. Ще у 1920-х роках дзвіниця мала 8 дзвонів. Вага найбільшого з них становила 171 пуд і 12 фунтів (тобто 2740 кг 200 г). Його дзвін було чути далеко за межами Іржавця.

В Кліровій книзі Полтавської єпархії є такий запис: “Села Ржава Троицкая церковь, каменная, с такою же колокольнею, холодная, построенная в 1716 г.; церковная библиотека; в приходе женская церковно-приходская школа — помещается и церковном доме и земское училище 1-го разряда; церковноприходское попечительство; церкви принадлежат — дом странноприимница — в память 17 октября 1888 г.; торговая лавка и кирпичный завод; два дома для квартир священника и псаломника; земли при церкви — два плаца 1072 кв.саж., четыре грунта і Дес. 168 кв. саж., ружной 33 дес.; жалованья в год священникам 1-му 70 руб., 2-му 35 руб., псаломщикам 1-му 18 руб., 2-му 15 руб.; церковь от Консистории в 250 верстах”.

Велику славу принесла чудотворна ікона Божої Матері Ржавсько-му храму. А якої краси був той образ! Мистецтвознавець Валентина Володимирівна Кузик у своїх наукових дослідженнях пише: “...м'яке жіноче українське обличчя, зосереджений і зажурений погляд Малого Дитяти з Євангелією у руці (цей вид ікон називають Одигітрією — Путеводителькою), а навколо — коштовний у стилі бароко оклад із срібла з позолотою, разки перлів та дорогоцінне каміння. Вочевидь, цей оклад був іще без оздоб: потім на пожертви маячних віруючих була виготовлена срібна з позолотою риза”».

Іржавський Свято-Троїцький храм. 1920-ті рр.

Церква в Іржавці у приміщенні колишньої їдальні. 1999 р.

Мистецтвознавець Валентина Кузик вважає ікону спаленою. У 1936 році у селі був організований осередок «Безбожники». Члени цього осередку тягли образи з батьківських хат, кидали у вогнище. За переказами, доля активістки Насті Заєць, яка свого часу доклала найбільше зусиль до знищення ікони і руйнування храму, виявилась невтішною — Настю Заєць зарубали (зі слів П. А. Киричка).

Новий Свято-Троїцький храм в Іржавці. 2017 р.

...Майже два століття 24 травня (6 червня за н. ст.) було храмовим святом в Іржавці — на згадку про день чудодявлення ікони 1716 року (у 2006 році виповнилося 290 років повернення чудотворної ікони Божої Матері Ржавського храму в Іржавець). Цей день завжди знаменувався паломництвом парафіян не тільки з ближніх околиць, а й з усієї України. Микола Ревуцький писав: *«Ще за тиждень до цього дня можна було бачити натовпи богомольців, що йшли з усіх сторін, а в саме свято їх бува так багато, що порівняно невеликий храм Ржавський не вміщує в себе й десятої частки їх».*

Був серед тих паломників і геній народу нашого — **Тарас Григорович Шевченко, поема «Іржавець» (1847 р.)**.

Розказали кобзарі нам
Про війни і чвари,
Про тяжкее лихоліття...
Про лютії кари,
Що ляхи нам завдавали —

Про все розказали.
Що ж діялось по шведчині!
То й вони злякались!
Оніміли з переляку
Сліпі небораки.

Отак її воєводи,
Петрові собаки,
Рвали, гризли... І здалека
Запорожці чули,
Як дзвонили у Глухові,
З гармати ревнули.
Як погнали на болото
Город будувати.
Як плакала за дітками
Старенькая мати.
Як діточки на Орелі
Лінію копали
І як у тій Фінляндії
В снігу пропадали.
Чули, чули запорожці
З далекого Криму,
Що канає Гетьманщина,
Неповинно гине.
Чули, чули небожата,
Чули, та мовчали.

Бо й їм добре на чужині
Мурзи завдавали.
Мордувались сіромахи,
Плакали, і з ними
Заплакала Матер Божа
Сльозами святими,
Заплакала милосерда,
Неначе за сином.
І Бог зглянувсь на ті сльози,
Пречистії сльози!
Побив Петра, побив ката
На наглій дорозі.
Вернулися запорожці,
Принесли з собою
В Гетьманщину той чудовний
Образ Пресвятої.
Поставили в Іржавиці
В мурованім храмі.
Отам вона й досі плаче
Та за козаками.

Тепер в Іржавці будується новий храм, уже піднято позолочені куполи, в Парафіївці уже практично збудовано церкву місцевими підприємцями, що хочуть передати будівлі Київському патріархату, а громада тяжіє до Московського патріархату...

Отже, як показує життя, і ми у цьому самі переконались, церква не може бути абсолютно відділеною від держави, як і держава від церкви.

Версія фонду «Пам'яті Блаженнішого Митрополита Володимира»

(тов. «РВС Принт» Київ, 2015 р.)

«24 серпня 1991 р. проголошено державну незалежність України.

1–3 листопада 1991 р. в Києво-Печерській лаврі відбувся Собор УПЦ, який ухвалив постанову: “Звернутися до Святішого Патріарха Московського і всієї Русі Олексія II та єпископату РПЦ з проханням дарува-

ти УПЦ повну канонічну самостійність, тобто автокефалію, оскільки проголосити автокефалію може тільки вищий орган Помісної Церкви в особі Собору єпископів”».

Звернення, ухвалене Собором УПЦ, розглядалося на архієрейському Соборі РПЦ в Москві 31 березня — 5 квітня 1992 р. На цьому Соборі Предстоятель УПЦ митрополит Філарет (Денисенко), у зв'язку зі звинуваченнями на його адресу присягнувся подати у відставку. Вирішення питання про автокефалію УПЦ було відкладено до наступного Помісного Собору РПЦ.

Однак після повернення до Києва Митрополит Філарет відмовився скласти з себе обов'язки Предстоятеля, зрікся даної ним архієрейської клятви, чим поклав початок новому церковному розколу в Україні.

27 травня 1992 р. в Харкові зібрався Собор єпископів УПЦ, який усунув митрополита Філарета з посади Предстоятеля, вивів його за штат і заборонив у священнослужінні. Харківський Собор більшістю голосів (16 із 18) обрав новим Предстоятелем УПЦ, Митрополитом Київським і всієї України Митрополита Ростовського і Новочеркаського Володимира (Сабодана), який у цей час перебував на богословській конференції у Фінляндії. Того ж дня Патріарх Олексій II бла-

Чернігівські земляки з Митрополитом Володимиром.

гословив Митрополита Володимира на Предстоятельське служіння.

20 червня 1992 р. Блаженніший Митрополит Володимир прибув до Києва. Його зустрічали десятки тисяч православних кліриків і мирян. Свою першу проповідь владика Володимир розпочав словами: *«Я прибув не у відрядження й не за кордон, я прибув на рідну землю служити людям і незалежній Україні».*

Собор УПЦ 26 червня 1992 р. в Києві визначив: *«Визнати Архієрейський Собор у Харкові від 27–28 травня 1992 року канонічним і ухвалити всі його діяння та постанови, які вважати законними».* Рішення Архієрейського Собору УПЦ були визнані всіма Помісними Православними Церквами світу.

За 22 роки служіння Блаженнішого Митрополита Володимира на Київській кафедрі кількість парафій зростає з 5,5 тис. у 1991 р. до 12,5 тис. у 2014 р., кількість монастирів зростає з 32 до 200, кількість духовних шкіл — з 4 до 21, кількість церковних

ЗМІ — з одного видання до понад 500 друкованих, телевізійних, радіо- й інтернет-проектів.

Офіційний титул Предстоятеля — Блаженніший — став власним іменем Митрополита Володимира, яке було виправдане його життям і служінням Богу і людям. Він легко міг вступати в діалог зі світом у всій його розмаїтості, проте завжди пам'ятав про його принципову відмінність від церкви.

Блаженнішого Митрополита Володимира було обрано почесним головою Міжнародного комітету при ООН з питань святкування 2000-річчя Різдва Христового.

9 липня 2011 р. Указом Президента України В. Ющенка (№ 745 /2011) Блаженніший Митрополит Володимир був удостоєний звання Героя України «за видатні особисті заслуги в утвердженні духовності, гуманізму та милосердя в суспільстві, багатолітнє сумлінне служіння Українському народові, з нагоди 45-річчя хіротонії та 20-ї річниці незалежності України».

Із відгуків архієпископів:

«Сам Блаженнейший Владимир — это олицетворение мира, входящего в Церковь, в государство, в общество, семью и душу каждого конкретного человека. Во время общения с ним забываются все проблемы. Его молитвами совершаются многие чудеса.

Празднование его 65-летия в переполненном Трапезном храме Киево-Печерской лавры. Это сейчас купить кондиционер в Киеве — не проблема, а тогда все было намного сложнее, и, причем, не только в материальном плане, но и в духовном. Тогда, в Трапезной палате, он произнес чудесные слова в адрес Президента Украины: «Я очень счастливый человек, хоть и живу на чердаке. Я готов жить в подвале, в землянке и даже просто на улице, но вместе с преподобными в доме Божьей Матери буду нести свой жизненный крест с великой радостью».

Озлобленные люди не видят в человеке доброго, а, наоборот, хотят уличить во всяких недостатках — в первую очередь, в своих... Если человек видит в ближнем какой-то грех, он видит именно свой изъян.

Мы... говорили ему: "Ваше Блаженство, благословите, мы в течение двух часов очистим территорию Лавры от фирм и музеев". После того, как кто-то сказал: "Мы сбросим в Днепр всех идолов, которые здесь стоят", он ответил: "Не знаете дети, чего просите". Владыка также любит повторять такие слова: "Я не жалею ни о чем. Я всегда поступал согласно Священному Писанию и своей совести. За свою жизнь я не сделал ничего плохого ни Церкви, ни людям, ни государству, в котором я родился, вырос и живу". Такие слова может сказать лишь человек, который испытывает любовь к своей земле и, по своей доброте и смирению, не помнит бед и горестей, пережитых во времена советской власти, в первые годы существования Украины в статусе независимой страны.

Своим молчанием в ответ на несправедливость он научил нас созерцать глубину духовного возрождения и видеть зло, которому надлежит посрамиться».

На жаль, я був абсолютно не обізнаний у церковному самовизначенні, але коли очолив Київську державну адміністрацію, довелось приймати рішення.

4 березня 1992 року набув чинності Указ Президента України Л. М. Кравчука (ще донедавна головного ідеолога і атеїста в Компартії України) «Про заходи щодо повернення релігійним організаціям культового майна».

Належало повернути релігійним громадам, які масово почали реєструватися, культові будівлі, що використовуються не за призначенням.

І я з легким серцем і піднесенням повертав і цехи швейної фабрики Флорівському монастирю. І особисто зустрівся з керівництвом Лялькового театру прямо в затемненій залі і попросив зрозуміти — театр побудуємо, а тепер тут відроджується центральна синагога Бродського.

Усім, начебто, вистачало приміщень та хто знав про розкол у Харкові? Їде поїздом новий предстоятель Української церкви і його потрібно розмістити...

Але і тоді, і тепер є державні органи, і в Києві теж — Управління у справах національностей та релігій, які сприяють порозумінню між релігійними організаціями (тепер у Києві близько 1200 релігійних організацій 55 конфесій, течій та напрямів).

Поїхали до Лаври, повсюдно музеї і державні установи та крихітні приміщення внизу — за церквою. Чесно, «апартаменти» незрівнянно скромні, не пристосовані для проживання, у порівнянні з резиденцією Філарета на Пушкінській, де мені випало бувати.

На залізничний вокзал зустрічати Володимира не їздив, бо то справа загальнодержавна. Вночі ж, за інформацією начальника міліції, була спроба групи молодиків перелізти через паркан із залізниччям в руках... міліція відвернула сутичку...

І я би про все це забув, аби навколо Святої Софії не виникло загострення: біля брами — намети, у дзвіниці — голодувальники, до ліхтарів сидять приковані протестуючі: Софію — Українській церкві, Філарету.

Літо, сидить під чавунною опорою ліхтаря прикутий ланцюгом хлопець, питаю: «Чого ти тут?» Відповідає: «Софію віддайте». — «Звідки ти?» — «З Тернопільщини» (Точно, із Західної України). — «Їдь, — кажу, — додому».

На виході спробував поговорити з мітингуючими, та жінки в чорному вбранні не те що не хотіли чути про пам'ятку ЮНЕСКО, а мало не побили, переслідуючи мене через Володимирську до автомобіля. Ніколи такої жіночої категоричності і агресивності я не зустрів.

По-правді, акція навколо Софії була тривалою і місто, і я, чекали, що центральна влада якось її розв'яже. Аж тут отримую

від Президента України доручення до листа визнаних літераторів та вчених України про неподобство навколо Софії, отоді я й пішов у Софію...

Повернувшись, запросив силовиків. Вночі міліція з телекамерою блискавично піднялась на дзвіницю... Доповідають: голодуючий не встиг прокинутись, поруч — ковбаса і трилітрова банка самогону...

На ранок — листівки у підземних переходах Хрещатика... Салій... не віддає церкву... і тому подібне. Був підпис, довго шукали та з'єднали мене телефоном з автором... Кажу, зніміть листівки, звільніть Софію, бо відео з дзвіниці про «голодування» і справді буде на екрані телевізорів... Каже: «Пане Іване, вибачте...» Вибачив, і лише тепер оприлюднюю.

А ще активізувались греко-католики, бо із Західних областей у Києві було багато творчої інтелігенції. І тягнуть аж на горіще Аскольдової церкви. Поруч, виявляється, місця поховання, юні герої, що загинули під Крутами...

Про розкол у православ'ї України я лише почав здогадуватись, коли нові ідеологи у Київській адміністрації запросили освятити переїзд мерії з Хрещатика на Михайлівську, 1, тепер там МЗС України... Чекаю, коли святі отці зайдуть в перший кабінет, обговорити справи, та, виявилось, що Філарет і Володимир освятили різні поверхи, і між собою не спілкуються... зайшов лише Філарет...

Митрополит Володимир помер 5 липня 2014 року, на 79-му році життя. Залишив духовний заповіт: *«Розділення Православ'я в Україні — трагедія для віруючого українського народу, один з головних викликів не лише для нашої Церкви, але й для повноти Вселенського Православ'я.»*

...ми маємо визнати: сподівання багатьох, що автокефальний рух в Україні локалізується в Західному регіоні і з часом зійде нанівець, не виправдались.

...будуючи Церкву помісну, а не етнічну... Церкву, яка б не асоціювала себе лише з якоюсь частиною України, але об'єднувала вірних Сходу й Заходу, Півдня та Півночі нашої країни», він

Чернігівські земляки з Патріархом Філаретом.

вважав, що остаточне об'єднання відбудеться ще за його життя, а тепер, коли воно поволі добігає кінця «...вибір моделі єдності ...буде одним з головних завдань Української Православної Церкви за наших найближчих наступників».

Однак, моє власне відчуття: без Володимира церкви Українські лише віддаляються, і питання політизується та штучно загострюється... А лозунг Л. Кравчука: «Незалежній державі — незалежна церква» поки що в недосяжності; позаяк і держава не є незалежною і успішною, і церква за нею — не єдина і не посилює слабку державу...

У липні 2013 року розпорядженням Уряду України та наказом Міністерства культури передано у безоплатне користування Свято-Успенській Києво-Печерській лаврі Української Православної Церкви культові будівлі: братські келії, церкви, трапезні, туалети та інше навколо Ближніх і Дальніх печер, всього 76 об'єктів. Та політичного миру, моральності влади і церковної єдності це не додало...

29 січня 2018 року — 100 років пам'яті Героїв Крут — подвигу студентів та ліцеїстів, опору російсько-більшовицьким військам.

До отримання незалежності України про їхній подвиг не говорили навіть, тобто років із 75 ніхто вголос не вшановував, тепер це уже урочиста подія національного масштабу за участі Президента України в Києві...

Крути: гідний меморіал, стела, вагони тих часів, у них музейні експозиції, в одному — фото, скриньки-стенди загиблим — героям АТО, герої перегукуються через століття. На платформах так само, гармати того періоду і сучасні. І прапори націоналістичних партій, партій війни. Авто, автобуси, багато людей, реквієм і програма уславлення подвигу, а від влади з Києва, та й перших осіб з Чернігова — немає гідного представництва.

Для мене важливим стало, що і в неділю, перед строем курсантів, виступали віце-прем'єр, молоді Герої України і батюшка Євстратій з Чернігова. Сьогодні понеділок, і він тут — але це Київський патріархат. Московський тут не буває.

І лише на річні збори Чернігівського земляцтва у Києві і запрошуються, і приїздять, і благословляють, і виступають, і тостують почергово і Євстратій від Київського, і Амбросій від Московського патріархатів на Чернігівщині. Разом, поруч, але за різними столами...

Умови і історична правонаступність боротьби за автокефалію Української православної церкви у потрактуванні Київського патріархату.

У виданнях: «Третій патріарх» (автор Дмитро Степовик. — Київ, 2014) та «Київський патріархат — помісна українська православна церква». (Історико-канонічна декларація Архієрейського Собору Української Православної Церкви Київського Патріархату від 19 квітня 2007 року. — Київ, 2009) зазначено:

988 рік — Київ, засновано Митрополію Константинопольського патріархату.

1240 рік — падіння Києва і Київські митрополити обрали своєю резиденцією Володимир на Клязьмі, а потім Москву!

1448–1458 рр. — відбулось розділення єдиної Київської митрополії відповідно до державного поділу: відокремлено Ки-

ївську у складі Константинопольської матері-церкви (за часів Великого князівства Литовського). Але церкву очолив фактично Московський єпископ.

1686 р. — насильством і підкупом Київська митрополія була самочинно приєднана до Московського патріархату.

1917 р. — проголошення України незалежною, і у 1918 р. Російська православна церква надала Українській церкві обмежену автономію.

1 січня 1919 р. Директорія УНР видала «Закон про автокефалію Української православної церкви».

1921 р. — Всеукраїнський православний церковний Собор завершив формування Української автокефальної православної церкви.

1930 р. — УАПЦ «самоліквідувалася», а в 1937 р. була остаточно знищена, практично усі священослужителі УАПЦ загинули від тортур того часу.

Травень 1942 р. — за німецької окупації УАПЦ відновила свою діяльність, як і РПЦ.

1944 р. — обидві церкви були ліквідовані радянською владою (УАПЦ — виїхала в еміграцію аж до США) та було утворено екзархат усієї України, тобто пряме управління з Москви.

Серпень 1991 р. — проголошено державну незалежність України і в листопаді 1991 р. в Києво-Печерській лаврі відбувся Собор УПЦ, на якому і ухвалено рішення про автокефалію Української православної церкви.

Розкол церкви — це слабкість держави.

Але очевидні етапи боротьби за незалежність державну і церковну свідчать, що ця боротьба ніколи не припинялась і сьогодні триває.

Обидві гілки, два крила Української православної церкви проголошують метою об'єднання. Та кожен хоче об'єднатись за рахунок поглинання... Роздробленість навіть наростає, насамперед, у верхах державної і церковної влади.

Тобто тепер головні політичні питання: церква, мова, Конституція. На жаль, і через віки і нині — єдність відсутня.

Владика Філарет у травні 1966 р., (в 37 років), об'їздивши, за дорученням російської церкви, півсвіту, призначається екзархом усієї України. Він — перший з XVIII століття українець (а не росіянин) очолив Українську церкву.

1992 р. — історичне і доленосне об'єднання Української автокефальної православної церкви патріарха Мстислава Скрипника та Української православної церкви митрополита Філарета (Денисенка) з назвою Українська православна церква — Київський патріархат та на чолі зі Святійшим Патріархом Мстиславом.

1993 р. — помер Патріарх Мстислав, церкву очолив Володимир Романюк, який 1995 р. похований за трагічно-драматичних обставин біля стін Софії Київської.

Патріарх Філарет згадує про липневі події в Києві 1995 року, як про одну з найганебніших сторінок ставлення тодішньої світської влади, зокрема, Кабінету Міністрів України, до своєї рідної Православної Церкви:

«Коли помер Святійший Патріарх Володимир, ми в той же день створили відповідну комісію і почали вивчати питання: де поховати Патріарха. Пропозиції були різні. На другий день вже зібралися єпископи, і ми обговорили це питання ширше та вивчили настрої, які існували з цього приводу в Україні, а не тільки в Києві. Ми одноставно прийшли до думки, що Патріарх Київський і всієї Руси-України має бути похований на місці, гідному його високого сану. А цими традиційними місцями поховання українських першоієрархів, а тепер Київського Патріарха, мають бути Свята Софія Київська або Києво-Печерська лавра. Тому у нашому листі до українського уряду ми просили дати дозвіл поховати нашого Патріарха у Києво-Печерській лаврі або на території Святої Софії.

Президія Кабінету Міністрів вирішила дати дозвіл поховати Патріарха Володимира на Байковому цвинтарі міста Києва.

Мене запросили до Кабінету Міністрів і запропонували це ганебне офіційне рішення. Я відповів, що для нашої Церкви таке рішення неприйнятне. Тому, що воно принижує не тіль-

ки гідність нашого Патріарха, а принижує гідність самої нашої Церкви. Для нас це означало — наш Уряд не хоче визнати саме існування Української Православної Церкви Київського Патріархату, і наш Патріарх не гідний останньої шани, відповідно до його високого сану. Оскільки на Байковому цвинтарі ніколи не ховали глав Церков і навіть єпископів, то це приниження гідності всієї нашої Церкви! Тому ми все це відкинули... Почалося нове обговорення. Я зауважив, що ситуація досить складна. Ми будемо проводити до місяця останнього спочинку не тільки Патріарха Української Церкви, але і правозахисника, в'язня совісті радянських концтаборів, борця за Українську Державність. Тому до цих жалобних заходів долучаться і всі демократичні та національно-патріотичні сили. Це велика непереможна сила!

Коли ми прийшли до Софійського собору, брама була зачине-на. Нас на територію Софії не пустили. Ми поставили домовину перед дзвіницею і почали чекати рішення Уряду. Люди співали жалобних пісень. Окрім вірних нашої Церкви, було численне представництво демократичних і національно-патріотичних організацій, депутатського корпусу. Ми знову і знову зверталися до Уряду про дозвіл на поховання Патріарха на території Святої Софії. Ми чекали рішення. Минали години. Рішення не було. І тоді віруючі зробили пропозицію: оскільки згідно з православною традицією необхідно віддати тіло спочилого до заходу сонця землі, то необхідно ховати саме тут — біля Софіївської дзвіниці на території колишнього древнього монастиря. Могила була вже давно готова, але ми все ще чекали рішення Уряду. Була надія, що таке рішення приймуть.

Час минав. Очікуваного рішення не було, і ми вирішили розпочати чин поховання. За нами, звичайно, спостерігали. Коли ми почали опускати труну, відчинилася брама Софіївської дзвіниці і з шаленою швидкістю, роздаючи удари палиць по людях, вибіг ОМОН. Я віддав розпорядження опускати труну швидше і кидати землю, оскільки існувала вірогідність вчинення глуму над тілом Патріарха. А кривавий вівторок продовжувався: били

архієреїв, духовенство, жінок, дітей, людей похилого віку і взагалі усіх присутніх на площі.

... Постало питання, де проводити Собор для обрання нового Патріарха? Два попередні патріархи були обрані й інтронізовані у соборі Святої Софії. Цього разу проводити Собор у Святій Софії влада категорично відмовила».

20 жовтня 1995 року урочисто введено на патріаршу кафедру Митрополита Філарета у Володимирському кафедральному соборі м. Києва.

20 лютого 1997 року — анафема і відлучення Філарета від російської церкви.

З тим, що відбувалося далі сучасники обізнані.

Величезний резонанс викликало звернення Патріарха Філарета до Патріарха Кирила.

Фактично — це пропозиція до спілкування. Сподіваюсь, воно розпочнеться. Адже у церкви сильні канони, консервативні позиції і мудрі патріархи. Сподіваюсь, вони раніше політиків знайдуть мир, здолають розкол і утвердять Божу благодать в Україні.

І я не помилився. Писати цей текст я завершував у вихідні 3–4 лютого, а 6 лютого 2018 р. Філарет засуджує підпал Десятинного храму у Києві: *«Наша Церква ніколи не підтримувала і не підтримує насильницьких дій щодо Московського Патріархату. Ми про це багато разів заявляли, і заявляємо ще раз. Зокрема, такі дії, як підпал споруд, що використовуються Московським Патріархатом, є неприпустимими»,* — заявив Філарет. Він наголосив, що у випадку самовільного будівництва чи захоплення землі представники УПЦ МП повинні відповідати відповідно до українського законодавства. *«Як от на місці Десятинної — коли поставили там від Московського Патріархату намет, ми попереджали, що це є порушення, що буде привід до конфлікту. На наші заперечення, на заперечення громадськості, науковців не звертали уваги. На місці намету постала дерев'яна споруда, потім обклали, розширили її. І якщо намет прибрати було*

Предстоятелю Русской Православной Церкви
Патриарху Московскому и всея Руси КИРИЛЛУ,
Епископату Русской Православной Церкви

Ваше Святейшество!

Собратья во Христе!

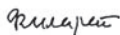
Писание учит нас: «Никому не воздавайте зло за зло, но пекитесь о добром перед всеми человеками. Если возможно с вашей стороны, будьте в мире со всеми людьми» (Рим. 12:17-18). И Сам Спаситель говорит: «По тому узнают все, что вы Мои ученики, если будете иметь любовь между собою» (Ин. 13:35).

Желая прекратить разделения и распри между православными христианами, восстановить евхаристическое и молитвенное общение, как это надлежит в Единой Святой Соборной и Апостольской Церкви, ради достижения Богом заповеданного мира между единоверными православными христианами и примирения между народами, обращаюсь к Вам с призывом принять надлежащие решения, благодаря которым будет положен конец существующему противостоянию. А именно - вменить яко не бывшие все решения, в том числе о прещениях и отлучениях, вышеозначенному препятствующие.

Выражаю надежду на то, что далее, Богу содействующу, Вами будут приняты и все иные решения, вытекающие из этого и необходимые для блага Православия.

За прошедшие годы многие огорчения и раздоры омрачили взаимные отношения между православными в наших странах. Пусть же приблизится день, когда по слову богослужения Пасхального торжества «друг друга обнимем; скажем: "Братья!" и ненавидящим нас, всё простим ради воскресения». И я, как Ваш собрат и сослужитель, прошу прощения во всем, чем согрешил словом, делом и всеми моими чувствами, и так же от сердца искренне прощаю всем.

С любовью во Христе -

ваш собрат

16 ноября 2017 г.

г. Киев

просто, то зараз вже простого рішення немає. А якби виконали закон тоді — сьогодні би не було проблеми», — зазначив Філарет. Він закликав демонструвати позицію мирно, «не піддаватися на провокації щось зламати, спалити».

Маймо Бога у серці, храм — у душі і чинімо по-Божому.

«Ще багато хто сумнівається, чи буде томос про автокефалію української церкви, чи не буде. Я стоцентрово переконаний, що буде. І в Україні розділена церква з'єднається, буде одна українська церква. А ті, які не захочуть приєднатися до Української незалежної помісної церкви, будуть існувати в Україні, але вже не як українська церква, а як український екзархат російської церкви. Хто хоче служити Росії, той повинен чесно сказати, що він живе в Україні, їсть український хліб, а служить російським інтересам» — сказав Патріарх Філарет.

Також він зазначив, що *«з самого початку, у 1992 році, був упевнений, що в Україні буде незалежна єдина помісна церква».*

Як повідомляв Укрінформ, Президент Петро Порошенко 17 квітня заявив, що підготував звернення до Вселенського Патріарха із проханням видати томос щодо автокефалії православної церкви в Україні.

18 квітня 2018 року Глава Держави також офіційно прийняв від ієрархів УПЦ КП та УАПЦ звернення для передачі Вселенському патріарху Варфоломію про надання Українській церкві томосу про автокефалію з підписами усіх архієреїв, які підтримали це рішення.

Водночас Верховна Рада 19 квітня ухвалила Постанову про підтримку звернення Президента України до Вселенського патріарха Варфоломія щодо створення Єдиної помісної української православної церкви.

22 квітня П. Порошенко повідомив про передачу відповідних звернень Вселенському патріарху і початок процедур, необхідних для надання автокефалії Українській православній церкві...

ЧОРНОБИЛЬСЬКА АТОМНА ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ

БУДІВНИЦТВО = ЕЙФОРІЯ, ВИБУХ = СВІТОВА ТРАГЕДІЯ, САРКОФАГ І АРКА = ГЕРОЇЗМ

29 грудня 2017 року

Будівельники, мої друзі, це — герої нашого часу. Їх життєвий шлях і доленосні рішення — скарбниця знання та досвіду, надбання і для майбутніх поколінь. Далі про видатних будівельників Києва. Але спочатку про найстрашніше. І для народу, і для будівельників — ліквідація наслідків аварії на ЧАЕС.

І все-таки Чорнобиль. Він і через 30 років множить негативні наслідки не лише втратою електроенергії чи витратами на будівництво, та приборкання «сплячого» ядерного монстра впливає на здоров'я тисяч українців практично усіх поколінь, і не лише по географії плями забруднення.

58-й конгрес Європейської асоціації дистриб'юторів та виробників будматеріалів UFEMAT 29 вересня — 1 жовтня 2016 року, Берлін, Німеччина.

Зазвичай конгрес має культурну програму та спонсорство художників, тут твори під дату, які потім купуються учасниками на внутрішньому аукціоні.

Наразі неочікувано: європейська художниця Марія Кішнер виставила свою картину «Реактор № 4»...

UFEMAT, Берлін. 2016 р.

Я внутрішньо протестував, бо то — біль, а не радість, тут оплески недоречні, а потім керівництво Європейської асоціації вирішило цю картину подарувати делегації з України, тобто вручили мені.

Європейська молода художниця пам'ятає Чорнобиль, а ми з його наслідками боремось дотепер...

**«От укрытия конфайнмента четвертого блока
Чернобыльской АЭС. Строительные аспекты»,**

*под редакцией П.И. Кривошеева, Ю. В. Малахова,
А. А. Ключникова, Ю. И. Немчинова, В. Я. Шендеровича,
В. Н. Щербина, Р. В. Васягина. — К.: Логос, 2016:*

«При выборе места строительства АЭС учитывалось, что наиболее экономически целесообразный радиус подачи электроэнергии составляет около 350–450 км. С этой целью для выбора оптимального варианта размещения атомной электростанции Киевским отделе-

нием института “Теплоэлектропроект” Минэнерго СССР и Киевским ОКБ “Энергосетьпроект” были проведены обследования 16 пунктов строительства в Киевской, Винницкой и Житомирской областях. Было предложено два пункта строительства — у села Ладыжины Винницкой обл. и у села Копачи Киевской обл. Первоначально эта станция именовалась как “Центрально-Украинская АЭС”.

Строительство АЭС в Киевской обл. предусмотрено Постановлением Совета Министров СССР от 29 сентября 1966 г. № 800-555 “О плане строительства и ввода в действие атомных электростанций на 1966–1975 годы” с введением в действие первой очереди мощностью 1000 тыс. кВт в 1974 году и второй очереди — 1000 тыс. кВт в 1975 году.

Проектное Задание на строительство 1-й очереди Чернобыльской АЭС было разработано Уральским отделением института “Теплоэнергопроект” Минэнерго СССР и утверждено распоряжением Совета Министров СССР от 14 декабря 1970 года.

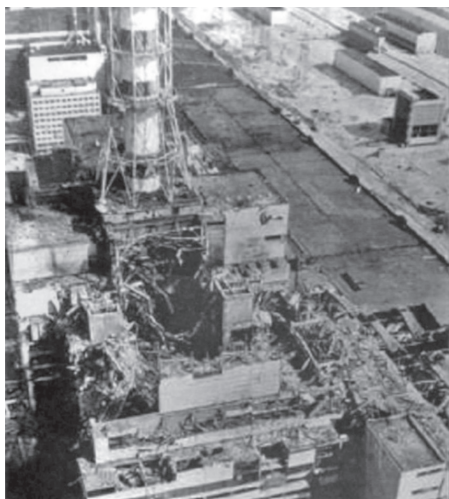
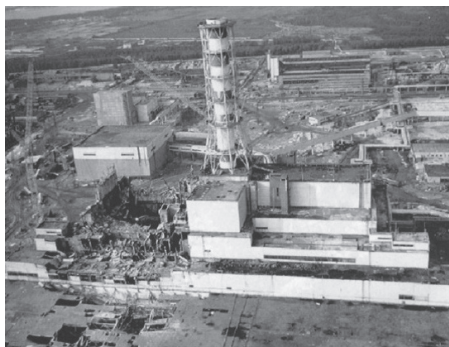
Чернобыльская атомная электростанция — первенец атомной энергетики Украины, третья станция Советского Союза с реактором типа РБМ К-1000 (реактор большой мощности канальный, 1000 МВт) на тепловых нейтронах, в котором графит используется в качестве замедлителя, а в качестве теплоносителя используется вода.

Принципиальная конструктивная особенность канальных реакторов заключается в отсутствии специального защитного корпуса (закрытой оболочки реактора), который является обязательным атрибутом атомных станций, применяемых как за рубежом, так и в Советском Союзе.

К недостаткам реакторов ВВЭР относили сравнительно низкую существовавшую на то время мощность энергоблоков (до 440 МВт) и высокую трудоемкость строительства и обслуживания. В связи с этим развитие технологии реакторов типа РБМК представлялось экономически перспективным направлением.

Однако уже к 1980 году мощность реакторов типа ВВЭР достигла 1000 МВт, что позволило строить более надежные атомные станции, чем на реакторах РБМК.

В Украинской ССР на реакторах ВВЭР были построены блоки Запорожской, Южноукраинской, Хмельницкой и Ровенской АЭС.

Катастрофа в Чернобыле не сопоставима ни с одной из известных техногенных аварий по масштабам последствий как для населения, так и окружающей природной среды. Авария случилась во время испытаний по использованию "выбега турбогенератора" (вращения ротора генератора по инерции) для потенциального обеспечения электроэнергией собственных нужд при условии полного обесточивания АЭС.

При работе 4-го энергоблока на мощности около 200 МВт/т, составляющей 6% от номинальной, произошла авария, связанная с разгоном реактора, разгерметизацией трубопроводов, взрывом и разрушением конструкций реактора, выбросом значительной радиоактивности в атмосферу.

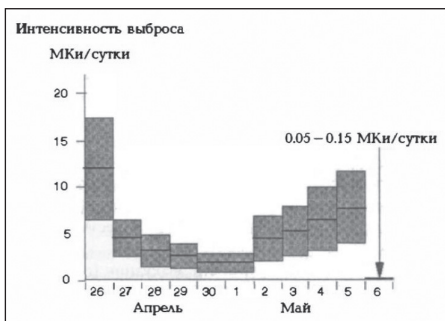
Центральный зал реакторного блока (блок "Б"). Активная зона реактора разрушена полностью. Верхняя плита биологической защиты (схема "Е") массой 2750 т приподнята взрывом, повернута и находится над шахтой реактора под углом 15° от вертикальной оси.

Выпущенное международной консультативной группой по ядерной безопасности в 1992 г. дополнение к докладу, подготовленному для МАГАТЭ, так определило причины аварии: *"... авария явилась следствием совпадения следующих основных факторов: специфических физических характеристик реактора; специфических особенностей*

конструкції органів управління реактором; и того факта, что реактор был выведен в состояние, не оговоренное регламентом и не исследованное независимым органом по вопросам безопасности”.

В результате Чернобыльской катастрофы были загрязнены радионуклидами огромные территории. Взрыв реактора, последовавший за ним пожар и процессы, происходившие в облученном топливе, обусловили гигантский выброс радиоактивности. Территория, прилегающая к разрушенному энергоблоку,

прилегающие здания и сооружения, были загрязнены обломками тепловыделяющих элементов, графитовой кладки, обломками конструкций реакторной установки. Возле 4-го энергоблока мощность дозы гамма-излучения достигала 2000 Р/ч, а внутри доходила до 50 000 Р/ч.

Интенсивність викиду продуктів поділу активної зони реактора (перші 10 днів)

Аэрозоли Чернобыльского происхождения были обнаружены в Японии и Канаде. Наиболее “грязной” стала территория, прилегающая к ЧАЭС, так называемая “зона отчуждения”, основное же количество (примерно 95 %) ядерного топлива в виде фрагментов активной зоны, лавообразных топливосодержащих материалов, топливной пыли осталось в пределах сооруженного в 1986 г. объекта “Укрытие”».

ВИБУХ НА ЧАЕС І ВЛАДА

ВАЛЕРІЙ БАРУЛЕНКОВ

Згадує В. Баруленков: «Кінець квітня 1986 року. Попереду — травневі свята. Вирішили всією родиною поїхати до Дніпропетровська (нині — Дніпро) відвідати родичів. Купили залізничні квитки.

У понеділок на ранковій щотижневій планерці у мене, на той час керуючого трестом “Південзахідтрансбуд”, розглядаються очікувані підсумки роботи за квітень і завдання тресту на травень і другий квартал. Головний диспетчер тресту повідомляє, що у вихідні провідував батьків, що живуть у Прип’яті, біля Чорнобильської АЕС, і в неділю на трасі Прип’ять—Київ творилося щось неймовірне. Колони пожежних автомашин на шаленій швид-

кості йшли на Прип’ять, з Прип’яті у бік Києва рухалися колони автобусів з людьми, а назустріч їхали порожні автобуси.

Очевидно, щось сталося на атомній станції.

Годині о 20-й закінчую робочий день і вже збираюся виходити з кабінету, коли лунає дзвінок урядового телефону. Повертаюся. Беру трубку. На дроті — секретар Київського міськкому партії з будівництва:

— Валерію Володимировичу, — питає, — ви нікуди на свята не йдете з Києва?

— Так, саме зібрався з родиною до Дніпропетровська.

— Я не раджу вам їхати, ви потрібні у Києві.

Увечері вдома “порадував” дружину, що я в Дніпропетровськ не їду і що їй з доньками доведеться їхати одній. Попереду — вихідні.

Ніякої офіційної інформації про подію на ЧАЕС не надходить, доходять уривчасті відомості від друзів і колег, що на атомній станції сталася пожежа, є викиди радіоактивного пилу, триває евакуація жителів Прип’яті. Треба приймати йод. У жодній аптеці Києва йоду немає.

Опівночі дзвонить голова Держпостачу України Павло Іванович Мостовий: “Валерію Володимировичу, за наявною інформацією тільки у вас у тресті є індивідуальні дозиметри (“олівці”). Терміново передайте їх в наше розпорядження”. Я, відверто кажучи, і не знав, що у нас на складі спецчастини є дозиметри. Вночі підняли працівників, виїхали на склад, що у передмісті Києва, і до ранку видали дозиметри в розпорядження Держпостачу.

Наступного дня з приймальні міністра повідомили, що “в Київ на ЧАЕС спецрейсом вилітає урядова комісія, і в її складі — Володимир Аркадійович Брежнев, міністр транспортного будівництва Радянського Союзу. Зустрічайте в аеропорту Бориспіль”.

Літак приземлився близько 23-ї. Темно. Заступник голови Ради міністрів України, інші керівники республіки і ми: керуючий трестом “Мостобуд” Євген Миколайович Пустоход, “Метробуд” — Олексій Васильович Семенов, директор інституту “Київдінпротранс” Микола Федорович Богатирьов, інші мінтрансбуdiviці і я, зустрічали Володимира Аркадійовича Брежнева і членів комісії. До трапу літака підігнали легкові автомашини, в які перевантажували якісь об’ємні тюки та мішки. Ставало зрозуміло, що машини відразу підуть на ЧАЕС. Володимир Аркадійович сказав, що з ним поїдуть Баруленков, Пустоход, Семенов. Потім, подумавши, додав:

“Ви, Валерію Володимировичу, напевно, залишайтеся в Києві, у вас значні контакти, тож ви зможете забезпечити швидку і ефективну підтримку сил Мінтрансбуду на ЧАЕС”. Пам’ятаю, як за півгодини після прильоту вервечка урядових машин пірнула в опівнічну темряву і невідомість.

У понеділок, близько 22-ї години телефонний дзвінок викликає мене з душової. На проводі:

— Це Масик Костянтин Іванович (перший заступник голови Ради міністрів України). Де ти? — Та ось тільки-но прийшов з роботи додому, — відповідаю.

— Негайно приїжджай у готель “Київ”, я вже тут. Твій міністр і урядова комісія повертаються з ЧАЕС.

Швидко одягаюся, у дипломат вкладаю пляшки горілки та коньяку з домашніх запасів і мерцій в готель.

У вестибюлі готелю походжають перший заступник голови Держплану УРСР Вітольд Павлович Фокін і Костянтин Іванович Масик. У Масика в сумці через плече дозиметр значних розмірів. У розмові обговорюється надзвичайна ситуація на атомній станції, можливий вибух реактора і наслідки катастрофи.

23 години — делегації немає, опівночі — теж, година ночі — ні. Весь цей час ми в тривожному очікуванні у вестибюлі. Нарешті о пів на другу ночі до готелю під’їжджає автобус, і з нього починають виходити керівники союзних міністерств і відомств, Академії наук СРСР, Інституту ім. І. В. Курчатова, члени державної комісії. Треба було бачити ці пригнічені побаченим постаті, їх похмурі, відсторонені, мовчазні обличчя — ніби повернулися з похоронної процесії.

Привітався з Володимиром Аркадійовичем, він мовчки простягнув руку. Запитую:

— Ну що там, Володимире Аркадійовичу?

— Тепер я розумію, яким було 22 червня 1941-го, — відчужено промовив він.

Костянтин Іванович Масик, швидко “прощупавши” всіх дозиметром, сказав нам:

— Валерію Володимировичу, швидко пропилососьте костюм і вимийте взуття миючими засобами.

Піднімаємося з Володимиром Аркадійовичем у номер готелю, знаходжу покоївку, прошу пропилососити костюм і вимити взуття.

Усі члени комісії мовчки розійшлися, а їх було 10 осіб, по номерах, щоб привести себе до ладу.

У ресторані готелю для комісії замовлено вечерю. Фокін, Масик і я піднімаємося в ресторан і чекаємо на інших.

А було це 29 квітня 1986-го. Розпал горбачовської антиалкогольної кампанії. Масик звертається до мене:

— Ти ж знаєш, що горілку і коньяк на стіл ставити не можна?! Підкликаю офіціантку, віддаю їй дипломат і прошу горілку і коньяк перелити у пляшки з-під мінеральної води і принести на стіл. Опів на третю ночі починають сходитися керівники, мовчазні, похмурі, втомлені. Розмова не клеїться. Хтось мляво колупається в закутках, хтось п'є чай, хтось дрімає. Ніхто не випив ані чарки».

Володимир Брежнев «Годы, люди, дороги...»

Москва, ТОВ «РБП Групп», 2011 р.

«Н аиболее важной задачей, которая стала перед нами по прилету на АЭС, было незамедлительное охлаждение еще горевшего четвертого реактора. Академики Велихов и Легасов каждый день вылетали к нему на вертолете. Приезжают, говорят: 1000 градусов, 1200, 1600, 1800. Как будет 2200 градусов, фундамент провалится. А там, внизу, шесть тысяч кубометров высокорadioактивной воды. Это естественно: взрыв,

выброс radioактивного облака, которое могло накрыть всю Европу, а самое главное, — вода, попав в грунт, уйдет в Припять, Днепр. По-

следствия — жуткие. Это была такая центральная и очень острая задача, и надо было ее решить».

Вклад Легасова и Велихова в ликвидацию последствий трагедии на ЧАЭС Владимир Аркадьевич отметил особо. «Валерий Алексеевич Легасов, в те годы первый заместитель директора Института имени Курчатова, ученый с мировым именем, разработчик концепции новой методологии обеспечения безопасности, приехал в Чернобыль одним из первых, работал непосредственно у четвертого реактора. Получил приличную дозу облучения...»

* * *

О том, насколько важным и ответственным было задание, как ждали положительных его результатов, свидетельствует признание члена союзной Правительственной комиссии Виталия Масола, в то время — главы Госплана УССР: «Мы боялись, что радиоактивная вода прожжет основание реактора и уйдет в землю. Насколько рациональные действия предпринимались, тогда никто не понимал, и потому готовились к эвакуации Киева. И нужно только представлять, что такое эвакуация такого огромного города! О панике я даже не говорю. Какое бы началось мародерство: все магазины были бы разграблены, частные квартиры, музеи... Сотни людей погибли бы в давках на вокзалах, в аэропортах. Но подготовка к эвакуации шла. В полной готовности стояли автобусные парки, железнодорожные составы. Слава Богу, они не потребовались. Все успокоилось лишь после того, как стало ясно, что повторного взрыва на реакторе не будет, и гигантская емкость с зараженной водой уже не угрожает».

«О пів на четверту ранку виліт на Москву. О 10-й годині — засідання політбюро ЦК КППС з розглядом ситуації на Чорнобильській АЕС.

Урядовий термінал аеропорту Жуляни (Київ). Весняний світанок. Тепло. Розпускаються каштани. Птахи співають. А на душі невесело. Катастрофа на ЧАЕС важким каменем лягла на всю країну. Попрощалися з Володимиром Аркадійовичем та іншими, і спецрейс взяв курс на Москву.

* * *

Повернувся в трест до першочергових справ, пов'язаних з ліквідацією аварії на ЧАЕС. Близько 12-ї години дзвінок з приймальної міністра:

— Валерію Володимировичу, зустрічайте Володимира Аркадійовича, він прилітає за годину в аеропорт Жуляни.

Вийжджаю в аеропорт. Літак приземлився. Виходить Володимир Аркадійович Брежнєв. Прекрасно виглядає, у новому костюмі. З якимось товаришем. Каже:

— Знайомся, академік Валерій Олексійович Легасов.

Йдемо до машини. Кажу:

— Володимире Аркадійовичу, ну ви даєте, костюми міняєте, як рукавички, вранці полетіли в одному, вдень прилетіли в новому костюмі.

— Послухай, — каже, — у Москві з аеропорту нас всіх привезли в Інститут ім. Курчатова. Заміряли радіацію. Зашкалює, величезне перевищення. Роздягли до гола, видали халати і тапочки, і в такому вигляді відправили додому. О сьомій ранку, коли я приїхав додому, дружина, відкривши двері, жахнулася:

— Володю, що з тобою?!

А вже о 10-й годині — засідання політбюро ЦК КПРС, а о 12-й Володимир Аркадійович вилетів до Києва.

Тим часом ми підійшли до машини. Я тільки-но отримав нову "Волгу-31" прекрасного кольору стиглої вишні. Валерій Легасов запитує Володимира Аркадійовича:

— На якій машині їдемо (мається на увазі в Чорнобиль)?

Я кажу:

— Ось, автомашина стоїть, будь ласка, вона у вашому розпорядженні.

— Шкода, — каже Легасов, — після поїздки на ЧАЕС її треба буде здавати на металобрухт, натягне стільки радіації.

Про всяк випадок я завантажив у багажник поліетиленову плівку, аби нею закрити сидіння машини. Так і зробили. І Володимир Аркадійович Брежнєв з Валерієм Олексійовичем Легасовим відправилися з аеропорту до Чорнобиля. Це була моя перша

і остання зустріч з академіком Легасовим. Його було призначено членом урядової комісії з розслідування причин і з ліквідації наслідків Чорнобильської аварії. Наполягав на негайній повній евакуації міста Прип'ять.

У серпні 1986 року на конференції експертів МАГАТЕ у Відні Легасов як голова радянської делегації, представив доповідь з аналізом причин аварії та радіологічних наслідків катастрофи на ЧАЕС. Цей виступ став поворотним пунктом у його кар'єрі. Існує кілька точок зору щодо причини цього. За однією з версій у своєму виступі Легасов розголосив ряд секретних відомостей, на що не був уповноважений. За іншою — він зголосився озвучити офіційну версію причин аварії на Чорнобильській АЕС, підташовування і брехня щодо обставин якої викликали осуд і неприйняття у інших вчених. Дехто розцінив дії Легасова як спробу дискредитації наукового керівника проекту реактора РБМК, голови Академії Наук СРСР академіка Александрова з кар'єрних міркувань.

У 1987 році під час таємного голосування академіка Легасова не обрано до науково-технічної ради Інституту атомної енергії імені Курчатова (100 — “за”, 129 — “проти”). У 1986–1987 роках його кандидатуру двічі висували на звання Героя Соціалістичної Праці, але обидва рази його не було нагороджено. М. Горбачов викреслив Легасова зі списку, сказавши: “Вчені не радять”.

27 квітня 1988 року, у другу річницю аварії на ЧАЕС, Легасова було знайдено у його кабінеті повішеним. Перед смертю він записав на диктофон розповідь про маловідомі факти, що стосувалися катастрофи (за деякими даними, частину послання було кимось навмисне стерто). За матеріалами цих аудіозаписів Бі-бі-сі зняло фільм “Пережити катастрофу: Чорнобильська ядерна катастрофа”.

20 вересня 1996 року Президент Росії Борис Єльцин підписав Указ про посмертне присвоєння В. Легасову звання Героя Росії за “відвагу і героїзм, виявлені під час ліквідації Чорнобильської аварії”.

У складі урядового штабу Володимир Аркадійович Брежнев особисто очолював керівництво підрозділами Мінтрансбуду, задіяними в ліквідації аварії на ЧАЕС.

Неодноразово він бував біля четвертого реактора, що вибухнув. Слід віддати належне його мужності, сміливості і відповідальності не лише за доручену справу, а й за долі людей, не тільки ввірених йому у підпорядкування, а й усіх жителів країни, які зазнали небезпеки в результаті аварії.

Ми розуміли, наскільки йому важче, ніж нам. Він не перекладав відповідальність на своїх заступників. Ми розуміли, що він міг би послати до Чорнобиля свого першого заступника, а сам залишитися в Москві або принаймні у Києві, де було набагато безпечніше, ніж біля реактора. Але він не зробив цього! У Київ був направлений заступник міністра Мелконов Семен Степанович, з яким ми разом забезпечували роботу всіх підрозділів Мінтрансбуду.

Не у всіх вистачало мужності, сміливості духу рватися на передову, на АЕС. Пригадую такий епізод. Володимир Аркадійович викликав з Москви до Києва начальника Управління будівництвом № 9 Рахманіна Юрія Павловича. У моєму кабінеті керуючого трестом, який був штабом управління в Києві, відбулася бесіда Володимира Аркадійовича з Юрієм Павловичем про хід справ на АЕС, найближчі завдання і заходи, що вживаються. Володимир Аркадійович сказав: "Потрібно, Юрію Павловичу, виїхати до Чорнобиля, на АЕС, особисто розібратися з ходом робіт і ввести додаткові сили". Треба було бачити, як змінилося і зблідло обличчя Юрія Павловича, воно стало землистим. Мені навіть здалося, що він почав повільно сповзати зі стільця і ось-ось знепритомніє. У підсумку Юрій Павлович поїхав... до Москви, а не до Чорнобиля.

Певний час якось дуже довго не з'являвся Володимир Аркадійович у Києві, весь час перебував на АЕС, і зв'язувалися ми лише по телефону. Ми домовилися з нашим спільним другом, чудовою людиною, головою Чернігівського облвиконкому Гришком Михайлом Васильовичем і його братом, керуючим трестом "Південорг-

транстехбуд”, виїхати до Чорнобиля і провідати Володимира Аркадійовича, “підтримати його”. У другій половині дня виїхали з Києва. У Чорнобиль прибули затемна. Знайшли двоповерхову дерев’яну будівлю, де розміщувалися члени урядової комісії. На другому поверсі невелика кімната прийому їжі столиків на шість. Чергова відповіла, що всі ще на АЕС. Сидимо в машині (все-таки менша радіація), очікуємо прибуття керівників.

Близько 23 години під’їжджає автобус, виходять керівники штабу. У той час від Уряду України у штабі був заступник голови Ради міністрів, голова Держплану УРСР Масол Віталій Андрійович. Усі в камуфляжній формі, у чоботях, запилені і втомлені. Наша поява приємно здивувала Володимира Аркадійовича, він посміхнувся і запросив до приміщення. Розмістив нас за столиком і пішов прийняти душ, переодягнутися, привести себе до ладу. Через деякий час він приєднався до нас. Ми, природно, приймали з салом і горілкою.

Ну що там у Києві? Розповідайте. Тут, на засіданні штабу, — продовжує, — Ізраїль (метеослужба СРСР) доповідає, що все населення Києва забезпечено усіма необхідними препаратами для виведення радіонуклідів, що вам видають все за нормами.

Для нас це було повною несподіванкою, оскільки зовсім не відповідало дійсності. Володимир Аркадійович дуже здивувався й каже:

— Нам видають якісь таблетки. Давай я вам дам.

Ми категорично відмовилися.

Дітей вивозили з Києва. Пройшла інформація, що червоне вино “Каберне” виводить радіонукліди. Мої друзі з Молдови передавали мені ящиками це вино. І ми постійно в обід і ввечері приймали по фужеру.

Підрозділи Мінтрансбуду, метробудівці разом з шахтарями Міністерства вугільної промисловості пробивалися підземною тунельною проходкою до реактора, підводили трубопроводи для закачування рідкого азоту для охолодження реактора, виготовляли в Києві і поставляли бетононасосами товарний бетон на

спорудження саркофага, будівництво житлових селищ для відселених жителів з 30-кілометрової зони АЕС.

Транспортні будівельники під особистим керівництвом міністра В. А. Брежнєва з честю впоралися з покладеним на них завданням при ліквідації аварії на ЧАЕС і багато хто з них був відзначений державними нагородами.

Але, на жаль, дехто з тих, хто отримав великі дози радіації, вже відійшли в інший світ. І ми вдячні всім тим, хто, ризикуючи своїм життям, приборкував атомний реактор 4-го блоку Чорнобильської АЕС».

Іван Салій: — Чорнобиль. М. Горбачов в нелітературних висловах вимагав від В. Щербицького не сіяти паніку в Києві. І таблетки «йодні» виготовили. Та нікому в Києві не видали... Сам же «з'явився» у Києві і Чорнобилі, коли вже стало безпечно.

Важлива Ваша оцінка постаті М. Горбачова.

Валерій Баруленков: — Дмитро Гордон у програмі українського телеканалу «Прямий» на питання телеведучого А. Пальчевського: «Хто з гостей Ваших передач увійшов у трійку самих знакових світових особистостей?», — відповів: «Михайло Горбачов. Він змінив хід світової історії розвалом Радянського Союзу».

Не може погодитися з такою позицією Дмитра Гордона. Михайло Горбачов добрався до вершини влади, виходячи з особистих амбіцій. Почав «перебудову», нічого не пропонував радянському суспільству. Що перебудовуємо, у що перебудовуємо, які перспективні цілі країни? Нічого цього не було. Суспільству країни нічого не пропонувалось. Економіка та життя людей катастрофічно погіршувались, і ніякого впливу Михайла Горбачова на зміну життя в країні на краще не було. Він не володів ситуацією, а Захід і США діяли за своїм сценарієм. Радянський Союз і соцтабір розпались не завдяки Михайлу Горбачову, а всупереч. Він навіть не розумів, що відбувається, але відчайдушно чіплявся за владу.

КИЇВ — САМОЗАХИСТ ВІД РАДІАЦІЇ

ВАЛЕНТИН ЗГУРСЬКИЙ

Іван Салій: — Отже, Київ після 26 квітня 1986 року не евакуювали, він залишився на передньому краї боротьби з невидимим, але страшним ворогом, яким є радіація...

Валентин Згурський: — Именно так. Образно говоря, столица боролась на трех фронтах сразу. Перейдя на особый режим работы, Киев трудился, выполнял производственные планы. Одновременно помогал, чем мог, Чернобылю. И защищал себя от радиационной опасности. Ответственность за состояние дел возлагалась на оперативную группу бюро Киевского горкома партии, возглавить которую поручили мне. Мы забыли обо всем на свете и делали все возможное для спасения города от ядерной опасности.

Прежде всего, надо было закрыть город от загрязнения радионуклидами. На первом же заседании оперативной группы мы разработали четкий комплекс защитных мероприятий. Каждый день созданные экспертные группы давали на рассмотрение свои предложения. Считаю, грамотным и эффективным было решение об особом пропускном режиме движения автотранспорта в Киев и из Киева. Назову лишь одну цифру. В 1986 году на въездах в город было проверено 10 млн единиц автомобильной и другой техники. Из них 30 тыс. оказались очень загрязненные и не были пропущены в город до тех пор, пока не прошли специальную обработку.

І. С.: — А якою була вода у перші дні після Чорнобильської катастрофи? Хіба вона не загрожувала здоров'ю киян?

В. З.: — Мы очень побаивались, что именно вода может преподнести городу опасные сюрпризы. Сразу же установили

круглосуточный контроль за ее состоянием. Анализы показали: пока все в норме. Но разве мы были застрахованы от наихудшего варианта? Одна из наших экспертных групп (а их было шесть — за направлениями) детально проработала все возможные варианты, которые потом рассматривал штаб. Нужно было немедленно действовать. Ведь гарантии о том, что обстановка в Киевском водохранилище, а значит в Днепре, не ухудшится, никто дать не мог. Поэтому сразу же приступили к реализации трех вариантов надежного водоснабжения города. За полтора месяца пробурили более 70 артезианских скважин. Предусмотрели и так называемый аварийный вариант подачи воды с озера Верблюжьего на Оболони. Оно тогда было очень чистым. Но главным для нас было — дать Киеву чистую деснянскую воду. За те же полтора месяца проложили два деснянских водопровода длиной 5 и 7 км. Люди работали круглые сутки, сооружая две пары дюкерных переходов через Днепр и Речище. Таким образом, в предельно сжатые сроки мы надежно обеспечили водой столицу. Общая стоимость всех работ составляла 20 млн рублей. На то время это были огромнейшие суммы.

І. С.: — А як відстежували тоді ситуацію з продуктами харчування?

В. З.: — Их мы взяли под особый радиометрический контроль. Тщательно проверяли и молочные, и мясные продукты. Было забраковано, например, свыше 2 тыс. т молока. Ни один его литр не попал в реализацию. На всех 15 рынках при проверке продуктов в 1700 случаях было обнаружено превышение допустимых норм. Ту продукцию тоже полностью изъяли из реализации. Каждые сутки лаборатории брали по 5 тыс. проб на определение радиоактивного загрязнения продуктов. Всего за 1986 год только в системе рынков было взято 1,5 млн проб продуктов.

И днем, и ночью поливочные машины смывали пыль со столичных улиц и дорог. Четко работал радиометрический и дозиметрический контроль. За короткое время мы подготовили 3100 дозиметристов и 1300 радиометристов, обеспечили их необходимыми приборами.

Радиация обрушилась на город именно тогда, когда на деревьях только-только стали появляться молоденькие листочки. Они были липкие и «заглатывали» в себя радионуклиды. Мы начали мыть деревья с мощных шлангов. А результатов — никаких! Поняли, что в данный момент это напрасный труд. Тут уже ничего не поделаешь: надо ждать до осени, когда опадет листва. Не обдирать же ее зеленой с деревьев! А осенью киевляне сгребли и вывезли из города 250 тыс. т биомассы. Этим занимались коллективы предприятий, организаций, учреждений, вузов. Только благодаря этой колоссальной работе уровень радиации в Киеве снизился на 30 %.

В первой половине мая мы отправили на все лето на отдых в другие области Украины 140 тыс. киевских школьников. А чего стоило не просто приютить, но расселить чернобыльцев, обеспечить их нормальным жильем. Его тогда получили свыше 9 тыс. семей, эвакуированных из зараженной зоны. Пришлось даже возвращать назад почти тысячу ордеров на квартиры, уже выданных киевлянам. Они с пониманием отнеслись к этому. Ведь другие их соотечественники — в тяжелой беде... Кроме этого, киевляне построили в Бородянском районе столичной области для переселенцев из зоны ЧАЭС два поселка — по 500 домов в каждом.

І. С.: — Скажіть, будь ласка, чому тоді так мало відомо про ту величезну роботу, виконану після Чорнобильської катастрофи з радіаційної безпеки столиці?

В. З.: — Здесь две основные причины. Первая — в 1986 году взоры всех были обращены к Чернобыльской АЭС, к эпицентру событий. Туда же устремились и журналисты, чтобы сообщить о главном — ликвидации очага радиации и постройке над поврежденным реактором саркофага. А Киев оставался в «тени». Другая причина — у нашей оперативной группы тогда не было ни возможностей, ни времени рассказывать о тех необычно тяжелых буднях. Но сейчас о днях и ночах, пережитых нами, всем городом надо рассказывать. Ведь время уходит, многое стирается в памяти. Думаю, скупые, лаконичные строки документов, которые

тогда принимались, со временем могут вылиться в волнующие рассказы о том, как это все было. Наш с Вами диалог, уважаемый Иван Николаевич, — одна из таких попыток. Это нужно знать всем. Это нужно для истории. Иначе потомки нас не поймут...

В завершение этой части нашего разговора хочу привести текст одного документа, который сам по себе о многом говорит.

[Постановою бюро Київського міськкому компартії України від 04.05.86 р. для ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС в м. Києві створена оперативна група бюро Київського міськкому партії на чолі з головою виконкому Київської міської Ради народних депутатів Згурьським В. А. До складу оперативної групи увійшли Сергеев М. М., Лаврухін М. В., Михайловський В. І., Яковлева Л. І., Бихов Л. В., Васишлин А. В. — Авт.]

Протокол № 1

засідання оперативної групи від 5 травня 1986 р.

1. Засідання оперативної групи проводити щоденно о 9.00 впродовж години.

2. Посилити режим дозиметричного контролю (повного) всіх транспортних засобів, які прибувають до Києва. Забезпечити вжиття всіх необхідних заходів по їх повній дезактивації.

Федоренко А. В., Васишлин А. В., Кочерга В. М.

3. Продовжити встановлення додаткового числа постів для дозиметричного контролю в'їзду в Київ та виїзду з нього.

Федоренко А. В., Васишлин А. В.

4. Заборонити продаж приватним особам молока і молочних продуктів на ринках міста.

Яковлева Л. М., Савчук В. Р.

5. Продовжити виготовлення скидних засобів для засипки реактора відповідно до замовлення урядової комісії. Мати їх не менше тридцяти запасу. Сергеев М. М., Кочерга В. М.

6. Взяти на контроль дотримання безпечних умов зберігання продуктів та овочів на всіх продуктових базах, плодокомбінатах. Особливу увагу звернути на роботу вентиляційних приладів, забезпечення фільтрами.

Яковлева Л. М., Савчук В. Р.

7. Забезпечити суворе виконання вимог медичної комісії, утвореної Урядом СРСР.

8. Управлінню охорони здоров'я забезпечити надання необхідної допомоги постраждалим. Організувати контроль за станом здоров'я людей, які прибувають до міста, якістю продуктів харчування тощо.

Менжерес Г. М., міське управління здоров'я.

9. Здійснювати постійний суворий контроль за станом навколишнього середовища — повітрям, водою, ґрунтом. Збільшити кількість пунктів контролю і частоту проб, забезпечити дублювання взяття проб. Для контролю дозиметричної апаратури залучити спеціалістів Українського республіканського управління держстандартів. Для організації додаткових пунктів контролю (пересувних) залучити спеціалістів Кірової геоекспедиції.

Шестаков В. І., Федоренко А. В.

10. Закінчити ревізію усіх артезіанських свердловин, знати їх кількість, розташування, дебіт і якість води. При необхідності вести нормування водоспоживання. Організувати буріння додаткових артсвердловин.

Мартиненко А. П., Федоренко А. В.

11. Посилити дозиметричний контроль продукції, яка надходить на ринки, та молока, що надходить на молокозаводи.

Савчук В. Р., Шестаков В. І., Федоренко А. В.

12. Визначити необхідність у будівництві додаткової кількості мотильників для захоронення радіоактивних надходжень. Організувати їх включення у план і будівництво — в необхідному обсязі;

Савчук В. Р., Онищенко Є. І.

13. Підготувати терміново необхідне розпорядження про обмеження (заборону) пересування автотранспорту індивідуальних власників (особливо в північному напрямі).

14. Утворити постійну групу спеціалістів для оцінки рівня радіоактивного ураження місцевості і вироблення відповідних рекомендацій та пропозицій штабу цивільної оборони м. Києва.

Сергеев М. М., Кочерга В. М.

15. Забезпечити жорсткий дозиметричний контроль овочів, що надходять на колгоспні ринки, продажу їх у строго відведених місцях.

Яковлева Л. М., Савчук В. Р.

16. Здійснити з урахуванням обстановки, що склалась, необхідні роботи по підготовці трас для проведення велогонки Миру і забезпечити дозиметричний контроль на всій їх протяжності.

Михайловський В. І., Ясинський Є. А., Шестаков В. І.

17. Проробити питання про потребу автоцистерн для підвезення питної води в окремі райони міста на випадок відключення Дніпровського водопроводу і підготувати письмові пропозиції з даного питання Раді Міністрів УРСР.

Лаврухін М. В.

18. Розробити орієнтовне положення про дозиметричні пункти підприємства, організації, установи.

Штаб цивільної оборони м. Києва. В. ЗГУРСЬКИЙ

І. С.: — Маю обов'язок і засвідчую (мені довелось з кожним членом міської оперативної групи по ліквідації наслідків на ЧАЕС довгі роки працювати). Це були винятково професійні, віддані справі і морально вмотивовані управлінці, енергійні і самодостатні, правда, щодо Чорнобиля теж зберігали певну втаємниченість, як належало.

Згадує В. А. Згурський: *«В 4 часа ночи 26 апреля 1986 года мне домой позвонил начальник главного управления МВД по г. Киеву — замминистра внутренних дел Украины Андрей Владимирович Василишин, и говорит:*

— На Чернобыльской станции пожар, нужно срочно отправить туда сорок пожарных машин.

— Сорок? Это же целый парк!

Я тут же вызвал автомобиль и поехал на работу. Отправили городские пожарные машины, и ведомственные тоже. Набралось их сорок. А к утру я уже знал, что на станции не только пожар...

Я понимал, в каком состоянии может оказаться город, расположенный в 90 км от ядерной катастрофы. Так получилось, что за месяц до аварии начальник строительства пригласил меня, министра промышленности строительных материалов республики Александра Тихоновича Шевченко и министра

здоровохранения Украины Анатолия Ефимовича Романенко в Чернобыль, посмотреть станцию и отдохнуть. И был я на четвертом блоке. Осмотрел аппаратуру, которая выпускалась в нашем объединении для станции. Этот блок был особый, экспериментальный. Он подчинялся непосредственно Академии наук СССР, лично ее президенту — академику Анатолию Петровичу Александрову. Ведущим по всем разработкам, которые там проводились, был академик Валерий Алексеевич Легасов. Будущее советской атомной энергетики во многом возлагалось на этот проект. Предполагалось, что если все будет удачно, то такие блоки СССР будет ставить во всем мире, особенно в азиатских и африканских странах.

Помню, закрыл глаза и попытался представить, что там могло произойти. Выработка на нем плутония — это для науки большое событие, но стоило ли проводить такой эксперимент на станции, которая находится в центре Украины, и рядом с Киевом? Я понял, что на станции ядерная катастрофа. Вот с того момента у меня уже спокойных ночей не было. Созданы были комиссии — союзная, республиканская, в состав которой я входил, и городская, которую я возглавил. Очень много дезинформации было. К примеру, мое возмущение тогда вызвал поступок Юрия Антониевича Израэля, председателя Комитета гидрометеорологии СССР. Он постоянно на разных комиссиях докладывал о том, что атмосфера чистая, воды чистые и радиоактивного заражения нет. В газете “Правда” был опубликован репортаж с фотографией. На ней — Израэль в лодке на Киевском море, ловит рыбу. На выловленных несколько рыб он положил датчик прибора СРП-6801, который выпускает объединение им. С. П. Королева, и все это прокомментировал. Видите, дескать, прибор показывает — рыба чистая, и мы будем готовить из нее уху. Но мало кто знал, что этим датчиком рыбу не проверяют. Им спектральный анализ не делают. Он предназначался для замера уровня радиации в зоне взрыва ядерной бомбы...

После этого случая мы потребовали сделать спектральный анализ. Оказалось, что в Украине ученые сделать его не имеют возможности. Тогда вырезали кубик земли и самолетом отправили в Челябинск. Там и сделали спектральный анализ. Он определил, что в земле есть цезий, стронций, плутоний.

В. Щербицкий пригласил меня к себе и говорит:

— Ну, что ты там возмущаешься? Они же, москвичи, главные!

— Они врут, Владимир Васильевич, они обманывают. Они у Вас были?

— Были.

— Ну и что?

— Ничего страшного, — говорят. — Погасят. Сейчас работы там идут масштабные.

Тогда я стал рассказывать Щербицкому, что это такое: оно не пахнет, не болит, аппетит не портит, но человека уничтожает полностью.

Он выслушал, и говорит:

— Ну-ка еще раз расскажи мне, что это такое.

Я говорю:

— Представьте себе снежинку. Только в миллион раз меньше. Это микрокристаллик. Это пылинка, поднятая в воздух. Я ее глотнул, и, если это стронций, то он обязательно по слизистой идет к позвоночнику. И, как только он прилип, то все, человек пропал: белокровие. Вот что это такое!

— Да ты что?! — уже изумился и Щербицкий.

— Что ты намерен делать в городе?

Я рассказал, что хотим и посты выставлять, и мыть, мыть город непрерывно, и листья убирать. Но куда их вывезти? Машину загрузили, датчик поставили, а он фонит во всю. Приняли решение строить могильник под Обуховом. За два месяца этот могильник соорудили, хотя в обычных условиях на это пошло бы два года. Но люди понимали, что надо делать быстро. Николай Васильевич Лаврухин день и ночь там сидел».

А далі була першотравнева демонстрація, «велогонка миру під каштанами». І беззаперечно, це були суто політичні рішення...

«Абсолютно! Только политические. Приехал в Киев Марат Владимирович Грамов, председатель Спорткомитета СССР. Взял он с собой меня, Михаила Макаровича Баку, председателя Спорткомитета Украины, в открытый «Рафик», и поехали мы по городу, на площадь Победы, торжественно открывать велогонку.

Какой там «Рафик»? Какой там открытый! Тогда надо было все окна в квартирах закрывать. Но я вынужден был поехать, продемонстрировать, что все в порядке. Иначе иностранцы вовсе отказались бы от участия в соревнованиях. Мир ведь получил о Чернобыле правдивую информацию. Кстати, достоверную информацию мы получили из Финляндии, Швеции и Дании раньше, чем из Москвы...»

І йодовані пігулки було виготовлено, але людям їх так і не роздали...

«Да, были изготовлены. Изотоп 138-й йод. Первого мая во время демонстрации был пик: 15 тысяч миллирентген несло на Крещатике. А мы проводили эту демонстрацию. Я говорил, я просил, я умолял Щербицкого отменить ее. Мы с Ельченко вместе ходили, уговаривали. Он нас понимал. Щербицкий рвал на себе волосы:

— Ну, что я? Я ему, Горбачеву, говорю, а он и слушать не хочет!

Мы стоим на своем:

— Говорите еще с ним. Если надо, пошлите нас двоих. Мы будем объяснять.

Никогда не забуду один момент, просто исторический. О нем мало кто знает. Уже все собрались, чтобы начать демонстрацию. Члены политбюро ЦК Компартии Украины стоят

возле центральной трибуны, а Владимира Васильевича Щербицкого все нет. Обычно он приезжал за полчаса до начала демонстрации, чтобы поговорить, пообщаться, а потом идти на трибуну. А тут остается 20 минут, а его еще нет, 15 минут — его нет! А на 10 часов назначена демонстрация. Члены политбюро не знают, что делать. Но в 9:50 на огромной скорости машина Щербицкого влетает на улицу Карла Маркса (сейчас Городецкого). Он так стремительно выходит из нее, что даже порученец не успевает открыть ему двери машины. А тут стоят председатель президиума Верховного Совета УССР Валентина Семеновна Шевченко, заместитель председателя Совета Министров УССР Мария Андреевна Орлик.... И вдруг впервые за все 11 лет тесного общения с Владимиром Васильевичем Щербицким я услышал, как он выругался:

— Он — сволочь! — и несколько “японских” слов на русском — Я ему, Горбачеву, говорю, что нельзя демонстрацию проводить. — А он:

— Я тебя из партии, из Украины выгоню! Я тебя сгною! Попробуй только проявить панику. Всему миру покажешь, что мы не компетентны. У нас такое положение, но мы не дали еще свою информацию миру.

И после этого Щербицкий и мы все пошли занимать места на трибуне...

А еще перед демонстрацией Щербицкий с болью в голосе говорил:

— Для меня мой внук Володя — это моя жизнь. Но вот командуют же из Москвы, чтобы я взял и жену, и детей. И я просил бы тебя, ты своих малышей тоже возьми. Что будет всем, то будет и нам.

Мы их тогда никуда не поотправляли. И я привел с собой на Крещатик внуков. Привел маленьких детей, чтобы показать народу, какие мы смелые, и что в Киеве все в “порядке”... Конечно, радиации тогда все нахваталось. И я, разумеется, тоже.

Ликвидацией последствий аварии на ЧАЭС мы занимались без усталы. Сначала я проводил планерки дважды, а потом один

раз в день. Я понимал, в каком положении оказался Киев, особенно его правобережная часть. По течению воды шла аэрация, и радионуклиды лепились к правому берегу. Ближе к Подолу, там поворот реки. И ничего тут не поделаешь!

Имел я карту. Больше ее не имел и не видел никто. Даже Владимиру Васильевичу Щербицкому не показывал, не давал ее Александру Павловичу Ляшко и членам государственных комиссий, и даже своему коллеге Ивану Степановичу Плющу не говорил о ней. Он руководил областью, и мы с ним по-настоящему дружили. Один Юрий Никифорович Ельченко знал, что такая карта у нас есть, но он в это дело не вмешивался. Как создавалась эта карта? Необходимо было знать, какая территория, и в какой степени заражена. А проверить это можно было в 1986 году только одним прибором, и имела его Кировская геологическая партия. Разрешение на использование этого прибора дал мой хороший друг министр геологии СССР Евгений Александрович Козловский. Мало кто знал об этом, но тогда ночью развезжала по Киеву спецмашина, прозванная нами “Утюгом”. Этот “Утюг” и был оснащен нужным прибором, ездил по городу и снимал показания, а утром мне приносили карту, где были отмечены зараженные участки. И мы начинали тогда дезактивацию. Все районы работали. Делали все, что было в наших силах...

Память часто возвращает меня к этим тревожным дням Чернобыльской катастрофы. Действительно, они были тяжелейшим испытанием и для руководства города, и для всех киевлян. Кстати, я тогда на различных совещаниях, особенно на заседании оперативной группы бюро горкома партии, постоянно подчеркивал, что это не обычная авария, а масштабная катастрофа. Что она несет с собой? Какими могут быть ее последствия для города? Этого в те первые дни еще никто не знал. Лично для себя я сделал вывод: город всеми силами надо защищать от последствий ядерного коллапса. Все текущие дела отошли на задний план. Отныне жизнь почти трехмиллионного города зависела от Чернобыля, от ситуации, которая складывалась там...»

І мало кому відомо, що було розроблено навіть спеціальний план на випадок евакуації населення Києва...

«Сейчас об этом уже можно говорить. Да, такой план существовал. Но тогда это была строжайшая государственная тайна. Ведь сами понимаете, какие последствия могли бы быть в случае обнародования деталей этого плана. О нем знали в Украине только три человека — первый секретарь ЦК КПУ Владимир Васильевич Щербицкий, председатель Совета Министров УССР Александр Павлович Ляшко и я. Не стану об этом распространяться и сейчас: схема эвакуации такого мегаполиса, как Киев, всегда была и будет тайной любого государства.

Но тогда вокруг Киева создался своеобразный вакуум. Об этом тяжело говорить, но так оно и было. Город словно выпадал из общей стратегии по укрощению беды. Нам шли преимущественно одни команды: отправить в Чернобыль группу пожарников или милиционеров, поливочные машины, другую технику... или, срочно отправить на Припять 1200 автобусов. Ту крупнейшую колонну повел Анатолий Никифорович Зимин, тогдашний начальник городского управления пассажирского автотранспорта. Водители-киевляне мужественно выполнили это задание — организовано и быстро вывезли население из зараженной Припяти. А для людей, которые прибывали из зоны АЭС, Киев предоставлял свои гостиницы и общежития. Круглосуточно работали бани, переоборудованные в санитарно-промывочные пункты. Их развернули уже 28 апреля, на второй день после Чернобыльской аварии. Почти 9 тонн радиоактивно загрязненной одежды было отправлено на захоронение... Мы выдавали людям новые комплекты белья и верхней одежды, делились всем, что имели.

Город стал приютом для потерпевших. Наши больницы приняли в те дни 988 больных. Диагноз лучевой болезни был установлен у 89 пациентов: у 76 — легкой степени, у 11 — средней, и у двух человек — тяжелой. За считанные дни мы перепрофилировали 8 лечебно-профилактических учреждений, от-

крыли специализированное отделение в больнице № 14. Срочно был создан необходимый запас медицинских препаратов. Всего за первый месяц после аварии медицинская помощь была оказана 21 тыс. человек. Курс лечения прошло 3,5 тыс. человек. Огромная нагрузка выпала на столичных медиков, городское управление здравоохранения, возглавляемое в то время Виктором Максимовичем Дидыченко. Он был человеком долга, прекрасным врачом и умелым организатором. Виктор Максимович, к сожалению, недавно ушел из жизни. Но почему-то в кратких некрологах об этом славном человеке не нашлось даже строчки о том, что он возглавлял столичное управление здравоохранения и приложил много энергии, много сил для ликвидации в Киеве последствий Чернобыльской катастрофы...»

15 червня 2018 р. 25 років відзначає Київський міський клінічний ендокринологічний центр.

Урочистості, доповідь, вшанування, нагороди, вітання і концерт від прооперованих артистів.

Для мене в доповіді головне — захворюваність на рак щитовидної залози:

Статистика: 1985 рік до аварії на ЧАЕС — 2,3 випадка на 100 тис. населення, 1993 р. — 6,2, 2007 р. — 11,9, 2017 р. — 12,5.

Із 41 265 хворих, яких прооперовано, в 7105 виявлено рак.

1992 року ініціатива київської міської влади, голови департаменту медицини Володимира Юрченка і його заступника Миколи Гульчія виявилась стратегічно державницькою: новостворений міський ендокринологічний центр за 2011–2017 роки пролікував 62 519 хворих, а на другому місці — відомий і давній Інститут ендокринології ім. В. П. Комісаренка — 29 050.

Мене запросили, бо пам'ять жива.

Як голова столичної адміністрації я без роздумів і пошуків призначив Володимира Дмитровича Юрченка головою департаменту, бо він працював на Печерську і Подолі, але їздив ініціативно аж на Кривбас і будь-куди, вивчав страхову медицину і медицину катастроф.

А він представляє кандидатуру на свого заступника: Гульчій Микола Васильович — кременний, коротко пострижений, весь у білому з захованими секретами в очах західняка... мовляв, знаю більше, аніж ви думаєте.

Моя реакція була неадекватною: «Що це ти за денді привів...»

І все ж ми разом обговорили висновки японських лікарів: «Україна буде мати наслідки Чорнобиля по здоров'ю і через 25–30 років, буде і нова хвиля...»

Була погоджена ідея створення центру.

Тепер Микола Гульчій — головний лікар і хірург, доктор медичних наук, професор. З ним 14 кандидатів медичних наук приймають хворих з усієї України: щитовидна, молочні залози...

Мені дякували за кадрові рішення, я ж дякував, бо і близьких і рідних тут кваліфіковано оперували.

А Чорнобиль — то не лише щитовидна залоза, а і суглоби та хребетні грижі, як наслідки...

Лише сьогодні 3 липня 2018 року — Микола Васильович прооперував п'ятьох хворих на рак...

ЧОРНОБИЛЬСЬКА АЕС — ВІД «УКРИТТЯ» ДО КОНФАЙНМЕНТУ «АРКИ»

ВІКТОР МИКИТАСЬ
МАКСИМ МИКИТАСЬ

Максим Микитась — президент корпорації «Укрбуд», спів-автор ідеї, генеральний продюсер та ведучий документального фільму «Чорнобиль: Зона майбутнього».

Прем'єрний показ в столичному кінотеатрі «Україна» відбувся в тому числі і перед самими вимогливими глядачами — безпосередніми ліквідаторами аварії та керівництвом ЧАЕС.

Фільм повернув мене до спогадів того періоду: у 1986 році мало було інформації і я, перший серетар Подільського райкому компартії України, її добував в Інституті геофізики: попросив рідкісний тоді в місті дозиметр і їздив від площі Шевченка до Контрактової площі і на Печерськ: радіація була практично однаковою, не тільки на Подолі зашкалювала.

У Республіканській санстанції розпитував, та інформували менше, про що здогадувались. В колбах робили необхідний профілактичний калій-йод, і мені пляшечку дали з собою... Потім оперативно в Києві виготовили таблетки йодні для мільйонів громадян, та щоб уникнути паніки, не дозволили їх роздати кожному киянинові.

Іванівський і Поліський райони, їхні колгоспи — сусіди Чорнобиля, наші підшефні: будуємо навіси, щоб сіно зберігати під дахом, прикрити від радіоактивного пилу, щоб молоко було чистим..., допомагаємо чим можемо. Будівництво котеджного містечка під Бородянкою, в полі, будівельний трест на партоб-

ліку в Подільському райкомі партії... і до зими збудували. «Інспектував» будівельників району.

А першою звісткою стало — міська влада новий житловий будинок по проспекту Правди віддала під заселення евакуйованим з Прип'яті, а не черговикам з міста і району. Виникло певне непорозуміння, бо не було уявлення про масштаб аварії і скільки ще буде евакуйовано людей. Я запитав, що ви там наробили? Та мій жартівливий тон не сприйнявся...

На першотравневій демонстрації у сонячну погоду, і вітер повернув з Білорусі тепер на Київ, пройшли-пробігли. Та за трибуною в умовах сухого закону в присутності В. Щербицького перший секретар міському компартії Ю. Єльченко порадив вживати червоне вино «Каберне».

В школі перевіряли, чи діти керівництва відвідують уроки. І на зустрічах народ цікавився: де ваші діти? Правду кажучи, у школах дітей залишалося мало, а коли я запитував синів, чим займалися, то відповідь була вичерпною: «Утром влажная уборка, после обеда... мокрая уборка».

Потім дітей з Києва масово і централізовано вивозили на літо з Києва в усі «чисті» області України, з Подолу — на Закарпаття.

Мого батька-пенсіонера, зі складу Узинського громадського харчування з Прип'яті відправили швидко — тиск зашкалив. Тобто там витримували лише здорові.

І ще безліч спогадів: учитель з фізики відмовився від відрадження до Чорнобиля, то ми його виключили із партії, ще одного виключили, а далі уже ніхто не відмовлявся. У людей з'явилася готовність до самопожертви... Тисячі, десятки тисяч безпартійних і комуністів жертвовно працювали у Чорнобилі і на Чорнобиль.

А щодо фільму «Чорнобиль: Зона майбутнього», то ось мої оцінки та висновки.

Через 30 років після Чорнобиля з'явилась таки концепція майбутнього зони відчуження, щоправда, не у рішеннях влади. А в кінотеатрі «Україна» 22.04.2016 р. у вражаючому позитив-

ним пафосом і закликком «Чорнобиль: Зона майбутнього» відбулась презентація документального фільму приуроченого до 30-річчя Чорнобильської катастрофи.

На презентацію фільму було запрошено учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС, будівельників саркофагу, сучасної арки. Справедливо вшановували також відомого та визначного київського метробудівця Петренка Володимира Івановича: 500 столичних метробудівців разом із шахтарями Донбасу влаштували штольні під палаючим реактором для захисту днища від прогорання та потрапляння радіонуклідів у підземні води. Усвідомив, що «поросль» з Київради — шанс столиці: молоді, успішні та амбітні Максим Микитась і Олександр Пабат по-новому поставили тему подвигу та саркофагу: «Чорнобиль — зона майбутнього».

Мій висновок на прикладі Чорнобиля: НЕКОМПЕТЕНТНІСТЬ БІЛЬШ ЗГУБНА ЗА КОРУПЦІЮ (погодились).

Максим Микитась — професійно, впевнено і артистично коментував усю 30-річну історію Чорнобиля до сьогодні і на майбутнє. Особлива довіра до Максима — він народився в м. Прип'ять, він проводжав на ліквідацію аварії свого бать-

ка, Віктора Григоровича, дивлячись у слід з вікна багатоповерхівки.

Віктор Григорович Микитась усі 30 років, безперервно працював по ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, до останнього дня... У мене знайшлися родичі, які знали героїв фільму: *«Батько був інженером, професіоналом, врівноважений та надійний. Син Максим уже при батькові відзначався енергією та масштабом, мав бізнес-талант, “вертівся”...»*

Фільм «Чорнобиль: Зона майбутнього» син присвятив батькові Віктору Григоровичу Микитасю.

А фактично, це фільм про нас, про Україну, та про героїв-українців, які і дотепер виконують найнебезпечніші роботи по ліквідації наслідків.

Тут батьки і діти — сильні, надійні, талановиті! Батьки і діти — успішне майбутнє України! Адже зміна поколінь невідворотна!

Я події на ЧАЕС відслідковував, нас, секретарів райкомів возили навіть сфотографуватися на фоні саркофагу, коли уже було відносно безпечно.

Ще раніше з Миколою Антоновичем Славовим, легендарним начальником Головніфлоту України, через шлюзи і Київське море прийшли у порт «Прип'ять», тут була велика перевалка вантажів, яку потрібно було збільшити в рази. З ним же вийшли на берег біля якогось села, на луках гуси гелгочуть, до

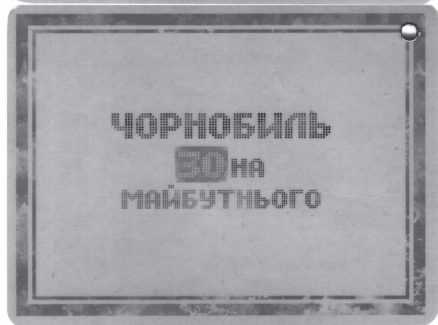
нас сіпаються, а він: «Тут буде нове місто Славутич, потрібно організувати причал та вивантаження».

Тому в кінозалі я переймався не стільки технологічними знахідками та руїнами Прип'яті і четвертого блоку, скільки сюжетною лінією «батько-син».

Напередодні 30-річчя аварії на Чорнобильській АЕС прийшла гірка звістка: в Києві помер відомий фахівець-атомник, заслужений енергетик України, ліквідатор аварії на ЧАЕС Віктор Микитась. Він не дожив до свого 70-річчя два місяці...

Усе життя Віктора Григоровича було нерозривно пов'язане з атомною енергетикою, містом Прип'яттю і Чорнобильською АЕС. Він будував станцію, допомагав ліквідувати аварію, а пізніше брав участь у будівництві проекту «Укриття».

Вражає розповідь Лідії Григорівни про чоловіка: *«На момент аварії чоловік був головним інженером. Монтажні роботи проводяться в основному вночі, щоб вдень дати роботу будівельникам. І в той день він тільки о 12 годині ночі повернувся*

додому, встиг повечеряти і через пару годин мав їхати на будівництво 5-го блоку АЕС. Але о 2 годині йому подзвонили і сказали, що трапився вибух. І головне — у нього питали, як бути, чи проводити монтажні роботи далі ... Про небезпеку ніхто не підозрював. І ось чоловік поїхав о 3-й годині ночі і тільки в неділю 27 квітня забіг на хвилину додому, попрощався з нами. Нас із сином евакуювали, а Віктор залишився на станції».

Він міг виїхати разом з сім'єю. Вірніше, навіть був зобов'язаний. Але порушив розпорядження міністерства. Коли на станцію приїхали лікарі на чолі з міністром охорони здоров'я, Віктору Микитасю рекомендували залишити місце аварії. Але він залишився.

Лідія Григорівна знайшла чоловіка 3 травня в лікарні у важкому стані. Місяць він провів у палаті, а після виходу відразу ж повернувся на станцію. Потім — знову лікарня. Перші слова, якими Микитась зустрів дружину в реанімації, боляче врізалися в її серце: «Відпрацювався я».

Зараз будівництвом конструкцій об'єкта «Укриття-2» всередині четвертого енергоблоку займається корпорація «Укрбуд», якою керує син Віктора Григоровича, Максим Микитась. Роботи наближаються до завершення.

Максим Вікторович згадує про 26 квітня 1986 року: «Батько поїхав вночі. Наступного разу я побачив його через рік — у лікарні, куди його привезли з ЧАЕС в несвідомому стані. Гостре променеве ураження... Як виявилось — вже друге. Весь цей час, не дивлячись на загрозу для здоров'я, він працював на станції разом з іншими ліквідаторами. Тоді батько для мене став на все життя героєм, що врятував сотні тисяч життів!

Пам'ятаю, як ми спішно покидали Прип'ять. Від старого дідового Москвича дозиметр на блокпосту мало не вийшов з ладу — автомобіль у нас забрали, потім одяг та практично всю ручну поклажу. Але найбільше фонив я — дідусь, побачивши показання дозиметра, втратив свідомість.

Для нас, тих, хто не один рік працює в серці реактора, вимоги до безпеки вкрай жорсткі, за високими стандартами ЄБРР і Bechtel. Все за спецметодиками. Відсів тільки на медкомісії для отримання допуску до роботи на ЧАЕС близько 70% персоналу. Якщо, наприклад, взяти за основу робочий день звичайного будівельника — скільки часу йому буде потрібно, щоб вийти на майданчик? Прийшов він вранці на роботу, переодягнувся

у спецодяг — 5 хвилин і все, вперед. У Чорнобилі одна тільки процедура проходження санпропускників займає близько двох годин. Вихід — стільки ж. А ось сам трудовий процес часто не може тривати більше тридцяти хвилин... Космос!

Туристи, роздивляючись саркофаг з оглядового майданчика музею ЧАЕС, напевно, уявити не можуть, що в бетонному монстрі, де дремає ядерний дракон, можуть порпатися люди. А вони — там, всередині. Ріжуть метал, збивають старі стіни. Тривалість робочого дня різна — від 8 годин до 30 хвилин — залежно від рівня випромінювання, який на окремих ділянках доходить до 2 рентген.

Санпропускник — це такі розумні ворота, де треба постояти хвилину, і комп'ютер виміряє усі шкідливі елементи в твоєму організмі. Наприклад, якщо ввечері несанкціоновано поласуєш рибкою з Прип'яті — відразу видасть. А покуриш на об'єкті — так видасть з потрухами».

Щоб читач зрозумів серйозність питання, додамо, що «космічні» костюми робочих одноразові — дезактивації не підлягають. Після кожної зміни їх утилізують і вивозять разом з відходами у могильник.

Надвижка на четвертий енергоблок нового безпечного конфайнмента, по-простому охрещеного Аркою. Це, без перебільшення, — перемога, і насамперед перемога українських фахівців. Саме вони зробили можливим реалізацію цього масштабного проекту. Їхніх імен не знатиме кожен школяр, їхній подвиг не будуть звеличувати перші особи держави, але виконана ними робота назавжди стане частиною сучасної історії України. Тому що без неї усунути загрозу, яка три десятки років нависала над усією Східною Європою, було б просто неможливо. Кожен день ці мужні і скромні професіонали відправлялися в найнебезпечнішу точку на європейській карті, щоб виконати роботу, яку до них ніхто і ніколи не робив.

Завдання стояло незбагненне — вручну прибрати сотні кубометрів аварійного бетону, яким у квітні 1986 заливали станцію, щоб хоч якось заглушити радіаційне випромінювання. Десятки тонн технологічного обладнання, аварійні металоконструкції, легкозаймісті матеріали — усе це було демонтовано, вивезено і поховано.

Робота в Чорнобилі, як лакмусовий папірець, показала, що українці здатні працювати із західними донорами та інвесторами за їхніми правилами і якісно виконувати роботу — без корупції, без зриву термінів, без вічних виправдань. Вона показала, що, незважаючи на неймовірно складну ситуацію в країні, ми можемо успішно виконувати проекти, аналога яким у світовій практиці не існує.

Понад 9 років тривали роботи зі спорудження нового укриття над енергоблоком. Для того, щоб спорудити арку, працювало більше 10 тисяч працівників і інженерів із 40 країн.

«За останній десяток років корпорація “Укрбуд” виконала на ЧАЕС 12 про-

єктів, і зараз йде найскладніший з них — зведення захисного контуру нового укриття, який зробить саркофаг герметичним. Такі роботи ніхто в світі не робив і, сподіваюся, нікому більше робити не доведеться, — розповідає Максим Микитась. — Тривала робота в зоні відчуження дозволила отримати унікальну інформацію про те, як змінилася ця територія за 30 років і які вона має перспективи. Тут має з’явитися оазис альтернатив-

ної енергетики, технологічного експерименту, інноваційного розвитку. Ми повинні прибрати статус “сіроти” з цієї землі і наповнити її життям».

Максим Микитась правильніший за інших молодих та ранніх політиків, він — депутат Київради, тепер депутат Верховної Ради України, до цього президент корпорації «Укрбуд», сприймає фахівців ветеранського віку. Не лише батьківську справу продовжив, він і «Укрбуду» дав новий успіх.

«Пелих Юрій Костянтинович очолював корпорацію з 1996 року, і в 2010-му фактично запросив мене на своє місце. Тоді гостро стояло питання із завантаженням роботою проектних інститутів, інакше на вулиці могли опинитися 1500 осіб.

В Юрію Костянтиновичу я, передовсім, ціную організаційні та професійні якості. Це заслужений будівельник України, і людини з більшим авторитетом у будівельній галузі на сьогодні просто немає! Тому я його умовив не лише не йти, а й очолити раду директорів компанії «Укрбуд», як і умовив свого батька продовжити керувати чорнобильськими проектами, адже краще, ніж він, ситуацією там ніхто не володіє.

«Укрбуд» почав освоювати новий для себе ринок. У 2012 році компанія взялася за добудову ЖК “Лісовий”, який раніше зводив “Київміськбуд-6”. Під кінець року в портфелі корпорації вже було 13 проектів. Щоб підвищити популярність у покупців, компанія зробила ставку на цеглу — традиційно улюблений громадянами колишнього СРСР будматеріал.

Перед затвердженням Кабміну треба було пройти раду корпорації. Це 80 людей старого гарту. І ось стою я, 29-річний хлопчик, і розповідаю їм про якісь далекі перспективи. Мене на сміх

підняли. Але заступився Юрій Костянтинівич. Він умовив раду дати молодій людині шанс і пообіцяв за ним наглядати».

Згадує Ю. К. Пелих: «Промислове будівництво в той час занепало, зведення соціальних та інфраструктурних об'єктів залишилося без фінансування. Житлове будівництво було єдиним виходом. Але я вихований плановою економікою, а розвивати “Укрбуд” потрібно було вже у ринкових умовах. Були потрібні нові підходи в економіці, фінансовому та організаційному напрямках. Нове мислення, якщо хочете. І Максим уже тоді володів набором тих якостей, які я бачив у новому президенті корпорації.

Природно, ми не безкоштовно працювали на ЧАЕС. У 2009 році підприємства, що входять до корпорації “Укрбуд”, отримували основний дохід у валюті. Крім Чорнобиля, був Іран, де ми пропрацювали два роки.

Тому в корпорації працює понад 5000 співробітників: від геодезистів і звичайних робітників до фахівців з протипожежної системи.

Дуже важливу роль відіграє сила традицій. Чому нам вдалося у стислі терміни зайняти лідируючі позиції на ринку України? Не лише завдяки західним стандартам управління. Завжди є ідеї, які приносять добрі плоди. У нашому випадку це було повернення до старої доброї цегли.

Я багато їздив по регіонах, і звернув увагу, що в цегляних будинках квартири розкупувються за кілька місяців, тоді як продаж у житлових комплексах, зведених за монолітно-каркасною технологією, триває кілька років. Так, цегла — це наші старі традиції, і ніхто в світі вже так не будує, але в кожній країні свої традиції. З десяти перших об'єктів вісім — це цегляні будинки. І у нас не було відбою від покупців.

Будуємо два житлових комплекси у передмісті Мюнхена. Можна сказати, що там — рай для будівельників. При покупці акта на землю чітко знаєш, що отримаєш дозвіл на будівництво протягом шести місяців. Ніякої плати за підключення до електромереж, пайових внесків тощо. Митингувальники —

головний біль поліції. Якщо компанія працює в Німеччині, платить податки, то банки готові фінансувати під 2,5 % річних. Ми вже вийшли на той рівень, коли тамтешні фінансисти стали нам довіряти».

* * *

Та формат цієї праці і в іншому. Адже Чорнобиль — і будівництво, і ядерна катастрофа, і «саркофаг», і «арка» то — люди і їхні безпосередні керівники. Яка їм шана?

В. Баруленков напередодні розвалу Радянського Союзу і компартії зметикував: не став домагатись за логікою зростання знань і умінь посади голови міськвиконкому та мера — поїхав до Фінляндії будувати канал, попрацював у складі посольства України в країнах Скандинавії і перейшов у ринкові хащі, обучив сам себе і до сьогодні в успішному бізнесі.

В. Згурський, незважаючи на заслуги у розвитку міста і в чорнобильські дні пережив поразку на виборах до Верховної Ради СРСР, хоча в бюлетені він був один, закон і практика перехідного періоду дозволяла. Звільнявся із посади безславно. Щоправда, знайшов себе у бізнесі і київському клубі «Динамо». Був нагороджений і другою зіркою — тепер уже Герой України.

М. Микитась вніс юну енергію і уберіг від розпаду «Укрбуд». Він шанобливо ставиться до ветеранів і попередників, на плечі яких стало його покоління. Він і батько — чорнобильські добровільні заручники довели справу світового масштабу до гарантій на 100 років. А сучасники блокують новобудову «Укрбуду» в Києві, коли правильно–неправильно. Як на мене, влада дала дозвіл доречно чи не доречно: 50 чи 100 метрів від води — популізм, набережну наминайте.

В. Кличко і Ю. Тимошенко дистанціювалися від «репутаційних» ризиків, у список до Київради його не включили.

М. Микитась обирається на Чернігівщині до Верховної Ради, набрався досвіду політичної боротьби та, думаю, прийде час... і кияни визнають і його великі справи, і його перспективність.

* * *

Бідність народу, слабкість держави — то наслідок діяльності поганої влади. Влада погана, а народ бідує, бо у владі втрачено дух підтримки і виведення на високий рівень не із кумів та власних діток.

Народ завжди мав і велетнів духу, і успішних лідерів, тільки невчасно їх поціновує.

Не той масштаб, але аналогію я вбачаю.

У своїй роботі «Крах партійного колоса» я цитував моральних лідерів і письменників 80-х років ХХ століття, і особливо вплинули на зміну мого світогляду «Дети Арбата» Анатолія Рибаківа. І я згадав, що Й. Сталіну автор приписує: *«Петр, прозванный льстивыми историками Великим, запер жену в монастырь, чтобы жениться на Екатерине... своего сына пытал... Он умер от последствий сифилиса...»* — вот и все, что увидал Покровский в Петре! Эту чушь нес «глава исторической школы». А то, что Петр преобразовал Россию, этого не заметил! Вот до какой чепухи можно договориться... отрицая роль личности в истории!»

БУДІВНИЧИЙ ДОСВІД СУЧАСНИКІВ — МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

ВАЛЕРІЙ БАРУЛЕНКОВ

Валерій Володимирович Баруленков народився 10 вересня 1941 року в селі Новосьолка Кольчугінського району Володимирської області (Росія). За фахом — інженер-будівельник. Закінчив (1963) Дніпропетровський інститут інженерів залізничного транспорту, з 1975 по 1987 рік — керуючий трестом «Південзахідтрансбуд». Упродовж 1987–1990 років — заступник голови Київського міськвиконкому. У 1990–1992 роках — керівник будівництва у Фінляндії.

За безпосереднього керівництва Валерія Володимировича Баруленкова здійснювалося будівництво Миронівського інституту селекції і насінництва пшениці, Київського інституту інженерів цивільної авіації (тепер — Національний авіаційний університет), з 1979 по 1982 рік — Київського філіалу Центрального музею В. І. Леніна (нині — Український дім), баз метрополітену в Києві, об'єктів Бориспільського аеропорту, залізничних

вокзальних комплексів на станціях Чоп, Мостиська, Вадул-Сірет, Житомир, Хмельницький, нових залізничних ліній, будівництво ряду інших крупних об'єктів цивільного та промислового призначення.

1985 року В. Баруленкова разом з В. Гопкалом, В. Гречиною, Л. Філенком, А. Гайдамакою, В. Мягковим, В. Коломійцем удостоєно Шевченківської премії за архітектуру і художнє оформлення Київського філіалу Центрального музею В. І. Леніна (тепер Український дім).

Валерій Баруленков — людина унікальна. Познайомилися ми з ним на Подолі, коли він «розкручував» у Києві чергову житлову ініціативу партії, а потім зустрілися вже чи не через десять років, як давні друзі і симпатики, та й до сьогодні він для мене

є прикладом виваженості та інноваційної націленості бізнесмена.

Він, у роки за В. Щербицького, головний кандидат в резерві на посаду голови Київського міського виконавчого комітету (сьогодні — мера), не став інтригувати, домагатися посад,

а завдяки добрим стосункам з Володимиром Аркадійовичем Брежневим — міністром транспортного будівництва СРСР, у підпорядкуванні якого він в Україні тривалий час працював, тож завдяки його сприянню, подався по «ленінських місцях» у Фінляндію на будівництво судноплавного каналу зі шлюзами та мостами, який замовнику здали «під ключ» вчасно і з високою якістю.

Наприкінці 1980-х ідея ривка в капітальному ремонті житлового фонду Києва полягала в тому, що підприємства і організації міста добровільно беруть на себе зобов'язання капітально відремонтувати будинки і отримати 50 % квартир у цьому будинку. Тоді з коштами було скрутно, з будівельними матеріалами теж, і вкрай критична ситуація склалася з робочими кадрами (відсутність робітників), дефіцит робочих рук. Піти на будівельний майданчик із комфортних цехових чи лабораторних умов уже було самопожертвою, тому середня зарплата гарантувалась підприємством. Але люди повірили й пішли у будівельники. Валерій Володимирович все це оформив відповідними рішеннями міськвиконкому, тобто у формалізованому вигляді гарантії влади були. Я, зі свого боку, активно сприяв такій творчості, люди на будови пішли, в центральній частині Києва не залишилось будинків, які б не були охоплені капремонтм. Квартири отримували... Та розпочався розвал Радянського Союзу. У Києві влада змінилася, а сам ідеолог програми відбув до Фінляндії...

Тимчасом, я вважав, що нова влада є правонаступницею попередніх зобов'язань, а коли сам очолив місто, і стали приходити на прийом до мене «заводчани-будівельники», вимагаючи обіцяного житла, як тепер ошукані трастом «Еліта-центр» чи аферою забудовника Войцехівського, принципово наполіг, і житло було розподілено, як і зобов'язувалася попередня влада.

І тут у відрядження до Києва приїздить В. В. Баруленков. Ми зустрілись, а я йому: «Заварив кашу, наобіцяв квартир, і — в сторону. А ми тут виконуємо ваші зобов'язання. Ідіть до нас у Київську міську державну адміністрацію працювати. Будувати

будемо». Та від цієї пропозиції за тодішніх непевних обставин В. Баруленков відмовився.

Однак на цьому наша співпраця не припинилась. Будучи заступником мера міста О. Омельченка відповідальним за транспортний комплекс столиці, мені довелося побувати у європейських столицях, на підприємствах, зацікавлено спостерігав роботу транспортної галузі. Отоді і прийняв рішення, що міський пасажирський транспорт має бути з низькою підлогою, комфортбельним, таким, що відповідає потребам сьогодення... Тоді ж постало питання управління дорожнім рухом з відеокамерами на перехрестях та індикативними (саморегульованими) світлофорами, об'єктами з центром управління, обладнаним «відеостіною», на якій видно усі перехрестя і затори, що забезпечувало б голосовий зв'язок з водіями автобусів, тролейбусів, трамваїв і зміну циклів світлофорів при заторах.

Запропонував Валерію Володимировичу, який набув унікального для київської влади досвіду ведення переговорів та укладання контрактів з іноземними фірмами, провести моніторинг вирішення цього прогресивного напрямку у європейських столицях та знайти партнерів, розробників, аби запровадити систему в нашому місті. Аналіз показав, що у Європі системи управління дорожнім рухом постійно вдосконалюються і поглиблюються, тоді як у Києві цю роботу просто припинили на 15 років. Київ, який колись ішов у цьому питанні в ногу з європейськими столицями, тепер відстає на 30 років, а нині, коли ми з Валерієм Володимировичем цими питаннями більше не займаємось, бо ніхто не доручає (не в Японії ж ми живемо, де цінують досвід попередників!) — відставання років на 40... Аби усвідомити тематику і сформувавши програму для затвердження Київрадою, ми з Валерієм Володимировичем спільно з працівниками міського управління транспортом встановили робочі зв'язки з фахівцями з Італії, Австрії, Німеччини, Фінляндії, інших європейських держав... Такий історичний екскурс передував нашій розмові з Валерієм Володимировичем, яка відбулася у товариській обстановці.

Іван Салій: — Валерію Володимировичу, ви — колишній партійний функціонер, як стали бізнесменом європейської підготовки та виучки?

Звідки ви потрапили до Київського обкому КПУ?

Валерій Баруленков: — Партійним функціонером не був, а в обком потрапив з тресту «Південзахідтрансбуд», де я працював заступником керуючого.

І. С.: — Тобто на партійну роботу брали з Тресту, з будівельного майданчика, після трудової школи?

В. Б.: — Пригадую, зателефонував якимось завідувач будівельного відділу, сказав що мене запрошує перший секретар Київського обкому компартії України В. Цибулько — фронтовик, горів у танку, жорсткий, але справедливий, легендарна особистість. Я приїжджаю, захожу до кабінету. Ми поговорили, він запитав, як у мене справи, а потім почав розмову про справи в області, де і які проблеми: в аграрному секторі, у будівництві, у промисловості, про розвиток транспортних мереж...

І. С.: — І це все партійна робота...

В. Б.: — Так, все розповів. Далі говорить, що для розвитку всього цього потрібні компетентні, знаючі люди, і в них є пропозиція запросити мене працювати в обком партії. Я йому відповідаю, що я навіть ніколи не був секретарем у первинній партійній організації, то який з мене працівник обкому партії? Він знову починає мене переконувати, я йому знову щось інше. Він спохмурнів, і запитує, хто мене навчив так відповідати, а я йому що в мене такий вік і я маю свою думку. В. Цибулько при мені телефонує В. А. Брежнєву — керівникові Тресту. Розпитав про мене, як я працюю, і запропонував, щоб вони підбирали собі іншого заступника, бо я маю працювати в обкомі партії. Причому порадив В. Брежнєву не втручатись у цю справу, знаючи про зв'язки мого керівника з Москвою... Та був упевнений, що йому перечити ніхто не стане. Я сиджу і думаю, як завершити розмову. Не здаюсь, говорю, що ми Трестом будуватимемо все, що він скаже: в Києві і в області, будь-де. А він говорить, що йому потрібен фахівець. Дивлюсь йому в очі і говорю: «Як

рідний батько, зрозумійте мене, і залиште на господарській роботі». Підскакує і вигукує: «Партія — це не дитячий садок», і я — швидко в двері. Повернувся у Трест, зайшов до керівника і запитую, чому він не заперечив. У відповідь: «Ти що, не чув розмови?»

Я вирішив, що нікуди не піду, зроблю вигляд, що захопив. Не встиг вийти з кабінету, як телефонограма: «З'явиться на 9:00 ранку на засідання бюро обкому КПУ». Думав спочатку не піти, та збагнув, що пришлють перевіряючих з парткомісії, а тоді ж усе буде інакше...

Йду я на бюро обкому, сів собі скраю в куточку, оголошують, що є пропозиція затвердити мене на посаді. Так я прийшов в обком. Перше питання, яким я займався, це підготовка на розгляд засідання бюро обкому партії питання про будівництво Чорнобильської атомної електростанції...

І. С.: — Рішення було прийнято у Москві і потрібно було його виконувати, будувати ЧАЕС.

В. Б.: — Я виписую відрядження і їду в Чорнобиль. Місяць там працюю, бо не енергетик. Великі кіпи креслень — будівництво масштабне, скрізь буваю, все вивчаю. Там познайомився з Кізімою В. Т. — начальником будівництва, чудовий будівельник, грамотний, професіональний, з Брюхановим В. П. — начальником станції. Вони спочатку ставилися до мене з недовірою. Приїхав у Київ, все мені відомо, все зрозуміло, готую документи. Написав, як і потрібно було, довідку і рішення, так все гарно вийшло, і показую завідувачому відділом П. А. Хорошуну. Він прочитав усе, і говорить, що начебто все непогано, але чи впевнений я, що там вони не встигають, там не доробляють, чи є в мене підтвердження, адже на бюро обкому будуть присутні міністри, і встануть, кажучи, що це не відповідає дійсності. Я взяв свої папірці і пішов окремо розбиратись. Минає ще тиждень, я знову приношу свої документи, він говорить, що вже значно краще, але потрібно поглянути з іншого боку. Знову забрав. Цілий місяць я перевертав ті три сторінки, не хотів їхати на роботу, тому що знав, що мене чекають мої три сторінки.

Зрештою, бюро пройшло змістовно, атомні будівельники мене стали поважати...

І. С.: — До речі, коли мене в робочий час із котельного цеху «Ленінської кузні» забрали у райком партії, то я місяць не розумів, чим вони тут займаються, а написати довідку та постанову, інформацію наверх — то уже хист виявився пізніше. Але у мене був грамотний вчитель Станіслав Михайлович Мартинюк — колишній комсомольський лідер, який пройшов школу політичного керівництва, завідувач промислово-транспортного відділу...

А що було після роботи в Київському обкомі партії?

В. Б.: — В. Брежнева забирають з України у Москву заступником міністра транспортного будівництва СРСР. А там, у ЦК КПРС його запитують про заміну. Брежнев говорить, що в Тресті у нього був заступник, якого він міг би рекомендувати, це Баруленков В. В., але зараз він працює в партійних органах. Сам секретар ЦК КПРС Кириленко телефонує В. Щербицькому, щоб він не заперечував, і підтримав мою кандидатуру на Трест. Телефонують і шукають мене в апараті ЦК компартії України, а я там не значусь і не працюю. Знайшли мене у В. Цибулька. Запрошує мене до себе В. Цибулька (напевно, він готував мене на секретаря обкому з питань будівництва), і починає розмову про те, що мене висувують на Трест, душевно ми з ним поговорили...

Коли мене приймали вже заступником голови Київського міськвиконкому при В. Згурському та при Ю. Єльченку, то я так само заперечував, як колись. Мене запросили в ЦК, я йду в оргвідділ. Потім мене викликав до себе перший секретар міськкому компартії України Ю. Єльченко. Він вийшов до мене і, гуляючи по Володимирській гірці, умовляв мене іти «у верхи» і на останнє вмовляння пригрозив забрати партквиток.

І. С.: — Дивна ви людина. Вас всюди запрошують на підвищення, а вам боязко. Тепер без будь-яких підстав на успіх і під-

готовку беруться, йдуть на посади, крокуючи через п'ять чи десять щаблів владної ієрархії. Але роль партійної дисципліни і відповідальності ви відчули сповна?

В. Б.: — Ніколи боязко не було. Було розуміння моєї корисності на тій чи іншій посаді та почуття відповідальності за доручену справу. Ділова активність бізнесу падає, бо зростає активність чиновників.

І. С.: — Чиновники зараз хабарів не беруть, у них є свої консультативні, юридичні чи адвокатські конторки, які виконують їхню роботу, і все роблять, та тільки за цю послугу необхідно заплатити.

Шановний Валерію Володимировичу, ви за кордоном працювали і часто там буваєте, скажіть, як на вашу думку, в чому наша головна проблема? Може, ми не так вже й погано живемо, як говоримо?

В. Б.: — Ну, по-перше, ми самі себе нищимо. Насамперед, нам потрібно самим відстоювати людську гідність. Точно не пам'ятаю, хто говорив, але першим пунктом в конституції Німеччини є захист людської гідності. У нас же законів ніхто не виконує...

І. С.: — Так, законів приймаємо багато. Та сама ж влада традиційно їх не виконує, а використовує, прикриваючи законом незаконні власні дії, хоч за комуністів, хоч за ринкової демократії. Ви будували знаковий Український дім, палац «Україна», а чому зараз ніхто таких об'єктів не буде?

В. Б.: — Усе було логічно. Правляча партія прийняла рішення... Проте ми можемо пригадати й інше: коли в економіці Союзу виникали складнощі, то запроваджувався мораторій, тобто заборона на будівництво на певний період культурних, спортивних, глядацьких та інших об'єктів, щоб спрямувати кошти на інші об'єкти — промислове будівництво, житло.

Відбулося «Євро-2012» за рахунок бюджету. Заможна Швейцарія, яка має багаторічний досвід та найпотужнішу гірськолижну базу і відповідну інфраструктуру, відмовляється від проведення майбутньої зимової Олімпіади, а Україна, яка не

має для цього нічого і не має грошей, живучи за рахунок кредитів, заявляє, що вона береться провести зимову Олімпіаду.

Повне зміщення акцентів. Нехтування першочерговими потребами та інтересами суспільства.

І. С.: — У нас під «євро» всі будують спортивні комплекси, а кандидати в депутати — спортивні майданчики. Облаштував кілька дитячих спортивних майданчиків — і вже гідний кандидат у депутати до Верховної Ради...

В. Б.: — Це все — популізм. І улюблений вид спорту перетворився на великий бізнес. Уславлений і улюблений всіма українцями клуб «Динамо» став розмінною монетою в руках бізнесменів від спорту. Заробітчани, варяги-тренери, легіонери з різних країн, то хіба це київське «Динамо»? Розвалена відома на весь світ Київська школа футболу. Прикро.

І. С.: — Ви упродовж кількох років успішно працювали заступником з будівництва у колишнього голови Київського міськвиконкому — Валентина Арсентійовича Згурського. Період, на мій погляд, був продуктивним, відбувалася комплексна і масштабна розбудова Києва.

В. Б.: — Бачте, у нього був свій стиль у роботі, який дозволяв нам мати певну свободу дій. У кожного з нас, заступників, був свій напрям роботи і ніхто в нього не втручався. Без погодження з тобою за напрямом твоєї відповідальності нічого не вирішувалося...

І. С.: — Коли ви працювали заступником В. Згурського, міським господарством, як і належить, займався перший його заступник, легендарний Микола Васильович Лаврухін. Чимало легенд ходило про його таку, знаєте, жорстку манеру спілкування на нарадах, де він міг приймати категоричні рішення, аж до кадрових питань включно...

В. Б.: — В історії нашого міста Микола Васильович Лаврухін справді особистість легендарна.

З Миколою Васильовичем Лаврухіним ми пропрацювали у міськвиконкомі чотири роки. Це була сильна особистість, відданий своїй справі і місту керівник. Його працьовитість видавалася безмежною, справжній трудоволік. Починав він свій робочий день о 8-й і закінчував о 22-й або 23-й годині. Тоді на ньому замикалося усе складне міське господарство — інженерні служби, водогін, міськ-енерго, тепломережі, зеленбуд тощо. Що й казати, це були за своїм станом «оголені нерви організму» величезного мегаполіса. Будь-який збій моментально давав про себе знати болючою реакцією в місті. А проблем і тоді ж вистачало, і, аби їх попередити, необхідний був найвищий професіоналізм і вміння миттєво приймати рішення. Тому оперативні наради могли призначатися, як по триво-зі, — у будь-який час дня і ночі. І всі з'їжджалися, бо знали: до Лаврухіна на оперативку не прийти неможна, бо можеш дуже серйозно «отримати на горіхи». Мабуть, так складалося в ту пору адміністративно-командної системи, що при першому керівникові мала б бути жорстка людина, що вмiла підтримувати дисципліну і порядок. Усі оперативні команди, що направляли-

ся в місто з центру, переадресувалися Миколі Васильовичу. І він їх негайно і професійно виконував.

У 1980 році мені, як керівникові київського тресту «Півден-західтрансбуд» Міністерства транспортного будівництва СРСР, пощастило брати участь делегатом від України в роботі знаменитого Пленуму ЦК КПРС, на якому М. С. Горбачов виголосив свою програмну промову про перебудову і гласність.

Я був вражений тією відкритістю і відвертістю обговорень, які звучали у промовах генерального секретаря ЦК КПРС і секретарів ЦК союзних республік, обкомів і райкомів.

Я отримав такий величезний заряд енергії, що повернувшись до Києва і обговоривши з активом представників десятитисячного колективу тресту підсумки пленуму, був не тільки впевнений, а й твердо переконаний в тому, що країна зараз семимильними кроками кинеться перебудовувати неперворотку і дедалі більш відстаючу від передових країн світу економіку нашої країни.

Та чим довше я слухав М. Горбачова, тим частіше задавався питанням, а що і у що хоче розбудовувати, які конкретні цілі і завдання ставить він перед країною.

Після кожної його промови щораз більше переконувався у його демагогічності.

Остаточну крапку в моїй свідомій переконаності поставив його виступ після відвідання ним Тольяттинського автозаводу ВАЗ, коли він заявив, що «через 2 роки СРСР буде великою автомобільною державою». Ну, воно й зрозуміло: людина, окрім трактора на Ставропіллі і машини-«членовоза» ніякого серйозного виробництва не бачила!

Далі — більше! У 1986 році проголосив програму: «До 2000 року кожна сім'я матиме окрему квартиру».

Я, уже як досвідчений будівельник, ніяк не міг второпати: невже ж до 2000 року нікому вже не будуть потрібні квартири? І що всі жителі країни будуть забезпечені житлом! Якась утопія!..

Як було заведено у компартії держави: усі республіканські ЦК, обкоми, міськкоми і райкоми повинні були провести пленуми, засідання бюро і т.д. по реалізації програми «Житло-2000».

Так і Київський міськком партії призначив засідання бюро з даного питання. Доповідати на бюро доручили мені. Я працював тоді заступником голови Київського міськвиконкому і видав питаннями розвитку та будівництва у Києві.

У процесі підготовки до доповіді ми разом з фахівцями Генплану м. Києва, «Київпроекту», Головкиївміськбуду, тресту «Київміськбудматеріали» аналізували і прогнозували стан черги жителів Києва на отримання квартир, темпи народжуваності, наявність майданчиків та інженерної підготовки територій під масову забудову житла з усією необхідною інфраструктурою (доріг, водопроводу, каналізації, енергозабезпечення та ін.) дитсадків, шкіл, спортивних споруд і зон відпочинку. Оцінювали потужності будівельних організацій Києва і підприємств будіндустрії щодо збільшення обсягів будівництва і виробництва необхідних будматеріалів.

Скільки тижнів і як не крутили ми ці цифри, у нас ну ніяк не виходило, щоб до 2000 року ми забезпечили б житлом усіх!

Так, ми закладали у плани такі темпи збільшення обсягів житлового будівництва, що самі не вірили у їх здійснення! І все одно завдання забезпечення окремою квартирою кожної сім'ї до 2000 року видавалося утопією.

На засіданні бюро Київського міськкому партії я доповів про існуюче положення справ із забезпеченням житлом у м. Києві, про потужності будівельних організацій і підприємств будіндустрії, про наші розрахунки щодо небувалого збільшення темпів будівництва житлових будинків і відповідної інфраструктури, а також про те, що кінцевої мети ми не досягнемо. На завершення озвучив висновки: що програма «Житло-2000» нездійсненна! Що не буде такого часу, щоб нікому не потрібно було б житло! Перший секретар міськкому партії Костянтин Масик, звертаючись до членів бюро, сказав, що Баруленков Валерій Володимирович не розуміє політики партії, і йому треба

винести партійну догану за недобросовісну роботу по виконанню рішень ЦК компартії!

Але саме життя підтвердило утопічність рішення ЦК КПРС.

На черговому пленумі міськкому перший секретар у своєму виступі зазначив, що Київ відстає від інших міст України за кількістю ліжок-місць на душу населення. Треба збільшити кількість лікарень в Києві, ударними темпами вести будівництво розпочатих лікувальних установ і почати будівництво нових, щоб виправити цю ситуацію.

Запросивши фахівців МОЗ України, керівників проектних і будівельних організацій, ми обговорили доручення першого секретаря міськкому партії. Я сказав, що перед нами стоїть дивне завдання «вкласти більшу кількість киян на лікарняні ліжка». Але, напевно, нам треба виходити з інших цілей — виростити здорове покоління киян, створюючи у місті умови для здорового способу життя.

Після бурхливого обговорення ми прийняли рішення, що будемо активно будувати лікарні, але відтепер проект кожного дитсадка буде включати плавальний басейн і спортивну кімнату. Після цього жоден проект дитсадка не затверджувався без включення в нього басейну і спорткімнати! І це робиться до цих пір.

Далі ми прийняли рішення про випуск проектів будівництва нових шкіл з обов'язковим басейном і спортзалом для загального користування групою середніх шкіл, щоб учні з лівого берега Дніпра не їхали громадським транспортом на Теремки на уроки фізкультури з плавання. Особливо це загрожувало застудними захворюваннями під час переїзду дітей громадським транспортом у зимовий час.

Якось пролунав дзвінок урядового зв'язку. Знімаю трубку і чую: «Це голова Держпостачу України. Могли б ви під'їхати до мене?» Відповідаю: «Звичайно. Виїжджаю». За весь час моєї більш ніж 15-річної роботи керуючим трестом «Південзахідтрансбуд» Мінтрансбуду СРСР, вперше мені особисто дзвонив не секретар, а голова Держпостачу України Павло Іванович

Мостовий, який відповідав за матеріально-технічне забезпечення всього народного господарства України. Подумав, що особистий контакт з одним із всемогутніх керівників республіки, безсумнівно, буде корисний тресту. Адже він розподіляє величезні матеріальні ресурси, а в роботі завжди виникають якісь проблеми із забезпеченням матеріалами та обладнанням.

На зустрічі Голова Держпостачу звернувся з проханням побудувати в найкоротші терміни під Києвом біля Василькова потужний «Центр з переробки металопродукції» на базі європейського обладнання, сказавши при цьому: «Я Вам другим батьком рідним буду». Рідко хто так говорить. Ну, думаю, проблем у мене з матеріалами не буде! Я погодився. Закрутилася така карусель, що я іноді замислювався, а чи правильно я вчинив, давши згоду на таке будівництво. Це була авральна робота з ранку до ночі, безперервні наради, планерки! Цей майбутній центр голова Держпостачу розрекламував не лише в ЦК Компартії України, а й в ЦК КПРС, що, в кінцевому рахунку, вилилося у всесоюзний семінар секретарів ЦК всіх союзних республік на цьому підприємстві (суть то примітивна, машинобудівники металопрокат отримують вагонами, а підприємствам легкої, харчової промисловостей тепер могли порізати на розмір за потребою, навіть на деталі).

У процесі підготовки до семінару голова Держпостачу провів нараду з економічної ефективності нового технологічного Центру з підготовки металопродукції до споживання.

На одній з таких нарад, у якій я брав участь, доповідав директор Інституту Держпостачу. Вислухавши доповідь і розглянувши всі виставлені для майбутнього семінару інформаційні планшети зі схемами, графіками, розрахунками, Голова Держпостачу запитав директора інституту: «А де ж економічна ефективність підприємства?» — «Ось на цьому планшеті. Ось цифри». Шокований цифрами розгніваний голова вибухнув потоком нищівного обурення: «Ти що, з глузду з'їхав? **Негайно додай чотири нулі!**» Відповідь директора Інституту була такою ж блискавичною: «Єсть! Виправлю!»

Результат проведеного семінару був таким: голова Держпостачу України став головою Держпостачу Радянського Союзу.

Це один із епізодів останніх років утопічного життя СРСР. Гадаю, що зараз мало що змінилося.

В один з робочих днів отримую постанову Кабінету Міністрів СРСР за підписом А. Н. Косигіна про доручення тресту «Південзахідтрансбуд» будівництва першої в СРСР станції штучного клімату («Фіотрону») у Миронівському (Київської обл.) НДІ селекції і насінництва пшениці, який очолював на той час легендарний вчений, Герой Соціалістичної Праці, академік Василь Миколайович Ремесло — мудра людина, досвідчений керівник і талановитий селекціонер, унікальні сорти пшениці якого користувалися популярністю не лише в Радянському Союзі, а й у країнах Східної Європи.

«Фіотрон» дозволяв у разі скоротити вегетативний період виведених сортів пшениці, створюючи температурний режим від +50° до -40°С у будь-які часові терміни.

Будівництво відбувалося за планами і графіками. Для виконання оздоблювальних робіт потрібно 6 тис. кв. м облицювальної плитки. Для того часу це була фантастична цифра!

В Україні на той час був лише один Харківський плитковий завод, який і близько не міг задовольняти потреби будівельних і ремонтних робіт на об'єктах України.

Облицювальна плитка — це дефіцит № 1 у ті часи. Її не вистачало ані для облицювання операційних у лікарнях, ані харчоблоків у дитсадках і школах, басейнах тощо.

Я подзвонив союзному міністру в Москву і доповів про цю проблему, оскільки від її вирішення залежало, чи буде об'єкт зданий у термін, встановлений Урядом. «У міністерства немає можливості у виділенні такої кількості облицювальної плитки. Це будівництво України, звертайтеся до українського уряду», — відповів міністр.

Я написав листа Голові Ради Міністрів УРСР А. П. Ляшкові з проханням виділити тресту 6 тис. кв. м облицювальної плит-

ки, з огляду на важливість будівництва і для виконання постанови ЦК КПРС.

Через місяць я отримав відповідь за особистим підписом голови Ради міністрів УРСР А. П. Ляшка: «З огляду на економічну важливість споруджуваної станції штучного клімату та на виконання постанови ЦК КПРС і Ради міністрів СРСР виділити тресту «Південзахідтрансбуд» 100 кв.м плитки!»

Я був шокований! Голова Ради міністрів України виділив 100 кв. м плитки! Було прикро за потужну в економічному плані республіку!

«Фітотрон» ми поштукатурили, здали в експлуатацію у строк. Отримали подяки, вітання від ЦК КПУ і Ради міністрів України.

Зараз наші будівельні маркети завалені плиткою вітчизняного і зарубіжного виробництва. Відкрита ринкова економіка зняла з порядку денного багато нагальних проблем життя того часу, хоча з'явилося і багато інших...

Наприкінці 1990-х років будівництво житла у Києві переважило за 1 млн кв. м на рік. Потужності підрядних організацій перевищували можливості підприємств будівельних матеріалів, і у них завжди відчувалася гостра потреба. Боротьба між підрядниками точилася за кожен тисячу цеглин. Завод стінових матеріалів у Києві на Подолі не забезпечував потреби Головкиївміськбуду в керампанелях. Приймаємо рішення провести реконструкцію заводу та за рік виходимо на потужність 100 тис. кв. м житла на рік з керампанелей.

Побувавши у Західній ще Німеччині разом з керівниками тресту «Київміськбудматеріали» Здоном В. А., Нестеровим В. Г., головним інженером Головкиївміськбуду Величком А. А., ми ознайомилися з автоматизованим заводом з виробництва стінових керампанелей абсолютно іншого рівня, і потім, за нашою інформацією, виконком прийняв рішення побудувати таке саме підприємство в Києві.

Підписання контракту на поставку обладнання автоматизованої лінії з виготовлення керампанелей відбувалося в офісі західнонімецької фірми.

Після триденного обговорення технічних і комерційних умов контракт було узгоджено, і я запропонував представнику української сторони від «Укрімпекс»-організації, уповноваженої на підписання зовнішньоекономічних договорів, підписати контракт, від чого той категорично відмовився. Мене це обурило, і я сказав йому, що він виїхав до Німеччини не пиво і шнапс пити за державний рахунок, а вирішувати важливі для міста питання. Але мої аргументи не діяли, тож я усунув представника «Укрімпексу» від переговорів, сказавши, щоб він негайно вилетів в Україну.

Щоб зберегти обличчя і виконати зобов'язання перед містом, мені, заступнику голови виконкому, довелося самому підписати контракт, не маючи на це жодних повноважень. Контракт набрав чинності. Увечері за дружньою вечерею власник фірми у вітальному тості виголосив слова, які запам'ятовуються: «Зараз активно у нас обговорюється питання об'єднання двох Німеччин — Західної і Східної. Так, це змінить наше життя. Західні німці зараз живуть жирно, висока оплата праці, соціальний захист, кілька відпусток на рік. Пане Баруленков, як Ви думаєте, чому ми так добре живемо? Тому що найрозумніші? Ні. Тому що дуже швидко приймаємо рішення і йдемо вперед. Якщо у міру просування вперед ми бачимо, що відхиляємося від обраного курсу, то ми швидко приймаємо рішення про коригування і продовжуємо рухатися вперед. Ви ж у Радянському Союзі проводите збори, наради, з'їзди, минають роки, а ви не приймаєте рішення, все обговорюєте проблеми і стоїте на місці, тоді як світ стрімко йде вперед!»

І. С.: — Тепер подібні кадрові конкурси, тендери є замовними або не відбуваються. Начебто конкуренція і справедливість, а насправді — керівники позбавляються відповідальності за прийняті або неприйняті рішення. Усі процедури європейські начебто, а у нас — гальмування і корупція.

В. Б.: — У 1990-ті роки Київрада активно налагоджувала відносини між містами-побратимами. І якщо Москва, як сто-

лиця Радянського Союзу, уклала договори зі столицями світу, то Київ виходив на другі за значущістю міста зарубіжних країн.

Києвом були встановлені побратимські зв'язки з Кіото (Японія), Флоренцією (Італія), Тампере (Фінляндія), Тулузою (Франція) та ін.

На одному із засідань президії виконкому Київради голова Згурський Валентин Арсентійович сказав, що погоджено питання про візит делегації міста до Америки і головне завдання — встановлення побратимських зв'язків з Чикаго, тож потрібно обговорити склад делегації та її керівника.

До складу делегації увійшли депутати Київради, представники найбільших підприємств Києва, вчені, артисти. Всього 15 осіб.

Зненацька В. Згурський заявляє: «Валерію Володимировичу і члени виконкому, до Америки без єврея — це неправильно, це неповноцінна делегація, пропоную включити до складу делегації Фельдмана Ісає Абрамовича — директора «Київресторант-ресту». Пропозицію було прийнято з повним розумінням.

Це був початок 1988 року.

Заступник голови Київського міськвиконкому В. В. Баруленков (перший зліва) знайомить делегацію міста-побратима Тампере (Фінляндія) з новобудовами м. Києва. 1988 р.

Прилетіли ми до Нью-Йорка. В аеропорту нас зустрічали представники товариства американо-радянської дружби, представник місії України в ООН, інші офіційні особи.

Відповідальний від американської сторони пан Семюель одразу мене здивував, заявивши, що ми, не заїжджаючи до готелю, прямо з аеропорту їдемо на першу заплановану зустріч.

Радо приймав нас у себе вдома і представник України в ООН Геннадій Йосипович Удовенко, хороша людина. Бесіда затягнулася далеко за північ, і Геннадій Йосипович запросив нас подивитися життя нічного Нью-Йорка. Наступного дня наші артисти дали концерт співробітникам української місії ООН.

Знайомлячи нас із Чикаго, американський режисер запропонував заїхати на 5 хв. подивитися в центрі міста новий суперсучасний торговельний центр, що тільки-но відкрився, і припаркував машину біля входу. Ескалатори, море світла, фонтани, квіти у фойє приголомшили нас.

Виходимо, вражені побаченим, жваво розмовляємо, аж раптом наш господар розгублено заметався на тротуарі, не знаходячи своєї машини. «Кадилак» з двома державними прапорцями безслідно зник, і його господар безпорадно намагався з кимось зідзвонитися, винуватими очима поглядаючи на гостей. Як виявилось, навіть таким машинам представницького класу, з урядовими атрибутами — жодних винятків, жодних преференцій. Автомашину забрав евакуатор. Закон для всіх один!

Якось, чекаючи на автобус біля готелю, Семюель запитує мене: «Пане Баруленков, а ви читали конституцію своєї країни?» Це було настільки несподіване запитання, що заскочило мене зненацька, я оторопів, а опанувавши себе, не замислюючись, відповів: «Звичайно, читав», — хоча насправді я її і в очі не бачив! Хто в Радянському Союзі читав Конституцію?! Ми читали і вивчали рішення партійних з'їздів!

Семюель каже: «Це правильно, конституцію треба знати. Ми всі її знаємо. В Америці є навіть Музей Конституції». І продовжує: «Пане Баруленков, треба нам робити бізнес». А я відповідаю: «Так, треба, а як його робити?» І чую у відповідь: «Його

просто треба робити!» Це вже був хороший урок, який мені став у нагоді в майбутньому. І ось як це виглядало.

В Чикаго нас зустрічала і українська діаспора. Це була перша офіційна зустріч української офіційної делегації з Радянського Союзу з українською діаспорою в Америці. І спочатку відчувалася певна настороженість і недовіра, але вони швидко минули, і встановилися нормальні стосунки. Приємно було почути українську мову далеко від дому, українські пісні і побачити виступи дитячого самодіяльного танцювального колективу. Усі творчі українські колективи фінансувалися місцевою діаспорою. Українська культура жила попри роки і відстані.

Увечері представники діаспори запросили нас на вечерю до ресторану. Наш фольклорний ансамбль «Веселі музики» порадував господарів запальною українською піснею, і вони не втрималися від танців. Атмосфера була тепла, дружня і весела.

Я запрошую на танець симпатичну мулатку з місцевих, обіймаю її за талію і раптом відчуваю, що моя рука торкнулася чогось твердого, чужорідного. Від несподіванки я відсахнувся від партнерки, у неї під пахвою був пістолет. Виявляється, що це поліцейський. Влада Чикаго боялася провокацій і на зустрічі, на вулиці біля будівлі чергувала поліція у формі, а в приміщенні була присутня поліція у цивільному. Вечір пройшов спокійно.

Вранці, від'їжджаючи з Чикаго у Даллас, ми зібралися біля входу в готель, очікуючи автобуса. Всі, крім І. А. Фельдмана. На питання, де Ісай Абрамович, ніхто нічого не знав, Фельдман зник. Довелося їхати в аеропорт без нього. Мені стало не по собі. Я уявляв усі наслідки, що чекали на нас у Києві у зв'язку з неперверненцем. Відразу ж згадав епізод, коли залізничні профспілки запропонували мені, керуючому трестом «Південзахідтрансбуд», члену ЦК профспілки працівників залізничного транспорту і транспортних будівельників очолити делегацію до Югославії. Я погодився. Через деякий час мені дзвонить по урядовому зв'язку перший секретар Київського міськкому компартії України Єльченко Юрій Никифорович і каже:

— Валерію Володимировичу, ви до Югославії зібралися?

Я відповідаю, що профспілки запропонували, а я не заперечував, погодився очолити делегацію. Далі Юрій Никифорович продовжує:

— Валерію Володимировичу, навіщо вам це треба? Усяке може трапитися, ви у нас на хорошому рахунку, тут може статися різне. Я вам не рекомендую їхати.

—Юрію Никифоровичу, як вирішите, так і буде. Я ні на чому не наполягаю.

На цьому і закінчилася розмова, і до Югославії мене не пустили.

А зараз в Америці зник член делегації! Уявляю собі наслідки! У Далласі все пройшло за планом. Встигли відвідати місце загибелі Президента Джона Кеннеді. Провели зустрічі з представниками мерії, головним архітектором міста, проектними організаціями. Але мене ні на хвилину не залишала думка про Фельдмана.

Вже перед вильотом з Нью-Йорка до Києва вранці до готелю під'їжджають кілька автомашин, і з однієї виходить Ісай Абрамович, друзі його вивантажують валізи різного калібру. Мабуть, І. Фельдман зустрічався і спілкувався з єврейською громадою Америки. Слава Богу, що встиг до відльоту. Я коректно покартав його за несанкціоноване зникнення без повідомлення керівника делегації. І донині у нас з ним хороші дружні стосунки. У своїй книзі «Єврей у законі» він згадує про нашу поїздку до Америки. Загалом у мене склалося враження про Америку як про країну величезного потенціалу, який на той момент використовувався не повністю.

І. С.: — Давайте зафіксуємо для нащадків стиль управління будівництвом в ті часи.

В. Б.: — Трест «Південзахідтрансбуд» завжди був елітним у місті. Хоча підпорядковані ми були союзному міністерству, але дуже багато будували в Києві: палац культури «Україна», Бориспільський аеропорт і багато іншого — усе це справа рук колективу тресту. Потім нам доручили зведення нової будівлі Музею Леніна.

І. С.: — Ви часто буваєте в містах Європи. Як у заступника київського мера, які порівняння?

В. Б.: — Я живу в Києві з 1966 року. Знаю, був такий голова Київського міського виконавчого комітету М. Й. Бурка (у 1963–1968 роках), кияни розповідали, що він вставав рано і пішки йшов у мерію, заходив і на базар, і на транспортні зупинки, дивився: що, де, як і, прийшовши на роботу, уже знав ситуацію в місті. У Києві, замість квітів і дерев, висаджують білборди. Мене дуже вражають білборди «Київ — місто квітів», під якими буває бур'ян! Замість того, щоб висаджувати квіти, висаджують білборди!

І. С.: — А чим, на вашу думку, пояснити цей «феномен», це ж не продукція на експорт?

В. Б.: — Втрачено почуття міри. Є ж архітектор, головний художник міста, але тут рішення приймає бізнес, гроші. Міська влада не керує.

І. С.: — Так, на рекламі, насамперед імпорту, вирішили робити бізнес. Проте неможливо рекламою та білбордами замінити реальну економіку — масштаби різні.

В. Б.: — Звісно, а от передвиборча ця реклама. Ви ж знаєте, як це робиться за кордоном: на одній вулиці стоїть поставлений владою 2 x 1,5 м фанерний щиток із портретами всіх кандидатів. І такі щити розставлені у визначених місцях. Немає такого, як у нас, білборди з підсвіткою та «іншими премудростями» та кількістю — залежно від наявності грошей у кандидата.

Пригадую, як за радянських часів також точилися суперечки про межі Києва та області, але ніхто ні на крок не поступався. Тож дайте людям землю, і вони самі побудують собі житло, і всі забудуть про це соціальне житло. Надали ж свого часу ділянки, хоч і невеликі, та скільки зведено садових будиночків, так і житло побудували б. І питання відпало б само собою.

І. С.: — У Києві будують багато висоток, як ви до цього ставитесь?

В. Б.: — Безлад якийсь. Та справа не лише у висотках. В Америці, скажімо, живуть у висотках, але це — великі апар-

таменти з видами на парки, заливи. Бо ж будівництво висотки тягне за собою безліч проблем: як проїхати, де припаркуватися, де прогулятися, де дитячі та спортивні школи, майданчики, я вже не кажу про комунікації, про які у нас ніхто не дбає. Суцільна безвідповідальність...

І. С.: — Ви маєте такий різнобічний досвід: і будівельника, і дипломата, і керівника столичних управлінських структур. На вашу думку, чи не пора нам мати одного губернатора на Київ і Київську область? Адже ви працювали і в обласному комітеті партії, і в київській мерії, добре відчували непрості стосунки між містом і селом, через те ж і розділились...

В. Б.: — І це правильно, питання перезріло. На той час існували величезні державні промислові підприємства, колгоспи, радгоспи і тоді було логічним таке роз'єднання. Сьогодні ж підприємства здебільшого приватні, тож слід розуміти, що влада ними не керує, а реалізовує «комунальні» проекти, які завжди і для міста, і для села є важливими.

І. С.: — А як здійснюється управління великими містами у Європі?

В. Б.: — Сьогодні в усьому світі розуміють, що транспорт — це зло. Тому при плануванні місцевої інфраструктури найперше завдання — уникнути транспорту, тож при плануванні місця проживання передбачається, що там і працюватимеш. А не так, як у нас: живеш, приміром, на Лівому березі, а працюєш на Правому. Бачте, планування міського середовища дуже складна справа. І якщо раніше ми бачили перспективу, плани на завтра, то сьогодні — «вибив» шматок землі, витворив щось на кшталт хмарочоса, а далі — реклама будь-де: «оформимо незаконне будівництво» і номер телефону зазначено. Та й по тому. Плати лиш гроші, і все тобі узаконять.

І. С.: — А як ви ставитеся до залізниці в місті, ми бачили в Берліні, Мадриді... У нас такої практики досі не було. Як на мене, залізниця має перевозити й киян, і добре, що запустили міську електричку.

В. Б.: — Так, безперечно, вона має перевозити пасажирів у місто і з нього. Але ж, ви знаєте, що все передбачається генеральним планом. У європейських столицях, наприклад, намагаються синхронізувати роботу метрополітену і пасажирських залізничних перевезень, автобусних підприємств.

І. С.: — Так у нас же в самому генеральному плані тисячі порушень та змін і доповнень...

В. Б.: — Пригадайте, колись перший секретар ЦК КП України Володимир Щербицький знаходив час, приїздив до Головархітектури і разом з міським головою розглядали генеральний план міста. А зараз хто вникає у ці питання?

У 1986 році я був делегатом з'їзду КПРС, слухав виступ М. Горбачова і тоді думав: оце розпочинається життя, демократія... А згодом усе почало занепадати. І коли розпався Радянський Союз, думав: так, велика імперія, керувати важко, а тут — Україна, ВВП на душу населення на той час був вищий, ніж у Російській Федерації, а зараз ми втричі відстаємо... От у Японії існує така практика: звільняється хтось із високопосадовців, поступаючись молодим, чи то на підприємстві, чи то на державній службі, то його прагнуть будь що залишити радником ще на три роки, причому залишають такому досвідченому працівникові усі пільги. У нас же в цьому ніхто не зацікавлений, скоріше, навпаки, і — як обрубали... Ще й посадити можуть. Потенціал у нашого народу є і працювати є кому, але хто в цьому зацікавлений? Мені доводиться бувати в Німеччині, і я на власні очі переконався, що кожен німець працює, усі щось роблять, а у нас працюють не всі... Тож намагаюся зараз не заглядати наперед, бо складно щось передбачати...

І. С.: — За кордоном говорять, що їхні чиновники не втручаються у справи бізнесу, чи так це насправді, і як же вони тоді там керують?

В. Б.: — Там бізнес раз на рік звітується, а не так, як у нас бухгалтер кожного місяця бігає по фондах та інспекціях або терпає від постійних перевірок... У нас, на жаль, не створюється сприятливий клімат для розвитку бізнесу.

Пригадую, у Фінляндії розмовляв з чиновником МЗС про те, як він працює. Він розповів, що у Фінляндії вивчає потреби підприємств та їхні інтереси в Україні. Акумулює всі питання і відіжджає до України на місяць і більше, як цього потребують справи. Веде переговори з керівниками українських підприємств про можливість організації співпраці та зі своїми пропозиціями повертається до Фінляндії, де звітує кожному підприємству про вирішення питання. Якщо підписується контракт, то цей чиновник отримує свої відсотки. Потрібно, щоб працювало державно-приватне партнерство. Але для того, щоб до нас прийшли інвестиції, має змінитися менталітет нашого чиновництва. Іншого просто не дано.

Адже ти зустрічаєшся, приймаєш рішення, то неси за нього й відповідальність. От так і з інвесторами, у них зовсім інша культура. У нас же, на жаль, безвідповідальність — надто поширена «хвороба».

І. С.: — Як ви, росіянин, сприйняли запеклу дискусію навколо закону про українську мову?

В. Б.: — Спокійно. Я розумію, що державна мова має бути одна, і це питання було нав'язано штучно, політично.

ВОЛОДИМИР ПОЛЯЧЕНКО

Народився 14 серпня 1938 року в Києві — помер 20 квітня 2012 року.

Я за рекомендацією видатних будівельників і, насамперед, П. С. Шилюка і О. С. Пилипенка ще раз звернуся до непересічної постаті і непростой епохи — Поляченка Володимира Аврумовича. Він — фундатор ринкових відносин та технічного переоснащення будівельного комплексу Києва у незалежній Україні.

Сьогодні 27 серпня 2017 року, неділя. Дружина на городі, збирає баклажани й помідори. Зазвичай,

я стою поруч із корзиною і відношу їх.

Та сьогодні у неї ще завдання розставити коми та апострофи у перших 300 сторінках цієї праці і покликати мене на обід і вечерю. Я ж у «кабінеті» на горищі, ловлю себе на бажанні ще більше сказати про унікальну особистість Володимира Поляченка.

Його кредо:

- *«Все мы разные, но все мы люди».*
- *«Не следует путать слабость и безответственность».*
- *«Я не люблю бессилия, безынициативности, равнодушия и вялости».*
- *«Конечно, каждый должен быть собой, у каждого из нас свой потолок, но каждый обязан болеть за дело, потому что все мы хотим жить хорошо».*

- *«Интуиция и риск — профессиональные качества руководителя. Но я не каскадер, для которого риск тоже профессиональное качество. За моей спиной 40 тысяч человек, судьбы их семей, дело, которому отдано полжизни. Мой риск должен быть выверен, как у канатоходца, и даже больше. И здесь помогает интуиция, и, слава Богу, команда, в которой профессионалы высшей пробы».*
- *«Бывали всякие руководители. Но знаю точно одно — высокомерными бывают только дураки. Именно дураки, а не просто глупые... Нужно быть доступным и нужным людям».*
- *«Я вижу, когда мне льстят и когда мне врут. Это почти одно и то же. Мне таких людей жалко. И я часто делаю вид, что попался на их уловки. Но я не боюсь «звездной болезнью», потому что мне, как говорится, некогда, у меня есть масса других важных дел. Но свои все награды и прошлых, и нынешних лет я уважаю, считаю их заслуженными. К сожалению, сегодня появилось много значков. Государственная награда — не игрушка, не значок. За ними — пот и труд».*
- *«Больше всего ценю достоинство, честь, искренность и открытость во взаимоотношениях, верность долгу, ответственность».*

Я, звичайно, знаю, якими невдячними і безжальними бувають люди, і Володимир Аврумович так само пізнав це.

Володимир Аврумович тяжко хворів, процедури і перерви в роботі, та системно йому доповідали про стан справ у Будівельній палаті України. Відчувалось, потрібно було б назвати, та не назвали, хто його замінить. І тут йому «внесли у вуха», а він повірив, що я антисеміт, і реакція його була неадекватно злою, тим паче, що помилковою. Хто, крім мене, тоді міг його, єврея, призначити начальником Головкиївміськбуду, хто, крім мене, сприяв розвитку синагоги на Подолі і усіх знаних гостей пригощав мацою, хто, крім мене, «наступив» на душу не лише

собі, передавши приміщення Лялькового театру під синагогу Бродського (вул. Шота Руставелі, 13).

Я реально злився, президентом конфедерації став не С. Сташевський, не П. Шилюк і не І. Салій, а Лев Рєзавович Парцхаладзе, який представляв на той період Українську будівельну асоціацію.

А ось звіт про утворення конфедерації. І ключовим тут для мене — він, тяжко хворий, творить майбутнє будівельної галузі.

УАК

This year spring is full of changes and new perspectives in different spheres, especially in the sphere of construction. Ukrainian Association of Construction, Construction Chamber of Ukraine and Association «All-Ukrainian union producers of Build Materials and Ware Manufacturers» merged into Constructors Confederation of Ukraine at the meeting of constructors of Ukraine on April 5th, 2011 at Kiev-Pecherskaya Lavra.

КОНФЕДЕРАЦИЯ СТРОИТЕЛЕЙ УКРАИНЫ

5 апреля 2011 года, по благословению Предстоятеля Украинской Православной Церкви Блаженнейшего Митрополита Киевского и всея Украины Владимира, в конференц-зале Киево-Печерской Лавры состоялось учредительное собрание Конфедерации строителей Украины (КСУ), которая образовалась в результате слияния Украинской строительной ассоциации (УБА), Строительной палаты Украины и ассоциации «Всеукраинский союз производителей строительных материалов и изделий».

В собрании принимали участие: премьер-министр Украины Николай Азаров, вице-премьер-министр Украины – Министр регионального развития, строительства и жилищно-коммунального хозяйства Украины Виктор Тихонов, председатель Киевской городской государственной администрации Александр Попов, Председатель Национального банка Украины Сергей Арбузов, наместник Успенской Киево-Печерской Лавры Архиепископ Павел. Среди участников учредительного собрания был: председатель наблюдательного совета ассоциации «Всеукраинский союз произ-

водителей строительных материалов и изделий» Иван Самий, народный депутат Украины, руководители ведущих строительных компаний.

Премьер-министр Украины отметил, что сегодня строительный комплекс рассматривается, как один из главных приоритетов деятельности Правительства, потому что в условиях нестабильности внешнего рынка и ценовой ситуации именно строительный комплекс может поддержать внутренний рынок. Николай Азаров также предложил Председателю

наблюдательного совета ассоциации «Всеукраинский союз производителей строительных материалов и изделий» Иван Самий, народный депутат Украины, руководители ведущих строительных компаний.

Одним из главных пунктов на повестке дня собрания строителей Украины был вопрос о создании Конфедерации строителей. В ходе учредительного собрания был утвержден руководящий состав организации, которая получит статус саморегулирующейся. Президентом Конфедерации строителей Украины избран почетный президент АО «Холдинг» компания «Киевстройторг» Владимир Поченко. Вице-президент Строительной палаты Украины Ст-

Национального банка Украины Сергею Арбузову идея, реализация которой способствовала бы решению проблем строительного комплекса, например, снизить ставки кредитования конкретных инвестиционных проектов, что поможет стабилизировать строительный рынок Украины. Кроме того, Николай Янович подробно рассмотрел вопрос возобновления ипотечного кредитования жилищ-

наслав Сташевский – первый вице-президент Конфедерации. Глава Совета директоров УБА Лев Парцхаладзе был избран председателем совета директоров Конфедерации.

В состав Совета директоров вошли представители более 75 крупнейших организаций и 25 областных представительств.

Наталья Черней

Замість біографії наводжу партійну характеристику.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

о тт.Поляченко В.А. и Омельченко А.А.

Киевский горком Компартии Украины /т.Масик К.И./ внес предложение об утверждении т.Поляченко В.А. первым заместителем начальника Главкиевгорстроя при исполнении Киевского городского Совета народных депутатов и освобождении от этой должности т.Омельченко А.А. в связи с выездом в длительную загранкомандировку в Афганистан для работы в качестве советника-консультанта по промышленному и гражданскому строительству.

Тов.Поляченко В.А. 1938 года рождения, еврей, член КПСС с 1964 года, образование высшее, в 1961 году окончил Киевский инженерно-строительный институт, инженер-строитель-технолог.

После завершения учебы в вузе прошел путь от мастера до заместителя начальника Главкиевгорстроя. С 1982 года работает начальником управления ремонтно-монтажных работ "Киевремстрой" Киевского горисполкома.

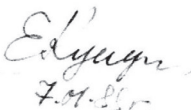
Тов.Поляченко В.А. опытный организатор строительного производства, решительный, требовательный к себе и подчиненным. Пользуется авторитетом у строителей города. Является кандидатом в члены Киевского горкома Компартии Украины, депутатом Киевского городского Совета народных депутатов, награжден орденом "Знак Почета", двумя медалями, Почетной Грамотой Президиума Верховного Совета УССР.

Вместе с тем иногда излишне вспыльчив, на что обращено его внимание.

Киевский горком Компартии Украины считает, что он обеспечит порученный участок работ.

Отдел согласен с внесенным предложением.

Зав.отделом строительства и
городского хозяйства ЦК Ком-
партии Украины

Е.Кунда

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ
РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ
КИЇВСЬКИЙ МІСЬКОМ
КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

КОММУНИСТИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ
СОВЕТСКОГО СОЮЗА
КИЕВСКИЙ ГОРКОМ
КОМПАРТИИ УКРАИНЫ

№ Б-55/24

СЕКРЕТНО

02.02. 198 8г.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

бюро Киевского горкома Компартии Украины
от 29 января 198 8 г., протокол № 55, § 24

О тт.Поляченко В.А. и Смелыченко А.А.

Принять предложение исполкома Киевского городского Совета народных депутатов об утверждении т.Поляченко Владимира Аврумовича первым заместителем начальника Главкиевгорстроя и освобождении от этих обязанностей т.Смелыченко А.А. в связи с выездом в длительную загранкомандировку в Афганистан.

Характеристику т.Поляченко В.А. утвердить.

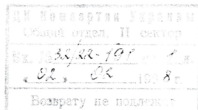

СЕКРЕТАРЬ КИЕВСКОГО ГОРКОМА
КОМПАРТИИ УКРАИНЫ

В. Масик К. МАСИК

Послано: ЦК Компартии Украины

2-сс
02.02.88
уч. № 135

У серпні 2003 року Указом Президента України Володимиру Поляченку за визначні особисті заслуги перед українською державою у розвитку будівельної галузі та багаторічну самовіддану працю присвоєно звання Герой України з врученням ордена. Розпорядженням Київського міського голови О. О. Омельченка присвоєно звання «Почесний громадянин міста Києва».

14 серпня 2013 року — день пам'яті Володимира Поляченка. Йому мало б виповнитись 75 років. Ресторан у готелі «Київ» — знакова зала для знаних діячів Києва і України. Вечір пам'яті за запрошеннями, столи ранжирувані. Серед гостей — друзі, однокласці, колеги. Все вишукано, делікатно, продумано і... скорботно.

Настоятель Києво-Печерської лаври отець Павло освятив високодуховну справу і наголосив, що Володимир Аврумович хрестився і сповідався у Лаврі, був добрим порадиником у будівельних справах.

Відтак стало зрозумілим проведення 5 квітня 2011 року установчих зборів Конфедерації будівельників України за участю прем'єр-міністра України М. Азарова, саме в конференц-залі Києво-Печерської лаври. Демонструється відеоролик: без звуку, багато хто з присутніх у залі бачить себе на численних будівельних майданчиках поруч із енергійним і діловим Володимиром Аврумовичем.

О. Омельченко, экс-мер столиці: «Знались ми з ним з 1960 року, як побратими-будівельники. Президент «Київміськбуду», де 40 тисяч працюючих було, і робітників постійно не вистачало».

Володимир Аврумович був радником чотирьох прем'єр-міністрів... На вечорі виголошувалися не тости. Тут відзначали доробок Володимира Поляченка: коли директором ЗБК-5 був Володимир Аврумович комплектувалися по 18 шкіл і 19 дитячих садочків щороку... З екрана Л. Д. Кучма: «В. Поляченко — легенда для Києва і великої душі будівельник...» Ремонт філармонії — він, і акустику залу зберегли. Палац «Україна» — знову Поляченко. Житло за кошти киян — так само Поляченко. Вер-

ховна Рада — доповідь В. Поляченка. Створення спеціалізованого банку «Аркада» — Володимир Поляченко...

Іво Бобул виконав неперевершене «Ничто на земле не про- ходит бесследно...»

І нахлинули думки про високе, вічне і про наш короткий вік на цьому світі: Герой України, народний депутат, почесний кон- сул Чилі... Син Юрій і міністром охорони здоров'я працював, і у Верховній Раді був, підрастає донька... Здавалося б, — ра- дість зрілого віку... І все добре: є знання, досвід, неабиякий ав- торитет і гідна робота. Немає лише здоров'я... І — меморіальна дошка, встановлена на будівлі Головкиївміськбуду, пам'ятник у три метри на могилі, і наша вдячна пам'ять...

Так, як цей вечір пам'яті організувала вдова Володимира Аврумовича, Тетяна, навряд чи хто б зміг і зумів зробити, але й так, як боровся за життя з невиліковною хворобою Володи- мир Аврумович, боровся за фізичну можливість працювати, бути на людях, не боровся ніхто, з тих, кого я особисто знав. Його жадоба діяльності — це ще один подвиг.

Володимир Яцуба, міністр Мінрегіонбуду, який був в остан- ні дні поруч, не втримався від сліз і нагадав, що у Поляченка всі були хороші, всі добрі, і всі золоті. Він умів дружити, а в друж- бі — бути вірним.

Його називали вчителем, старшим братом, наставником ви- значні у будівництві особистості — Анатолій Всеволодич Берку- та, який заступником міністра будівництва пропрацював майже двадцять років, П. Шилюк, О. Пилипенко, С. Мартинюк...

Їздив свого часу і я з Подолу на Оболонь, на ЗБК-5 (тепер будкомплекс ПБГ «Ковальська») до В. Поляченка, бо тут — нові технології: виробництво залізобетону, але навколо — чисто, трава, квіти і сам Володимир Аврумович завжди доброзич- ливий, готовий вислухати і почути кожного, вітається з усі- ма, з кожним на заводі знайомий особисто... Ключовим і до- ленокосним для Володимира Аврумовича і, як згодом виявилось, для мене стало призначення його начальником главку Голов- київміськбуду — провідної у Києві і в Україні будівельної ор-

ганізації. Тоді, начитавшись про зарубіжний передовий «досвід» і відчуваючи повноту влади (очоливши КМДА), я наважився на зміну всього складу міськдержадміністрації і призначення на ці посади молодих — команди «на виріст». На такий крок мене надихнув Олександр Омельченко, заявивши мені: «Або усіх нас заступниками перепризначуй, або усіх звільняй». Ну, я й звільнив.

Не вибірково. Бо ультиматум не сприйняв і не зважив усіх наслідків.

Тож вирішили О. Омельченка призначити начальником Головкиївміськбуду. Та в моді на той час були вибори претендентів на керівні посади. Зібрали ми «генералітет» главку у мерії, на Хрещатику, 36, провели голосування. І несподівано, за одну ніч, з'явилась альтернативно, «непрохідна» кандидатура В. Поляченка. І перемога його на цих виборах стала несподіванкою. Звичайно, якби це відбувалося тепер, то голосування я, як член лічильної комісії, міг би визнати неправильним, недійсним або щось інше придумати. Проте тоді ми демонстрували демократичні принципи, прозорість і відкритість. І саме з цієї, для когось, можливо безсонної ночі, з цього голосування, розпочалася звитязна хода Володимира Аврумовича Поляченка, причому не лише у будівельній галузі.

Тоді мені довелося вибачитися перед О. Омельченком та працевлаштовувати його. Згодом і він двічі призначав мене своїм заступником, не забувши про той мій «промах». Альтернативні вибори і вибір, несподіваний результат я визнав, бо сам проходив школу «альтернативності» не раз.

Та хоч би як там було, саме це голосування змінило плани і долі усіх нас трьох: Поляченка, Омельченка, Салія, у кінцевому підсумку — на краще.

Слід, мабуть, згадати і таке. Зазвичай я не звертаюся по допомогу з особистих проблем, та інколи все ж доводилось. Так і того разу, попросив Володимира Аврумовича прийняти мене, будучи на той час без будь-яких посад і «впливів».

— Гарзд, — каже, — о 7:00.

— Я на те:

— Та що Ви, зима, хуртовина, водія у мене немає...

— Добре, о 7:15, — призначив він.

Приходжу пішки. Він стоїть за великим столом і розбирає десятків зо два аркушів, метеликів, фішок, на яких зазначено, хто телефонував, що просив, що обіцяв і т.д. А далі — штаби, будови і, обов'язково, робота у верхах влади. Великий керівник розуміє її важливість, і Володимир Аврумович для нас і в цьому — приклад і школа...

Фактично Володимир Аврумович започаткував ринкові механізми та роздержавлення, будівництво за кошти населення, дав нову мотивацію і механізми будівельній галузі Києва і України. В цьому його велич і наша до нього шана.

ПЕТРО ШИЛЮК

Заслужений будівельник України (1998). Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки 2008 року. Герой України (2009). Повний кавалер ордена «За заслуги».

Петро Степанович — знаний будівельник і публічно вважає своїм вчителем Поляченка Володимира Аврумовича. А це той випадок, коли учень двічі прийняв його найвищі посади: став президентом «Київміськбуду» і президентом Будівельної палати України — і в обох випадках не схибив.

16 серпня 2017 року — День будівельника. Свято загальнодержавне, та ініціативу його відзначення бере у свої руки Конфедерація будівельників України (В. Грусевич, О. Ротов) за підтримки заступника міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України Л. Парцхаладзе, одночасно почесного президента КБУ.

Ідея: місце проведення — палац «Україна»; кількість учасників — 4 тис.; заходи — концерт, фуршет, рекламний банер завдовжки 130 м; кошторис — 300 тис. дол. Або: місце проведення — «Мистецький Арсенал»; кошторис дещо менший, але, головне, аби керівництво держави прибуло привітати...

І перший, хто виявив мудрість і силу характеру, — Петро Шилюк: *«Не на часі, недоречні такі заходи і витрати. В країні АТО, війна, комунальні тарифи захмарні... Давайте зберемося в КНУБА — провідному нашому вузі, клуб відремонтовано і університет набирає висоту».*

Потім уже потенційні «спонсори» заявили, що свято державне, організуйте, а ми купимо по кілька десятків квитків. А фінансування для влади за простою: владні структури видають нам дозволи безкоштовно, як по закону, а ми «зеконотлене» на свято переадресуємо. Та виявилось, не по зубам змінити грошові потоки у владі... Ніякого високого пориву і вдячності тим, з кого «харчуються», від сучасних «борців» з корупцією.

Прапор впав, усі затихли...

І тут Петро Степанович, як президент Будівельної палати України, як Герой-будівельник, перейняв ініціативу і взяв на себе клопіт, відзначивши будівельників України у корпорації «ДБК-Житлобуд», де він уже й голова, і президент, і вчитель-наставник.

До організації заходу долучився вправний організатор і знавець регламентів усіх часів, перший віце-президент Будівельної палати України Станіслав Телісфорович Сташевський. Все гідно, змістовно, навіть круто, аж до розсаджування за столи і формування столу президії. Екс-прем'єр із знаних будівельників — Юрій Єхануров, заступник міністра Мінрегіону — Лев Парцхаладзе, з Комітету Верховної Ради України — відданий куратор будівельників Дмитро Андрієвський, а також колишні керівники Головкиївміськбуду, попередники — Євген Бондаренко і Анатолій Мартиненко.

Нагороди і вітання, тости, концерт «своїх» — Антоніна Матвієнко, Павло Зібров, Алла Кудлай та яскравий поет-пісняр і ведучий Петро Мага.

Все урочисто, щиро й піднесено, бо зроблено не за наказом чи обов'язком, а за внутрішнім покликом душі. Кожному робітнику, прорабу, начальнику і високому гостю Петро Степанович приділив увагу, обігрів теплом душі. Витратив час, сили і кошти, а міг би нічого не робити, як інші лідери будівельного комплексу.

Іван Салій: — Важливою і, можливо, ключовою для мене є ваша оцінка постаті В. Поляченка.

А чи можна сказати, з ким Володимир Аврумович не товаришував, у мене таке враження, що він товаришував з усіма...

Петро Шилюк: — Він умів товаришувати і з «низами», і з «верхами», для нас недоступними. Є такі керівники — попросили щось зробити, ну зробив та й по тому. А він завжди товаришував після цього. Він — директор п'ятого заводу, я — начальник цеху. Він товаришує з Київським військовим округом, він — під крилом заступника мера міста. От умів він так, адже він «підняв» Главк. Він пропрацював 14 років начальником Главку, а там же більше трьох–п'яти років не працювали; знімали з посад, укріплювали вже кадрами чи з Дніпропетровська, чи з Донецька, а потім — так само переводили на іншу роботу.

І. С.: — Я пам'ятаю Є. Бондаренка з Донецька, у 1957 році закінчив Донецький індустріальний інститут ім. М. С. Хрущова у м. Сталіно (Донецьк)...

П. Ш.: — Він пропрацював 3 роки начальником Головкиївміськбуду, призначений був у 1977 році.

І. С.: — Потім призначили видатного і жорсткого Б. Гречка з Дніпропетровська...

П. Ш.: — 3 1980 року прокерував 4 роки...

І. С.: — І тоді знову повернулись до київських кадрів, які зростали у самому Головкиївміськбуді...

От Поляченко, керівник Главку: з Л. Кучмою він товаришував, з В. Ющенком, з прем'єром М. Азаровим товаришував, це в нього якась внутрішня сила? У нього, мабуть, був якийсь дар.

П. Ш.: — Це дано не кожному. Говорять, що коли народжується людина їй дається дар, Дар Божий, у когось він розкритий, у когось — ні. В. Поляченко працював, був ініціатором загальнодержавних справ, і тому його підтримували.

І. С.: — Він ішов на вибори до Верховної Ради, і Л. Черновецький його переміг.

Хоча О. Омельченко тоді йому допомагав...

П. Ш.: — Це коли на Лівому березі балотувався... Так, ми, виборчий штаб, робимо підстанцію, а люди кажуть, що правильно, а хто ж, крім вас, її будуватиме?... Так, ми працюємо, будуємо будинки, хто ж, крім нас, це робитиме. Провели трамвай — ну й спасибі.

У Л. Черновецького ж був свій округ, своя система, він особисто до кожного виборця доходив і за нього йшли голосувати. Вони потратились і купили виборців, а ми ж сподівались — поставимо станцію, по вул. Ахматової пустимо трамвай... Ми стали на помилках вчитися, це була наука. Далі — перемагали.

І. С.: — А коли він ішов на вибори мера, то було так потрібно?

П. Ш.: — Була кампанія, я був довіреною особою.

І. С.: — Він «знімався» чи боровся до кінця?

П. Ш.: — Він знімався.

І. С.: — Начебто не було тоді антисемітизму... Він коли балотувався у мери Києва наголошував: «Корінний киянин». Хоча, коли я його через демократичні вибори призначав начальником Главку, його національність мене не бентежила...

П. Ш.: — Тоді ж була ще п'ята графа, і за радянських часів він би не пройшов на начальника Главку, а коли пішли ті вибори керівників, зіграли «дурку»...

І. С.: — Чи суперничали вони з мером міста О. Омельченком?

П. Ш.: — Вони по життю йшли разом, вони з одного факультету, обидва технологи, обидва директори заводу. І дружили, і суперничали в добрих справах...

* * *

Петро Степанович Шилюк виявив себе як антикризовий менеджер. У період спаду виробництва запропонував нову концепцію розвитку ДБК-4: було зменшено собівартість продукції, застосовано нові конструктивні рішення у серійному домобудуванні, освоєно будівництво цегляних і монолітно-каркасних споруд. За цей час комбінатом введено в експлуатацію майже один мільйон квадратних метрів житла.

У травні 2006 року на загальних зборах акціонерів холдингової компанії «Київміськбуд» — флагмана будівництва в Україні, Петра Степановича Шилюка обрано Головою Правління — президентом холдингової компанії «Київміськбуд», замість В. А. Поляченка, якого було обрано депутатом Верховної Ради України п'ятого скликання.

Упродовж 2006–2008 років компанія «Київміськбуд» забезпечила зростання обсягів виробництва, Петро Степанович виявив рідкісне тоді — виконання зобов'язань перед приватними інвесторами.

Було завершено перший етап державної експериментальної програми будівництва житлових будинків підвищеної поверховості. Напрацьовані дані стали основою для розроблення Державних

м. Київ, вул. Срібнокільська, 1.

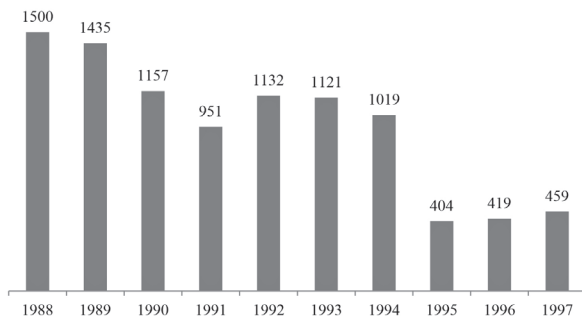
будівельних норм України з будівництва житлових будинків висотою до 125 м.

І. С.: — Чому вирішили будувати 36 поверхів?

П. Ш.: — 36 поверхів будували для формування нормативної бази за Наказом Мінрегіонбуду, експериментально. Тут новації і пошук — справились.

І. С.: — Петре Степановичу, за 26 років в Україні змінилось все з точністю до навпаки. Пройшла вервечка діячів, керманічів міста та України, а ви упродовж цих років залишаєтесь зною постаттю у будівельному комплексі. Це, напевно, феномен, з яким потрібно розібратися. Так довго триматись у фокусі громадської уваги, залишатися знаковою особистістю і, попри все, нести в собі позитивну енергетику — таких прикладів дуже мало. Однак моє питання дещо прагматичне. Як сталося так, що Київ, усе місто будувало 1,5 млн кв. м житла, а потім ми впали в кризу — до 0,4 млн кв. м. Ви тоді де працювали? Чим це можна пояснити?

П. Ш.: — Хочу внести деякі уточнення. Пікові обсяги житлового будівництва у Києві були навіть більшими ніж 1,5 млн кв. м на рік. Лише один «Київміськбуд» упродовж кількох років будував майже по 1,2 млн кв. м. А до 0,4 млн ми «впали» у найскладніші кризові роки, у 1995-му.

Динаміка будівництва житла у м. Києві (тис. кв. м).

Та я завжди був і залишаюся прихильником того, що порівнювати потрібно лише те, що може порівнюватись. За радянських часів, маєте рацію, квартири споруджували не лише будівельники, а й заводи і фабрики. Будувало суспільство, показниками будівництва житла опікувались найвищі керівники держави і міста. Згодом цей показник зник з критеріїв оцінки ефективності діяльності влади. І цього дуже шкода, бо порушилась система. Це — по-перше.

По-друге, зникло централізоване фінансування житлового будівництва. Запроваджена схема спорудження житла за кошти приватних інвесторів довела свою ефективність і дієздатність, але, погодьтеся, це джерело надходження коштів не може бути фінансовою панацеєю, механізмом, що забезпечить виконання обсягів будівництва на рівні централізованого бюджетного фінансування. Доходи наших громадян, особливо тих, хто насправді потребує поліпшення житлових умов, на жаль, не такі великі. Людям потрібна реальна допомога у вирішенні їхніх нагальних житлових потреб, забезпечити таку допомогу має державна житлова програма підтримки та розвитку будівництва.

Це дві основні причини, через які обсяги житлового будівництва в країні не задовольняють ані нас, будівельників, ані суспільство. І це відповідь на другу частину вашого питання.

Що стосується першої — де я був, як працював, — тут усе простіше і прогнозованіше. У будівництві я вже понад 40 років, прийшов на завод залізобетонних виробів № 5 у 1973 р. після закінчення Київського будівельного технікуму. Мій перший керівник — Володимир Аврумович Поляченко, Герой України, народний депутат, почесний президент «Київміськбуду». Він мій учитель по професії і по життю, і я кажу про це з гордістю і за нього, й за себе. Починав робітником (не дивуйтеся з цього!), згодом пройшов усі щаблі професійного зростання — майстер, начальник цеху, заступник директора заводу, директор заводу, генеральний директор ДБК-4, президент «Київміськбуду». Тож, мабуть, справлявся із завданнями, що на мене покладались, довіру виправдовував і трудову честь не зганьбив.

I. С.: — Аби не повертатись до біографічних поверхів життя, дозвольте уточнити: коли сталося падіння обсягів будівництва, ким ви тоді працювали?

П. Ш.: — Насправді таких періодів було два. У період першої кризи будівельної галузі, — а це початок і середина 1990-х років, я працював директором заводу Домобудівного комбінату № 4. Уявіть собі підприємство, потужності якого дозволяли щорічно випускати залізобетонних виробів для зведення 240–250 тис. кв. м житла, та ще більше десятка загальноосвітніх шкіл та дитячих садків. У докризовий період ДБК-4 щомісячно випускав 21–22 тис. кубометрів збірних залізобетонних конструкцій. У 1992–1994 роках обсяги постійно зменшувались, а вже в програмі соціально-економічного розвитку міста на 1995 рік для комбінату не було жодного планового об'єкта. Хтось скаже, що, на щастя, цього року відбувся старт програми будівництва житла за кошти населення. Але ж це було не подарунком долі, не манною небесною, а результатом копіткої праці керівництва «Київміськбуду» на чолі з Володимиром Поляченком, Станіславом Сташевським та Станіславом Мартинюком, які ще у 1993-му відчули ситуацію і спрогнозували розвиток подій.

У 1995 році холдинг разом зі своїм фінансовим партнером банком «Аркада» розпочав реалізацію цільових житлових об-

лігацій і за рахунок залучених коштів — спорудження кількох будинків — по одному в кожному ДБК. Згодом обсяги почали поступово зростати, до програми приєдналися загальнобудівельні трести. Досвід дістав поширення серед інших забудовників, з'явилося розпорядження Президента України Л. Кучми № 136/96 «Про заходи щодо залучення коштів населення в будівництво житла». У цей період я вже був керівником ДБК-4. Нам, як домобудівному комбінату, щоб бути на рівні вимог інвесторів, довелося повністю модернізувати нашу серію.

Володимир Поляченко, без перебільшення, врятував «Київміськбуд» у часи системної кризи 1990-х років, і всі будівельники вдячні йому за цю самовіддану працю.

І. С.: — Як ви знайшли Нікопольську школу меліораторів? Де та Бузівка Жашківського району Черкаської області і де Нікополь Дніпропетровської області? Ні мобілок, ані доріг і власного автотранспорту...

П. Ш.: — У газеті знайшов об'яву, що Нікопольська школа меліораторів набирає учнів.

І. С.: — Добре, але з Нікополя до Києва ще далі. У Києві потрібно прописку, житлом забезпечувати зобов'язували підприємство.

П. Ш.: — До Києва у СМУ-54 потрапив за розподілом після навчання за спеціальністю у «Київводбуд»...

І. С.:— Мене теж у Києві залишили за розподіленням і за запитом «Ленінської кузні».

Після армії ви одразу пішли працювати? Адже тепер ви гарантовано могли повернутися на попереднє місце роботи до Києва.

П. Ш.: — Ні, після армії я закінчив Київський будівельний технікум (нині Київський коледж будівництва, архітектури та дизайну) на стаціонарі. Під час навчання в технікумі одружився.

І. С.: — Від робітника ви по всіх щаблях... Цей ваш доленосний крок визначив долю: не в робітничий колектив після армії, а вчитись, навчання обрали.

П. Ш.: — Потім знову за розподілом потрапив робітником-формувальником на завод залізобетонних виробів. Так і пішло — формувальник, майстер, старший інженер, заступник начальника цеху, начальник цеху двічі: спочатку на ЗБВ № 5, потім на ДБК № 4.

І. С.: — Безперечно, за статурою ви — високий і потужний та ще й зі знаннями... і у формувальники, але ж у Києві! Розквіт ЗБВ № 5 розпочався тоді, коли почалася ера бетону? Бо раніше ж були цегельні заводи: Петровський, Подільський, Корчуватський — фактично в старій частині Києва і навіть на Подолі...

П. Ш.: — На той час у Києві не мали змоги укомплектовувати численні об'єкти і бетонними виробами, і товарним бетоном. Це сьогодні «Ковальська» може забезпечити і тим, і іншим усю Україну. Було страшенне напруження, не встигали за планами і вимогами підрядників.

Коли я був заступником начальника цеху на ЗБВ № 5, кардинально модернізував подачу цементу, дозаторне відділення, створив вапнякове господарство та запустив оновлений вузол.

Коли Б. Гречко прийшов президентом Головкиївміськбуду, то Володимир Аврумович приводив його подивитися на нашу інновацію. Тоді були такі стратегічні точки.

І. С.: — Тобто, ви зростали, утвердились, а 1983 року на ДБК № 4 по сусідству вас перевели чи самі перейшли?

П. Ш.: — Так, мене перевели заступником начальника цеху на ДБК № 4, пропрацював заступником 3 роки, потім 3 роки начальником цеху, один рік — заступником директора, а потім 7 років директором та 9 років начальником комбінату. Потім 3,5 року начальником Головкиївміськбуду і повернувся на ДБК № 4.

І. С.: — І фах не змінювали, і професіоналізму набували. Фактично ви розпочали в Україні панельне домобудівництво! Це новий рівень і продуктивність інша.

П. Ш.: — Тоді завод називався «Комбінат крупнопанельного домобудування». Але я працював там ще раніше, спочатку будував цегляні будинки, блочні, каркасно-монолітні і, вреш-

ті-решт, крупнопанельні, — так розвивалося будівництво на Комбінаті, у столиці та й в Україні.

І. С.: — Тобто, ваше кар'єрне зростання було нешвидким, і поступовим, без перестрибування щаблів. У вас постійно були якісь новації: трьохшарові зовнішні стіни, перехід на важкі бетони, вентиляований фасад, — хтось спонукав вас вводити такі зміни?

П. Ш.: — На ринку треба бути конкурентноспроможним, нові технології, вимоги нормативної бази підвищуються. Перейшли на важкі бетони, бо до керамзитобетону неможливо закріпити вентиляований фасад.

І. С.: — Начальник ДБК — то уже масштаб, але «Київміськбуд» — то вже десятки ДБК, як ви тут почувались?

П. Ш.: — У 2006 році я прийняв від свого вчителя «Київміськбуд». І так судилося, що в час фінансово-економічної кризи 2008–2009 років, вже мені випало взяти на себе відповідальність за долю комплексу «Київміськбуду». В часи нової кризи в жодному разі не можна було зганьбити довіру інвесторів. Нам вдалося вистояти, на жаль, не без втрат, але жодний, підкреслюю, жодний будинок, по якому у нас були зобов'язання перед громадянами, не було зупинено будівництвом. Ми втратили заділ, але не підвели людей. Вважаю це одним з основних моїх здобутків на посаді керівника «Київміськбуду». Комплекс було збережено так само, як і будівельну єдність підприємств, що входили до його складу. Наголошую на цьому, бо така єдність була запорукою усіх, без винятку, минулих трудових перемог компанії.

І. С.: — А коли мером став Олександр Омельченко, ким ви працювали?

П. Ш.: — Я був начальником комбінату ДБК–4, депутатом Київради, керував будівництвом. Начальником комбінату я пропрацював 9 років. Головною ознакою того часу було розуміння того, що будівництво розвиває економіку. Багато справ і почиань припало на той період. Ми, виробничники, це відчували. Звичайно, не все було гладко, але одне безумовно — можна було

з певною мірою впевненості прогнозувати майбутнє.

I. С.: — За Олександра Омельченка будувалися підземні комплекси на Хрещатику, на вулиці Червоноармійській, на площі Слави. Я мав іншу думку: потрібно було будувати підземні паркінги...

П. Ш.: — Мабуть, що і паркінги також. Але, по-перше, це вельми коштовне будівництво, а по-друге, — що було замовлено, запроектовано і погоджено, те й будували. З паркінгами ми помилилися у самій суті розв'язання проблеми. Ви — автомобіліст так само, як і я. Якщо паркування на вулиці не заборонено, то дозволено. Більше того, на вулицях, які і так вкрай завузькі для сучасних транспортних потоків, цілий ряд може бути відведено для паркування. Я розумію, що це своєрідний бізнес, який розквітнув і який дуже складно впорядкувати. Але якщо б існувала програма будівництва паркінгів, якою було б передбачено, що в один з чудових днів паркування на вулицях стає забороненим, і всі мають ховати машини у паркінгах, була б інша справа. А що маємо в реаліях? От, будучи президентом «Київміськбуду», я виконував усі вимоги містобудівної документації — будував будинки з паркінгами, тобто з машиномісцями для майбутніх мешканців. У будинках квартири розпродані, а паркінги збудовані і пустують. Не купляє населення машиномісця, вважає вигіднішим тримати машину на вулиці. Складно перебудувати психологію людини, домогтися, щоб особа з невеликими доходами думала й чинила, як заможна.

I. С.: — Бо паркінг підземний — велика вартість, а потрібні легкі збірні конструкції, металеві включно застосовувати.

А ви чекали, що Леоніда Черновецького оберуть міським головою?

П. Ш.: — Особисто я не чекав, ба, навіть був вкрай збентежений. Потім через так звану «молоду команду» не пройшов до Київради того скликання. Уявляєте, я на окрузі пропрацював 4 роки: в мене тут приймальня, юрист, на постійній основі працювали, людям допомагали.

Дійшло до того, що я у своїй 48-й школі, як депутат, за власні кошти повністю зробив фасад. Пройшли вибори, я впевнений у своїх 18 %, а отримав лише 11 %. Саме ті, на кого розраховував, кому допомагав, першими й зрадили... Прикро, і прикро навіть не за себе, а за людей і за місто. Гречка ж, врешті-решт, у людей скінчилася, а що залишилось?!

І. С.: — А ви тоді вже були президентом «Київміськбуду»?

П. Ш.: — Ні, на час виборів я керував ДБК. Мою кандидатуру на посаду президента компанії розглядали за О. Омельченка, але обирали вже за Л. Черновецького.

І. С.: — А як вам працювалося за Леоніда Михайловича?

П. Ш.: — Розумієте, прийшла команда, зі своїми правилами, запитам, баченням цілей. Звісно, що з часом почали «ламати». Я не піддавався, прямо і відверто говорив, що буду діяти винятково у правовому полі, і свавілля не допущу. Так і працював, так і нарощував обсяги — не завдяки підтримці, а всупереч перепонам. Мене ж кожні півроку прагнули зняти з роботи, от тільки не було до чого придертися. До 2007 року я виконував на рік приблизно 5,5 млрд грн загальних обсягів робіт. Уперше за багато років «Київміськбуд» наблизився до позначки 800 тис. кв. м житла на рік, практично це — докризовий рівень. Нова криза суттєво завадила, але вжиті антикризові заходи були своєчасними і ефективними. Компанія не збанкрутувала, не розвалилася. Вдалося зберегти і технічний, і кадровий потенціал.

І. С.: — Про Черновецького, як на мене, існує викривлене уявлення.

П. Ш.: — Можливо й так. Адже Леонід Михайлович, як на мене, здебільшого керував містом на відстані. Безсумнівно, він людина не без таланту, і про це свідчать його попередні здобутки. Але на посаді Київського міського голови короля зіграла «свита». Беззаперечно, сам Черновецький чудово усвідомлював значущість, статусність і, зрештою, реальну вартість компанії. Розумів він і те, що «чисто» і безболісно її до рук не прибрати, а незаконно — будуть неприємності. Весь 2009 рік на компанію чинився шалений тиск і пресинг, перепадало й мені. І, зрештою, в час, коли я постійно займався Олімпійським стадіоном, «команда» перейшла у наступ, бо в них уже не було часу, а відтак — і вибору. На початок грудня організували проведення загальних зборів з безліччю питань, у тім числі й щодо постраждалих від дій «Еліта-Центру», і, з-поміж інших, усунули мене з посади. Мабуть, в історії «Київміськбуду» це був єдиний випадок, коли від роботи було усунуто керівника, з яким підприємство приросло і здобутки, і прибуток.

І. С.: — Ви згадали про «Еліта-Центр». Чи свідомо «Київміськбуд» взявся хоча б частково вирішувати це питання?

П. Ш.: — Ви розумієте, у проблемі «Еліта-Центру», окрім будівельної, економічної, соціальної складових, з'явилася і значна політична, внаслідок чого постійно зростало соціальне напруження. Питання можна було вирішити раніше, але сталося так, як сталося. Ситуацію було заведено майже у глухий кут. Не для отримання схвальних відгуків, скажу: якщо б не взявся я, якщо б не «Київміськбуд», для постраждалих від дій «Еліта-Центру» житла не будував би ніхто. Ми свідомо пішли на ці, за всіма звичними для забудовника мірками, кабальні умови. Для того часу, коли приймалося рішення, економіка проєктів була такою: «Прибутку не отримаємо, буде нульова рентабельність, але без збитків». До того ж, робота буде, потужності завантажимо, а головне — підтвердимо статус соціально-орієнтованої компанії. На жаль, сьогодні позиція «Київміськбуду» дещо

інша, і питання «Еліта-Центру» знову відкладається у своєму кардинальному вирішенні...

І. С.: — І ви, і я, і кияни сподівалися, що ваш жертвний крок допомогти постраждалим інвесторам убезпечить киян від подібних кримінальних ошукувань. Та де там... Приміром, зараз у Києві виникла ситуація гірша, аніж з «Еліта-Центром».

У 2014 році жителі столиці через паніку зняли зі своїх рахунків у банках, за розрахунками фахівців, до 11 млрд грн. Щоб зберегти кошти, більшу частину грошей вони вклали в будівництво житла. Один із забудовників скористався ситуацією і почав пропонувати квартири за демпінговими цінами, тим самим обваливши ринок столичної нерухомості.

За найпростішими підрахунками, зробленими у Київській міськдержадміністрації (точні встановить суд), забудовник зібрав з громадян-інвесторів близько 4 млрд грн, неоплачений в бюджет міста як пайова участь внесок склав близько 0,5 млрд грн. В цю історію виявилися залученими понад 15 тис. осіб, разом з сім'ями — до 60 тисяч.

Розповідає Костянтин Салій в інтерв'ю для Укрінформу:

«Адміністрація міста на даний момент виявила і описала 43 ділянки, зайняті будівництвом Войцеховського, на 17-ти з них жваво велось будівництво, на інших були вириті котловани, забиті палі по контуру майбутньої будови. "Історія" Анатолія Войцеховського почалася ще у 2006 р., коли він став брати кредити в банку і зводити перші свої будинки. Київська міськдержадміністрація проаналізувала ситуацію і з'ясувала, що від самого початку цим забудовником був узятий курс на зниження вартості будівництва за рахунок того, що не були підведені комунікації до будинків та недооформлені документи на земельні ділянки.

Однак не всі з них були самозахопленнями, є й такі, як, наприклад, на вулиці Гашека, де земля була законно відведена у 2005 р. А під "Східну браму" спочатку попереднім господарям ділянки землю виділяли як під автопідприємство. Забудовник, грубо кажучи, приходив, бачив ділянку, хоч якісь сліди кадастрового номера в документах, і, користую-

чись прогалинами у київській системі Державного земельного кадастру і Державного архітектурно-будівельного кадастру, починав щось робити: брав архітектурно-планувальні завдання під будь-який вид забудови, оформляв будівельні декларації (так житловий комплекс "Перлина Троєщини" був оформлений як будівництво торгово-розважального центру) і затівав будівництво житла. Тобто набирал документи під один вид будівництва, а будував зовсім інше.

У столиці нормальна ціна за квадратний метр у новобудові була 15 тис. грн. Він продавав по 8,5 тис. По-перше, використовувалися, за оцінками експертів, найдешевші будматеріали. На жаль, ще й на кожному будинку "висять" фінансові претензії від підрядників, з якими мешканці-інвестори будуть окремо розбиратися в судах за кожну гривню їхніх претензій, і будуть проведені експертизи.

По-друге, люди, коли підписували контракти, не читали, що це просто будинок, коробка, а про комунікації — електрику, водопроводи, системи тепlopостачання нічого не прописувалося. Тому й ціна була удвічі нижчою, ніж у інших забудовників, які отримували всі технічні умови у Київенерго, Київводоканалу, будували газорозподільні та електропідстанції, будували навколо своїх будинків контури пожежогасіння.

Восени минулого року мер Києва Віталій Кличко на зборах усіх інвесторів із "будинків Войцеховського" оприлюднив план введення у правове русло усієї цієї ситуації, розроблений фахівцями декількох департаментів адміністрації спільно з юристами.

Що потрібно зробити: інвестори мають створити житлово-будівельні кооперативи, куди увійдуть 50 % плюс одна людина, так як місто усвідомлює, що усі мешканці туди вступати не захочуть з різних причин. Так законним чином їм вдасться добудувати свої будинки.

Нічого подібного до того, що було у випадку з "Елітою", місто приймати на себе не зможе і голосувати не буде. Тому що по "Еліті" рішення приймалося на хвилі попудлізму і перевиконання бюджетних показників столиці.

І лише минулого року після реформи місцевого самоврядування, яку провів уряд В. Гройсмана, почався профіцит. Києву почали залишати більше відрахувань від сплачених податків. І навіть із цим профіцитом столиця все одно не витягне "будинки Войцеховського".

О. Спасибко та В. Кличко на житловому об'єкті.

Найголовніше — законодавство забороняє витратити гроші з міського бюджету на вирішення спорів та подолання проблем приватних інвесторів з приватною компанією. Немає жодної законної підстави виділити хоч гривню для “будинків Войцеховського”, інакше хтось сяде у в'язницю.

Ситуація сильно ускладнюється ще й тим, що у цій плутанині починають з'являтися рейдери ззовні і з середовища самих мешканців. Доводилося навіть привертати увагу до цього явища журналістів.

Ще рейдери намагаються створювати у житлових комплексах по кілька маленьких ЖБК або прямо на зборах заявляють, що всі повинні доплачувати великі суми на добудову житла. А це не скрізь знадобиться.

І тут найцікавіше. Очільник Київської міськдержадміністрації В. Кличко та його заступник О. Спасибко давно розібралися в ситуації, і абсолютно впевнені (це саме довели і юристи), що не було попередньої змови між інвесторами та фірмами Войцеховського, і тепер просять у спеціальному зверненні до депутатів Київради, щоб ті зробили кроки для зняття арештів та заборон на земельні ділянки під будинками інвесторів, щоб розблокувати паперовий процес і люди встигли до хо-

лодів оформити землю, оформити договори на електрику за нормальними тарифами, можливо, й тепло підключити. Але вони (КМДА) стикаються з недовірою з боку депутатів і структурних підрозділів Київради.

Лише після 2014 року у Києві розробили спеціальний електронний кадастр усіх будівництв міста, звернувшись до якого, можна на карті побачити червоні та жовті плями незаконних (без документів) і напівлегальних (з неповним пакетом дозволів) будівництв».

І. С.: — Ось так, ви брали на себе проблеми ошуканих приватних інвесторів «Еліта-Центру» і думали, що таке ніколи не повториться. Повторилося в інший спосіб і більший масштаб. Але тут уже немає вашого добросердя та співчуття...

Саме Черновецький подавав Вашу кандидатуру на Героя України?

П. Ш.: — І так, і не зовсім так. Мою кандидатуру на цю найвищу державну нагороду висунув трудовий колектив «Київміськбуду», і підтримала Будівельна палата України. Черновецький погодився із поданням «Київміськбуду», підтримав його і оформив відповідні, потрібні за процедурою документи.

І. С.: — Далі. У Київській міськдержадміністрації новий очільник — Олександр Попов ...

П. Ш.: — Він розумівся на будівництві, розумів і важливість для міста холдингової компанії. Але, як на мене, не зовсім знав, завдяки яким ресурсам можна покращити роботу компанії. А керівництво «Київміськбуду» не поспішало інформувати його з цього питання, або само до кінця не уявляло величезного ресурсу традицій корпоративної єдності підприємств компанії.

І. С.: — А чому не затримався М. Голиця на вашій посаді — керівника холдингу «Київміськбуд»? Наскільки знаю, він чи не 20 років від імені міської влади відводив на комунальне підприємство ділянки, виступав замовником і забудовником важливих об'єктів та житла і за О. Омельченка, і за Л. Черновецького.

П. Ш.: — Я не можу категорично стверджувати, що керівники підприємств «Київміськбуду» Михайла Голицю не сприймали. У нього були слушні і цікаві ініціативи. Інша річ, і це моя

особиста думка, М. Голиця, лише потрапивши до «Київміськбуду», став справжнім ринковим менеджером. Усе ж таки до цього часу він вельми успішно працював у суто своїй ніші будівництва житла. Та й не забуватимемо про те, що земельні ділянки для його минулої структури можна було відвести значно простіше, ніж для іншої. Таке у нас законодавство, що підтримує державні та комунальні підприємства навіть тоді, коли здійснюють вони реалізацію суто комерційних проектів. Як наслідок — нам доводилося шукати інвестора, в той час, як для Голиці інвестори шукали його, звичайно в переносному сенсі цього вислову. І все ж таки, якби Попов самостійно приймав рішення про призначення керівника «Київміськбуду», вважаю, все було б інакше.

І. С.: — Ви виявляєте зацікавленість у роботі Будівельної палати України, Конфедерації будівельників України, і це патріотично і по-громадянськи.

П. Ш.: — Спочатку про Будівельну палату України, професійне об'єднання підприємств будівельної галузі, створену на правах галузевої торгово-промислової палати. Сьогодні для галузі вкрай важливо мати таку громадсько-професійну структуру, яка може і повинна взяти на себе вирішення усіх регуляторно-правових питань функціонування будівництва. Зокрема, розробку стратегії, програм розвитку будівництва в Україні, їх аналіз та сприяння виконанню, поліпшення управління будівельною діяльністю. Завдання Палати і в тому, щоб сприяти розробці та впровадженню державних і місцевих програм будівництва соціального та доступного житла, інших об'єктів соціальної інфраструктури. Упродовж кількох останніх років діяльність Палати дещо знизилась, але зараз ситуація виправляється.

І. С.: — А як нам, засновникам, «відлучення» та «відсторонення» від діяльності КБУ?

П. Ш.: — Конфедерація утворена трьома юридичними особами — Будівельною палатою України, Українською будівельною асоціацією і Всеукраїнською асоціацією виробників будівельних матеріалів і виробів для консолідації всіх учасни-

ків будівельного та будівельно-інвестиційного ринку України. Важливе, відповідальне, далекоглядне і слушне рішення. Втім, потрібно усвідомлювати, що таке конфедерація, за понятійним визначенням. Відкриваємо словник і читаємо: «*Конфедерація* — це спілка (союз) держав (юридичних осіб), що делегують спільному органу управління частину своїх представницьких повноважень, повністю зберігаючи при цьому власний суверенітет та незалежність». Класичний приклад конфедерації — Європейський союз. Є спільний орган управління, якому делеговано частину представницьких функцій, при цьому кожна країна — член Євросоюзу зберігає власну політичну, економічну та соціальну незалежність.

Ініціатором створення Конфедерації був Володимир Аврумович Поляченко, він прагнув до об'єднання будівельників і партнерів будівельників навколо ідеалів розвитку галузі та цивілізованого ринку будівництва і будівельних інновацій. За такої ідеї і на такій платформі відбулося об'єднання, було створено керівні органи, в тому числі і рада директорів Конфедерації, у якій кожен із засновників отримав відповідну квоту. А далі почалися певні ігри. Як наслідок — за статутом і положенням про раду директорів, можна вступити до складу Конфедерації напрямом, більше того, за певних фінансових умов можна стати і членом ради директорів. І вийшло, що засновники-організації значною мірою позбавлені своїх прав і можливостей впливати на діяльність створеної ними ж структури. Хотів би сподіватись, що це труднощі зростання, інакше вийде, що добра ідея через політикування буде зведена нанівець.

І. С.: — Я подумав, що потрібно Будівельну палату виводити на перше місце.

П. Ш.: — Існує хибна думка про те, що Конфедерація — це вищий орган суспільно-професійного об'єднання будівельників. Що насправді — про це я вже говорив — Палатою та Асоціацією до Конфедерації делеговані певні представницькі та організаційні повноваження. Робота на місцях, робота з підприємствами, робота з місцевими органами влади, ініціація

пропозицій від будівельної спільноти в урядовій структурі — завдання Будівельної палати, відповідно до її законодавчого статусу та статуту.

І. С.: — Як на мене, політика ущільнення Києва висотками уже себе вичерпує, уже дійсно потрібно йти на низькопо-

верхове будівництво у Київській області, за містом. Як ви до цього ставитеся? Адже висотки не найкраще рішення.

П. Ш.: — Необхідно, щоб в основу містобудівної політики було покладено два основних принципи — містобудівна доцільність і економічна ефективність. Якщо архітектурно можливо і економічно доцільно будувати висотки, треба будувати багатопверхові споруди, якщо ні — тоді вести малоповерхову забудову. І те, й інше — товар, на який є покупець. В історичному центрі міста багатопверхівки, зазвичай, злочин, на глухій окраїні мегаполісу, — можливо, економічне безглуздя, а от в районах масової забудови з добре розвинутою інфраструктурою цілком виправдане таке економічне і архітектурне рішення. До того ж, не слід забувати про дефіцит земельних майданчиків у великих містах та мегаполісах. Житло потрібно у великих обсягах, будувати ніде, земля дорога, і треба забезпечувати максимальний вихід квадратних метрів з гектара і сотки. Вихід — іти вгору, тим паче, що багатопверхові споруди завжди зводяться з використанням новітніх технологій, у тому числі й інженерного забезпечення.

І. С.: — Як можна активізувати масове будівництво?

П. Ш.: — Започаткуванням державної програми розвитку будівництва та державницьким ставленням до її реалізації. Складовими програми — підпрограмами мають бути деталізовані по регіонах схеми розвитку інженерної інфраструктури та

реновації територій, зайнятих забудовою першого періоду індустріального домобудування. Ми понад 10 років, та де там, — більше 15 років, говоримо про необхідність розв'язання цієї проблеми, і не зробили жодного конкретного кроку. Буде політична воля та розпочне діяти управлінська вертикаль — будівництво піде вгору. Потреба в будівництві буде існувати доти, доки існує світ, роботи будівельникам вистачить ще надовго. А відтак, доки буде світ, буде будівництво, з ним розвиватиметься цивілізація і наш чудовий Київ.

І. С.: — Гадаю, суспільство не усвідомлює вповні без перебільшення роль будівельників і моїх, наших героїв...

* * *

За V п'ятирічку (1951–1955) в Києві збудовано 710 тис. кв. м житла, і завдання на VI — 2,6 млн кв. м.

Нині, в останні роки, у Києві щорічно будується по 1,2–1,3 млн кв. м та ще у Київській області — по 2,0 млн кв. м.

Тоді киян було 1 млн і по 5,2 кв. м забезпеченість на одного мешканця, тепер киян 3 млн і по 22,4 кв. м забезпеченість на одного мешканця.

Пригадує **Анатоль Кармінський**, який певний час обіймав посаду заступника начальника відділу капітального будівництва міськвиконкому: *«Як показало життя, голова міськвиконкому Давидов Олексій Йосипович був міцною за характером, загартованою різними серйозними випробуваннями людиною і досвідченим господарником.*

Стиль його керівництва відповідав духу тієї доби — жорсткий, навіть авторитарний. Він постійно тримав у полі зору безліч аспектів міського життя. Ще 1949 року за активної участі О. Давидова був розроблений новий Генеральний план розвитку Києва. Його автори — відомі архітектори О. Власов

і Б. Приймак. Розрахований на період до 1969 року, Генплан передбачав забудову перших житлових масивів на Чоколівці, Відрадному, Нивках. П'ятиповерхівки там зводилися добротні: з цегли і цегляних блоків, висота стелі сягала 3 м. Ці квартири дуже добре тримали тепло. Однак масштаб житлового будівництва у Києві вже потребував інших темпів і сучасніших технологій. Тому, як і передбачалося Генпланом, наприкінці 1950-х років минулого століття у місті відбулися революційні зміни в житловому будівництві — перехід на великопанельні методи. Організуються перші три ДБК, з кількох трестів 1955 р. утворюється Головкиївміськбуд, у Дарниці, на бульварі Дружби Народів та вулиці Кіквідзе виростають перші панельні будинки, а з 1958 р. почали організовуватися перші київські житлово-будівельні кооперативи...»

Із «Справки к проекту плана развития городского хозяйства г. Киева на 1956–1960 гг.»

(від зав. відділом будівництва і міського господарства ЦК КП України Н. Сердюкова):

«1.Жилищное строительство.

	Намечается на VI пятилетку	Было введено за V пятилетку
Всего жилья	2 620 тыс. кв. м	710 тыс. кв. м
В том числе:		
По государственным капиталовложениям	2 380 тыс. кв. м	596 тыс. кв. м
По индивидуальным застройщикам	300 тыс. кв. м	114 тыс. кв. м

В связи с этим жилой фонд города Киева возрастет с 5 189 тыс. кв. м на 1 января 1956 года до 7 809 тыс. кв. м на конец пятилетки.

Обеспеченность жилья на 1 жителя будет составлять на конец пятилетки 7,28 кв. м вместо существующей — 5,2 кв. м.

Потребность в жилье исчислена с учетом роста населения с 991 тыс. чел. до 1050 тыс. чел., а также с учетом убыли жилфонда, главным образом за счет аварийных домов и переселения из подвалов, которые не будут использованы под жилье.

2. По коммунальному хозяйству

... — по водоснабжению — построить Деснянский водопровод, что даст к концу 1959 года дополнительно 100 тыс. куб. м воды в сутки: построить 130 км, водопроводных сетей и 21 км водоводов. Норма бытового водопотребления возрастет с 150 до 215 литров воды на человека в сутки;

— по канализации — построить очистительные сооружения и поля орошения в Бортничихах и 77 км сети. Охват канализацией будет увеличен с 60 до 75 проц. жилой площади».

«Предложения исполкома Киевского городского Совета депутатов трудящихся о жилищном, коммунальном и социально-культурном строительстве на 1956–1960 гг. по гор. Киеву»

(17.12.1956 г.):

«...В настоящее время в квартирных органах райисполкомов состоит на учете около 15 тыс. семей, не имеющих жилой площади, либо проживающих в непригодных для жилья помещениях. Остро нуждаются в жилой площади также около 20 тыс. семей рабочих, служащих, инженерно-технических работников крупных киевских предприятий, подлежащих расселению в ведомственном жилом фонде.

Совершенно недостаточен уровень бытового водоснабжения города, составляющий только 150 литров воды на одного жителя при установленной норме 216 литров. Недостаточная мощность водопровода уже сейчас сдерживает увеличение мощностей существующих предприятий, ухудшает бытовые условия населения.

...Нецелесообразность замены ванных комнат централизованными душевыми установками.

Исключение ванных комнат в 5-этажном строительстве дает удешевление стоимости 1 кв. метра жилой площади на 34,5 рубля, а с учетом получаемой дополнительно жилой площади и стоимости централизованных душевых установок удешевление 1 кв. м составит 48 рублей.

Но следует иметь в виду, что исключение ванн приведет к значительному ухудшению бытовых удобств и условий эксплуатации квартир, особенно при покомнатном заселении, и вызовет более быстрый износ и увеличение расходов на ремонт квартир. Кроме того, устройство квартальных душевых потребует специального персонала для их обслуживания.

По изложенным соображениям следует признать, что исключение ванных комнат в жилых домах себя не оправдывает и является нецелесообразным».

У березні 1955 року «Головкиївміськбуд» створювався урядом рішенням у Москві з метою концентрації будівельних підрозділів численних міністерств.

«О создании при Киевском горисполкоме Главного управления по жилищному и гражданскому строительству и Управления промышленности строительных материалов»

(20.03.1955 г.):

«В целях улучшения жилищного и гражданского строительства в г. Киеве, ликвидации распыления материально-технических ресурсов по многочисленным ведомственным строительным организациям Совет Министров Союза ССР постановляет:

1. Принять предложение Совета Министров Украинской ССР и Центрального Комитета КП Украины:

а) о создании при Киевском горисполкоме Главного управления по жилищному и гражданскому строительству (Главкиевстрой) с возложением на него строительства жилых домов, школ, больниц, детских учреждений, культурно-бытовых и административных зданий, торговых предприятий, коммунальных сооружений, сетей и предприятий в г. Киеве;

б) о создании при Киевском горисполкоме Управления промышленности строительных материалов с одновременным подчинением его Министерству промышленности строительных материалов Украинской ССР;

О создании при Киевском горисполкоме
Главного управления по жилищному и гражданскому
строительству и Управления промышленности
строительных материалов.

В целях улучшения жилищного и гражданского строительства в г.Киеве, ликвидации распыления материально-технических ресурсов по многочисленным ведомственным строительным организациям Совет Министров Союза ССР постановляет:

1. Принять предложение Совета Министров Украинской ССР и Центрального Комитета КП Украины:

а) о создании при Киевском горисполкоме Главного управления по жилищному и гражданскому строительству (Главкиевстрой) с возложением на него строительства жилых домов, школ, больниц, детских учреждений, культурно-бытовых и административных зданий, торговых предприятий, коммунальных сооружений, сетей и предприятий в г.Киеве;

б) о создании при Киевском горисполкоме Управления промышленности строительных материалов с одновременным подчинением его Министерству промышленности строительных материалов Украинской ССР;

в) о реорганизации строительного управления при Киевском горисполкоме в Управление капитального строительства с возложением на него функций заказчика по строительству жилых домов, школ, больниц, детских учреждений, культурно-бытовых зданий и коммунальному строительству, осуществляемому Главкиевстроем.

Содержание указанного Управления капитального строительства осуществлять за счет средств, предусмотренных в сметах на строительство для содержания технического надзора.

2. Обязать Министерство высшего образования СССР, Министерство машиностроения и приборостроения, Министерство станкостроительной и инструментальной промышленности, Министерство бумажной и деревообрабатывающей промышленности, Министерство строительного и дорожного машиностроения, Министерство заготовок, Министерство культуры СССР, Министерство строительства-предприятий нефтяной промышленности, Министерство промышленных товаров широкого потребления СССР, Министерство внутренних дел СССР, Министерство строительства СССР, Министерство промышленности продовольственных това-

в) о реорганизации строительного управления при Киевском горисполкоме в Управление капитального строительства с возложением на него функций заказчика по строительству жилых домов, школ, больниц, детских учреждений, культурно-бытовых зданий и коммунальному строительству, осуществляемому Главкиевстроем.

Содержание указанного Управления капитального строительства осуществлять за счет средств, предусмотренных в сметах на строительство для содержания технического надзора.

Обязать Министерство высшего образования СССР, Министерство машиностроения и приборостроения, Министерство станкостроительной и инструментальной промышленности, Министерство бумажной и деревообрабатывающей промышленности, Министерство строительного и дорожного машиностроения, Министерство заготовок, Министерство культуры СССР, Министерство строительства предприятий нефтяной промышленности, Министерство промышленных товаров широкого потребления СССР, Министерство внутренних дел СССР, Министерство строительства СССР, Министерство промышленности продовольственных товаров СССР, Министерство промышленности строительных материалов СССР, Министерство городского и сельского строительства СССР и Министерство угольной промышленности СССР передать в двухнедельный срок Главкиевстрою и Управлению промышленности строительных материалов при Киевском горисполкоме:

а) строительные организации и предприятия согласно Приложениям №№ 1 и 2 с установленными для них планами на 1955 год.

Передачу указанных организаций и предприятий произвести по состоянию на 1 января 1955 года со всеми строительными механизмами, оборудованием, транспортными средствами, производственными и вспомогательными хозяйствами, складами, жилищным фондом, материалами и другим имуществом, а также строящимися для передаваемых организаций и предприятий производственными зданиями, жилыми домами, культурно-бытовыми и административными зданиями.

Перевести в установленном порядке соответственно в систему Главкиевстроя и Управления промышленности строительных материалов при Киевском горисполкоме всех работников, указанных организаций и предприятий;

...10. Обязать Главное управление трудовых резервов при Совете Министров СССР закрепить за Главкиевстроем ремесленные училища № 16 и 17 и ФЗО № 5, и 30, находящиеся в г. Киеве.

11. Обязать Министерство торговли СССР поставить в первом полугодии 1955 года Главкиевстрою на 25 тыс. рублей мебели за счет резерва Совета Министров СССР.

...16. Обязать Министерство городского и сельского строительства СССР:

а) изготавливать в 1955 году на Коростенском заводе столярных изделий из материала Главкиевстроя для строительных организаций, передаваемых ему Министерством городского и сельского строительства СССР, столярные изделия, половую доску и паркет в пределах плана, установленного на 1955 год;

б) поставлять в 1955 году Главкиевстрою для строительных организаций и предприятий, передаваемых в его ведение Министерством городского и сельского строительства СССР, лесоматериалы через лесозаготовительные тресты Главного управления промышленных и лесозаготовительных предприятий Министерства городского и сельского строительства Украинской ССР в объеме, установленном для них планом на 1955 год;

...18. Обязать Министерство промышленности строительных материалов СССР изготовить в 1955 году на Комбинате по производству стройдеталей в г. Киеве для Главкиевстроя 30 тыс. кв. метров дверных полотен из материала Главкиевстроя.

...22. Предоставить Совету Министров Украинской ССР право израсходовать в 1955 году 300 тыс. рублей на организационные затраты, связанные с созданием Главкиевстроя, Управления промышленности строительных материалов и Управления по капитальному ремонту при Киевском горисполкоме, за счет ассигнований на административно-управленческие расходы по бюджету Украинской ССР.

Председатель Совета Министров Союза ССР — Н. БУЛГАН ИН
Управляющий Делами Совета Министров СССР — А. КОРОБОВ».

Такою по тих часах була планова економіка і деталізація завдань та мінімізація обсягів — виділити меблі із резервного фонду СРСР! Аж на 25 тис. рублів.

Ініціатива щодо створення Главку виходила із ЦК компартії України.

«Про впорядкування справи житлового і цивільного будівництва в м. Києві»

Із документа Центрального Комітету КП України (03.01.1955р.):

«За дорученням ЦК КП України Бюро Ради Міністрів УРСР розглянуло пропозиції виконкому Київської міської Ради та міськкому КПУ про впорядкування справи житлово-цивільного будівництва в місті Києві.

Житлове і соціально-культурне будівництво в м. Києві провадиться зараз 49 будівельними організаціями, що входять до складу 29 міністерств і відомств. З них тільки 4 організації мають річну програму понад 50 млн. карбованців, а 17 організацій є дрібними, що виконують річний обсяг будівельних робіт від 2 до 10 млн. карбованців. Наявність такої невинувато великої кількості будівельних організацій створює значну розпорошеність забудови міста.

... Значною мірою, наслідком розпорошеності будівництва є те, що річні плани житлового і соціально-культурного будівництва в м. Києві систематично не виконуються. Так, в 1952 році план житлового будівництва виконаний на 83 %, в 1953 році — на 91 %, за 11 місяців 1954 року по обсягу робіт на 79 %, а по введенню в дію житлової площі лише на 33 % річного плану.

...2. Передати «Головкивбуду» 35 будівельних організацій різних міністерств і відомств, в тому числі 9 трестів і 26 окремих і спеціалізованих на житлово-цивільному будівництві будівельно-монтажних управлінь з усією їх виробничою базою, будівельними механізмами, транспортом, жилою площею і іншим майном.

...При цьому подаються на розгляд проект листа до ЦК КПРС і постанови Союзного Уряду про створення при Київському Міськвиконкомі Головкивбуду.

Голова Ради Міністрів УРСР Н. Кальченко».

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ КП УКРАЇНИ

Про впорядкування справи житлового
і цивільного будівництва в м.Києві

За дорученням ЦК КП України Бюро Ради Міністрів УРСР розглянуло пропозиції виконкому Київської міської Ради та міськкому КПУ про впорядкування справи житлово-цивільного будівництва в місті Києві.

Житлове і соціально-культурне будівництво в м.Києві провадиться зараз 49 будівельними організаціями, що входять до складу 29 міністерств і відомств. З них тільки 4 організації мають річну програму понад 50 млн. карбованців, а 17 організацій є дрібними, що виконують річний обсяг будівельних робіт від 2 до 10 млн. карбованців. Наявність такої невиправдано великої кількості будівельних організацій створює значну розпорошеність забудови міста. Є факти, коли навіть в одному кварталі вулиць житлове будівництво провадиться багатьма будівельними організаціями. Наприклад, в Залізничному районі в кварталі вулиць Культури, Донецької і Чокোলівської 7 жилих будинків будують 6 різних організацій.

Розпорошеність будівництва по багатьох організаціях приводить до нерационального, неефективного використання робочої сили, інженерно-технічного персоналу і будівельних механізмів. На більшості будов, що їх ведуть невеликі будівельні трести і будівельно-монтажні управління, відсутня правильна організація робіт, будівництво провадиться відсталими кустарними методами. Дрібні будівельні організації не мають належної виробничої бази і користуються переважно примітивно організованими невеличкими погано обладнаними майстернями.

Наприклад, 17 будівельних організацій м.Києва мають майстерні по виробництву збірного залізобетону загальною потужністю тільки 20 тисяч кубометрів на рік. В більшості з 30

ОСОБИЙ СЕКТОР ЦК КП УКРАЇНИ	
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА	
★	01.01.1955
Вх. № 73/42	
ПІДЛЯГАЄ ПОВЕРНЕННЮ	

Такою була гострота житлової проблематики. І тому створювався Головкиївміськбуд. І тому переходили на панельне домобудування та висотне будівництво. І ключовими постатями у Києві в цьому питанні були Герої України Володимир Поляченко, Петро Шилюк, Олександр Омельченко, Олександр Пилипенко...

І. С.: — Засвідчую, ви у Головкиївміськбуді вмiли працювати, вмiли згуртовуватись і мобілізуватись на виконання доручень. Результати відомі усім киянам, усім громадянам України. Південний вокзал у Києві — 158 днів будівництва! Київський центр серця — спорудження завершено на півтора року раніше проектного терміну. Реконструкція НСК «Олімпійський» — тяжка, виснажлива організаційна робота, яку ви виконали і, попри все, забезпечили введення у визначений термін.

Ви були потужним депутатом Київради, при яких мерах?

П. Ш.: — Я був не потужним, бо не мав досвіду депутатської роботи. Але своїх виборців не зрадив ніколи і ні в чому, так само, як не зрадив і інтересів усіх киян. Я пройшов до Київради як депутат-мажоритарник, самовисуванець. Для мене звіт перед виборцями не просто слова і не пуста формальність — особисто постійно вів депутатські прийоми, а мої помічники не за страх, а за совість, працювали на окрузі весь період каденції, і, слово честі, разом ми зробили в районі багато корисних справ.

До речі, коли я тільки прийшов до «Київміськбуду», новий мер Києва Леонід Черновецький відреагував: «Запропонуйте концепцію, що і як, на вашу думку, треба робити». Розробив, запропонував, подав разом з пропозиціями розвитку «Київміськбуду» на найближчі 10 років. Сказали: «Гарна концепція». І на тому — все...

Частково щось зробили, наприклад, знову створили організацію, на кшталт раніше ліквідованого ГоловУКБ. Але ж цінність концепції полягає в тому, що її треба розглядати і впроваджувати цілісно, нехай поетапно, але комплексно. У документі були і пропозиції з реконструкції п'ятиповерхівок, і обов'язкове прийняття рішення про визначення у керівництві міста особи,

яка б опікувалася винятково проблемами будівництва. Адже їх з часом не меншає, навпаки...

І. С.: — Я можу засвідчити, що ви кілька разів доповідали Концепцію розвитку будівництва керівництву міста, та воно уже не чуло, бо розглядали ресурси міста, як активи їх власного банку і проблема «Київміськбуду» для них полягала у зміні наглядової ради на «своїх» депутатів Київради, про професіоналів-будівельників не йшлося, головне — фінанси, дозволи, земля...

А як тепер вам працюється при нинішньому міському голові і Голові КМДА Віталію Кличку? О. Омельченко є депутатом Київради, чи допомагає, чи тепер без вчителя ви сам вчитель?

П. Ш.: — Тепер уже ринкова економіка. «Головкіївміськбуд» трансформувася у холдингову компанію «Київміськбуд», акціонером якого винятково є територіальна громада Києва.

У місті діють потужні і самодостатні холдинги, які уже з «Київміськбудом» конкурують і за бренд, і за обсяги, і в технологіях: корпорація «ДБК-Житлобуд», ПБГ «Ковальська», корпорація «Укрбуд», ТМО «Ліко-Холдінг», компанія «К.А.Н. Девелопмент», UDP, КП «Житлоінвестбуд-УКБ», «Фундамент», NOVOBUD, GEOS, «Познякижитлобуд», «Аркада»...

І ще з десяток забудовників, бо сьогодні головна проблема не вписатись у план поставок дефіцитних будівельних матеріалів, а отримати земельну ділянку та дозволи... Головне тепер — адмінресурс і матеріальні активи.

І. С.: — Так що, ніщо не буває вічним. І часи тепер нові, і Главк уже не монополіст, а один серед багатьох, однак ви крокуєте в ногу з часом і дещо навіть випереджаєте його.

Петре Степановичу, як відомо, хоча для нас несподівано, у Європі до 50–60% будівництва — то індустріальне, тобто монтаж із виробів заводського виготовлення. Ви чи не єдиний прихильник і новатор у домобудуванні із панелей...

П. Ш.: — На сьогодні рівень тієї незначної кількості домобудівних комбінатів, що залишилися ще в Україні (в Україні за радянських часів нараховувалося 84 домобудівних комбінати,

сьогодні залишилося близько 10 реально діючих ДБК), базується на технічних рішеннях ще радянських часів, і це, в свою чергу, накладає відбиток на проектні рішення, архітектуру, якість житлових будинків індустріальних серій.

У загальному обсязі будівництва частка індустріального великопанельного неприпустимо зменшилась до 10%. Усі підприємства потребують негайної модернізації!

Тому корпорація «ДБК-Житлобуд» прийняла рішення про проведення комплексної модернізації виробництва на базі заводу ЗЗБВ ПрАТ «ДБК-4». Уже змонтовано обладнання німецької фірми EBAWE: автоматизована лінія виготовлення арматурних сіток і каркасів, дві касетні установки, сучасна конвеєрна лінія виготовлення залізобетонних конструкцій — лінія циркуляції палет. Розчинові і бетонні суміші подаються до місця їх укладання за допомогою обладнання адресної подачі бетонних сумішей.

І. С.: — Це дійсно інновація в Україні, вперше. Розкажіть, прошу, детальніше.

П. Ш.: — По-перше, автоматизована лінія з виготовлення арматурних сіток і каркасів — повністю безвідходна технологія, відсутня купа металобрухту, що присутня при традиційній технології і утворюється при нарізанні прорізів для вікон, дверей, вентиляційних блоків тощо. Процеси відбуваються у повністю автоматизованому режимі, реалізовано комп'ютерне управління; обслуговують лінію 1–2 оператори.

По-друге, касетне виробництво, конвеєрна лінія циркуляції палет. Кожен відсік касети має пересувний нижній борт, відкривні крайні бокові борти і змінні проміжні борти. Тут застосовується магнітна опалубка і є можливість змінювати виробу від палети до палети, надається гнучкість виробництву і можливість зміни проектних рішень, згідно з потребами замовника.

І. С.: — Це ще один Ваш крок у майбутнє галузі. Ніхто не зобов'язував, держава преференцій не надала. Лідерство й інновації — тут у вас головна мотивація державного мужа.

Дитячий садок № 362, вул. Закревського.

м. Київ, ж/м Троєщина, вул. Закревського,
93–103, ЖК «Милославичі».

м. Вишгород, вул Кургuzова, 1-А, ЖК «Яросла-
вичі».

Петро Степанович і будує, і виготовляє будівельні конструкції, навісні фасади і навіть ліфти. Він лідер серед громадськості у будівництві.

Він очолює Черкаське земляцтво у Києві.

Він — автор підручників і професор Київського національного університету будівництва і архітектури.

Він організовує на підприємстві захист дипломів.

І все робить без нервозності і поспіху чи то за кризи у будівництві, чи то за кризи банківської системи. І при змінах влади і політики він знаходить можливість і шлях, як вирішити та «викрутитись» і забезпечити своєму трудовому колективу і роботі, і командний дух, і соціальний пакет.

А якщо говорити цифрами, то ПрАТ «Домобудівний комбінат № 4» побудував 15% від усієї житлової нерухомості м. Києва, тобто 522 надійних будинки (панельних, моноліт-

но-каркасних, цегляних, покращеного планування) загальною площею 5,5 млн кв. м або 84000 квартир. І в кожній будові — сила і воля Петра Степановича на всіх щаблях зросту.

Поряд із житловими будинками здійснюється будівництво дитячих садочків, поліклінік, шкіл, паркінгів, офісних приміщень.

Шилюк Петро Степанович стверджує: *«Кожний час, етап чи період диктують свої вимоги, створюють свої власні умови та мають свої труднощі. І легко, мабуть, лише тому, хто нічого не робить. А хто, не опускаючи рук, працює, той обов'язково рано чи пізно негаразди долає.*

Згадаймо недавнє минуле: у свій час головним нашим завданням було зберегти, власне, сам будівельний комплекс від розпаду будівельних колективів, які формувалися десятиліттями. Саме тоді ми вперше почали шукати нові економічні механізми фінансування будівництва, створювати нові взаємовідносини між державою, забудовником та інвесторами.

Зараз, задля здешевлення кінцевої будівельної продукції, нам треба зосередитися на імпортозаміщенні, переорієнтуватися на вітчизняні, не гірші від закордонних, поставки з українських заводів та домобудівних комбінатів».

Новий голова правління ПрАТ «ДБК-4» **Разсамакін Андрій Вікторович** підтримує принципи П. С. Шилюка. Маючи за плечима неабиякий досвід розбудови поліграфічного підприємства, Андрію Вікторовичу було доручено опанувати нове виробництво — технологію вентильованих фасадів, яка на той час в Україні була ще екзотикою.

Тут провідне — досвід та знання передаються, а молоде покоління сприймає, не нехтує. Так зростає нова генерація будівельної галузі.

Андрій Вікторович виявив неабиякі організаторські здібності, підняв підприємство, утвердив на ринку. Ініціював модернізацію виробництва, забезпечив виготовлення навісних фасадів за європейськими стандартами, виробництво пасажирських лі-

фтів. Тож цілком логічним бачиться його підвищення у статусі на «ДБК-4» — молодість приймає естафету.

Саме А. В. Разсамакін активно сприяв практичному втіленню і розвитку ідеї Петра Степановича Шилюка щодо модернізації потужного підприємства — ДБК-4 і доклав багатьох зусиль, аби цей процес розпочався. Під його керівництвом фахівці заводу об'їздили чи не половину земної кулі, вивчаючи досвід, технології та обладнання: Фінляндія, Німеччина, Австрія, Італія, Білорусь, Росія, навіть до Китаю дісталися!

Підхід до складної справи модернізації підприємства, яке кардинально не оновлювалося від початку свого запуску, Андрій обрав також комплексний. Було вивчено декілька існуючих технологій, залучено кращих проектувальників, складено бізнес-план модернізації та багато іншого — усе це допомогло великому підприємству розпочати ту велику перебудову, що роками відкладалася.

І тут Петро Степанович, для якого удосконалення теж перманентний процес, для молодого і зростаючого — приклад і душевної щирості, і простоти, і, одночасно, масштабності, стратегії та стійкості у вирі життєвих випробувань.

Разсамакін Андрій Вікторович: *«У товариства славетне минуле. Упродовж 40 років ми працюємо, щоб зберегти і прикрасити архітектурне обличчя Києва і Київської області. За ці роки “Домобудівний комбінат № 4” набув безцінного досвіду, який успішно застосовує для найрізноманітніших будівельних проектів.*

Висококваліфіковані фахівці та професійний менеджмент, запровадження у роботу найсучасніших технологій і методів будівництва, висока якість будівельних матеріалів, що застосовуються при будівництві об’єктів нерухомості — це основні конкурентні переваги.

Ми цінуємо кожного інвестора і щоденно докладаємо максимум зусиль, щоб примножити їх комфорт і надати найвищий рівень обслуговування».

Ось так. Флагман індустріального домобудування на плаву, у постійному пошуку і на марші, набирає темп, оновлюється і омолоджується.

ОЛЕКСАНДР ПИЛИПЕНКО

Пилипенко Олександр Сергійович — Президент промислово-будівельної групи «Ковальська». Народився 5 березня 1955 року, с. Карапиші, Миронівського району Київської області.

1 січня 2018 року. У кількарічній праці моє бачення — для майбутніх поколінь — успіх і досвід видатних сучасників залишилися фундаментальними, як залізобетонна глиба, водночас складними для опанування і викладу як постать і справи Олександра Сергійовича Пилипенка.

Одна справа характеризувати тих, хто відійшов в історію, інші «страждання» — писати про своїх сучасників, колег і друзів, які й стануть першими і найприскіпливішими читачами.

Я й дотепер не чітко уявляю, як Олександр Сергійович на базі рядового і невеличкого заводу залізобетонних конструкцій № 3 «Головкиївміськбуду» у 300 працюючих, продукцією якого були досить примітивні шестиметрові панелі перекриття і товарний бетон, який по місту перевозили у чому завгодно, навіть в задріпаних самоскидах, а бетон протікав та розливався на столичних узвозах та вулицях, як він створив-змайстрував

сучасну багатопрофільну будівельну компанію, сучасну візитівку інновацій Києва і України.

Для нього, як і для всіх, і влада змінювалась, і законодавство нестабільне, і перманентна криза в економіці та будівництві, а він з далекого «полустанка» на Теличці бачить Київ і перспективу. Він діяв в рамках законодавчого поля — оренда, викуп, тільки чесно і професійно. Адже закон не передбачав, що заводи викупуватимуть за копійки, виріжуть обладнання, продадуть земельну ділянку, і — в офшори або проп'ють-прогуляють.

Він з командою однодумців — Миколою Суботенком та Володимиром Сурупом — відкинули клептоманію та устремління до власного збагачення, не крали з заводу, а приносили, модернізували почергово усі технологічні лінії і, на основі реальних і нерозкрадених доходів, почали розширюватись кількісно, «підібрали» банкрутів, та якісно почали виходити на європейські технології, закупувати обладнання, а не літаки і яхти для власних забаганок.

Олександр Пилипенко діяв і розвивав галузь, коли комунальний «Головкиївміськбуд» дезінтегрувався, коли комунальний трест «Київбудматеріали» розпався і «виродився» в асоціацію, а він тим часом — інтегрував і об'єднував, надавав стратегію і перспективу підприємствам, долав розпач і зневіру.

Моя версія успіху Олександра Сергійовича і його команди: все логічно і поступово — знання, помножені на практику і моральні принципи, природний талант керівника, бо управлінських якостей ані технікум, ані інститут не давали як тоді, так і тепер.

З 1974 року — формувальник, майстер, технолог, головний технолог заводу залізобетонних конструкцій № 2 домобудівного комбінату № 1 «Головкиївміськбуду».

1988–1990 роки — Держприймка ДБК № 1 «Головкиївміськбуду».

З 1990 року — головний інженер, а потім директор заводу ЗБК № 3 холдингової компанії «Київміськбуд». А тут уже —

школа управління Володимира Поляченка: наради, протоколи доручень, контроль, штаби, і взаємоув'язка, графіки спільної роботи 40 тисяч будівельників!!!

Олександр Сергійович з вдячністю згадує про роки свого становлення і зростання: *«Познайомився з Володимиром Аврумовичем у 1993 році за не зовсім звичних обставин. Річ у тім, що він тривалий час працював із Світланою Ковальською, з якою колись навчався у Київському будівельному інституті. Світлана Володимирівна і Володимир Аврумович усе життя працювали що називається «пліч-о-пліч», і особливо добрі стосунки у них склалися тоді, коли вони обіймали керівні посади. Я був головним інженером заводу, коли Світлана Володимирівна пішла з життя. Саме тоді ми й познайомилися з Володимиром Аврумовичем. Він був чуйною людиною, завжди брав усе близько до серця, і втрату Світлани Володимирівни особливо тяжко переживав. За його особистої ініціативи, рішенням Київської міської ради Заводу ЗБК № 3 було присвоєно ім'я Світлани Ковальської. Отже, за його сприяння, не лише завод, а й нинішній загальновідомий бренд “Бетон від Ковальської” носить ім'я цієї чудової людини.*

Я хотів би виокремити, насамперед, те, що саме Володимир Аврумович дав “путівку в життя” мені. У часи приватизації, переходу на оренду та створення акціонерних товариств, я офіційно звернувся до нього з проханням надати можливість нашому підприємству самостійно розвиватися у ринкових умовах. Тоді він, без будь-яких заперечень і зайвої тяганини, дав свою згоду, ми пішли вже шляхом орендних відносин, приватизації та акціонування. Перші наші кроки технологічних впроваджень та комплектації заводу сучасним обладнанням він поза увагою не залишав. Пишався нашими здобутками, успіхами, проводив на підприємстві наради директорів, запрошував мера. Олександр Олександрович Омельченко, будучи міським головою, неодноразово бував на Заводі “ЗБК ім. С. Ковальської”, В. Поляченко завжди радів новостворюваним умовам для працівників підприємства, запровадженню нових технологій у виробництво товарного бе-

тону, залізобетону, цікавився цими питаннями, до останнього часу надаючи нам усіляку підтримку.

Пригадую, кілька років тому, завітавши на підприємство, де він свого часу був директором (тепер “Бетон Комплекс”), та побачивши нові технології, настільки розчулився, що на очах у нього з’явилися сльози радості, так він був вражений і втішений тим, що побачив, говорив, що навіть подумати не міг, що воно стане настільки сучасним і укомплектованим такими передовими технологіями. І нам — сьогоднішнім працівникам — від того було дуже приємно.

Початком будівельної діяльності нашої групи я також завдячую саме Володимирі Аврумовичу Поляченку. Не так давно — 2002 року — я прийшов до нього з ініціативою про створення Будівельного комплексу при заводі «ЗБК ім. С. Ковальської», сказавши тоді, що існує багато будівельних трестів, які займаються будівництвом, то чому б і нам не розпочати будувати. Тоді В. Поляченко без жодних заперечень надав нам ділянку під будівництво у мікрорайоні «Осокорки» на нинішньому проспекті Бажана. І сьогодні красені-будинки, що вишикувались уздовж проспекту Бажана, це — найперші наші будинки, які ми почали зводити у червні 2002 року. Окрім бажання, у мене більше нічого не було: ані створеної структури, ані належного досвіду. Проте нам вдалося дуже оперативно заснувати комплекс, який і нині активно будує. Вже успішно реалізовано 25 житлових проєктів та 8405 квартир загальною площею понад 645–650 кв. м. Та, крім житлових будинків, на рахунку комплексу ще чимало адміністративних будівель та споруд іншого призначення.

Отже і в житті групи, і в моєму житті Володимир Аврумович Поляченко залишив дуже позитивний слід. І я гадаю, що добра пам’ять про цю людину надовго залишиться не лише у мене, а й у багатьох, кому випала доля спілкуватися і знати цю непересячну особистість.

Тож нехай не лише Київ, якому Володимир Аврумович віддав стільки сил і натхненної праці, а й уся Україна зберігає пам’ять про будівельну епоху Володимира Аврумовича Поляченка».

Олександр Сергійович — особистість масштабна, яскрава демонстрація саморозвитку та самовдосконалення: ніхто не нав'язував і не зобов'язував. Усі або рятувались, або виживали, або грабували, як уміли. Він відчув, що в ринковій стихії головне — конкурентоздатність, а це — нові знання, новітні технології та обладнання, а найперше — робітник і команда управлінців.

Суботенко Микола Олександрович, перший віце-президент ПБГ «Ковальська»: «Асоціація ПБГ “Ковальська” є лідером з виробництва будівельних матеріалів, виконання будівельно-монтажних робіт та лідером серед девелоперів України. Наша динамічна структура постійно розвивається: втілюємо інноваційні програми, впроваджуємо новаторські ідеї і технології в усі процеси будівництва. Надважливо — швидко і чітко реагувати на усі зміни, які відбуваються. Це

є прояв характеру лідера. ...Лідерство — це вміння не просто слухати своїх колег, а й чути їх. У колективі важливо бути не над людьми чи серед людей, а з людьми. Лише за таких умов можна досягнути спільної мети. Справжні лідери беруть на себе повну відповідальність. Варто відверто розповідати своїй команді, де й чим ви ризикуєте. Це — гідний приклад для наслідування. Задля досягнення мети лідеру потрібно поділитися нею з іншими та заручитися їхньою підтримкою».

Пишається він і рідкісним в Україні:

«Мотивація — велика сила. Мотивована людина може підкорити будь-які вершини. Якщо ти знаєш, навіщо й заради чого працюєш, розумієш, у чому полягає сенс твоєї роботи, обов'язково досягнеш бажаного».

...Протягом усіх років діяльності “Ковальської” на жодному з підприємств не було затримки із виплатою заробітної плати. До того ж, зарплатня виплачується офіційно й кожен працівник, виходячи на пенсію, отримує її згідно із законодавством у повному обсязі.

...2017 рік був успішним для ПБГ “Ковальська”, адже кожне з підприємств мало замовлення й було забезпечене роботою. А до кінця року очікуємо приріст у натуральних показниках до 10%. У 2018 році ми очікуємо на збереження темпів зростання обсягів виробництва. Попереду в нашій країні важкий у фінансовому плані рік: зміна податкового законодавства, інфляція, сплата державних боргів. Усе це суттєво вплине на наше виробництво, але нам не звикати.

...Моє головне сподівання — щоб прибутки населення та наших працівників зростали, підвищувалася купівельна спроможність громадян України. Тоді буде потреба в нашій продукції і розвиватиметься економіка».

Суруп Володимир Юрійович, віце-президент: «Бути першими децю важко, але цікаво. Група “Ковальська” з року в рік розширює свої виробничі можливості, впроваджуючи нові технології та інновації в усі сфери своєї діяльності. Тут унікальні умови праці, пов’язані з можливістю розвитку, професійного та кар’єрного зростання, втілення амбітних планів.

Подібних підприємств дуже багато, та, на жаль, більшість із них уже давно закрилась або здає в оренду свої приміщення і завдяки цьому виживає. Наші ж підприємства прибуткові, вони постійно розвива-

ються і ростуть завдяки продуманій системі управління, новітнім технологіям, умілому інвестуванню.

По-перше, є сенс виробляти продукцію, коли ця продукція користується попитом. По-друге, якщо щось робити, то якісно і найліпшим чином. По-третє, коли рішення прийнято, за ним має йти чітке виконання планів, дотримання графіків, підкріплене обов'язковим фінансуванням, та суворий контроль.

...Кожне підприємство — це, насамперед, люди. Вся робота пов'язана саме з людьми, на що б вона не була націлена.

...Особисто я отримую задоволення від того, що роблю. І не має значення, скільки у нас підприємств у Групі.

...Ми фінансуємо ділові поїздки, великі виставки, зустрічі з нашими партнерами та новими учасниками ринку. Наші фахівці практично кожного місяця їздять із конкретними завданнями. Мета така: що не можемо модернізувати самі чи виробити — треба придбати та впровадити.

Раніше ми витрачали на виробництво балки багато часу, а зараз це великі обсяги продукції у короткі терміни. Тож моя точка зору, з урахуванням досвіду та знань, є такою: перед прийняттям рішення і реалізацією проекту потрібно зазирнути на 2 роки вперед.

...Потрібно знати, чого вимагає ринок, і пропонувати щось краще, ніж є зараз.

...Ефективність — це те, що приносить результат, у першу чергу, прибуток. Іншого варіанта оцінки ефективності у бізнесі я просто не знаю.

...На моє переконання, стадія проектування та стадія прийняття рішення — це найголовніші питання, у які бажано вкласти розум та фінанси. Тоді кількість помилок буде мінімальною.

...Лідер... повинен володіти організаторськими здібностями та не боятися брати на себе відповідальність, вирішуючи різноманітні виробничі питання. Рисую, притаманною справжньому лідеру, вважаю також уміння “тримати удар”. Керуючи

людьми, треба вміти вести за собою та бути неабияким психологом.

...Неабияк мотивує відповідальність за результат — особистий і колективний, уміння підтримувати конкурентоспроможність. Та й узагалі люблю все робити “як треба”».

Савенко Валерій Павлович, віце-президент: «На сьогодні лідер має володіти такими якостями: ентузіазм — “Я можу зробити це!”

Віра — у самого себе, у свої сили й можливості. Тільки в такому разі успіх гарантовано.

Лояльність — важлива риса під час спілкування з партнерами та підлеглими. Але лояльність не означає м'якотілість.

Інтегрованість — лідер — людина слова, яка завжди приймає рішення з огляду на свої можливості.

Упевненість — справжній лідер до кожної проблеми ставиться як до чергового випробування, за допомогою якого він зможе отримати виграшні очки».

Олександр Сергійович і до сьогодні — єдиний, хто за планом і залюбки відправляє у відрядження на світові виставки, передовсім у Мюнхені, спочатку усіх директорів, а потім — головних інженерів з усіх заводів для пошуку інновацій.

Компанія «Ковальська» зазвичай працює без підрядників, самостійно виготовляє навіть будівельні суміші, і тому з «директивною» плановістю кожен рік на «Ковальській» — нові лінії, новітнє обладнання і нові вироби. І що мене найбільше вражає — з поглядом на перспективу.

Як мудро зазначив В. Суруп, перед прийняттям рішення і реалізацією проекту потрібно зазирнути на два роки вперед.

Олександр Пилипенко зазирає на п'ять, десять і далі років — уперед.

Скарбник Микола Олексійович Суботенко якось пояснював мені: *«Відчули тенденцію зростання ринку, відчули дефіцит високоякісного бетону і залізобетонних виробів, придбали Омелянівський кар'єр-банкрут у с. Горщик, Коростенський район. Але ж мільйонні борги взяли на себе...»*

Але тут «прикол» в іншому: Омелянівський кар'єр гранітів чи не втричі далі від Малинського «Юніграну»... Напевне,

хотілося в поставках не залежати від партнерів... Бо йшов 2000 рік...

Тепер тут новітнє обладнання настільки, що потужність збільшили утричі і терикони гранітного відсіву починають мити та переробляти у гранітний пісок, замість річкового...

Та для мене найбільш вражаючими були рішення «Ковальської» почати у 2003 році випуск конструктивного залізобетону.

В Україні тренд і мода на збірні металеві конструкції: торговельні і логістичні комплекси і навіть нові заводи («СБК-Озера», наприклад), шляхопроводи у Києві — усе нашвидкуруч монтують з металоконструкцій... імпортих на той час.

Важкі металеві форми для різноманітних виробів з бетону і залізобетону здавали на металобрухт, бо неперспективний напрям бізнесу, і лише Пилипенко Олександр Сергійович скуповував дорогоцінну оснастку, ремонтував та зберігав.

Отже, «Ковальська» таки довела переваги залізобетонних конструкцій: відсутність електрозварювальних робіт, вогнетривкість, антикорозійність, а якість, шершавість поверхні колон та балок краща, аніж у металевого прокату. Днями «Ко-

вальська», замість металевих, виготовила мостову та двоскатну попередньо напружену залізобетонну балку довжиною 33 м, вагою 41 т, розраховану під навантаження 6,5 т на погонний метр. Тепер промислові об'єкти, мости та шляхопроводи можна проектувати функціональнішими, а будувати значно швидше і простіше.

Тут таки одна, а потім, у 2016 році, друга лінії з виробництва плит перекриття багатопорожнинним методом екструзії та безопалубного формування, при попередньо натягнутих тросах і на незвичну довжину — до 20 м при товщині 500 мм.

1998 року запущено одну з найперших в Україні автоматизовану лінію з виробництва фігурних елементів мостіння, тех-

нологія напівсухого вібропресування. Тепер різноформатна кольорова бруківка уже визнана повсюдно. В Україні 2017 рік, перекладка асфальтового покриття доріг уперше супроводжувалась в Києві масовою заміною асфальту на тротуарах вишуканою бруківкою, як в Житомирі та Гостомелі. Нарешті, але правильну технологію і морозостійкий продукт у Київ привнесла «Ковальська» ще років 20 тому. Тепер тут — розмаїття кольорів та форм.

Уже 2 січня, а я не можу «вийти» з «Ковальської». Змушую себе повернутись до формату особистісного, а не технологічно-виробничого. Але не втримуюсь, бо технологія «Siltek», я не про упаковані та розфасовані сухі суміші. Мене вражає, «Ковальська» привнесла в столицю силосну механізовану технологію: сухі суміші завантажуються у силос-контейнер з 20 метрів кубічних і на автопричепі доправляються на будмайданчик. Силос-бочку встановлюють вертикально, на «ноги», включають шнек-дозатор і в штукатурну станцію додають лише воду. Якість і збереження гарантовані. А раніше на об'єкті — бетонний вузол, пісок, цемент, бруд і все — «на глазок». Прикро, що технологія не крокує по Україні, а в Європі вона і в Стокгольмі, і в Дубровнику, і повсюдно — десятки силосів, бачив на власні очі, хоча й у Києві вже майже 50.

Звернення до Уряду від Всеукраїнської спілки виробників будматеріалів:

ВСЕУКРАЇНЬСКА СПІЛКА ВИРОБНИКІВ БУДМАТЕРІАЛІВ
UKRAINIAN UNION OF MANUFACTURERS OF BUILDING MATERIALS

info@avbmv.com.ua, avbmv@mail.ru, www.avbmv.com.ua, +38 044 245 48 39
м. Київ, вул. Освітні, 4, оф. 321,
поштова адреса: 03037, м. Київ, а/с 75

№ 180
«18» жовтня 2016 року

Президенту України
Порошенку П.О.
Прем'єр-міністру України
Гройсману В.Б.
Секретарю Ради національної безпеки і
оборони України
Турчинову О.В.
Залізничникам
Вантажовласникам

У Києві призупинив роботу завод «Кнауф Гіпс Київ» з виробництва будматеріалів через відсутність рухомого складу на Укрзалізниці

Шановний Петро Олексійовичу!
Шановний Володимире Борисовичу!
Шановний Олександр Валентиновичу!

На залізниці колапс, а ліберальні реформи в напіввійськовій структурі лише розпочалися...

Транзитні перевезення на 30-33% зменшилися.

Добове завантаження зменшилося на 30-40%.

А добовий дефіцит вагонів вантажних – більше 6000 одиниць.

Втрачена керованість структурою, яка по рейкам їздить більше 140 років.

Втрачена керованість залізницею в умовах АТО та кризи в економіці.

80 000 завантажених і не відправлених вагонів (страшно подумати, напевно цифра завищена...). Наприклад, в Козятині 25 потягів з вантажами знерухомлени.

Оборот вагона з 2,7 доби тепер 13,0 діб.

Від Львова до Києва вагон «доїжджав» за добу чи півтори доби, тепер за 7 діб.

Ніхто не управляє транспортним процесом.

В хаосі корупційні пропозиції вагонів зросли в рази, але їх нічим ні тягнути, ні штовхати!

Вагони і електровози під парканом без ремонтів і запасних частин, 22 заводи без замовлень, а на рахунках Укрзалізниці астрономічна сума 13,0 млрд.грн. (це ≈ 500 тис. дол.США).

Повна безпорадність.

Нам розповідають про вагони з туалетами в шести купе, як про новачку. А насправді – це один-єдиний вагон, який побудований і експлуатується з 2008 року.

Сама Укрзалізниця інформує про наявність вільних вантажних вагонів, та якби не тягові послуги сусіда, зовсім би зупинились.

Що терміново потрібно:

1. Президенту України, Уряду і Раді національної безпеки та оборони **ТЕРМІНОВО** розглянути ситуацію на Укрзалізниці, бо окрім безпорадності наяву втрата обороноздатності країни.
2. Повернути до управління Укрзалізницею професіоналів, як колись в громадянську війну царських генералів повертали, або як Саакашвілі долучили: завдання за 3-4 місяці стабілізувати ситуацію, – за менше ніхто не зможе.
3. Як колись видатні вчені, репресовані та під війну реабілітовані, забезпечили і космос, і атомну зброю, так і тепер потрібно «люстрованих» та затюканих професіоналів через «військомат» повернути.
Професіоналів та патріотів – які здатні, можуть і хочуть працювати – до роботи!

З повагою

Президент Всеукраїнської спілки
виробників будматеріалів,
Заслужений транспортник України

I.M. Салій

Та це моя позиція. А «Ковальська» закупила 360 нових залізничних вагонів новітньої конструкції і на 90 % може забезпечити потреби і в щебені, і в цементі. Були 6 тепловози-електровози на залізниці...

Корпоративний автопарк, де понад 600 одиниць спеціальної техніки, поповнили 30 сучасними автобетонозмішувачами із екологічними двигунами «Євро-5».

Деградують науково-дослідні установи. Лабораторне обладнання — періоду «зрілого Хрущова та юного Брежнєва». «Ковальська» ж створює інноваційно-технологіч-

ний центр, укомплектований сучасним обладнанням, з яким працюють науковці-виробничники: вхідний і вихідний контроль, рецептура і перспектива. Вони мають 1400 рецептів бетонів та 400 — для сухих сумішей і фарб та шпаклівок. Це й забезпечує конкурентоздатність і перспективу виходу на європейський ринок.

Олександр Сергійович уважно «моніторить» зібрання, конференції, семінари будівельної тематики, які проводить влада або громадські організації. У нього є пріоритети: де сам не може бути, — закріплені віце-президенти М. О. Суботенко та В. Ю. Суруп.

Мені доводиться обмежувати себе у проханнях проводити заходи Спільки в центральному офісі або заводах ПБГ «Ковальська», бо тут працює в автоматичному режимі вищий клас прийому — хоч міністрів, хоч закордонних партнерів, хоч вітчизняних колег. Наприклад, каски і завод, автоматичні лінії з виготовлення бруківки будь-яких різновидів та стінових блоків, є супроводжуючі, аж далі — цех порожнистих плит та збірного залізобетону, тут уже свої супроводжуючі, і непомітно потрапляємо на завод «Siltek». Тут — сухі суміші, автомати для фасування, але уже веде Немикін Василь Олександрович, а в лабораторії, інноваційно-технологічний центр — уже Попруга Петро Вікторович. Звичайно, високі делегації супроводжує Володимир Юрійович Суруп, який невидимо управляє таким процесом, передає нас із рук у руки...

І заслужено, і свідомо Олександр Пилипенко: «Пишаюсь своїм колективом». А ми — Київ і Україна — пишаємося справами Олександра Сергійовича і його, в усіх сенсах передового, колективу.

Зазвичай внутрішній світ і життєві установки керівника віддзеркалюються у доленосних подіях.

АТО, нарада в Мінрегіоні — проводить заступник міністра Д. В. Ісаєнко, доповідають з Міноборони полковники з мапами...

Потрібно обладнати лінію зіткнення, або лінію розмежування, терміново укріпити, захистити військових і добровольців, словом, закопати у землю і збудувати укриття...

Мало хто знає, що робити, які конструкції і хто зробить...

Ну і за свій кошт, ясна річ... Гроші будуть потім, під гарантію заступника міністра Д. В. Ісаєнка, і на диво, не міністра оборони.

Олександр Сергійович Пилипенко не сперечався, не наголошував на складнощах, а без будь-яких сумнівів, ініціативно, із логістикою і документацією, оперативно організував відправку 25 000 виробів із залізобетону: до 10 000 плит перекриття, тисячі загороджувальних пірамід, стінові панелі... номенклатура понад 94 позиції із заводів «Ковальської» у Києві. А це ж не одна сотня мільйонів гривень. Згодом розрахувалася держава, а потім — і більшість обласних державних адміністрацій.

Я був свідком прийняття непростих рішень лідерами будівельного комплексу України і засвідчую професіоналізм та патріотичну відданість Україні О. С. Пилипенка і Д. В. Ісаєнка.

У мене не було необхідності в інтерв'ю під диктофон. Та й обмеженість його в часі робить зустрічі динамічними — він не сперечається, не переконує, він приймає рішення. А по-друге, на відміну від усіх, «Ковальська» видає корпоративний журнал «Моноліт», у якому і керівництво, і працівники друкуються або інформують.

Олександр Пилипенко:

«Бізнес покликаний покращувати життя людей — в іншому випадку його не варто починати».

«Готовність прислухатись до чужої думки і прийняти пропозиції, які доцільніші за мої, незмінно допомагали мені усі 40 років, що я займаюся бізнесом».

«Щастя не в грошах, щастя — бути самодостатнім і не озиратися на всі боки...»

«В управлінні компанією треба керуватись виключно інтересами справи і ніякої меркантильності. Адже темна сторона бізнесу ні до чого доброго не приведе».

«Якщо ти власник бізнесу, то часу на відпочинок майже немає».

«Кажуть, життя вдалося, коли все гаразд і вдома, і на роботі».

«Що більше пізнаєш, то менше знаєш і тим більше з'являється невідомого».

«І я своїми діями намагаюся змінити те, що можу, — тут і сьогодні. На машину часу розраховувати не варто, тому треба щодня рухатися і працювати над удосконаленням».

«Успіху в бізнесі не можливо досягти без щоденної роботи в безперервному темпі. Зупинятися також потрібно, щоб обдумати рішення, прорахувати кроки й наслідки. Однак має бути постійна практика».

«Сподіваюся, що в новому році наша компанія розвиватиметься в усіх сферах: збільшиться обсяг виробництва, оптимізуються процеси. На сьогодні у нас понад чотири тисячі працівників».

«Я хочу ще багато зробити в житті. І для цього треба чітко керуватися своїми внутрішніми постулатами. Хоча у мене, як і в кожного, є свої слабкості. Вчуся їх контролювати. Головне, щоб вони не заважали оточенню. Тому я за стриманість у всьому».

му — за золоту середину. Потрібно отримувати задоволення від результату».

«У світі є великі компанії, які ведуть бізнес століттями. Я вірю, що в цій справі має бути спадкоємність — з покоління в покоління. Погано, коли на одній людині закінчується вся справа. Саме тому я намагаюся передавати свої знання та вміння в спадок як синові, так і трудовій родині загалом. Для мене це найважливіша мотивація».

«На роботі я не відчуваю особливої різниці між членами моєї родини і співробітниками. Мій син — мій надійний партнер».

Засвідчую, що **Сергій Пилипенко**, генеральний директор ПБГ «Ковальська» — приклад не «золотої», а правильної і надійної молоді:

«Моя кар'єра в “Ковальській” триває понад 16 років. Починав я з посади звичайного працівника відділу маркетингу... Тож за моєї участі було реалізовано становлення й формування нас як Промислово-будівельної групи “Ковальська”. Саме завдяки підтримці Олександра Сергійовича перехід від заводу до структурованої групи компаній був планомірним і поступовим.

...Без мрії та прагнення неможливо досягти успіху в бізнесі».

Він сповідує близьке і зрозуміле мені:

«Жодна посада чи статки не дають комусь привілеїв. Я вважаю, що всі рівні між собою незалежно від статусів.

...Ставити перед собою амбітні, але реальні цілі, впевнено до них іти, втілювати бажання, зростати».

«Ковальська» — зростає, лідирує.

Р. С. Щодо спадкоємності.

Лише учасники Спілки, компанії «Глас Трьош» — 1905 рік заснування (113 років), «Кнауф» — 1932 рік заснування (86 років), «Капарол» — 1886 рік заснування (132 роки).

Настав час і нашому правильному бізнесу мати ефективну спадкоємність. Хай щастить йому на цім шляху!

ВАЛЕНТИН ШЕВЕТОВСЬКИЙ

Голова наглядової ради ПАТ «Харківський плитковий завод», директор ТОВ «Керамічна група «Голден Тайл» Валентин Шеветовський: *«Знайди свою справу, і світ допоможе».*

Народився 10 жовтня 1963 року у м. Бердичеві Житомирської області. Як і переважна більшість визначних і видатних моїх сучасників, Валентин Валентинович «йшов» до столиці і закріпився тут — тривала урбанізація і промислова революція.

І як же він вчився, все-таки не моя сільська школа, а місто, до Київського політехнічного інституту вступив одразу. Не як я через технікум і спробу заочного навчання (хоч кудись, щоби вступити) і лише після флоту (Балтійського ВМФ) — до Київського політехнічного інституту, а він — напряму. Не як, скажімо, Герой України Шилюк П. С. — і училище, і армія, і технікум, а аж потім лише через роки — вуз і почесний професор КНУБА.

Тобто, основне, школа в місті і достатні знання з математики, фізики та хімії, а потім уже література.

Другий ключовий крок до зростання — випускник КПП у Жовтневому (нині Солом'янському) районі залишається у Києві, у тому ж районі йде на Завод скловиробів і зростає — майстер, старший майстер... Виготовлення дефіцитних дзеркал для меблів — а це і гальваніка, і шліфування, і різка скла, тобто потрібні знання і вміння управляти людьми та бути прийнятним керівниками заводу. А йому було лише 23 роки: уже і вуз, і завод.

І хоча Солом'янський район — то два десятки багатотисячних потужних підприємств союзного, московського підпорядкування, відомих повсюдно: «Точелектроприлад», «Більшовик», Київський завод реле та автоматики, «Київприлад», об'єднання ім. С. П. Корольова, «Росток», «Аналітприлад», Київський завод скловиробів, «Завод № 410 цивільної авіації», «Київтрактородеталь», «Київавтоматика», Київський завод радіоапаратури, «Київська арматура», де були комсомольські теж тисячні організації та молоді лідери, саме Валентина Валентиновича взяли (туди заяв не писали), вибрали, відібрали до Жовтневого райкому комсомолу — 1990 рік — у 27 років. Тепер багато говорять про молодь. Тоді теж турбувались про кадрове оновлення.

У перебудову М. Горбачова першими новації випробували саме в комсомолі: першого секретаря райкому комсомолу «належало» обрати на альтернативній основі. Звичайно, райком партії мав власне бачення і резерв, узгоджену кандидатуру, але потрібно відзвітувати альтернативністю хоча б із трьох кандидатів. Неочікувано обрали інструктора Валентина Шеветовського саме першим секретарем, і це був крок і для Валентина Валентиновича, і для комсомолу провідного району в Києві.

А перебудова і гласність набирали темп і в Жовтневому районі уже після місцевих виборів силу набрав Народний Рух України, і пішла демократизація, а за нею і декомунізація... «Верховодив» тоді Петро Таланчук — і ректор КПІ, і міністр освіти в пострадянський період...

І у 27 років молодий, освічений організатор молоді і виробництва — палко виступив на з'їзді Народного Руху... і залишився без роботи... До нової номенклатури не взяли.

Та саме діловитість і талановитість, як на мене, його вивели у бізнес. Він створив приватне підприємство і став сприяти ринковій адаптації великих і велетенських підприємств, у яких виготовлення продукції за планом і збут за планом. А тут все почало обриватись і головним стало — продати продукцію.

Визначні керівники того періоду, які тоді його наставляли, «Більшовик» — В. Ізвеков, «Точелектроприлад» — П. Шило,

тобто саме директори заводів сказали: «Тримайся труби, заводів».

7.09.2017

Валентин Валентинович стверджує: *«Економіка — це завод. Завод — це бюджет. Інше — похідне, кругообіг товарів, послуг і грошей»*. (Я у свій час банкіра-мера Л. Черновецького і його си-на-банкіра Степана в первинності заводу і робітника перекона-ти не зміг, у них головне — банк: гроші роблять гроші).

Валентин Валентинович у числі перших у Києві, хто ство-рив бізнес посередників (дилерів), хто почав працювати з про-дукцією і коштами, у т.ч. валютними, з нетвердою валютою, яку підприємства чи то не могли, чи то не вміли використовувати... всіякі малозрозумілі рупії, злоті, леви...

Розпочалась, як тепер визнано, сама невдала за практикою масова приватизація: видавали папір кожному громадянину на віртуальну власність на будь-якому підприємстві, хоч і на від-стані за тридев'ять земель. Усі повинні в рік-два стати бізнес-менами і підприємцями. Але не всі грають в шахи і не кожен забиває м'яч у футболі, підприємці — це максимум, оціночно 5–6–7%, а наукою у світі здатні займатися менше одного відсот-ка людей.

І тут Валентин Валентинович виявився природно вдалим, зрозумів, відчув стихію, бо ні завод, ні політехнічний інститут, ні комсомол такого досвіду не давали, а власний досвід не боя-тись і управляти заводами він уже набув.

Він розпочав заробляти кошти, а подіти їх нікуди і, як за-кликали реформатори, концентрував, скуповував ваучери і придбав три цементні заводи, які тоді мало що коштували... Почався в Україні трастовий період, коли ваучери знецінені пропадали, а Валентин Валентинович виявився чистильником і став помітною і позитивною фігурою на ринку «слияний и по-глощений».

І хоч би як там було, тоді Валентин Валентинович ожи-вив і продав цементний бізнес європейцям, а купив завмерлий

в технологіях і якості відомий завод «былой славы» — Харківський плитковий завод.

Приватизацію провели без економічної складової: *«Багато заводів в руїнах стояли: нерадивість нових власників, безгосподарність, неконкурентність і вузький асортимент продукції»*, — говорить Валентин Валентинович, а сам ставив «на крило» саме деградуєuche підприємство.

Тут головна була ідея — позбутись наріжної догми комунізму — державної власності і уникнути соціального вибуху, тому і роздали ваучери усім і вкладай його куди хочеш. Досвід ринкових відносин і банківських операцій — відсутній, зате афери і «кидки» до сьогодні, якщо говорити про банкрутство банків, процвітають. Бо банк-банкрут — то втрата збережених коштів населення, громади і юридичних осіб, очікуваних відсотків.

Я прихильник практики розвинутих і провідних держав — народний капіталізм, коли сотні і тисячі власників і є обмеження на частку власності у одного акціонера. Але Валентин Валентинович проти, він вивчав досвід європейських підприємств з 100 000 акціонерів і більше і переконався, що по факту там все рівно управління одноосібне, бо треба приймати рішення. Він і приймає його на Харківському плитковому заводі.

Він вважає, що приватизацію потрібно було проводити ще швидше, а то розтягнули на 10–20 років, але як відбулось, так і сталося.

Тепер головна проблема — корупція влади. Влада радіє твоїм похибкам в якихось документах, не підписує і не ставить печатку на правильному документі, допоки не «визріє» бізнесмен і не поділиться...

Кажуть, хай менше крадуть, бо 50 % економіки в тіні, але він стверджує, що «глобально на загальний рівень життя це не вплине, потрібні робота і новітні технології, кваліфікація і продуктивність праці», «низькі зарплати, низькі пенсії — не проблема, а наслідок неефективної економіки».

Іван Салій: — А що в Україні, технопарки, індустріальні кластери, коли запрацюють?

Валентин Шеветовський: — Україна «зловживає» експортом сировини, в т. ч. і для керамічних виробів. Потрібно виділити майбутній чи діючий кар'єр, держава оформляє дозвільну документацію років на 20–25, підводить дороги і мережі і тоді об'являє про конкурс розмістити тут виробництво. Сьогодні все навпаки: чиновники чекають, коли хтось із бізнесу їхні уявлення щодо охорони державних інтересів здолає. Кар'єр поріс бур'яном, то актив, який омертвили чиновники, а відповідальних немає.

Успіх можливий за будь-яких політичних та економічних умов. Просто кожен має робити свою справу й вірити, що сила в єднанні.

Коли мене запитують про конкурентів, я кажу, що їх немає, є тільки мої друзі. І ці слова — не прохідна патетика, у них віра в кожную людину зокрема та українське суспільство загалом.

Навіть такому авторитетному підприємству, як Харківський плитковий завод нелегко протистояти державній системі з її численними перепонами: корупцією, монополізацією влади, бюрократією й недоцільним використанням сировини. Таку систему стримування й противаг, за словами Валентина Валентиновича, породив ще режим Леоніда Кучми, і вона пустила міцне коріння в благодатний олігархічний ґрунт.

До 2005 року наша країна імпортувала 57 % керамічної плитки, переважно з Італії та Іспанії. Ми проаналізували ситуацію й побачили, що в Україні одна людина споживає набагато менше плитки, ніж у сусідніх країнах. Прогноз показував, що на наш ринок чекає бум. Ми зрозуміли, що це перспективний сегмент, тож взяли під своє крило Харківський плитковий завод, найбільше на той час профільне підприємство, і почали вкладати в нього зусилля й кошти. До 2007-го було обладнано вже п'ять ліній, а 2016-го запущено сьому надсучасну лінію для випуску глазурованого великоформатного керамограніту (від 600×600 і до 600×1200 мм) з можливістю ректифікації, цифрового друку й полірування поверхні. Сьогодні наші потужності

становлять 18 млн кв. м плитки на рік, та із запуском двох нових ліній ця цифра сягне 23 млн кв. м.

І. С.: — Вдалиий старт завжди окриляє. А з якими труднощами ви зіштовхнулися на початку діяльності?

В. Ш.: — Найбільшою проблемою було впровадження новітніх технологій. Харківський плитковий завод — це підприємство з традиціями, на якому працювали цілі династії. Люди звикли до умов праці, обладнання, технологій і важко пристосовувалися до нового. Ми змушені були замінити керівництво й звільнити близько півтори тисячі співробітників. Усе пройшло без конфліктів і судових позовів.

В Україні є можливість збільшення виробництва вдесятеро щонайменше, а це означатиме 8-відсоткове зростання ВВП України. Головна протипага на цьому шляху — це бюрократія. Друга протипага — експорт сировини, зокрема глини. Третя — державні монополії: Укрзалізниця, Обленерго, Держнаглядохоронпраці, Укравтодор тощо. В Україні відбулося злиття олігархії та державної влади, а така система вбиває всі бізнесові починання.

Мені подобається сучасна влада, вона робить правильні, проте нерішучі кроки до ліквідації монополій, зараз цього недостатньо.

І. С.: — Говорити про труднощі й не згадати про збройний конфлікт на сході України неможливо. 2013 рік був для Харкова переломним. Які настрої тоді панували на ХПЗ? 2013-го фактично вирішувалася доля міста, а разом із тим і наша. Більшість харків'ян очікували на введення російських військ, були по обидві сторони, і там, і тут... Але оперативно спрацювала Національна гвардія, і місто залишилося підконтрольним Україні.

В. Ш.: — Ми ж, попри все, розпочали будівництво нового цеху. Це була спроба вселити в людей віру. ХПЗ — знакове підприємство для Харкова, тож з будівництвом нового цеху містяни повірили, що все буде добре. І справді, ситуація поліпшилася. Прийшов сильний губернатор, який зміг повести за собою людей. Його підтримали не всі, але він відновив футбольний

клуб, відремонтував дороги, перейменував вулиці, об'єднав навколо себе патріотичні конструктивні сили. Ми, у свою чергу, підвищили зарплати, платили податки до українського бюджету і фінансували українську армію.

Керамічна плитка йде на європейський ринок, де ми можемо зайняти нішу. ЄС другий після Китаю за рівнем збуту плитки. Китай споживає 5 млрд кв. м плитки, а ЄС — 1 млрд, 200 млн. кв. м. Основні постачальники в ЄС — Італія, Іспанія, Польща й Туреччина, основні споживачі — Німеччина, Велика Британія й Франція. Вони найскладніші, найвимогливіші. Та в нас є всі конкурентні переваги: своя сировинна база, гарне обладнання, кваліфіковані кадри, вигідне розташування.

Дякувати Богу, наша глина на неокупованій території. Але, знову ж таки, її вистачить всього на 10 років. Щоб розв'язати цю проблему, потрібно ввести акциз на експорт глини і спростити доступ до розвідування надр. Торік з України вивезли близько 4 млн т глини. Ми експортуємо цю сировину, а в Україну повертається керамічна плитка з доданою вартістю. При цьому роботу отримують італійці, іспанці, тільки не українці. Та в плані сировини є й оптимістичні моменти. 7 років тому ми знайшли в Україні на Хмельниччині родовище пегматиту (польового шпату), яке зараз розробляємо. Раніше багато країн, а серед них і ми, споживали турецький пегматит. Тепер маємо все своє, до того ж високої якості. Коли ми зрозуміли, що потрібно випускати дуже складну продукцію, то розробили свої, досить жорсткі стандарти відповідності. На заводі працює акредитована лабораторія вхідної сировини, яка контролює якість матеріалів.

Виготовлення фрити — різко охолодженого скла, одного з компонентів глазури. В Україні таким способом ніхто не варить цей продукт [Ось коли знадобився досвід юності — робота на склозаводі. — *Авт.*]. Якби ми не виготовляли власну фриту, то витрачали би до півмільйона євро на місяць на її закупівлю.

Реалізацією продукції ХПЗ займається «Голден Тайл», в якому потужний підрозділ дизайну з 10 осіб. Вони розробляють дизайн для кожного ринку, залежно від запитів. Наші дизайнери

працюють на перехресті культур — західної і східної, у представників яких абсолютно полярні вподобання. Смаки європейців, приміром, стриманіші, у них у тренді мінімалізм, лофт, жодних квіточок та яскравих кольорів. А от що далі на Схід, то клієнт вимагає більшого колориту й елементів розкоші. Якщо йдеться про арабів, то вони люблять світлий мармур і мозаїку.

І. С.: — Виробництво на ХПЗ хоча й автоматизоване, та все ж потребує кваліфікованих кадрів. Більше того, ваше обладнання — це останнє слово техніки. Як ви вирішуєте проблему професійної підготовки працівників?

В. Ш.: — Спочатку, із встановленням нового обладнання, ми запрошували італійських спеціалістів. Та згодом вирішили, що цінних працівників «вирощуватимемо» самостійно. Для цього створили програму для червоних дипломників: беремо найкращих випускників харківських вузів і даємо можливість рости. Ми співпрацюємо з Харківським політехнічним інститутом та Харківським національним університетом міського господарства ім. О. М. Бекетова. Згідно з договором про співпрацю, студенти цих навчальних закладів отримують доступ до нашої виробничої бази, лабораторій, а наші спеціалісти читають у них лекції. Оскільки в Україні немає підготовлених спеціалістів, які б уміли працювати з технічними новинками, то разом із новим обладнанням ми купуємо і шефмонтаж. Приїжджають італійці і керують монтажем, який здійснює наш персонал. Таким чином на практиці відбувається навчання. Додатково проводяться семінари на актуальні теми.

Насамперед ми працюємо над нарощуванням виробничого потенціалу. Будуємо восьму та дев'яту лінії нового цеху глазурованого керамограніту. Їхня потужність становитиме 6,5 млн кв. м. Нове обладнання дасть можливість виробляти як традиційну плитку 600×600, 300×600 мм, дошки, так і продукцію для зовнішнього використання завтовшки 20 мм. Вона кладеться на будь-яку основу чи то пісок, чи траву й сьогодні набуває популярності, особливо в Європі та Арабських Еміратах.

Як власник, я зацікавлений у високих соціальних стандартах. Неможливо виробляти якісну модернову продукцію, наповнену позитивною енергією, якщо робітник бачить сміття та бруд навколо себе, думає про те, як вижити, яким чином прогнати сім'ю. Тому є дві складові успіху: моральний стимул — це розвивати у працівників почуття власної гідності і повагу до своєї праці шляхом забезпечення достойних умов (чисті туалети, якісний спецодяг, смачна і дешева їжа); і матеріальний — конкурентна заробітна плата.

Успіх — це коли ті люди, які зі мною працюють, реалізуються, розкривають свій потенціал, коли вони пишаються своєю роботою, пишаються собою, стають незалежними. Бо досвід та знання — це незалежність, свобода, впевненість. Для мене це найвища нагорода. Що стосується особистого, успіх — це щастя моєї родини, це коли мої дружина й діти розділяють мої цінності, надихають і підтримують. А ще секрет успіху, мабуть, у розумінні того, що ти маєш пройти шлях, визначений Господом. Якщо ти народився на цій землі, значить, твоя місія — працювати на її благо.

Я щиро впевнений, що вітчизняна керамічна промисловість має всі шанси для того, аби стати флагманом і драйвером української економіки. Для цього є всі можливості. Як відомо, Україна володіє вагомими запасами глини. Ми знаходимося зовсім поруч з потужним за обсягами попиту і збуту європейським ринком.

Потенційно країна може збільшити обсяги виробництва у десять разів, тобто довести потужність українських керамічних підприємств до 500 млн кв. м продукції на рік. А це десятки тисяч новостворених робочих місць. З огляду на ці перспективи, важливі не тільки для галузі, а й країни у цілому, наше підприємство постійно розвивається та збільшує виробничі потужності. Як нам це вдається? Особливих таємниць немає. По-перше, ми уважно вивчаємо кон'юнктуру попиту й збуту, для чого постійно комунікуємо з нашими клієнтами, які купують нашу продукцію. Це, наприклад, мережі будівельних гіпер-

маркетів «Епіцентр» та «Леруа Мерлен», у яких ми отримуємо інформацію про те, яка саме продукція користується найбільшим попитом й на підставі отриманих даних вносимо корективи у виробництво.

Варто зауважити, що своїм клієнтам ми постійно надаємо інформацію, які новинки на ринку керамічної плитки можемо запропонувати. Адже технології наразі змінюються неймовірно швидко. Тому, по-друге, ми намагаємося найширше втілювати у виробництві саме інноваційний підхід. Нам допомагає розвиватися й здорове конкурентне середовище, і це дуже важливо. Адже всі виробники керамічної плитки є моїми друзями та колегами, за яких я вболіваю і прагну, щоб вони збільшували свій потенціал. Кожне з цих підприємств має своє ноу-хау і цікаві розробки. Окремо хотів би зупинитися на перспективах повномасштабного виходу підприємств галузі на європейський ринок, тобто планах на майбутнє.

Україна рухається у напрямку Європи. Потенційні ринки країн, на яких ми прагнемо бути присутніми, — це Польща, Німеччина, Франція та Велика Британія. Там нам доводиться конкурувати з «королями» виробництва, а це італійські, іспанські, турецькі компанії-виробники керамічної плитки. Ми прагнемо до того, аби Україна також отримала «королівський» статус і зайняла гідну торговельну нішу в Європі. Для цього треба максимально задіяти наші конкурентні переваги і невикористані поки що можливості. Окрім вищезгаданих запасів сировини та вдалого географічного розташування, особливий наголос, вважаю, треба зробити на культуру виробництва. Якщо людина не має належної мотивації, відповідно, вона не буде випускати гідну продукцію і якісно виконувати свої професійні обов'язки. Тому працівники мають відчувати повагу до своєї праці, для чого власникам і керівникам підприємств вкрай необхідно застосовувати як матеріальні, так і моральні стимули. Але, на жаль, не все залежить тільки від бізнесу.

На шляху розвитку, включаючи, звичайно, й вихід на зовнішні ринки, нам, передусім, заважає чиновницька бюрократія.

Колосальна кількість владних і контролюючих структур нерідко не дають бізнесу дихати.

Насамперед сподіваюсь, що п'ять мільйонів, або навіть і більше, трудових мігрантів повернуться в Україну і принесуть в нашу економіку нові ідеї, а разом із ними і технології. Адже провідні світові економічні інститути вважають українську економіку, як одну з найпривабливіших для вкладення інвестицій.

І. С.: — Після Хіммашу ви працювали на якому склозаводі?

В. Ш.: — Після Хіммашу — 1986-й рік, я працював старшим майстром, начальником цеху, а потім наприкінці 87-го забрали з заводу в райком комсомолу.

Це склозавод у Жовтневому районі, колишній знаменитий «Мітос», який виробляв дзеркала для всієї меблевої промисловості, автомобільної промисловості...

І. С.: — Ви тут же у Жовтневому районі жили, вчилися, працювали і потім потрапили в райком комсомолу. А як відбулась ідея бізнесмена? Мене в партії до сьогодні ніхто не навчив бізнесу, я вирішив, що цим займатись не дуже вмію. А як у вас? Молода людина, реальний комсомолец...

В. Ш.: — А вийшло просто. Це коли прийшов Горбачов, у нас були вибори і було три кандидати на першого секретаря райкому комсомолу. Другий секретар райкому комсомолу Андрій Дудко та інструктор райкому партії, мій друг у житті Володимир Рикунів. Партія хотіла (Віктор Наумович Деркач), дуже хотіла В. Рикунів, а молодь підтримала мене. І Деркач на мене образився. Потім, пізніше подружилися.

Але в Жовтневому районі, у героїчному Політехнічному інституті народився Народний Рух України.

І. С.: — Я виступив на першому з'їзді.

В. Ш.: — І я був, виступав. І треба сказати, що вони взяли сильно таки владу.

І. С.: — У самому районі?

В. Ш.: — В районі. Тоді були вибори до районної ради, до обласної ради і до Верховної Ради. Це був 1990-й рік.

Це, мабуть, коли ви обрались депутатом?

І. С.: — Так.

В. Ш.: — І Таланчук Петро Андрійович тоді обирався від Руху, якщо я не помиляюсь. І в Жовтневому районі вони взяли тоді владу. І вже тоді питання стало таке, що був Борис Кожанов головою райвиконкому, але він пішов, а прийшов Василь Сторожук. Він був завідуючим промисловим відділом райкому партії, а потім став головою райвиконкому і головою районної ради. І Василь каже — йди до мене заступником з соціально-економічних питань. Але мене кинули комуняки — і я без роботи... А воно знаєте енергії стільки, а амбіції!

Скільки ж мені тоді було?.. — 27 років.

І. С.: — У 27 я тільки КПІ закінчував... Я працював і дружив з Василем Сторожуком, порядний та чемний, дружні стосунки до сьогодні.

В. Ш.: — Ну от, 27 років, і що робити? ... і треба сказати, що генеральні директори мені дуже багато допомогли.

І. С.: — Ви з ними усіма дружили...

В. Ш.: — В. Ізвеков покійний, В. Злобін... П. Шило...

І. С.: — До слова сказати, що директори у вас такі були, відомі, гучні і знамениті або Герої, або депутати Верховної Ради, або члени ЦК і міськкому компартії України... Я їх усіх знав, захоплювався їх виступами на міських форумах: змістовні і достепні.

В. Ш.: — Я цим людям відверто вдячний за те, що вони мене підтримували: «Тримайся, тримайся труби»...

І. С.: — Так, оце правильно сказали, бо політика політикою...

В. Ш.: — І ми почали займатися трошки тим, що на «Більшовику» щось робили, на «Точелектроприладі». Тільки не було в мене контакту з заводом «Корольова», якось вони до машинобудівників погано ставились.

І. С.: — Королівці — то радіотехніка, вивищувалися над усіма і в Києві. Підприємство було союзного підпорядкування, вузли для ракет, комп'ютери. Там сауна в лісі вже була для при-

їжджих московських перевіряючих, коли ми ще боялися навіть в ліс їздити.

В. Ш.: — І ці відомі та потужні директори Ізвеков, Злобін, Шило – мене підтримали.

І. С.: — А ви знаєте, я з В. Ізвековим працював на «Ленкузні», під його керівництвом. Я думаю, треба про нього згадати, розумний, видатний керівник в машинобудуванні. Він мені прочухана давав: потрібно знати, де комплектуючі знаходяться, куди відправити на обробку. І коли їх «виштовхувати» з цеху. Терміни і обов'язковість під протокол, малувато я тоді знав...

В. Ш.: — Особливо В. Ізвеков — я дуже цінував його. Часто згадую, як він пішов із життя, як Злобін пішов... Яка «шикарна» смерть: на робочому місці проводить нараду щодо будівництва житлового молодіжного комплексу... раз — серце зупиняється, і все. Я вдячний, Ізвекову за те, що він наставляв...

І. С.: — Ну і Злобін була видатна яскрава особистість, публічний і популярний.

В. Ш.: — Так. Це звідти почалося, і так би мовити, потихеньку, потихеньку вони мене направили...

І. С.: — Ви щось виготовляли чи просто перепродували їхню продукцію?

В. Ш.: — Я перепродував їхню продукцію, займався мало-відомими валютними операціями. Як це було? Тоді ж були валютні там п'ятої, шостої, сьомої, восьмої категорій. А вони мені кажуть: «Давай, давай забирай, а дай нам замість рупій гроші». Болгарські леви... Відправляв у Болгарію людей і взамін гроші, розраховувався з ними. Індійські рупії... З Індії меблі і женьшеневу настоянку сюди привозив і тут продавав. Оце таким чином воно зав'язалось і потихеньку пішло.

І. С.: — Набрались досвіду, але раніше інших і не гребували чорною роботою після керівної...

В. Ш.: — А потім десь уже з 1994 року почалась приватизація, і я купив три цементні заводи.

І. С.: — Так що ви так швидко назарабили на женьшені?

В. Ш.: — Та то ж все валютні операції. Спочатку два — Київський цементний завод і в Миколаївській області — Ольшанка.

А потім, уже після 2000 року купив в Амвросіївці, це Донецьк — зараз окуповано. І я займався цими заводами.

І. С.: — Ваучерна — це була правильна приватизація? Тут важливо, просто для потомків, для майбутнього оцінка.

В. Ш.: — Я вважаю, що можна було приватизацію робити двома шляхами: або чим скоріше розпродати, і цей розпродаж був би несправедливий, неефективний з точки зору надходження грошей, але у нас не було б державної власності, не було б корупції. А інший шлях, по якому можна було б піти, — це робити правильні тендери, робити високу оцінку і затягнути його на десятиліття, а то й двадцятиліття. І в результаті цього у нас була б велика державна частка, корупція була б на такому рівні або ще більшому і в кінці-кінців це все б розпродалось. А у нас виходить взагалі середній шлях. А треба було йти по шляху ваучерної і просто роздати. Було там 100 тис. підприємств — всю власність роздати людям. Це єдиний був шлях.

І. С.: — Ви ж мали ваучер і що з ним зробили?

В. Ш.: — Ми скуповували ваучери і вклали їх у цементні заводи.

І. С.: — Так я вам скажу — це пощастило і цементним заводам, і ваучерам. Тому що коли почали створювати трасти, я поїхав до Ю. Єханурова, голови Фонду держмайна України. Тоді вже був без роботи черговий раз, кажу: «Юрій Івановичу, ти ж ваучери роздав, тепер збирай ці ваучери і вкладай у якусь галузь як трасти (трасти люди самі почали створювати), тоді люди будуть точно знати — де мій ваучер, підприємство працює. Але держава і Юрій Іванович цю справу залишили на призволяще, ви ж знаєте — ніхто не керував цим процесом. Хаос. Але хтось зметиковав, хтось скупив... Трасти — це була спекуляція фактично. Їх звинувачували в крадіжках, замість направити та організувати їх позитивну діяльність.

В. Ш.: — А потрібний був прямий зв'язок через ваучер чи якийсь інший шлях, але... скільки у нас було — 52 мільйони населення і 100 000 підприємств, зв'язати напряму, щоб усі отримали порівну...

І. С.: — Інше. Утворились відкриті акціонерні товариства, але у нас сказали, що це велике гальмо — цю ідею спалюжили і привели до одного власника, так? А в Європі народний капіталізм полягає в тому, що всі члени колективу повинні мати якісь акції і проявляти зацікавленість в ефективності заводу, підприємства. Ви ж одноосібний власник?

В. Ш.: — Так, я одноосібний власник, і в мене на цю ситуацію некомуністичні погляди. Дружина мені дала можливість десь з 1994 по 2000 рік поїздити по світу і попрацювати з крупними міжнародними цементними підприємствами. Я їх дуже добре знаю, і вони мене добре знають. Такі, як Ляфарж, CRH, Холсім, Хайдельберг, Дікерхоф. І я знаю їхню структуру зсереди. Наприклад, Ляфарж — 100 тис. акціонерів, може, 200 тис. І увявіть собі — президентом Ляфарж тоді був пан Коломб — у нього були такі права, що Генеральному секретарю ЦК КПРС і не снилося. Він виплачує цим 200 тис. акціонерам якусь копійку, а всією рештою він сам розпоряджається. Я не кажу про рівень корупції, може там і немає, але те, що він сам, одноосібно приймає рішення, це гірше, ніж КПРС було. Я маю на увазі, що з точки зору управління, рядовий член партії як міг вплинути на Генерального секретаря... А тут акціонер на президента компанії ніяк не може вплинути. Тому, на мій погляд, з точки зору розвитку нашої держави — тільки одноосібно. Коли не офшор, а одна людина, наприклад, Порошенко Петро Олексійович напряму — це «Рошен». Наш з вами друг Олійник Дмитро Миколайович — це склозавод. І тоді є вже відповідальність особиста. Вийшла неякісна плитка, і люди мені пишуть: «Ти власник, чи хто? Щось зроби ти з тією температурою, а температура у серпні в цеху 60 градусів! А якщо б я був акціонером, і було б на цьому Харківському плитковому 100 000 акціонерів, чи займався б я тим, щоб температуру понизити на 30 градусів?»

І. С.: — Я до чого, ось у нас «Київенерго» забирають у Ахметова і сподіваються передати якійсь іноземній компанії. А мені кажуть, що у Нью-Йорку навіть президент США більше 3 % енергетики викупити не зможе. Тобто, якщо це «Київенерго» стане знову у власності територіальної громади, то власником може бути кожен киянин.

В. Ш.: — Це різні бізнеси. Є, наприклад, «Київхліб», це — соціальний бізнес. Тобто, якби власники поставили буханку хліба 20 грн чи 30 грн, то могли б на цьому заробляти, але це неправильно, бо хліб їдять усі. Так і тепло, енергетика — це соціальний ефект має. Тому тут має бути вплив комунальної власності стовідсотково. Плитку ж використовують один, ну 5 % від киян. Єдине — як уникнути корупції? Це серйозне питання. Як зробити так, щоб рішення приймалось ефективно?

І. С.: — Ну от олігархи, що робити? Заробітки у них в основному з бюджету держави... Тому що відстаємо ВВП від усіх...

В. Ш.: — Олігархи — головне зло. Критикую Кучму тільки за те, що він світла, розумна людина, як він міг потрапитися на варіант будівництва олігархічної держави? І це звідти все почалося. Олігарх тримає сектори і йому байдуже до України. Він і в державні структури заводить своїх керуючих, і хіба він буде зацікавлений туди вливати інвестиції? Ні. І от ділять — це твоя галузь, а це моя і т.д.

Я вважаю, що у нас дуже велика кількість влади, яка монополізує все. Монополізує все бізнес-життя.

І. С.: — Наші за кордоном кажуть, що коли приходиш у їхню владу, як до швидкої допомоги, — запитують, чим тобі допомогти.

В. Ш.: — Коли ми проводили комітет по надрах, говорили — потрібно спрощення. А вони кажуть — навіщо, а ми тоді навіщо?

І. С.: — Правильно кажете, що низькі зарплати — це не проблема, а наслідок, як і низькі пенсії. Поверніть народ з Польщі та Росії, щоб тут працювали, і відразу у вас пенсійний фонд з'явиться.

В. Ш.: — А Ви звернули увагу, що про реімміграцію ніхто не говорить?

І. С.: — Ніхто не говорить, навіть президент. Але захоплення від безвізу розсіюється.

В. Ш.: — Бо це пов'язано з будівництвом заводів. А про будівництво заводів ніхто ж не говорить. Хоч би раз сказали — збільшіть кількість заводів — ні! А чому? Бо це треба в Італії закривати... в Іспанії закривати, в Німеччині. Ні-ні. Тому це діло — рятування потопаючого.

Наприклад Міністерство промисловості, яке ліквідували без розуму. Тепер це місія Уряду. Україна знаходить конкурентну перевагу — літій. От знайшли літій. Але літій можна продати і заробити на цьому гроші, адже без літію немає акумуляторів, на яких їздять електромобілі. І той же мій улюблений Ілон Маск каже: «Я можу випустити електромобілів скільки завгодно, але в мене немає літєвих акумуляторів». А в Україні знайшли літій. То Маск прийде в Україну? Та ні, бо він стикнеться в Україні окремо з надрами, окремо з землею, з депутатами в Дніпровській чи Запорізькій області, окремо з Насаликом (Міністерство енергетики), окремо з газом, окремо з дорогами, окремо з...

І. С.: — Він реально прийде?

В. Ш.: — Він хоче. Каже: «Я хочу вкласти в Україну 200 млн дол., щоб побудувати літєвий завод на всю планету». Класно? Літій у нас є. Зібрати 10 чоловік у рамках міністерства, якого вже не існує, і сказати: «Хлопці, робимо так, так, так і зробити такий майданчик, де вирішено все. Оце ж і є індустріальний кластер, який буде не просто майданчиком вигородженим 10×10 км у чистому полі — приходьте, тут будуйте. А ми кажемо: «Дивись, тут є сировина, тут є ось тобі 10 га для будівництва заводу, ось ми підвели тобі залізницю, ось ми підвели тобі автомобільну дорогу, ось ми підвели тобі електроенергію, ось ми підвели тобі газ. Скільки коштує? 100 млн. дол. І він заплатить. За літєвий кар'єр зі всією інфраструктурою він державі заплатить».

І. С.: — Ви говорите, і я це підтримую, обмежити вивіз силовини, але поки що у нас це не обговорюється. Щось ніхто не педалює цю тему.

В. Ш.: — Я пропонував, але... Бо олігархи тримають руки на пульсі і Верховна Рада не пропускає.

І. С.: — І останнє. Ми з вами зустрічались у Мінекономіки, з іншими чиновниками. Яке у вас враження? Ви ж бачили вже різних керівників в Уряді?

В. Ш.: — Є ж молоді, завзяті, з якими ми з вами зустрічались, розумні... От Максим Нефьодов... Ну чому він не бачить прямих простих речей? Чи, наприклад, Юлія Ковалів, перший заступник міністра економіки, світла людина... Ну як вона не розуміє, що економіка — це заводи, іншої економіки немає. Як наповнити бюджет чи валовий національний продукт, чи пенсійний фонд? Його з повітря не візьмеш. Можна звичайно робити маніпуляції, але це Міністерство фінансів буде робити, а ти — Міністерство економіки, то в тебе повинен бути показник який — валовий національний продукт. Був показник такий, а тепер зростає. Або було заводів стільки, а тепер більше. Або кількість робочих місць. І це напряму пов'язано. А чому ніхто не каже про реімміграцію, чому ніхто не говорить про кількість заводів? А хто у нас супервайзер, хто визначає тренд реформ — Міжнародний валютний фонд задає тренди. Еміграція — ні-ні-ні, нехай вона собі буде, бо хтось у Польщі, Німеччині та Італії має працювати. Індустріалізація — ні, бо доведеться закривати заводи в Іспанії й Італії, Німеччині й Польщі. Навіщо, це їм не потрібно. І ці питання вони зняли. На керівні посади вони ставлять розумних людей, але розумним людям іде інструкція: пункт перший, пункт другий, пункт третій, інакше... двійка. Я іноді думаю — Боже, як нам пощастило, ми маємо можливість докласти зусиль до будівництва держави!

І. С.: — Яке ваше бачення, які кроки необхідно зробити владі для підйому країни?

В. Ш.: — Зрештою, потрібно зрозуміти, що низькі заробітні плати та пенсії є не проблемою, а наслідком проблеми. Навіть низькі проблем в економіці і промисловості зокрема.

Пропоную сім основних напрямів або проблем в Україні, на вирішення яких треба зосереджувати максимум зусиль.

1. Зростання рівня ВВП на одну людину. Порівнявши рівень ВВП України за останні 3 роки з аналогічним показником найближчої до нас країни ЄС Польщею, стає очевидним — Україна за рівнем ВВП відстає приблизно у 10 разів. У нас цей показник становить 2115,4 дол. У Польщі — приблизно 26 402 дол. на одну людину. Як можна суттєво наростити рівень ВВП?

- Виробляти значно більше товарів та послуг всередині країни.
- Виробляти товари та послуги з максимально можливою доданою вартістю (глибинна обробка, високі технології, модернізація виробництв, підвищення ефективності виробництв).
- Суттєво збільшити кількість підприємств усіх форм (промислові підприємства, маленькі виробництва, послуги).

2. Зростання кількості працюючих підприємств. Як стимулювати збільшення кількості підприємств?

- Підготувати сировинні майданчики для інвесторів.
- Для усіх існуючих підприємств відмінити ПДВ та імпортне мито, а також інші нетарифні збори при імпорті будь-якого обладнання, яке не виробляється в Україні.
- Звільнити усі існуючі підприємства від плати за підключення до електричних та газових мереж.
- Дозволити усім існуючим цілісним майновим комплексам отримувати без аукціону ліцензії на родовища, сировина з яких буде використовуватися для власних потреб та глибинної обробки із заборонаю експорту сировини.

3. Перехід від сировинного експорту до експорту товарів з високою доданою вартістю. Якщо подивитись на структуру українського експорту, то в лідерах — чорні метали, зернові

культури, жири та олії тваринного або рослинного походження, електричні машини, руди та шлак, насіння і плоди олійних рослин, деревина і вироби з неї, котли та машини.

Україна дуже багата на високоякісну глину, яка експортується та дуже високо цінується у всьому світі. То чому б не використовувати її для виробництва цегли, керамічної плитки, посуду, санітарно-технічних виробів? Натомість, у 2016 році експорт керамічної плитки з України склав лише 17 млн кв. м на рік. У той же час імпортує близько 9,5 млн кв. м на рік. Разом із тим, Іспанія імпортує дуже великі обсяги нашої глини, а потім Україна імпортує іспанську, італійську, турецьку керамічну плитку.

4. Зменшення рівня імпортозалежності та вирівнювання балансу зовнішньоекономічної торгівлі. У 2016 році експорт товарів з України становив 36,4 млрд дол. Імпорту — 39,2 млрд дол.

Необхідно вирівняти баланс зовнішньоекономічної торгівлі.

- Зменшити імпорту, особливо в тих частинах, де Україна може конкурувати з іноземними виробниками.
- Шукати нові ринки збуту, щоб замінити втрачені ринки країн колишнього СРСР, а особливо РФ.

5. Модернізація існуючих підприємств та збільшення ефективності праці на одного працюючого. На сьогоднішній день в Україні продуктивність праці складає близько 3 дол. на одного працюючого. Це 25 дол. на день, або 500 дол. на місяць на одного працюючого, які генерує наша економіка. Для порівняння у Норвегії ефективність праці на одного працюючого за одну годину становить 75,14 дол.

Необхідно всебічно сприяти модернізації підприємств усіх форм власності: заміна обладнання, встановлення нового обладнання, купівля технологій та ноу-хау.

6. Розвиток інфраструктури та максимальне використання географічного положення — збільшення транзиту вантажів з товарами з Азії до Європи та інших країн. Наша країна посідає 6-те місце в Європі та 12-те у світі за загальною довжиною за-

лізничних шляхів. Це та величезна перевага, з якої треба мати велику користь державі.

Ми обмірковуємо, а я занотовую: за Президента Л. Д. Кучми базовий лозунг: «Сильний президент — сильна країна!» правильний, але досить вимогливий до особистості самого президента. Адже президент європейської України повинен за освітою, культурою, філософією і звичаями дорівнювати лідерам європейських держав і навіть бути ще сильнішим, креативнішим і мати підтримку й довіру власного народу, та дати народу не лише хліба і видовищ, а місію у світі.

А опозиційні лідери і поготів видатні особистості, бо їхня сила — в інтелектуальності.

А по факту із соціалізму в капіталізм, тобто, навпаки вчення Маркса–Леніна, входили по-різному: Східна Європа, Китай і В'єтнам і усі — успішно, Росія і Україна обрали або її провели по найгіршому сценарію: утопія і грабежі — лібералізація, інфляція, дика приватизація, пограбування народу і руйнація провідних наукомістких галузей.

Але кожного дня ми творимо історію і право вибору є як у держави, так і громадянина.

Майбутнє України визріває в муках.

ПАТ «Харківський плитковий завод» для нашої дійсності — диво! Технології світового рівня: сьогодні найбільший формат виробів 600×600 мм, а уже встановлені потужні преси і побудовано сучасний цех з наливними підлогами під формат виробів 600×1200 мм.

Технологія і якість забезпечується унікальним лабораторним обладнанням: склад сировини та шихти за хвилини аналізується за усією таблицею Д. Менделєєва. Тому правильні і добавки, і температура, і технології. Кольори, відтінки та узори — фантастичний вибір: плитка для стін, плитка для підлоги, глянцева поверхня, матова поверхня, рельєфна поверхня, протиковзка поверхня, ректифікована поверхня, морозостійка.

І все це за європейськими стандартами якості.

І все це з відхиленням розмірів лише від 0,5 до 2 мм!

І все це змушені експортувати. Адже, на жаль, внутрішній ринок звужується безконтрольно і стихійно. Діє унікальне виробництво і, головне, розвивається. Будуються нові потужності...

Будь-які заходи та зустрічі з Валентином Валентиновичем Шеветовським утверджують його масштаб сучасного менеджера та образність формулювання:

- Бізнес — це форма служіння суспільству;
- Конкуренти — це колеги та друзі;
- Працівники — це партнери, а не предмет експлуатації;
- Усім потрібна справедлива мотивація;
- Основним конкурентом бізнесу в Україні є влада;
- Нашим завданням є повернення українцям почуття власної гідності.

Він працює системно, дні і години розписані і спресовані наперед. Але коли вже призначив зустріч, то буде вчасно.

Як людина переобтяжена відповідальністю, зводить зустріч з авторами нових ідей і проєктів: «Добре, я це підтримаю», або:

«Скажіть, що я повинен зробити, щоби ви власний проект реалізували». І допомагає більше, аніж просять — швидко і без торгів: не жадібний і не принижує тих, хто просить, спілка чи університет, чи підприємства, сперечатись і переконувати йому просто ніколи. Як резерв часу — здоровий спосіб життя без перекурів і алкоголю.

Він довго вгамовував у собі публічність, громадську ініціативність, та владна безпорадність або нехтування термінами опрацювання звернень та інтересами вітчизняних виробників привернули його до активної участі в діяльності Спілки виробників будматеріалів, Федерації роботодавців України, до участі в обговоренні виробничих питань в урядових структурах та різноманітних форумах.

Його виступи і доповіді завжди глибокі, стратегічного бачення і колоритні, поєднують теорію, закон і практику...

Звичайно, його цікавить кераміка, доступ до сировини в Україні та доступ до ринків Європи, Азії і Америки.

Та трудова міграція зрозуміла: в Польщі і середня зарплата — 1500 євро, а у нас — 187–450 євро. Але парадокс в тому, що

чиновники цьому сприяють, уклали навіть угоду з Ізраїлем про «експорт» трудової сили на будівництво.

Держава вклала мільйони гривень в людину, виховала, виростила і дала освіту та фах і уже готових фахівців відпускає, виштовхує за кордон.

Валентин Шеветовський думає про програму повернення емігрантів через новітню індустріалізацію країни і має програму збільшення випуску керамічної плитки в Україні в 5 і 10 разів. А держава такої програми не має. Але якщо програма є у Валентина Шеветовського, то і Україна її має.

ВОЛОДИМИР РЕВА

Володимир Іванович Рева народився 21 травня 1958 року в селі Станіславчик Ставищенського району Київської області.

Найскладніші для мене рядки. Володимир Іванович для мене, як непересічна і талановита людина, дорогий товариш змушує мене порушити принцип — або лише хороше, або — нічого...

Це вперше у моєму житті, окрім батьків, коли на очах, ось поруч відходив із життя талановитий, обдарований, знавець ринкової економіки від державних структур до тіньових глибин, цікавий та оригінальний друг і співбесідник.

Мені не вірилося, хоча здоров'я Володимира Івановича уже було головним питанням упродовж кількох років, і всіяко, як і близькі співробітники, дружина та співзасновники, долучався до проблем переконати у необхідності оздоровлення та лікування.

21 травня 2017 року — останній день народження, лише 59 років, жити та радіти успіхам у бізнесі, інноваціям і патентах, подорожувати із сім'єю та друзями... а тут є розуміння... жити залишилось кілька тижнів...

Він закомандував накрити стола святкового, як зазвичай, у залі засідань. Та цього разу там нікого не було, і коло друзів по черзі вмещалось у його робочому кабінеті: журнальний столик, якісь бутербродики, канапе та овочі і... напої, які йому заборонені, а він пригощає і... потроху пригощається...

Чекаю, поки розпрощаються і настане моя черга, аж тут — друг, товариш і співзасновник в одній особі, Сергій Войтенко, запрошує Володимира Івановича до свого робочого кабінету, щоби в тісному товаристві засновників привітати його. Мені честь — я з ними. І тут знакове: Володимир Іванович з'явився в офіцерському кітелі, який уже звисав на плечах, а шия неприродно високою здавалась — так схуд. На кітелі — нагороди і значки, а ще раніше бачив у кабінеті на столі купу всіляких рідкісних посвідчень та перепусток... які, напевне, зігрівали йому душу.

Друзі-співзасновники засмучені, поздоровлення короткі, подарунки і головне: «Вовчик, ми готові зробити все можливе, понести будь-які витрати, аби ти лише погодився лікуватись, аби ти одужав...» Вручив і я старовинну іконку на дереві — нехай, вона і Бог тобі допоможуть. А він подякував, досить категорично і грубувато віджартувався... Суть — я здоровий.

Він мав усе, крім здоров'я. Бізнес, силовіки, компанії, в яких він лідував та пригощав, не пощадили печінку...

Він нехтував лікарями, дієтами. Від віскі, вина і трубки та сигарет із неймовірними ароматами у нього волі відмовитись не вистачило.

Таке враження, що він усвідомлював невідворотне... і не борвся. 1 липня 2017 року його не стало. Прощатись прийшли сотні друзів, видатних особистостей, я ж залишу його пряму мову...

Іван Салій: — Сучасники дедалі більше претензій висловлюють до попередників або, навпаки, — пишаються їхніми якимись особливими здобутками. Мені подобається, що всі зараз малюють стратегії до 2025 року, а через рік їх або не оберуть, або просто знімуть з посад...

Після розвалу Радянського Союзу ви разом зі своїми заводськими колегами створили абсолютно нову структуру — фірму, бо мали досвід зв'язків із закордоном. А от як сталося, що ви на історичному зламі держав і епох не загубилися, знайшли себе?

Володимир Рева: — Батько — вчитель, мама — вчителька, і це дає певні переваги упродовж усього життя, якою б не була людина. Тим паче, що батько — історик, а мати викладала українську мову і літературу. Те, що називають класичною літературою, мало хто з сучасного покоління пам'ятає... А мені певний час довелося жити в селі і одним із улюблених занять було читання книжок. І це була саме класика, не то, що тепер... Після прочитаного виникали різні думки, на зразок: «Минуле — це відтинок часу, в якому неможливо щось змінити, але ми маємо ілюзію, що про нього ми знаємо все. Майбутнє — це той відтинок часу, про який ми нічого не знаємо, але маємо ілюзію, що можемо щось змінити. А сучасність — це зміна одних ілюзій іншими».

З огляду на те, що батько, як я уже сказав, був істориком, а сам я прочитав чимало книжок, тож був готовий до того, що історія може різко змінитися...

І. С.: — Он як. Поки я свято вірив, що Радянський Союз існуватиме вічно, ви вже знали, що імперії вічно існувати не можуть...

В. Р.: — Мені колись випало прочитати дуже цікаву трилогію Т. Драйзера, що вийшла друком у Радянському Союзі, позаяк він був нашим другом і фінансував комуністичну партію США: «Фінансист», «Титан», «Стоїк». Так от, там ішлося про життя бізнесмена, від дитинства до останнього дня життя. Відтоді, за теорією Карла Маркса, нічого не змінилось, залишилися наймані робітники, залишилися певні відносини між людьми. Була спроба радянського суспільства збудувати справедливіше суспільство. Свого часу Черчилль сказав: *«Капіталізм — це досить погана формація взаємовідносин у суспільстві, феодалізм теж не був справедливим, рабовласництво — також. Капіталізм — абсолютно несправедлива форма взаємовідносин між людьми, але, на жаль, досі людство не придумало нічого кращого. Капіталізм — найвищий ступінь імперіалізму»*.

Тобто в глибині душі я знав, що рано чи пізно, все може змінитись, але, на той час, закінчив політехнічний інститут, став інженером-комп'ютерником, вступивши до вузу без абсолютного «блату» та грошей. За розподілом потрапив до Києва. Спочатку — армія і знову пощастило — потрапив у Москву і побував у всіх цікавих місцях міста. Відслужив строкову службу, знову повернувся на завод, медаль «За трудову доблесть» отримав. Кар'єра розвивалась зовсім успішно, до партійності я ставився по-філософськи. На свій день народження вступив у партію і міг спокійно виїжджати за кордон. З'явилося відчуття змін. Ми вже побачили, що люди там, тобто за кордоном, живуть краще, і це справило певний вплив.

Свого часу, маючи можливість черпати відомості з історичних книжок, «покопався» глибше у літературних джерелах, аби розібратися, що ж таке демократія... У Стародавній Греції демос — це той народ, який складав певний «кандидатський мінімум» — щонайменше 5 екзаменів. І лише після цього ті, хто склали ці екзамени, ставали демосом, а ті, хто з тих чи інших причин не схотіли або не спромоглися скласти, звалились охлосом. Демос мав право брати участь у виборах, а охлос такого права не мав...

Уявіть лише: освічена людина, кандидат наук, скажімо, має право голосу, а всі інші, хто не має певної освіти, не має необхідної підготовки — ні, бо яке ж вони мають право приймати рішення за всю державу, якщо не розуміють, що таке держава...

І. С.: — На вас незалежність України «впала» несподівано, кардинально і суворо... Велетенське і успішно-перспективне об'єднання «Електронмаш», логічне кар'єрне зростання — перспективи захоплюючі... І раптом — розрив економічних зв'язків з країнами колишнього СРСР, європейських, що з Радянським Союзом утворювали Раду Економічної Взаємодопомоги, далі — приватизація... Як сталося, що ви «знайшли себе», забезпечили власну самореалізацію у таких форс-мажорних обставинах для всієї України? Як об'єднались в «Агромат»?

В. Р.: — Звісно, не одразу. Минав час. Я вже відчув, що система «рушиться», а я тим часом живу у гуртожитку... Тож зібрав кількох однодумців, розпочали спершу займатися комп'ютерною технікою... Свого часу було кимось прийняте хибне рішення, що на цьому шляху треба копіювати і робити краще, ніж в інших, і я зрозумів, що цей бізнес для мене не має перспективи, бо ми завжди відставатимемо...

Методом пошуку обрав галузь, якої в нас не було. Це було непросто: психологічно перебудуватися — комп'ютерник, удостоєний за свою працю нагород, і раптом займається унітазами та плиткою...

І. С.: — Дійсно, то карколомне і доленосне рішення...

В. Р.: — Ми закупили 20 т плитки (найдефіцитнішою тоді була чехословацька й харківська), і плитка розійшлася «за 5 хвилин» для друзів, знайомих. Знову привезли. Знову розібрали... Тоді, як хтось займався нафтою, горілкою, ми, засновники, вирішили: зброєю, нафтою, газом не займаємося, а спробували плитку і обрали спокійну нішу... Пішли далі.

Перший етап був купи-продай, другий — виробництво. Статус зростав. Ми їздили за кордон, дивилися технології, було дещо страшнуvато, але ж ми — виробничники. Ми приїжджали на заводи, встановлювали комп'ютери, які управляли всією автоматикою, і це вже нас не лякало. Для нас виробництво було зрозумілою річчю, і, головне, — у нас був системний підхід. Після 10 років роботи на провідному в Радянському Союзі і в Києві «Електронмаші» мені не потрібно було вивчати маркетинг, бо я працював на передовому виробництві.

У процесі виробництва можна виробляти масову продукцію, а можна елітну. Наприклад, можна виробляти багато «Жигулів» і заробляти менше грошей, а можна виробляти менше «мерседесів» і мати вищий статус... Тож ми не схотіли «власти» у масове виробництво керамічної плитки. Спробували себе на виробництві фризур, декору. Там технологія набагато складніша, і її ніхто не хотів вивчати, але ті, хто продавали нам плитку,

не знали, що ми фахівці з вищою освітою і виробничим досвідом комп'ютерних технологій...

Виробництво — це гарна штука, але в умовах кризи вона може стати надто болючою. Остання була в 1930-х роках, і хто читав Ремарка, той знає, що гроші видавалися двічі на день, інфляція доходила до 100 % за день.

У період кризи дещо краще почуваються виробники сировини. Ми також займаємось кар'єрами, позаяк сировина завжди потрібна всім. Коли в комплексі є сировина, продукція і купи-продай, то тоді все працює, тоді і собівартість адекватна, і ринок збуту, і митниця не потрібні. До нас приїздила китайська асоціація, так вони об'єднують 1400 підприємств з виробництва керамічної плитки...

І. С.: — Дуже складно стало вивозити продукцію на експорт, постало болюче транспортне питання. Змінювались не лише президенти, а й економічні відносини... Змінилось законодавство. От як вам вдалося зберегти і групу засновників в такі непрості періоди. В нашій економічній ситуації мало хто вистояв...

В. Р.: — Якщо має місце довготривале фінансове накопичення, то до цього звикають... Якщо людина жила в гуртожитку, а після цього одержала трикімнатну квартиру — це для неї вже щастя, от так і живемо... Згодом розумієш, що є можливість перебраться за місто, можна звести будинок з усіма зручностями, але це вже марнотратство...

Неординарність та природна дотепність Рєви Володимира Івановича завжди була присутня з нами.

Сьогодні 21 грудня (2017), вечір і ніч у замиському ресторані, наглядова рада «Слобожанської Будівельної Кераміки», присутні засновники та директори, президент Далічук Ігор Євгенійович. Усі питання обговорили, потім Ігор Євгенійович з теплою почав говорити про «Агромат», що він спілкується з Сергієм Войтенком. Я так зрозумів, що в обох з'явилось по сину, в них є тепер спільна тема для розмов. Дуже тепло відгукується про «Агромат», про Войтенка і це зрозуміло. Він та-

кож згадав змістовні бесіди з Ревою Володимиром Івановичем. Вони ще й змагались, хто більш «продвинутий» в розумінні світових тенденцій у бізнесі. Одного разу, будучи в гостях у Ігоря

Євгенійовича, Володимир Іванович не просто розкритикував унітаз, що непродуктивно витрачав воду, а дав команду, і на ранок вже стояв новий унітаз. Я згадав (не знаю, чи доречно) в ресторані, що Володимир Іванович тоді сповідував: була тоді така реклама по Києву: «Ранок починається не з кави».

Сергій Войтенко теж розповів кілька таких моментів. По-перше, мені приємно, що він згадав Ігоря Лисова, який був депутатом Київської ради і головою комісії з приватизації, який так чи інакше сприяв становленню їхнього бізнесу, коли вони тільки розпочинали. До сьогодні вони друзять, спілкуються.

Суть була в тому, що майбутньому «Агромагу» потрібен був склад, на той час вільний, але великий податковий начальник цей склад уже провів через сесію Київської ради і закріпив за своєю дружиною, хоча такий великий він був їй непотрібний. І от Ігор Лисов порадив і сприяв, щоб сесія відмінила рішення. З податківцем домовились, та, головне, що тоді ніхто не брав хабарів!

С. Войтенко з В. Ревою пішли просити комісію Київської ради. Комісія

чекає начальника — крісло вільне, і В. Рева всівся в крісло начальника. Відразу шок — ми ж таки прохачі... А він каже: «Тут же не написано, чиє воно, і я можу посидіти».

Відзначу, він все робив так, що це не заважало потім вирішити питання.

Так ми позгадували Володимира Івановича...

У мене теж був випадок, коли я займався будівництвом метро до Святошина та Академмістечка, навіть орден за це отримав, проводив наради системно. Рано, мороз, сніг — грудень тоді був — треба було здати станцію до Нового року, чоловік з тридцять збиралося. Протокол пунктів на п'ятдесят, хто що повинен зробити, з терміном та ПШБ. Приходжу, а моє крісло, моє, начальника, заступника мера, зайняте — хтось у ньому сидить. Я не знав, хто це такий. Питаю: «Ти хто такий?» А він віджартувався. Тоді у мене почалося знайомство з Володимиром Івановичем Ревою, от він це зробив, і ніхто не образився всерйоз. Така у нього аура була позитивна, правильна і жартівлива, і ми про це згадували. Його справа і талант нам у пригоді...

СЕРГІЙ ВОЙТЕНКО

Войтенко Сергій Володимирович — Генеральний директор ПТК «Агромат».

Народився 30 січня 1961 року.

Регулярно відвідуючи заходи, виставки та й у дружньому спілкуванні із засновниками «Агромату», не зміг позбутися враження і дотепер незбагненим для мене залишається те, що компанія, розпочавши свій бізнес у 1993 році, працює і сьогодні, причому Рада засновників має стабільний склад упродовж 25 років. На мою думку, в українському бізнесі — явище

унікальне. Це, мабуть, той рідкісний випадок, коли засновники не пересварились, не розбіглись, не займаються «перетягуванням ковдри», не поглинають одне одного, а розділили сфери відповідальності і впливів, домоглись престижу і утвердження бренду «Агромат» в Україні і світі.

Генеральний директор ПТК «Агромат» Войтенко Сергій Володимирович батько п'ятьох дочок і, нарешті, довгоочікуваного сина. Причому практично одночасно й у одній з його доньок народився син, тобто вже його онук. Любить людей, і насамперед дітей. Сам енергійний і діловий, водночас спокійний та динамічний, саме цим він і колектив об'єднує. Дипломатичність, такт і вихованість забезпечують його об'єднуючу роль серед засновників та визначили йому високу місію — бути «обличчям» компанії у зовнішніх зносинах, у стосунках із владою та й се-

ред засновників батькувати. Тут спрацьовують і задатки колишнього комсомольського вожака «Електронмашу», коли він лідирував серед 6 тис. комсомольців, контактуючи і з «низами», і з «верхами». Одне слово — комсомольська школа дала добрі результати. Динамічний, бо я ледве встигав за ним, коли були в Італії на виставці керамічної плитки: світова виставка, визнані авторитети галузі, його знають в обличчя, вітаються, обіймаються — усе коротко, а десятків зо два фахівців фірми вже готують контракти... Він весь у зв'язках, контактах і контрактах як в Україні, так і в Європі...

Іван Салій: — Співчуваю, але життя продовжується...

Сергій Войтенко: — Володимир Рева хотів робити так, як він вважав правильним. По життю ми завжди разом йшли, я його абсолютно в усьому підтримував. Ніколи не було такого, щоб у нас не було єдності.

І. С.: — У мене є до вас кілька питань. Скажіть, журнал «Кераміка й наука» буде виходити?

С. В.: — Виходить. Ось вам останній свіжий номер (передає).

І. С.: — «Сушка» ж працює? Цьому науковому державному підприємству, його інноваційному продукту — нагрівальним пастам, що заміняють «червоні» спіралі, Володимир Іванович приділив кілька років, вірив в успіх, коли не вірив ніхто...

С. В.: — Так, запущений великий проект — нагрівальні паст. Це геніальна ідея, яку повинен реалізовувати величезний науковий комплекс. Цей проект виходить за рамки «Агромату». Володимир Іванович Рева чотири роки тягнув цю лямку — правильними і неправильними шляхами, фінансував розробки та дослідні зразки із нашої фірми. Нарешті вже є промислові вироб, виграла перший тендер — нагрівальні елементи у школах і дитсадках вже встановили. Академія наук України тепер буде фінансувати далі цей проект. Словом, буде співфінансування.

І. С.: — А Володимир Іванович боровся з Академією наук України, щоби переконати в ефективності паст. Навіщо?

С. В.: Там складний процес — тепер досягли компромісу. На найближчі два роки фінансування є — «Агромат» та Академія наук України, нарешті разом.

Сам президент Академії Патон Борис Євгенович підтримав призначення директором ІЦ «Сушка» молодого Олександра Чернишина і запропонував програму спільних науково-технічних досліджень.

І. С.: — В компанії у вас що змінилося?

С. В.: — Абсолютно нічого, усі на своїх посадах, як і раніше. Будуємо другу чергу магазину на Булаховського. Забудовуємо територію, яка там є.

І. С.: — А кар'єр не плануєте продавати? З ним у Володимира Івановича були якісь проблеми з ефективністю та керівництвом.

С. В.: — Ні, з кар'єром вже все чудово. Взяли на роботу молодого спеціаліста з логістики — усе запрацювало, це ще раз підтверджує, що молодь нині талановита та розвинена.

І. С.: — Акціонери залишилися ті ж самі?

С. В.: — Так, залишилися п'ятеро засновників з попередніх частками, Володимира Рєви частка перейшла його дружині Оксані.

І. С.: — Геніально і правильно, чесно і неповторно. А як такий підхід з'явився? Звідки?

С. В.: — Найсильнішим поштовхом був будівельний загін. Коли працював на заводі, то їздили працювати у будівельних загонах, де заробляли гроші, у Тюменську область. Нового Уренгою ще не було — вагончики та бочки.

І. С.: — Тобто технологію будівництва вивчали там і перший досвід, як поділити гроші?

С. В.: — Так, повністю опанував будівництво станції охолодження газу. Перший рік попрацювали, зрозуміли як псують стосунки гроші, бо їхали всі друзями, а поверталися друзями не всі. З другого курсу їздив уже у комуністичні будівельні загони, за роботу в яких гроші перераховували всі у Фонд миру. Ось так

і виникла концепція рівних часток акціонерів і активна робота в управлінні колективом, який зростає.

* * *

Я спостерігав, співпереживав: на Сергія Володимировича випала місія духовного і товариського цілителя в останні роки та особливо місяці хвороби Володимира Реви. І похорон, і обід осіб на 300, і розв'язання складних питань роботи фірми і засновників уже без Володимира Івановича, без Вовчика, який був філософським, інноваційним та колоритним, яскравим осереддям команди засновників.

Переконаний, для Сергія Володимировича це був найскладніший період і в житті. Відходив від справ друг, як брат, колега і партнер, потрібно було уже підправляти та замінювати, а тут — обрив і обвал... Горе і необхідність діяти, врешті-решт управляти та турбуватись... Він виявив тут не лише лідерство, силу, талант, а й душевне тепло до рідних і сотень друзів Вовчика...

Я все це бачив, розумів і дивувався: ні істерик, ні крику, голос інколи видає, сльози в очах...

Ця ситуація прискорила введення молоді в управління потужною фірмою з 1500 працюючих, із філіалами та відокремленими підрозділами в Україні і Європі, з сотнями партнерів повсюдно, до Китаю включно.

І фірма працює. І Міжнародну асоціацію кераміки зберегли, і Інженерний центр «Сушка» ІТТФ НАН України із запатентованими технологіями нагрівання і сушіння у всіх галузях промисловості та в побуті — усе працює. Та й з колегами-конкурентами, В. Шеветовським і Т. Кузьменко, робочі й дружні стосунки укріпилися. І Житомирське земляцтво, де такі визначні земляки, як В. Нестеров, Ю. Єхануров, О. Омельченко чи Філя Жебровська і Павло Жебровський, — теж в активній фазі...

Часу стало менше, але, як і раніше, і відповідь, і перетелефонує, і прийме рішення...

Директор торговельного центру «Світ кераміки» — Решелюк Надія Петрівна — це не лише «Світ кераміки» — вона сама світиться. Жодного разу не бачив, щоб вона нудьгувала: завжди енергійна, весела, доброзичлива — біля неї і сам не занудьгуєш, і в тугу та думи про кризу не впадаєш... Серед її знайомих весь бомонд політико-бізнесової України та її артистичного світу. Видатна жінка, що й казати, бо і в жіночому русі, і в благодійності, як директор компанії по зв'язках із громадськістю, вона є активізуючою і рушійною силою...

Башота Ольга Михайлівна, як і належить фінансовому директору ПТК «Агромат», — сама строгість. Навіть коли обідає, думає про дебіторів, кредиторів і брак коштів... Це відбивається і на її обличчі, і в траєкторії поруху виделки... Вона роз-

сіює навколо себе спокій, тишу та вдумливість, бо, як кажуть: гроші люблять тишу. Вона — хранитель результатів діяльності великого колективу (25 років бухгалтерує), плюс... стримування засновників у витратах. Словом — дух і душа, дохід і видатки. І до того ж її знамените: «Хлопці, поведіться правильно...»

Директор з економіки ПТК «Агромат» Тадай Анатолій Арсенійович — дещо автономно і одноосібно почувається. Складається враження, що щось таке знає... і нікому не розповість. Слів мало, в економрежимі і ходить, і говорить, і обідає, а діток добавляється. Виховує шістьох дітей...

«Агромат» першим у галузі будівництва заснував Українську асоціацію кераміки і бере участь у міжнародних та європейських форумах виробників керамічної плитки (Австралія, Аргентина, Бразилія, Німеччина, Іспанія, Італія, Китайська Народна Республіка, Мексика, Об'єднані Арабські Емірати, Північна Америка, Туреччина, Україна та Японія).

І коли сьогодні ми бачимо успіх і масштаб та вміле протистояння кризовим випробуванням, то маємо усвідомлювати, що їхній успіх у школі великого виробничого колективу заводу «Електронмаш», до сьогодні шанують генерального директора Назарчука Арнольда Григоровича, не забувають школу комсомолу і заводських профспілок, уроки молодіжних житлових комплексів, коли кожен молодий спеціаліст ішов на будівництво своєї квартири, отримував її, і знову повертався на завод.

«Агромат», його засновники і сьогодні успішні та суспільно активні. Гідний приклад нового бізнесу на здоровій основі конкуренції в Україні і світі.

А якщо говорити про «Агромат», я просто вдячний і щасливий, що вони зберегли динаміку розвитку в цьому році і наступному, тобто не втратили керованість.

Хоча, серед засновників Володимир Іванович мав велику місію, і тепер її потрібно було розподілити між співзасновниками і ввести нові молоді сили. Та саме несподівано, що практично мені ж ніхто з героїв нашої книги не повідомляє такого: у них, як зібрались вони уп'ятьох, у всіх незмінні пакети акцій. І за двадцять п'ять років ніхто нікого не отруїв, ніхто нікого не перекупив. Більше того, коли відійшов із життя Володимир Іванович — просто велика честь їм — залишили дружині його частку, ніхто ні в кого не збирається «віджимати» частки. Користуючись горем і проблемою, можна ж було змусити продати пакет акцій. С. Войтенко сказав: *«Це наше надбання, ми маємо нашу ідеологію, тому всі займаються своїми справами»*.

Щоб просто зрозуміти світогляд, він говорить: *«Розумієте, Іване Миколайовичу, скільки мені потрібно? Мені потрібно, щоб я міг відпочити, щоб я мав самореалізацію і можливість вести бізнес. Мені не потрібні золоті хорони, мені всього достатньо. Прийшли вчора діти, зять, онук, хоч кухня маленька (а дітей шестеро), проте всі були щасливі, веселі і ми цьому раді. Для цього ми живемо»*.

І всі, про кого я пишу в цій книзі, засновники, поступово заводять у непрості справи своїх, молодь. Але що цікаво, всі говорять, що молодь більш успішна. Нові люди, нове бачення і з'являються нові варіанти: зібрав по інтернету усіх, хто купує і хто продає, об'їхав сам. Об'єднали все, відмовились від чужого і все ефективно працює.

«Агромат» — це успішна компанія, яка розвивається і має велике майбутнє.

3 січня 2018 року. Коли я вдесьте відредагував «Агромат», мені надали роздруківку з газети «Факти» (автор В. Шуневич) **«Руководители «Агромата» любят летать на дельтапланах, прыгать с парашютом и... постреливать друг в друга»**. Оpubлікована 10.07.2003 року. Варто нагадати бачення того часу, бо усіяка реклама «Агромату» йде, а про засновників ніяких оповідань:

«Еще в конце восьмидесятых в столичном районе Новобеличи, на стыке улиц Булаховского и Лесорубной, был пустырь, куда вывозили строительный мусор. Жители частного сектора собирали там куски бетона и подходящий материал для обустройства собственных подворий. О тротуарной плитке советские люди тогда еще и не мечтали. Кирпич можно было купить только с высочайшего разрешения райисполкома, цемент, особенно летом, выстояв огромную очередь, хорошие обои и приличную плитку — только по знакомству, а песок и щебенку — разве что украсть.

С некоторых пор эта тихая окраина стала местом паломничества киевлян и гостей столицы, занятых ремонтом и строительством квартир, особняков и дач. Причем здесь, в павильонах и на складах торго-

во-выставочного центра “Світ кераміки”, можно купить все, без чего невозможен современный дом: керамическую плитку для стен, пола, фасадов, оград и бассейнов; санфаянс, раковины, ванны, смесители, душевые кабины, различные котлы и нагреватели для отопления, холодного и горячего водоснабжения, канализации, сухие строительные смеси, лаки, краски, декоративные штукатурки, привезенные чуть ли не со всего света. Заказывайте — и вам привезут на дом все, что душа пожелает. Даже бамбуковую мебель из Индонезии.

Начинал Сергей Войтенко трудовой путь в 1984 году после окончания КПИ на киевском «Электронмаше», более известном в просторечии как завод ВУМ (вычислительных управляющих машин). Здесь судьба свела его с молодыми инженерами Владимиром Ревой, Анатолием Тадаем, Надеждой Рушелюк и Ольгой Башотой. Работа на производстве, затем в заводском комитете комсомола стала для Сергея и его товарищей хорошей управленческой школой.

— На предприятии комсомольцы занимались конкретными полезными делами, — вспоминает Сергей Владимирович. — Не успевало, например, государство или предприятие обеспечивать все нуждающиеся семьи квартирами — мы решили строить сами. При поддержке первого секретаря Ленинградского райкома партии Бориса Солдатенко и нашего генерального директора Арнольда Назарчука, впоследствии мэра Киева, создали первый в Киеве МЖК — молодежный жилищный комплекс — на Южной Борщаговке. Его штабом руководил Толя Тадай, наш нынешний директор и соучредитель.

Инженер-системотехник Владимир Рева позже перешел в профком завода. Оля Башота, сейчас финансовый директор “Агромата”, тогда работала в бухгалтерии, а Надя Рушелюк, финансовый директор торгово-выставочного центра “Світ кераміки”, — в отделе главного энергетика и от комсомола организовывала туристические поездки молодых заводчан в Чехословакию, Венгрию, Польшу. Тогда же Владимир Рева увлекся прыжками с парашютом и полетами на дельтапланах. Он и сейчас рвется в небо. Но сначала решил догнать меня по девочкам — у меня три дочери, а у Володи третья скоро должна родиться.

В то время на заводе мне предлагали хорошую должность. Но захотелось попробовать себя в самостоятельной работе. Так было созда-

но молодежное комплексное предприятие “Сфера”. Руководство завода сдало нам в аренду комнату в общежитии под офис, телефон. Когда я уходил с завода, Арнольд Григорьевич Назарчук подарил мне написанную им же книжечку об управлении предприятием, организации своего бизнеса. Мы очень благодарны ему за понимание и поддержку.

— А начинали мы, — включается в разговор директор Анатолий Тадай, — с изготовления так называемых наливных антистатических полов для производственных помещений, где нужна стерильная чистота и существует опасность взрывов. Вторым направлением был туризм, превратившийся потом в организацию челночных коммерческих поездок. Это тоже дало неплохой жизненный опыт. Время было такое. Третьим — производство сетки “рабица”, четвертым — сборка и наладка компьютеров, создание программ, импорт оргтехники, аккумуляторов.

— Что мешает отечественному производителю активнее осваивать лучшие мировые достижения — бандиты, налоги, бюрократы?

— Нам приходилось сталкиваться с кем угодно, не имея никакой “крыши”. И я вам скажу, при разумном компромиссе можно договориться со всеми, если ты поступаешь порядочно, корректно. Благодаря такой линии поведения мы избежали серьезных неприятностей, тогда как много других фирм развалилось.

А тот, кто жалуется на высокие налоги, наверное, просто не знает, каковы они в Германии, Швеции и других странах. Там они ничуть не ниже, чем у нас. Я считаю, что не мешало бы уменьшить налог на заработную плату, который особенно тяжел для маленьких предприятий — при небольшом товарно-денежном обороте он может съесть почти всю прибыль.

— Не потому ли “Агромат” стал инициатором создания четыре года назад Ассоциации производителей, импортеров и экспортеров изделий из керамики [Тепер Українська асоціація кераміки. — *Авт.*]? — спрашиваю президента Ассоциации Владимира Реву.

— В общем-то да, — говорит Владимир Иванович. — Чтобы сообща преодолевать проблемы. В одиночку труднее выжить. Сейчас на примере крупнейших компаний видно, что бизнес становится прозрачным, цивилизованным. И возникают джентльменские отношения

между людьми, которые занимаются одним и тем же делом. И даже конкуренты могут помогать друг другу, вместе обсуждать общие проблемы, если надо — выступить единым фронтом. Одно дело, когда ты едешь в одиночку за границу. И совсем другое, когда на иностранную фирму приходит делегация Ассоциации. С вами иначе разговаривают.

Ассоциация издает свой печатный орган — иллюстрированный журнал "Стиль. Керамика и мода". Мы публикуем в нем различные точки зрения. Так легче прийти к взаимопониманию, найти общий язык».

Мені здається морально і етично правильним, що в розповіді про «Агромат» ми повертались до непересічної постаті Володимира Реви і оптимістичним є те, що його інновації продовжують жити...

ІГОР ДАЛІЧУК

Президент групи компаній «Слобожанська Будівельна Кераміка», Голова Наглядової Ради ПрАТ «Слобожанська Будівельна Кераміка».

Народився 6 квітня 1963 року в місті Черкасах.

Ігор Євгенійович — керівник і власник нової формації, можливо, взірць в Україні успішної бізнесової діяльності в умовах глобалізації економіки, з її кризами, політичними та адміністративними ризиками.

Він відмінно навчався, кандидат економічних наук і, напевно, вчасно народився: встиг до 1991 року попрацювати у структурі Державного плану УРСР і знання та досвід логічно «вписали» його у нову ринкову економіку: в приватних фінансово-інвестиційних компаніях віце-президент чи президент АТ.

Ігор Далічук — це суто європейський підхід до ведення бізнесу. І це відчувається в усьому: в організації бізнесу, у спілкуванні зі своєю командою — навіть коли потрапляєш до його офісу на Подолі, почувашся наче у Відні або в Парижі, все вишукано, доречно і педантично правильно...

Він прихильник соціально відповідального бізнесу. 10 листопада 2017 року, Національний академічний театр опери та балету України ім. Т. Г. Шевченка — гала-концерт культурно-мистецького проекту «Три С»: Скорик–Станкович–Сильвестров...з нагоди 20-річчя ПрАТ «Слобожанська Будівельна Кераміка». Диригент — Володимир Шейко, головний диригент заслуженого академічного симфонічного оркестру Українського радіо, за останні шість років провів численні гастрольні турне з оркестром у 11 країнах світу, таких як Південна Корея, Іран,

Алжир, Іспанія, Італія, Португалія, Люксембург, Бельгія, Польща, Білорусь.

Ось так — виробництво цегли, бізнес і мистецтво вітчизняної культури поєднує Ігор Євгенійович.

Ігор Далічук: — Як цеглина до цеглини зводяться будинки, так само й держава будується. Унікальна подія у культурному житті України — гала-концерт «Три С» об'єднав людей, які своїми справами та ідеями рухають країну вперед.

Бізнес має не лише займатись створенням робочих місць, він повинен також підтримувати культуру. Ми надзвичайно пишаємось, що маємо честь бути сучасниками таких видатних композиторів, як Мирослав Скорик, Євген Станкович та Валентин Сильвестров. Кожен із них — автор окремої сторінки в музичній історії нашої держави. І ми, створивши по цеглині проект «Три С», сподіваємось передати це національне надбання наступним поколінням.

Разом з видатними українськими композиторами на презентації Національного проекту 3С (Сильвестров-Станкович-Скорик), який І. Далічук підтримав як генеральний спонсор. Листопад 2017 р.

ВИЗНАННЯ

ПрАТ «СЛОБОЖАНСЬКА БУДІВЕЛЬНА КЕРАМІКА»

- ✓ *Визнаний лідер ринку керамічної цегли*
- ✓ *Успішна компанія повного циклу:
сировина, виробництво, дистрибуція*
- ✓ *Компанія високих стандартів
корпоративного управління*
- ✓ *Підприємство новітніх технологій
та інноваційного менеджменту*
- ✓ *Продукція експортних продажів
конкурентоспроможна і в Європі,
і на Сході*
- ✓ *Активний учасник Всеукраїнської спілки
виробників будматеріалів, генератор
реформаторських програм та заходів*

**ВИЗНАЄМО ВАШЕ ЛІДЕРСТВО
ТА ІННОВАЦІЙНІСТЬ**

СПИРАЄМОСЯ В РОБОТІ: Ви взірець
і приклад важкої роботи та успіху

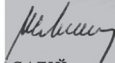
*Зичимо утверджувати результативність
та консолідууючу силу позитиву!*

*Президенту, Голові
Наглядової ради
ПрАТ «Слобожанська
Будівельна Кераміка»*

ДАЛІЧУКУ
Ігорю Свєтєніовичу

*Президент
Всеукраїнської
спілки виробників
будматеріалів*

САЛІЙ
Іван Миколайович

10.11.2017

Концерт і фуршет по закінченні, а для мене тут головне — визнання успішного бізнесу в однакових для усіх умовах.

Він проводить відеоконференції з фінансових питань по скайпу, з питань виробництва одночасно з колегами з Іспанії та банкірами у Лондоні й Парижі... Володіє кількома мовами... Темпи роботи, енергія та завзятість — вражаючі!

Дуже імпонує віра І. Далічука у потенціал України, його бажання працювати на розвиток, втілювати нове та інноваційне. Він активно оновлює галузь, стандарти ведення бізнесу, сприяє його «європеїзації».

Маркетингові дослідження, статистика, аналітичні довідки... Їх пошук у нього — це хвилина-друга. Мільйон цифр і таблиць, і він моментально знайде потрібні для підтвердження аргументації.

Він — аналітик і стратег за освітою, за досвідом роботи, за природженим талантом — лідер у будь-якій професійній справі чи то по лінії Асоціації виробників будівельних матеріалів, чи Конфедерації будівельників України або в спорах господарського спрямування. Він сторониться політики, на рівних співпрацює із владою: з сільським головою або з районним і обласним керівництвом, з урядовцями. Бо виявляє як бізнесмен і громадянин зацікавленість в успішності економічної політики держави.

Особливістю його серед директорату галузі є те, що він без паніки і страху, в ім'я бізнесу і законності може вступити в судову конфронтацію та міжнародні спори включно.

При цьому він не головний замовник, а експерт, і всі фахівці та адвокати лише виконують розроблену ним стратегію і план протистояння та арбітражу. Навколо нього — аура впевненості розумної людини, яка жорстко вимагає, бо знає більше.

У Ігоря Євгенійовича в'їдлива принциповість і прискіпливість, однак головне, — що при цьому він вимогливий насамперед до себе. Він — жорсткий менеджер, але на основі власного глибокого знання — виробничих технологій, а також можливостей новітнього обладнання, банківських та страхових тех-

нологій міжнародної фінансової системи, — його вимогливість повчальна.

Він підкреслено елегантний і коректний, одягнений у модний піджак, хустинка у верхній кишені — усе в тон. І на думку нікому не спадає, що в Україні він — лідер з виготовлення цегли.

Коли у 2007 році Ігор Євгенійович замислив будувати сучасний завод

з виробництва інноваційних керамічних блоків, цегли, було доволі важко передбачити, який потужний потенціал закладено у цей продукт. Було прийнято рішення будувати сучасне підприємство, залучені кошти (причому під мінімальні «європейські» відсотки — дався взнаки неабиякий досвід у банківській сфері), завезено та змонтовано найсучасніше обладнання, хоч і в чистому полі (підприємство «СБК-Озера»), але на кар'єрі із запасами сировини на 100 років, створено інфраструктурні об'єкти. Завершення будівництва і запуск заводу припали на 2008 рік — початок кризи, девальвація гривні, різке падіння обсягів будівництва... Та ще і банкрутство головного постачальника обладнання — CERIC. Усе працювало проти... Здавалося б, слід було законсервувати усі процеси й чекати на кращі часи. Та це не був би Ігор Євгенійович! Неймовірними зусиллями компанія завершила імпорт усього необхідного обладнання від світових лідерів з Франції, Швейцарії, Японії, Іспанії та Німеччини, незважаючи на серйозні проблеми, що виникли на той час в інтегрованого іноземного постачальника обладнання, відбувся пуск заводу, відпрацювали новий до того в Україні виробничий процес. Результат усіх цих зусиль — стабільне зростання обсягів випуску нової продукції.

Патріарх Філарет відвідав компанію СБК та поздоровив з завершенням будівництва найбільшого цегельного заводу в Україні. *Квітень 2008 р.*

Іван Салій: — Ігорю Євгенійовичу, ви були ленінським стипендіатом в інституті і ваш портрет — на районній дошці пошани. Отже, студентів багато, але саме ви виявили неабиякі здібності.

Ігор Далічук: — Я й забув, справді, біля метро «Більшовик» (нині «Шулявська») була раніше дошка пошани Радянського району і там, справді була й моя фотографія. У нас лишилися добрі спогади про студентські роки.

І. С.: — В Україні сьогодні відчувається паралізуючий песимізм, невпевненість, деградація медицини, освіти, культури... Водночас в Україні спостерігається бурхлива автомобілізація, щоправда, без доріг належної якості, — маса імпортованих авто; створено європейського рівня торговельні мережі, в т.ч. й будівельних матеріалів... У будівлі на вулиці Ігорівській на Подолі були раніше руїни, а тепер — це окраса Подолу, поруч — готелі «Riviera», «Fairmont hotel», «Radisson Blu Podol», завершується реконструкція Поштової площі... Як ви все це оцінюєте? Адже добре розумієтеся на досвіді європейських країн, співпрацюєте із ЄБРР і світовим банком, товаришуєте з багатьма ключовими постатями ділового світу, як усе це збалансувати «малому українцеві», не втратити відчуття історичної перспективи?

І. Д.: — Україна перебуває на етапі, сказати б, важкого і тривалого відродження, як економічного, так і національного. І всі процеси на цьому шляху дуже переплетені, оскільки політика впливає на економіку. Саме цей контраст, про який ми говоримо, є характерним для нових ринкових економік. Навіть якщо поглянути на інші країни чи континенти, то й там можна спостерігати такі самі контрасти: разом з високотехнологічними підприємствами, наприклад, як в Індії, чи подібно до Силіконової долини, одночасно існує й бідність, тому що ніколи і ніде немає однорідності. І ця неоднорідність спостерігається з самого початку. У такій ситуації ми маємо розуміти, що Україна, хоча й надто повільно, проте все-таки поступово долає свій шлях. Незважаючи на проблеми розвитку, українці працелюбна і підприємницька нація. Одні держави на ці процеси налаштувалися

раніше, і успішно розвиваються, хтось чекає, що за нього все вирішать інші. Разом з цими поступовими економічними змінами відбуваються, так би мовити, зміни й серед людей, бо очікувати від когось якоїсь допомоги, соціальної підтримки, яка була раніше, сьогодні неможливо. Я вважаю, чим менше політика буде втручатись у ці економічні процеси, тим швидше все мине...

У нас надто зарегульована економіка, завелике її адміністрування. Якщо поглянути на деякі країни, то в них почали з'являтися електронні формати урядів, коли люди взагалі не бачать чиновників, вони з будь-якого питання звертаються в електронному вигляді і в такому самому електронному режимі отримують відповідь, яка є для них усім: і ліцензією, і довіреністю, і підтвердженням...

В Україні така практика вже подекуди запроваджується (робота за повідомленням, наприклад, у будівництві), проте, на жаль, бізнес ще до цього не прийшов. Тобто питання реєстрації нового бізнесу (по суті, ще не бізнесу, це просто фіксація намірів), яке в інших країнах займає від 10 до 15 хвилин часу, в нас перетворюється на справжнє страждання для людей. І чим швидше формуватиметься середній клас, чим більше буде самозайнятих, таких, хто сам відповідає за свої великі або малі колективи, тим швидше відбуватиметься процес розвитку економіки. У нашій країні над процесами стоїть чиновник, адміністратор, перевіряючий, а не люди, які мають вільний економічний інтерес. Хоча й люди не всі звикли жити за правилами, тож вони мають бути під контролем, хоча б з огляду на виконання нормативів та чинного законодавства.

І. С.: — Ліберальна економіка все ж таки себе не виправдала і призвела до кризи, а який світовий тренд? Ліберали в Україні тепер не можуть знову привчитись працювати відповідно до концепції державно-приватного партнерства, коли держава — не цербер, не прокурор, а партнер, який інфраструктуру забезпечує тощо.

І. Д.: — Можливо, хтось вважає, що на Заході ми маємо ліберальну економіку. Насправді ж, там економіка також жор-

стко централізована, можливо, фактори для ведення бізнесу ліберальніші і дещо більш унормовані. З будь-якого питання існують чіткі норми та стандарти. Відмінність полягає в тому, що ці правила давно визначились і устаткувались, вони довгострокові, і люди розуміють, як за такими правилами працювати. У нас проблема в тому, що такі правила і стандарти дуже часто змінюються.

І. С.: — Безперечно, в умовах глобалізації успіх мають компанії із сильною і конкурентною командою управлінців. СБК має досвідчених європейських інвесторів, у наглядовій раді — представники Європейського банку реконструкції і розвитку та визнані у Європі фахівці будівельної кераміки. Тут розробляється стратегічне бачення, а Ігор Євгенійович пристосовує його реалізацію до специфічних українських реалій та ризиків.

Разом з партнерами на урочистостях з нагоди 25-річчя з Європейського Банку Реконструкції та Розвитку (Шевкі Аджунер, директор офісу ЄБРР в Україні, І. Далічук та Франсіс Маліж, керуючий директор ЄБРР для країн Східної Європи). *Вересень 2016 р.*

Проте, де ризик, там і безліч нових можливостей для зростання. І тут важливий сучасний менеджмент компанії, самовідданий і професійно вмотивований — бути лідером галузі.

Ігор Євгенійович винятково вимогливий до команди управлінців. Щоправда, я інколи поміж іншим вголос розміркую про те, що вони не можуть бути, як він, з його обізнаністю та енергією дій. У них свої унікальні якості.

12 липня 2017 року Загальні збори учасників Спілки провели в с. Озера Київської області на головному підприємстві ПрАТ «Слобожанська Будівельна Кераміка».

Доповідь Ігоря Євгенійовича про інвестиції на підприємстві була масштабною та повчальною.

26 жовтня 2017 року в Києві презентували унікальну колекцію старовинної клеймованої цегли. Презентація відбулася у рамках відкриття першого в Україні бутика цегли — сучасного центру продажу СБК, що розташований на Подолі.

Колекція налічує 142 експонати, виготовлених у різних куточках України за період із середини ХІХ ст. — 40-і роки ХХ ст. Кожна цеглина має індивідуальне клеймо виробника, що дозволяє простежити історію промислового розвитку України цього періоду. Серед екземплярів є й цеглини з графськими та баронськими печатками.

Бутик цегли — бізнес-майданчик для надання інформаційної підтримки, обміну ідеями, обговорення нових перспективних напрямів будівельної галузі. Тут створено всі умови, аби споживач міг побачити всі варіанти свого майбутнього будинку: колір вікон, даху, дверей. Можна подивитися на цеглу, відчути її на дотик, а також визначитися з ідеальним варіантом стіни.

Ігор Далічук вважає найбільшим досягненням побудовані з продукції, що виробляє компанія, екологічні та енергоефективні будинки, які функціонують упродовж двох десятиліть. Головний же успіх компанії, на його думку, — це створення якісного продукту, який служить людству століттями: *«Сьогодні компанія “СБК” у тісному контакті зі Спілкою архітекторів України. Ми не лише виготовляємо продукцію, а й прагнемо сприяти її втіленню в архітектурні творіння. Адже архітектура — це творчість, музика у камені — мистецтво. Конкурс дуже важливий для нас, оскільки без візуалізації неможливо уявити всі характеристики якості наших пропозицій.*

Українська продукція вже конкурентоспроможна на ринках. Але є і обмежувачий фактор. Ми повинні витримувати конкуренцію не лише сьогоднішнім днем. Адже наймолодша європейська компанія з виробництва цегли має досвід роботи не менше 60 років. І європейський покупець довіряє своїм виробникам. Тому першочергове завдання — досягти впізнаваності та довіри покупців тих країн, в яких ми будемо пропонувати нашу продукцію.

Компанія “СБК” прагне гідно представляти виробника України на зовнішніх ринках. Для нас важливі ринки не лише Європи, а й СНД, Центральної Азії, Ізраїлю, Скандинавії, Британії.

Наш товар у багатьох країнах пізнаваний і затребуваний.

Кризові явища не можуть не позначатися на життєдіяльності компанії “СБК”, але ми зосереджені на вирішенні першочергових завдань, а не на пошуку причин, що не дозволяють розвиватися. Тому наша компанія лідирує у цьому напрямку. Більш того, ефективність роботи дозволяє не лише зберігати робочі місця, а й нарощувати обсяги виробництва.

Варто зазначити, що в історії “СБК” не було жодного року, включаючи і кризові, без приросту виробництва.

20 років діяльності у цьому сегменті бізнесу — це уже бренд.

Для мене успіх — відгук людей. Успіх — це коли результати твоєї праці оцінюють гідно. У кожного з нас є бажання залишити щось після себе. А продукт, вироблений компанією “СБК”, буде служити людству багато десятиліть».

Бурковська Олена Олександрівна — фінансовий директор, завжди дещо втомлена від перевірок і «наїздів» владноконтролюючих, але без істерик працює, якщо потрібно — цілодобово, бо правоту доводить тільки більшою обізнаністю та вірністю інтересам компанії. Знаю, я б так не витримав без крутих слів, а вона — посміхається «в себе, в собі» і готує та видає довідки, заперечення і пояснення. Головне, у будь-яку пору не втрачає жіночності, привабливості, дотримується модного стилю.

Надійна і потужна команда у Ігоря Євгенійовича, але життя успішного бізнесмена не буде успішним без домашнього і сі-

Святковий торт розрізаємо разом (під час урочистостей з нагоди 20-річчя СБК в Національній Опері України). Листопад 2017 р.

мейного «тилового» забезпечення. Мені довелося бути знайомим із дружинами багатьох визначних мужів. І тому впевнено заявляю, Ірина, дружина Ігоря Євгенійовича, — уособлення приємного винятку і засторог. У неї змістовне і повноцінне життя. Вона гармонійно доповнює розвиток компанії і замінює, напевне, ревізійну комісію, сама контролює важливі стратегічні напрями бізнесу. Коли став придивлятися, то не одразу збагнув — тендітна і вродлива жінка, десь у глибині карих очей і ледь помітної посмішки читається: «Знаю я вас, чоловіків...» Вона має рівновелику з чоловіком освіту та схильність до бізнесу, вважає, щоправда, як і моя Валентина Петрівна, що чоловіків потрібно виховувати щодня аж до пенсії, а далі — з потрібною енергією. Вона витончена і делікатна, і водночас вимоглива і категорично принципова. На колективних заходах гідно і яскраво виглядає, але не «затуляє» чоловіка, більше спостерігає. Мені здається, що відомими тільки цьому подружжю з класичною освітою і європейським стилем життя і праці, з трьома їхніми доньками, знаками Ігор Євгенійович бачить: згодна вона чи заперечує. Це їхнє спільне надбання і позитивна енергетика.

Друзі і колеги щиро вітали Ігоря Євгенійовича з народженням сина Ігоря, якому уже кілька місяців. Засвідчую, що Ігор Євгенійович щоденно і по-батьківськи вимогливо та чуйно турбується про освіту й виховання доньок і сина.

І. С.: — Коли ви розпочали свою трудову діяльність, почалось критичне осмислення соціалістичної планової економіки: започатковували госпрозрахунок. Чи вірною була ця ідея? Адже це був поштовх і до регіонального та республіканського госпрозрахунку в масштабі Радянського Союзу.

І. Д.: — У нас до кінця 1980-х років працювала централізована економіка. Це означало, що кожен суб'єкт господарювання точно знав (і для цього існував державний план), що виробляти, за який період, на яке підприємство постачати; існували товарні, матеріальні баланси, умовно кажучи, був єдиний центр, з якого йшли вказівки. Не було вільних потужностей для бізнесу, тому що в директора цегельного заводу був розписаний план випуску і так само розписаний план поставок, причому план поставок був вищий за досягнуті обсяги виробництва. У директора навіть вільної продукції не було, аби продати на ринку, і лише співробітники підприємства могли якось через профспілку, відповідно до положень колективного договору «виписати» якусь товарну позицію. Все було досить централізовано.

Було це добре чи погано? З точки зору стратегічних інтересів держави, пріоритетних галузей, звісно, такі процеси контролю були виправдані, оскільки для розміщення, наприклад, хімічного виробництва, необхідна була не лише територія, на якій це зробити, а й потрібно було врахувати ще й потенціали того регіону: які шляхи сполучення, що там з трудовими ресурсами, з соціальними факторами тощо.

Мені свого часу довелося працювати у відділі територіального планування Держплану УРСР, я добре пам'ятаю, як приймалися і обговорювались розміщення і розвиток цих усіх підприємств. Існував комплексний погляд на ситуацію, і під усе це

вже формувались капітальні вкладення. Централізовано все. Директор підприємства не шукав інвестиції чи обладнання, усе планувалось...

Якщо зараз ми гостро обговорюємо податкову політику, то тоді про податки ми знали дуже мало. Тоді це називалось відрахування підприємства в централізовані фонди, це були не податки, а відрахування. Кожне підприємство чітко розуміло, скільки від обсягу випущеної продукції воно відраховує в автоматичному режимі. А потім кошти повертались безпосередньо чи то в регіони, чи то за соціальними програмами у фонди підприємства, на будівництво житла, наприклад, безоплатно для тих, хто перебував у черзі.

Ми розуміємо, коли вся ця централізована система почала перетворюватись у національні системи, то з'явилися перші розмови про госпрозрахунок. Як і на самому підприємстві, що воно має бути самоокупним, має виробляти і заробляти більше, ніж витрачає. Така сама ситуація виникла і по територіях. Кожен регіон повинен був мати власний бюджет. Перші ознаки регіонального госпрозрахунку з'явилися під час реформ 1988–1989 років. Тоді вже стало зрозуміло, що утримувати централізовану систему буде дуже складно. Це ми побачили вже у 1991 р., коли упродовж півроку кожна з республік колишнього Радянського Союзу стала незалежною і почала самостійно формувати як політичні, так і економічні інститути, включаючи і власну грошову політику...

І. С.: — Отже, госпрозрахунок готував економіку підприємств і республік до самостійності, після цього пішла епопея кооперативів.

Для Подолу це був шанс. Ми мали багато занедбаного житлового фонду і надавали його кооперативам, у т. ч. і на Андріївському узвозі.

І. Д.: — Кооперативи, це, дійсно, був наступний крок. Це був перший ковток свіжого повітря. Я пам'ятаю 1990 рік і закон ще тодішнього СРСР про кооперацію. Було дано, так би мовити, «зелене світло» для розвитку підприємництва. Спочатку всі

думали, що це буде мале підприємництво, яке займатиметься дрібними проектами. Проте, як виявилось, майже у кожного громадянина збереглось відчуття власності. У когось виходило краще, хтось працював з помилками, але в кінцевому результаті сьогодні кожному зрозуміло: приватний бізнес став невід'ємною частиною економіки держави.

І. С.: — Наступний крок — ваучерна приватизація під обіцянки, що після цього настане «рай земний». Таке враження, що і реформатори, і суспільство не дуже розуміли, що відбувається. Напевно, було таке політичне завдання — будь-що відірватися від комунізму, а не економічна ефективність. Головне — аби не було протестів. Тож ділимо усе, усім і порівну.

І. Д.: — Я пам'ятаю цей період. Ми тоді намагалися з кожного жителя країни зробити капіталіста. Причому не всі розуміли те, що їм пропонувалося. Тоді ті ваучери роздавали кожному: не лише тим, хто працював на конкретному підприємстві, а й лікарям, учителям... І було закладено начебто справедливий підхід, з'явилися можливості вільного розпорядження своїми ваучерами, частками активів часто-густо далеких і невідомих підприємств. Однак це не давало ефективності. Людина, яка завжди була, скажімо, військовим, і раптом стала співвласником великого заводу, наприклад з виробництва скла, не могла стати ефективним акціонером... Наступний етап — концентрація цих акцій. Лише в середині 1990-х років розпочався процес консолідації, були такі підприємства, у яких формувались багатотисячні колективи акціонерів, і хтось із цих кіл уже розпочинав перекуповувати ці цінні папери в інших акціонерів, водночас на підприємствах залишалася державна частка акцій, а відтак — на багатьох підприємствах держава залишалась головним акціонером. Лише після кризи 1998 року, коли всі зрозуміли, що держава не є ефективним керівником і власником, а більшість акцій у дрібних акціонерів також не дає очікуваного ефекту, розпочався етап продажу державою контрольних пакетів акцій або передача в оренду підприємств, але вже в одні руки. І тоді великі акціонери почали консолідувати малі пакети акцій...

І. С.: — Так, не врахували, що ударником комуністичної праці може стати практично кожен, а бізнесменом та підприємцем щонайбільше 6–10%. Щоб розвиватися, необхідно конкурувати за краще населення планети — креативний клас: учених, художників, інженерів, дизайнерів, письменників, творчих професіоналів широкого спектра діяльності, заснованого на знаннях.

Таких людей у світі дуже мало. Лише 0,88% землян створюють творчі продукти і лише 0,13% займаються науковими розробками. В Ізраїлі, наприклад, 8255 дослідників на мільйон жителів, в Україні — 1026 розумників на мільйон.

Так з'явилися олігархи, мільйонери, мільярдери. У Польщі, Чехії та Словаччині немає олігархів, там концепція народного капіталізму, як і в Японії, Америці: потрібно, щоб працюючі мали акції для мотивації ефективної роботи на підприємстві. А ми до одного акціонера йшли під великим ідеологічним тиском: ефективна економіка, ефективний власник з'явиться, мовляв, тільки тоді, коли один володітиме усім пакетом акцій...

І. Д.: — Кожна економіка має власну модель економічного розвитку. Я одразу хочу звернути увагу на країни, які ви назвали. Вони історично мали можливості для розвитку приватного підприємництва. У нас народний капіталізм намагалися запровадити через штучний розподіл часток компаній, а в тих країнах — уже історично на основі якихось проектів формувалася так би мовити малий середній клас, і вже потім власники цих малих бізнесів шукали для живучості, розвитку компанії менеджерські підходи і частину прибутку видавали не лише у грошовому еквіваленті, а й у вигляді акцій. А це означало, що вони отримували довгострокову прив'язку до діяльності компанії.

І. С.: — Чи продовжується такий тренд у світі, це стане стратегією в Україні?

І. Д.: — Ні, бо він як такий уже відбувся. І наступним етапом стала поява інвестиційних фондів. Це нові для всіх фінансові інституції, які акумулювали кошти інвесторів. І багато інвесторів, не маючи можливості професійно займатися роз-

міщенням власних коштів, довіряли їх інвестиційним фондам і компаніям, багато з яких були на ринку давно.

І. С.: — Моє бачення ідеї трастів полягає в тому, що якщо вам, скажімо, видали ваучери, то нехай би держава сприяла їх консолідації у підприємства, домагалась і відповідала за дивіденди на акції. А в нас цю тему сплюндрували, держава самоусунулась, а бізнес на той час до таких шансів ще не доріс.

І. Д.: — Траст — це важлива форма в економічних процесах, але в правильних гармонійно розвинутих економічних системах. У нашій економічній системі з багатьма неврегульованими законом моментами, видавати ваучери було рівнозначно тому, що віддати активи в нікуди, оскільки люди, які за це взялися, були або тими ж підприємцями, або звичайними жителями країни, без високих можливостей. Люди, які взялися за створення трастів, консолідацію ваучерів, обіцяли неймовірні виплати. Вони мали б насамперед зважити власні можливості і те, що може статися з тими коштами. Зазначу, що весь негативний досвід в Україні одразу створює негативне ставлення до моделі трастового управління. Повторюся, що трасти — це важлива форма економічного процесу, трастові компанії можуть бути ефективними. Сьогодні спостерігається відродження трастів з реальними потребами ринку, з високим професійним рівнем. Вважаю, що трастові піраміди, що були в колишніх радянських країнах, завдали значного удару по бажанню населення ефективно управляти...

І. С.: — Україна побудувала олігархічний капіталізм, і ми перебуваємо в глибокій кризі. Олігархи багатіють, а економіка країни не піднімається. Що далі? Криза: сильні стають сильнішими, бідні — біднішими, хоч держави, хоч фірми, хоч народ.

І. Д.: — Ми перебуваємо у тому періоді, коли відбулась повна консолідація галузевих процесів і фінансово-промислові компанії керують галузевою економікою. Не варто забувати, що вони також є роботодавцями, тому що вони створюють робочі місця, надають соціальні гарантії. Тому у цих так званих олігархічних груп є не лише ресурсний потенціал, а й велика відпові-

дальність. Якщо ми вже прийшли до такої моделі, то виникає питання, що ж робити далі? Тому завдання держави — зрозуміти потенціал як фінансово-промислових груп, так і середнього та малого бізнесу.

Проте, як виявляється, малий і середній бізнес також є частиною цих великих груп. Якщо говорити про великі групи, то потрібно їм допомагати, стимулювати, бо, по суті, вони дають значну частину відрахувань у бюджет, валового продукту, експорту. Слід розуміти довгостроковий розвиток країни та цих фінансово-промислових груп крізь призму світових економічних процесів. Олігархи — це, по суті, ті, хто живе за рахунок інших, а в нас це дещо по-іншому. Це видатні менеджери, здатні виживати, забезпечувати робочі місця. Державі потрібно знайти правильну пропорцію між фінансово-промисловими групами та середнім і малим бізнесом, показати населенню, що це — частина економіки.

І. С.: — Справді, у нас роботи — нема кінця-краю: ані житла, ані доріг, ані інфраструктури, і ми — без роботи, бо криза... Зменшуються будь-які інвестиції, без них нові технології не придуть...

Взяти ту саму Європу. Ви часто буваєте там — як вони переживають кризу?

І. Д.: — А де ви бачили кризу, скажімо, в Німеччині? У них немає «кризи», уряд та вся економіка наполегливо працюють на перспективу, на розвиток країни. При цьому не припиняється будівництво інфраструктури, фінансування освітніх та культурних проектів, бо там дуже добре розуміють — без цього дійсно почнеться «повна криза». За таких умов функціонування головне — структурованість роботи, збалансованість зусиль, стратегічне планування...

Ми маємо розуміти, що інвестиційна привабливість — це візитна картка будь-якої країни. На наших очах є багато прикладів, коли за 15–20 років у «пустелі» створювались квітучі міста. Реформи, проведені там і інвестиційні умови, які там було створено, говорять самі за себе. Тобто капітал рухається туди,

Ігор Далічук з керівництвом UFEMAT. Валенсія, Іспанія. Жовтень 2014 року.

де йому зрозумілі правила гри. Україна в цьому плані — не виняток, у нас немає жодного іншого шансу, у нас відбувається зниження залучення капітальних вкладень. Лише кілька відсотків спрямовується на модернізацію основних виробничих фондів, а так, в основному, — це фінансовий сектор, нерухомість, торгівля. Коли ми говоримо, що країні потрібна модернізація, то ми маємо думати передусім про те, що лише капітал, який приходить в основні фонди, це саме той капітал, який потрібен країні.

Я вважаю, що одна з проблем України упродовж багатьох років — це безперервні політичні баталії. Політика дійсно впливає на економіку, і коли капітал бачить, що є політична нестабільність, то він ніколи не прийде туди, де неспокійно.

І. С.: — 5–7 жовтня 2017 року відбувся 59-й конгрес UFEMAT (Європейська Асоціація виробників і дистриб'юторів будматеріалів), дорогу до якої ви особисто проклали, будучи першим представником України на Конгресі в Іспанії.

Ви рекомендували, ми стали членом UFEMAT та активно співпрацюємо.

Так от, на 59-му конгресі UFEMAT Голова Ради директорів шведської організації «Дилери будівельних матеріалів» (Byggmateriälhandlarna) Йохан Розендаль з ентузіазмом і урочисто повідомив:

- У Швеції фантастична економіка, відмінний споживчий клімат, будівництво щорічно зростає на 3–5 %;
- 50 % ВВП — експорт;
- Криза 2008–2009 років на нас не вплинула:

1. Знизили податки.

2. Банківську ставку зробили мінусовою (–0,5 %), за збереження грошей в банку потрібно сплачувати...

І. Д.: — І все-таки Україна розвивається, щоправда, повільно, але поступово долає шлях цивілізаційного оновлення. Набирають сили громадські організації, доростають до саморегулювальних.

Потрібно, щоб і Конфедерація будівельників України, і Будівельна палата України, і наша Всеукраїнська спілка виробників будматеріалів активно працювали. Бо саме від конкретної праці, конкретних дій кожного громадянина, причому кожного саме на своєму робочому місці: від учителя до олігарха — усіх без винятку залежатиме наш поступ до процвітання та сталого розвитку нашої держави.

ІВАН ТЕЛЮЩЕНКО

Іван Федорович Телющенко активний в усьому: багатократний депутат Сумської обласної ради, учасник громадських організацій і заходів, протистоїть державним структурам з питань надкористування та енергетики, має влучне з категоричністю образне мислення та слово.

Народився 11 жовтня 1955 року в с. Василівка Роменського району Сумської області.

Іван Телющенко:

«— Ваші життєві принципи?»

— Почуття гумору, вміти слухати, не сидіти без діла, не боятися помилятися, читати книги, бути обов'язковим, створювати атмосферу довіри.

— Говорячи слово УСПИХ, який сенс ви в нього вкладаєте?»

— Для мене успіх — це оціночна категорія, оцінка оточуючими тебе людьми.

— Ваш улюблений афоризм?»

— “У темні часи важко піти в тінь”.

— Якщо щастя не в грошах, то в чому?»

— Гроші — це наслідок ... Бажано, щоб вони були результатом професійної майстерності, суспільного визнання і благом для оточуючих, колег, партнерів по роботі ...

— Продовжіть фразу “Дайте мені точку опори, і я ...”

— створюю галузь грубої кераміки, якої до цього не було в Україні”. Боюся бути нескромним, але, здається, я це вже зробив.

— Яка риса характеру ваш головний недолік?»

— Категоричність ... (мабуть), сарказм (напевно), надлишкова довірливість.

— *Яке заняття — найкращий відпочинок?*

— Робота у великому фруктовому саду в пору цвітіння.

Біографічна довідка, нагородний лист і стає зрозумілим, чому будь-яка і будь-коли зустріч з Іваном Федоровичем щодо справ галузі та «його» «Керамейї» обов'язково матиме сюжети щодо справ на «Слобожанській Будівельній Кераміці» і особистості І. Є. Далічука, і будь-яка ділова зустріч у СБК, обов'язково торкнеться справ у «Керамейї» і щодо особистості І. Ф. Телющенка.

Безперечно, це реальна, здорова і позитивна конкуренція в умовах звуженого внутрішнього і ускладненого експортного ринку.

Проте, як це часто буває в політиці й житті, тут і особистісний мотиватор.

Іван Федорович Телющенко розпочав свою діяльність на Роменському (Сумська обл.) заводі керамічних стінових матеріалів фактично робітником I розряду і відпрацював тут 20 років: 9 років директором Роменського заводу, а в 1997–2005 роках генеральним директором АТЗТ «Слобожанська Будівельна Кераміка», базовим підприємством якої був реконструйований Роменський завод.

Іван Телющенко «завів» на підприємство інвестиційний американський фонд Horizon Capital, отримав тут кращі в Україні види лицьової і клінкерної цегли... Але у фонду така практика — він свою частку в заводі продав за збільшеною ціною, а І. Є. Далічук купив СБК разом із Харківським заводом та розпочав будівництво нового заводу поруч з Києвом в селі Озера Бородянського району.

У новій фірмі став один і власник, і генеральний директор. І Іван Федорович вперше «зірвався з якоря», перебрався у Київ: голова правління ТОВ «Фасад».

Ще в 2001 році Іван Федорович ініціював створення Торгового дому кераміки для продажу цегли із Сумщини та європей-

ської маловідомої в Україні будівельної кераміки: цегла, клінкер, блоки, черепиця. Все виставлялось, пропонувались вироби, про які в Україні мало хто знав і уявляв. Це був подразник для вітчизняних виробників і школа для архітекторів, проектувальників і будівельників.

Партнер тут у Івана Федоровича — Варшавець Петро Григорович, який про цеглу в Україні і світі знає все, працював на цегельних заводах у Києві, зокрема на Подолі, і в Міністерстві будматеріалів, та самореалізацію і бізнесові якості виявив саме на «Фасаді».

Тепер тут виготовляють препарати для очистки та захисту керамічних та бетонних конструкцій, виготовляють під колір цегли кладочні суміші та фарби.

Тут збудовано салон-магазин, склади та цехи із цегли власного виробництва, створені усі інформаційні можливості для покупця.

«Фасад», безумовно, імпортував керамічні вироби найвідомішої у Європі австрійської компанії «Вінербергер». І світо-

вий лідер не знехтував досвідом і знаннями Івана Федоровича: 2005–2007 роки — він технічний директор ТОВ «Вінербергер».

З Іваном Федоровичем залишилась, звільнилась і домагалась спільної роботи його творча група — науково-дослідницький колектив «Процекс», директор Огородник Ірина Володимирівна. Вони розробляли технології для високоякісної кераміки, захищали дисертації.

Та бажання будувати і бути господарем у лідера за життєвою лінією — не схвати, не усипити.

Іван Федорович знаходить кар'єр — глину мало не в самих Сумах (20 км), «Процекс» проводить випробовування, розробляє технологічний процес. Переконались, що сировина підхо-

дить для отримання клінкера, склали бізнес-план, на околиці м. Сум знайшли зруйнований промисловий майданчик, та Іван Федорович знову звернувся до американського інвестиційного венчурного фонду...

І ось у 2007 році Іван Федорович — генеральний директор нового в Україні заводу «Керамейя» м. Суми.

Іван Телющенко: *«Після обговорення бюджету та планів розвитку підприємства фонд вклав інвестиції в будівництво комунікацій і першої виробничої лінії. Ми запустили завод протягом одного року. Через два місяці підприємство вийшло на повну виробничу потужність, через чотири — освоїло випуск клінкера в трьох колірних гамах. А через вісім місяців здійснило першу поставку своєї продукції на зовнішній ринок.*

Сьогодні асортиментна лінійка продукції ТОВ «Керамейя» включає чотири варіанти натурального об'ємного фарбування, три флеш-серії для гладкої поверхні, три текстури і вісім торкрет-присипок.

Ще п'ять-шість років тому споживач взагалі не знав, що таке "клінкер". Проте зараз його більше цікавить асортимент кольорів, фактура, фігурні елементи цього популярного матеріалу. Ідея виробляти клінкер в Україні і зародилася завдяки зростаючому попиту на імпортований клінкер. Сьогодні для сумського клінкеру відкриті усі доступні ринки України, СНД і Європи.

А головне, потрібно любити справу, якою займаєшся і за яку берешся, не припиняючи удосконалювати її і вдосконалюватися самому...»

У 2004 році Іван Федорович заснував ТОВ «Техно-Маш-Сервіс», яке спеціалізується на виготовленні, монтажі та обслуговуванні обладнання для галузі будматеріалів.

Наголошую, підприємство переробляє не глину, а метал, металообробка і виготовлення обладнання, фактично імпорто-заміщення в складному сегменті машинобудування. Я побував і на цьому підприємстві. Воно має місію — зберегти фахівців — верстатників, зварників, монтажників, бо в Україні їх залишилось обмаль.

2014 рік — Іван Федорович заснував ТОВ «Техно-Біо-Енергосервіс» — виробляє котли промислові і побутові на пелетах та щепі. Але він ще й низку агрегатів для виготовлення щепи «змайстрував»: хоч стаціонарні від електропривода, хоч навісні, від трактора в посадці чи на лісоповалі — щепи, як утилізація гілок та хащів...

Іван Телющенко:

«Першим позитивним досвідом було встановлення у 2014 році твердопаливних котлів на біопаливі (тріска) замість газових, завдяки яким опалюються побутові та адміністративні приміщення. Подібною чиєю викорчувані навколо заводу чагарники

на тріску, отримуємо безкоштовне паливо, яке знаходимо практично під ногами. Проект окупився за 1,5 місяця. Окрім тріски, можна використовувати зернові відходи і тирсу».

У 2015 році на одній з тунельних печей ми здійснили модернізацію в технологічному процесі випалу продукції з метою заміщення газу на альтернативні джерела енергії — пелети. Економія при цьому складає 800–900 тис. грн/міс.

Спілка організувала конференцію на заводі для головних інженерів та механіків галузі, бо так, щоб пелети в пил і разом з газом вдувати в піч, — ніхто не робив. А тут агрегати і система управління своя. Білоруські колеги відрядили на завод групу керівників цегельних заводів, бо ефективні рішення запропоновані Іваном Федоровичем, а для них — Україною.

Іван Федорович — сміливий і навіть норовистий керівник у стосунках із владними структурами, бо за ним позитив і результат.

Усі були проти — регулярно сплачували чималі кошти чиновникам за удавану паперову пусту діяльність. І лише Іван Федорович затіяв судову тяганину, в якій владу не вдавалося перемогти нікому. Але він долучив до проблеми Всеукраїнську спілку виробників будматеріалів, а Спілка Федерацію роботодавців України — і результат все-таки отримали.

ВСЕУКРАЇНСЬКА СПІЛКА ВИРОБНИКІВ БУДМАТЕРІАЛІВ
UKRAINIAN UNION OF MANUFACTURERS OF BUILDING MATERIALS

tel./fax +380 44 239 56 90, e-mail: avbmv@mail.ru, www.avbmv.com.ua
Україна, 04071, м. Київ, в/с 40
Р.О.Іван-40, Київ, 04071, Ukraine

№ 20
«11» лютого 2015 року

Учасникам Всеукраїнської спілки
виробників будматеріалів

Шановні Учасники Спілки!

Щиро вітаю із спільним успіхом кількарічної, здавалося б, безнадійної боротьби:

Кабінет Міністрів України Арсенія Яценюка при принциповій позиції Міністра економічного розвитку і торгівлі України Айвараса Абромавичуса таки **повністю скасував** безглузді, цинічні та корупційні:

1. **моніторинг користування надрами,**
2. **науковий супровід,**
3. **необхідність одержання позитивного висновку спецгеологічного підприємства при поновленні строку дії спецдозволу**

пунктом 3 змін, що додаються до Постанови від 28 січня 2015 р. № 42 «Деякі питання дерегуляції господарської діяльності» (Додаток 1. Постанова та зміни).

Наші можливості були недостатні. Спілка стала асоційованим членом Федерації роботодавців України, і її роль тут, особливо у відносинах безпосередньо з Кабміном та юридичному опрацюванні документів, стала провідною (Додаток 2. Лист від ФРУ).

Спілка об'єднала зусилля і з Асоціацією виробників нерудних будівельних матеріалів України по аналітичному опрацюванню всіляких відмов навіть розглядати ці питання.

Тобто, це важливий спільний успіх виробників, які протестували, Спілки, Федерації роботодавців України та Асоціації виробників нерудних будівельних матеріалів України.

Як на наш погляд, ці рішення Уряду стосуються і надуманого та коштовного «моніторингу» водокористування із заводських свердловин.

Надалі наші завдання:

1. Корегування Постанови КМУ № 615 «Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами».
2. Активна участь у розробці нового Кодексу про надра України.

Президія Спілки 30.01.2015 року утворила робочу групу (Додаток 3. Витяг з протоколу).

Ваші пропозиції та відхилення у виконанні вказаної Постанови КМУ № 42 направляти Спілці на e-mail: avbmv@mail.ru для Салія І.М. та Федерації роботодавців України на e-mail: yavorsky@fru.org.ua для Яворського О.А.

З повагою
Президент Всеукраїнської спілки
виробників будматеріалів

І.М. Салій

Тепер Іван Федорович в судах кількох інстанцій протистоїть...

Вих. № 441 від 27.12.2016р.

**Президенту Всеукраїнської спілки виробників будматеріалів
Салію І. М.**

Відразу хочемо вказати, що даний лист — не просто перелік фактів, критики, скарг чи чергова спроба щось виправити у нашій країні. Це останній поклик від доведеного до відчаю суб'єкта господарювання, якому за рахунок надзусиль вдається поки що виживати у нашій бюрократично вбитій державі.

Тут важко будь-що коментувати, бо майже неможливо втриматись від емоційних виразів.

Днями ми отримали чергову цікаву новину від Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі за текстом — Комісія або НКРЕКП). Ця інформація представлена у постанові НКРЕКП № 2358 від 23.12.2016 р. *«Про встановлення на січень 2017 року роздрібних тарифів на електричну енергію при переході до ринкових роздрібних тарифів на електричну енергію, що відпускається для кожного класу споживачів, крім населення, на території України»* (далі за текстом — Постанова НКРЕКП № 2358).

Якщо лаконічно, зміст цієї новини наступний — починаючи з 2017 р. постулат «Тариф один для всіх!» втрачає чинність. Ціни на електрику в Україні будуть для кожної області свої, в залежності від того, де кому «пощастило» знаходиться...???!?

Чим керувались наші державні мужі із НКРЕКП, коли запроваджували такий дискримінаційний підхід у тарифоутворенні на січень 2017 р. Результатом встановлення за Постановою НКРЕКП № 2358 такого підходу до визначення цін, стали нерівні умови для користувачів електричної енергії. Наприклад, якщо б наше підприємство було розташоване в Харківській області, то ми сплатили б в наступному році за спожиту, виходячи з нашої потреби на 2017 рік електроенергію майже на 2 млн гривень менше, ніж нам доведеться сплатити по тарифам, «затвердженим» для Сумської області. Про яку здорову конкуренцію серед виробників аналогічної продукції може йти мова???

У взаємовідносинах енергетичної галузі зі споживачами, особливо потенційними, існує до сьогоднішнього дня безліч легалізованих державою форм здринцтва. От наприклад, хто зможе прокоментувати таке явище, як оплата на розвиток енергосистеми з розрахунку 1 кВт додатково заявлених потужностей дорівнює 2 тис. грн? [Тепер 7200 грн. — Авт.] При чому, як правило, отримувачем коштів є фірма «фантом»...

З надією на належну увагу та розуміння,

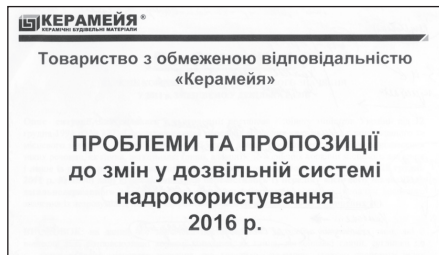
Генеральний директор

ТОВ «Керамейя» І. Ф. Телющенко

Не завжди вдається досягти успіху, але Іван Федорович не згинається. Більше того, не хто інший, а патріот України і заводської економіки Іван Федорович не погоджується зі свавіллям у енергетиці і спонукає знову усі громадські організації протистояти та боротись:

Інерція і нехтування вітчизняним виробником настільки «в'їлась», що навіть на Андріївському узвозі ані міністр з будівництва А. Близнюк, ані голова Київської міської держадміністрації О. Попов не змогли «здолати» наших бізнесменів-замовників: Спілка, «Керамейя» із Сум пропонували бруківку кращої якості і за нижчу ціну, але ніхто навіть не зацікавився... закупили імпорту. Та і не обов'язково було мостити тротуари клінкерною цеглою, як колись, якщо в Україні і Києві вже налагоджено потужне виробництво широкого асортименту за формою та кольором на основі гранітного відсіву вібропресованої бруківки хоч заводу ПБГ «Ковальська», хоч заводу «Юнігран» чи інших вітчизняних підприємств.

І ось нові пропозиції:

Вих. № 2
від 05.01.2018р.

**Президенту Всеукраїнської спілки
виробників будматеріалів**
Салію І.М.

*Щодо вартості приднання
до електромереж*

Шановний Іване Миколайовичу!

ВСЕ, що пов'язане сьогодні з НКРЕКП, виглядає абсолютно дзеркально, як і загальновідомі:

- ✓ Роттердам+;
- ✓ Рефінансування банків, які тут же миттєво банкрутіли;
- ✓ Монополія скрапленого газу на користь одіозного персонажу;
- ✓ Стрімке зростання тарифів на електроенергію - як з'ясували журналісти, причина проста – в енергетичний бізнес ввійшли структури Гаранта...
- ✓ Дотації з бюджету - більше 1,5 млрд. «своєму» (Косюку).

Як і все вищеперелічене, результат «спрощення по-українськи» - приднання до електромереж взагалі відсутнє протягом року в діапазоні 160кВт – 5МгВт, тобто малого та середнього бізнесу, що має можливості для організації хоч якогось виробництва. І зрозуміло чому – який інвестор зможе вкласти такі шалені кошти, та і кому потрібні такі «золоті» кіловати?..

Адже це без перебільшення мільйони, які потрібно сплатити «на розвиток енергосистеми». Припустимо, що «Керамейя», як виробник цегли, вимагатиме від своїх споживачів не тільки оплату за продукцію згідно прайсу, а ще й додаткових коштів на розвиток... Вийде щось на кшталт: «Ви дайте нам грошей, ми за них побудуємо завод, а потім ПРОДАМО Вам цеглу...» Що за нісенітниця? Хочеш заробляти гроші, створи для цього умови. Ринкову економіку ніхто не відміняв, навіть для монополій.

Вартість підключення повинна залежати виключно від фактичних витрат на підключення!!! Тобто – оплата вартості проекту, погодженого у відповідних органах, а також матеріалів, обладнання, роботи... І більше нічого. Не потрібно вигадувати кілометрових формул з десятками ставок та коефіцієнтів, які інтерпретуються по своєму в кожній області. Адже готовою

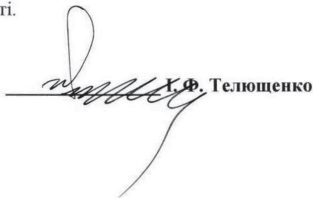
продукцією є кіловат/години, за рахунок яких і повинна розвиватися енергетична система..

До речі, абсолютно доступна інформація говорить про те, що обсяги споживання електроенергії в Україні суттєво скоротилися. Куди поділися «потужності»? Кого і як планується «розвивати» інструментами державного рекету? Точніше найвищих посадових осіб... Сумно...

Покращення інвестиційного середовища, про яке наразі всі без кінця говорять, немає і не буде, допоки нам не вдасться мінімізувати вплив окремих осіб на ситуацію. Інакше – ніхто не зможе організувати навіть маленький бізнес. Які ж тоді перспективи у нашої молоді? Або заховати свої амбіції куди подалі, або їхати за кордон і там реалізовувати свій потенціал. Що ми зараз масово і спостерігаємо...

Тому, шановний Іване Миколайовичу, з Вами згоден лише частково. Особливо у Вашому тезисі – «обленерго, тобто приватна монополія – більше зло, аніж держава...» А НКРЕ – не державна структура? Якщо цей державний регулятор - в особі «генія» з корпорації «Рошен», що в свої 28 років «керує» мільярдними потоками, наплювавши на здоровий глузд і на перспективу сісти всерйоз і надовго - нічого не боїться, то абсолютно зрозуміло ДЕ і ХТО в нього запобіжник... На мій погляд, це сама цинічна авантюра Гаранта, як наслідок жадібності та ненаситності.

**Генеральний директор
ТОВ «Керамейя»**

І.Ф. Телушенко

Він проводить змістовні та щирі семінари та зустрічі фахівців...

Тепер у нього хобі — сад заклад і готується до майбутніх врожаїв. І хто сказав, що українці пасивні, або не бізнесмени...

Невгамовний, непосидючий і діловий, відвертий та сміливий патріот Іван Федорович Телющенко — сам крутиться і усіх закручує.

І. Телющенко, І. Салій, О. Журавський на виробництві мінеральної вати «Термолайф», м. Харків, 2015 р.

ЯРОСЛАВА ОСТРОЖЧУК

Ярослава Острожчук, генеральний директор Групи компаній «Євротон»: *«Потрібно бути “синоптиком” — прогнозувати погоду у своїй сфері».*

Ярослава Юріївна — легенда і окраса, мотор і душевність у галузі будівельної кераміки. У неї — усі друзі, про всіх потурбується, уважить. Завжди власний сценарій, і вона в ньому — головний спікер, надихаюче і еднаюче осердя.

У справі я особливо відчув енергію і ініціативність Ярослави, коли Спілка організовувала участь наших виробників у Мюнхені на виставці ВАУ-2015.

Як їхати? Через Луцьк! Швидко в автобус і на кордон? Та ви що? Ділова зустріч в офісі, екскурсія по місту з гідом, знайомство із Луцьким замком XIV ст., спільний обід у вишуканому ресторані і, окрім виставочних зразків: усе для бутербродів, ящики з яблуками і... «калганівка» з початком кукурудзи замість корка. Вишиванки і рушники. Тут я не встигав погоджуватись, всім вона заправляла одноосібно і всі... слухались. Тобто у ній поєднувалась гостинність і діловитість. Усе в одній і одночасно.

Усвідомити роль Луцька і замку Любарта в історії України широкому загалу не дають навіть промовисті факти: 200-гривнева купюра із Лесею Українкою та замком, біля якого вона написала свій перший вірш.

На аверсному боці банкноти — портретне зображення Лесі Українки на тлі вінка й будинку, у якому розміщено Літературно-меморіальний музей-садибу Лесі Українки в селі Колодяжно-

му (61 км від Луцька), та пророче: «За правду, браття, єднаймося щиро, єдиний маєм правий шлях...».

На реверсному боці банкноти з правого боку — зображення В'їзної вежі Луцького замку.

У нашій історіографії є надвеликий наголос, що Україна — Козацька держава (Запорозжя) та Гетьманська (Батурин), але ж Україна була...і в Луцьку...

Як стверджується, Луцький замок був збудований 1000 року ще князем київським Володимиром для захисту рубежів, а в 1255 році замок витримав навіть навалу золотоординців, та то уже було Велике князівство Литовське, Руське і Жемайтійське. Велетенська держава аж до Придністров'я Молдавії з російською мовою та православ'ям, а в XVI ст. — з польською мовою та католицизмом.

І ми, українці, під цією державою, спочатку Литовською, потім Польською, чи не 300 років. Не ми і не Росія, а Великий князь литовський Вітовт у 1397–1398 роках здійснив переможні походи проти Золотої Орди, і Україна розширилась аж до Чорного моря та Одеси. Він проводив політику «великого княжіння на всій Руській землі».

1429 рік, Луцьк, князівський палац Великого замку — з'їзд європейських монархів...Ось звідки бере початок Європейський Союз...

Тепер у замку — Музей книги: тут і Службове Євангеліє видане 1644 р., тут і «Требник» митрополита Петра Могили, виданий 1646 р., тут наша історія, яку не те що Донецьк чи Крим, а й Київ недостатньо знають.

Тепер тут і Музей дзвонів (XVII– поч. XX ст.). Дзвони звозили із закритих зруйнованих церков. Це докір нашим хитанням від Бога до атеїзму, від зведення храмів до їх руйнування та грабежу. Це все ми такі, що й сьогодні дорогу до Храму, правди і совісті лише шукаємо...

А місія у нас була знана. 19–24 січня 2015 року у Мюнхені відбулася міжнародна наймасштабніша виставка архітектури та будівництва ВАУ-2015:

- Найбільша світова подія у галузі виробництва будівельних матеріалів.
- Понад 251 000 відвідувачів за 5 днів роботи виставки, у тому числі понад 72 000 відвідувачів із 42 країн світу, 1500 відвідувачів з України (у 2013 році було 800).
- 2015 експонентів.

- Понад 100 виставкових заходів, подій, бізнес-конференцій...

Всеукраїнською спілкою виробників будматеріалів на ВАУ-2015:

1. Уперше представлено на міжнародному рівні будівельний комплекс України — «Україна бореться і будується».

2. Уперше було презентовано об'єднаний стенд Спілки та 5 лідерів української будівельної промисловості: «Ковальська» (Київ), «Євротон» (Луцьк), «Керамейя» (Суми), «Сканрок» (Київ), «Термолайф» (Харків).

3. Уперше організовано бізнес-конференцію: «Україна: інвестуй у майбутнє».

14 доповідей та презентацій продукції українських підприємств.

4. Уперше проведено День України на ВАУ-2015.

5. Проведено спільне засідання учасників Спілки та керівництва Європейської Асоціації виробників та дистриб'юторів будматеріалів UFEMAT: президента UFEMAT Антоніо Балістера та генерального секретаря UFEMAT Марнікса Ван Хое.

UFEMAT об'єднує національні асоціації 20-ти країн. Всеукраїнська спілка виробників будматеріалів у 2014 році стала 20-м дійсним членом UFEMAT.

6. Організовано бізнес-зустрічі з національними асоціаціями виробників та дистриб'юторів будівельних матеріалів з Іспанії, Італії, Австрії, Бельгії, Хорватії, Польщі та Німеччини.

Наступне дійство 5 листопада 2015 року, де виявився талант, хист і ділова жіноча харизма Ярослави, це святкування 20-річчя Роздільського керамічного заводу.

Ми — почесні гості з Києва, втомились, а вона — невтомна.

Завод, фактично, ровесник незалежності України. Радянський Союз розвалювався, а контракти на обладнання з Чехії та Німеччини надходили.

Подвиг тодішніх керівників — не «вилазити» з відряджень до Москви і переконати переоснащувати обладнання майбутнього нового заводу в смт Розділ Миколаївського району Львівської області, бо там вичерпались запаси сірки; закривалось підприємство, а планова економіка повинна була забезпечити робочі місця.

Обладнання прийшло, а планової економіки і грошей — немає.

Другий подвиг тодішніх місцевих керівників, які знали дорогу і в Москву, і в Київ, — рішення будувати завод власними силами, господарським способом, і збудували, причому в короткі терміни.

І третій подвиг — монтаж і наладка, власними силами, бо до того вчилися у Німеччині, але тепер запросити звідти фахівців для спецмонтажу грошей не було... І таки вийшло...

Тож завод працює донині. Шана ветеранам і наша повага і гордість за сучасний колектив і його продукцію.

Втішно, що ці фактичні засновники заводу, ветерани були поіменно і багатократно публічно вшановані.

Честь і нинішнім акціонерам: вони не здали обладнання на металобрухт, а поставили перед собою нові амбітні цілі — виготовляти клінкерну та облицювальну цеглу сучасних кольорів і європейських форматів.

І завод, і торговий дім заводу «Євротон» тільки в 2014 році забезпечив експорт 11,3 млн шт. ум. цегли. Успішно завод працює і сьогодні.

Показали зворушливий телефільм про історію і кадри підприємства. Фактично за святковим столом з ресторанным обслуговуванням був увесь трудовий колектив, а працівників нічної зміни на виробництві привітали керівники заводу та «Євротону».

26 жовтня 1995 року ПрАТ «Роздільський керамічний завод» (сmt Розділ Львівської області) випустив першу партію цегли. Виробничі потужності заводу були розраховані на виробництво рядової цегли, а з 2002 року підприємство взяло курс на освоєння виробництва облицювальної. У 2005-му під брендом «Євротон» з'явилася перша клінкерна цегла українського виробництва, що не поступається європейським аналогам. Нині під ТМ «Євротон» об'єднано два сучасні заводи та унікальні родовища глини. Потужності компанії дозволяють контролювати виробництво від кар'єра до готової цеглини.

Я аналізував: де столиця, а де Розділ у Львівській області. Дійство організовано і масштабно, і змістовно, і в усьому тут — Ярослава. Вона без начальства і режисерів — усе сама контролює і повсюдно толерантно і доречно домінує.

Ще Ярослава, як усі, проводить зібрання дистриб'юторів. Як усі, але з особливим теплом, увагою та повагою до партнерів.

Традиційно, але кожен рік по-особливому і вишукано, змістовно та колоритно проводить зустрічі дистриб'юторів компанія «Евротон». Партнери-дилери з усіх регіонів України та навколишніх країн: від Казахстану до Румунії та Чехії: усі дружні і самодостатні.

Програма ділова: нові продукти і перспективи, доповіді і відповіді керівників заводу, ринок керамічної цегли України, експорт-імпорт включно.

Відбувається внутрішньогалузева конкуренція і змагання за якість та асортимент лицевої та клінкерної цегли. Знають про переваги і проблеми партнерів і власні не приховують.

Особливо відзначили ТОП-10 з продажу лицевої та клінкерної цегли і ТОП-5 з експорту, а також лідерів продажів у регіонах України. Професійно сильно, змістовно і тактовно веде усю програму директор компанії «Евротон» Ярослава Острожчук.

Підйом на гору канатно-крісельною дорогою, «рачкування» різко вгору кам'янистою доріжкою до гірського озерця і водоспадик — вигідно доповнювали враження і захоплення розбудовою туристичної інфраструктури: обід у селі Славське, вечерея у селі Конюхів у супроводі фольклорного ансамблю з 14 жінок в українському вишитому вбранні та з одним чоловіком. Десь вони його таки зловили. Обідньо-вечірній сервіс у селах практично ресторанно-київський і при кондиціонерах. І «Євротон», і Карпати тут були на висоті, а 37–38°С — то уже «дар» природи.

Юрослава Юрїївна Острожчук: *«2016 рік пройшов нелегко. Через нестабільність фінансового ринку в країні постійно змінювалася вартість логістики, змінювалася собівартість, і як наслідок змінювалася ціна продукції. Скоротилася кількість реалізованих висотних проєктів, і ми знову більше уваги звернули на кінцевого споживача. Кінцевий споживач став більш вимогливим і не лише до якості продукції, а й до її асортименту: кольору, фактури. Щоб задовольнити ці вимоги ми почали випускати білу цеглу різної фактури, працюємо над виробництвом сірої цегли. З цим видом продукту поки є проблеми, але з часом ми їх вирішимо. Обов'язково знайдемо можливість безперерійно виробляти сірий клінкер, тому що на сьогоднішній день — це тренд. Ми дослухаємося до побажань клієнтів щодо упаковки, нюансів завантаження вагонів, міняємо схеми навантаження. Як у будь-якого виробництва, є проблеми з кадрами, особливо з робочими спеціальностями. Ми на це також реагуємо, створюємо кращі умови, піднімаємо заробітну плату, забезпечуємо наших робітників житлом.*

На українському ринку клінкерної та облицювальної цегли є три ключових виробники: «Євротон», «Керамейя» та «Слобожанська Будівельна Кераміка». І ці компанії завжди реагують на ринок. «Євротон» передовсім завжди реагує на потреби щодо якості продукції. Ми робимо все для того, щоб продукція компанії «Євротон» була якісною. Хочу зазначити, що ми єдині в Україні проводимо процес замочування цегли. Це дуже витратний і трудомісткий процес. Цегла на 10 хв. замочується у воді, після

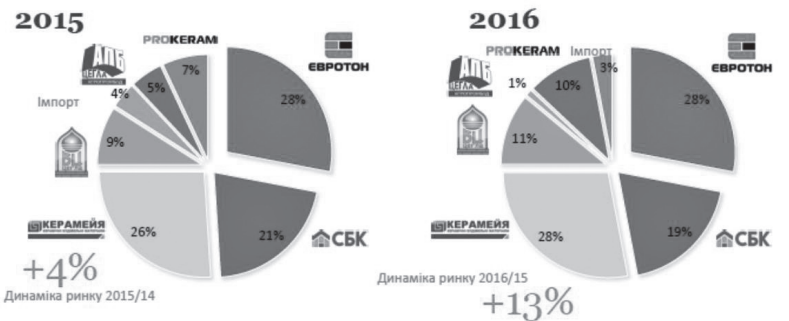
чого накривається плівкою для створення конденсатного середовища з метою погашення карбонатів, які можуть проявлятися на поверхні. Через 10 днів, коли цегла висихає, її вручну пересортують під наглядом контролерів. Процес замочування є надзвичайно ефективним, оскільки донецькі глини, з яких виготовляється клінкер містять карбонати, які не регламентуються державними стандартами. Після замочування рівень відсортування цегли з проявами карбонатів становить 2–3%. Отже, ми гарантуємо кінцевому споживачеві, що наша продукція несе мінімальні ризики проявів так званих “вапнякових вистрелів”.

На сьогоднішній день компанія “Євротон” 40% своєї продукції продає через дилерську мережу. Вона широка за географією і включає в себе не лише Україну, а й багато інших країн Європи і Середньої Азії. Я вважаю, що успіх нашої компанії по роботі з дилерами насамперед залежить від дружніх партнерських відносин. Ми відкриті перед нашими партнерами, ми чесні з ними. Якщо виникають якісь проблеми, ми їх обов’язково вирішуємо. З першого дня ми працюємо в режимі діалогу, завжди дослухаємося до побажань наших партнерів і прагнемо їх задовольнити.

«Євротон» глибоко аналізує ринок цегли і відповідно змінює виробничу програму заводу.

Вимоглива до себе, наполеглива і не вразлива до перешкод — це про Ярославу Острожчук. У відвертій розмові з жур-

Ємність ринку облицювальної цегли в Україні

налістом сайту buildportal.com.ua Ярослава Юрїївна розповіла про те, як важливо бути впевненою у собі, від чого залежить успіх і яку роль у бізнесі відведено жіночій інтуїції:

«— *Перші кроки по кар’єрних сходах. Якими вони були?*

— Все почалося в 1999 році з картонно-руберойдового комбінату, з посади менеджера відділу збуту. За один день довелося вивчити повністю увесь асортимент продукції з усіма технічними характеристиками і влитися в систему збуту. Через шість місяців я отримала посаду заступника начальника відділу збуту, а згодом стала начальником. На цій посаді необхідно було контролювати реалізацію та відвантаження продукції, взаємодіяти з клієнтами, налагодити систему співпраці зі службою виробництва, щоб реагувати на потреби ринку.

У 2002 році акціонерами нашої компанії був придбаний Роздільський завод. І в найкоротші терміни ми вивчили, що таке цегла, її характеристики, специфіку цегельного ринку, створили торгову марку “Євротон”, а далі закрутилось...

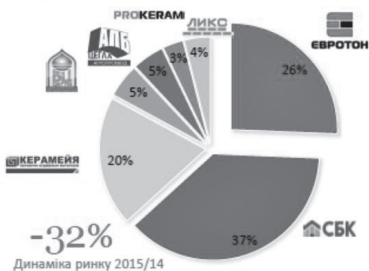
— *Як ви сприймаєте таку характеристику, як бізнес-леді?*

— Поняття бізнес-леді та ділова жінка, в принципі, мають одне й те саме значення. Ділова жінка — це жінка, що займає певну керівну (чи вагому) посаду. Щоправда, зі словом “бізнес-леді” асоціюється більше візуальний образ — жінка в діловому костюмі з підбраною зачіскою. Можу сказати, що імідж

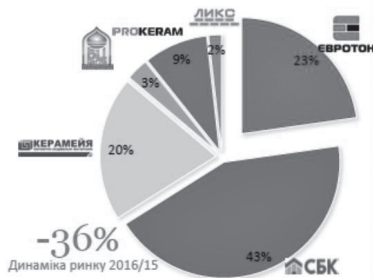
Ємність експортного ринку облицювальної цегли

2015

2016

дисциплінує і зобов'язує до певної поведінки, допомагає сконцентруватися на роботі. До того ж, “за одягом зустрічають”, тому це теж дуже важливо! Я намагаюся дотримуватися відповідного стилю, тому вважаю себе “бізнес-леді”.

— *На вашу думку, щоб досягти успіху в бізнесі, потрібен талант? Чи достатньо знань і досвіду?*

— Успіх — це не лише знання і досвід. Це й наполеглива праця, і розвинена інтуїція, що і є своєрідним талантом. Необхідно бути “синоптиком”, прогнозувати погоду у своїй сфері.

— *Чи тяжко бути жінкою-керівником, особливо в такій чоловічій сфері?*

— Керівником не важко бути у будь-якій галузі, якщо працювати зі злагодженою командою професіоналів.

— *Чимало жінок відверто зізнаються, що колеги-чоловіки не завжди сприймають їх серйозно. Вам це знайомо? І хто взагалі, на ваш погляд, має більше шансів на успіх у бізнесі — чоловіки чи жінки?*

— Ні, мені це не знайомо. Я переконана, якщо ти професіонал своєї справи, у чоловіків це викликає лише захоплення й повагу! Жінки мають свій шарм, і чоловіків це приваблює, особливо, якщо жінки працюють у галузях важкої промисловості чи будівництва. Щодо успішності, то успіх не залежить від гендерної приналежності, а лише від особистості.

— *Розкажіть про своє хобі, захоплення. Чим займаєтесь у вільний час?*

— Я православна християнка, тому намагаюся щонеділі відвідувати церкву, де знаходжу душевний спокій. Узимку раз на тиждень з друзями ходимо до кінотеатрів чи боулінг-клубів. Я — мисливець, тому полюблю зимове полювання. Це одночасно азарт, і спілкування з природою, особливо приваблює ліс, коли є сніг.

— *Що б ви порадили майбутнім бізнес-леді?*

— Насамперед, раджу налаштуватися на серйозну працю. Надважливо бути наполегливою та впевненою у собі.

— *Які Ваші прогнози співпраці з Європою?*

— Перше, на що варто звертати увагу, — це питання ціни, цінова політика. Європа вимагає від нас дуже низьких цін. Я вже неодноразово аналізувала різні варіанти і дійшла висновку, що на українському ринку працювати вигідніше, ніж на європейському, але... Хоч це буде навіть і невігдно, і нехай це буде з мінімальною віддачею, але треба працювати, треба нарощувати обсяги. Насамперед ми плануємо співпрацювати з Польщею. Наш завод розташовано у Львівській області, а тому, як ви розумієте, для нас це зовсім поруч. Також ми розглядаємо варіант співпраці з Румунією, Угорщиною. Але маю зазначити, що їхні ринки є набагато меншими за наші. Тому не думаю, що українським виробникам вдасться наростити такі обсяги, щоб замінити ті ринки, які ми мали в докризовий період.

Розумієте, є таке поняття, як традиції використання будматеріалів. Наприклад, візьмемо Західну Україну. Там люблять зводити високі паркани з цегли, але будинки не облицьовуються.

Ми об'їздили чимало країн і нерідко на виставках усвідомлювали, що презентуємо не той продукт, який потребує споживач того регіону, чи тієї країни. Є свої уподобання, традиції. Їх неможливо зламати. Якраз це стосується країн Азії, де здебільшого для облицювання використовують камінь. Я, навіть коли їжджу у відпустку, завжди звертаю увагу на традиції та культуру будівництва у різних країнах. Напевно, це на підсвідомому рівні у кожного виробника: погляд автоматично шукає те, що самі виробляємо».

Такі бізнес-леді — динамічні та прагматичні, вишукані та патріотичні — окраса і основа України.

ІГОР ЛИСОВ

Президент компанії «Ліко-Холдінг», український державний і громадський діяч.

Мені складно і цікаво з користю для майбутніх будівельників і політичних діячів заслужено представити Ігоря Лисова, як унікальну особистість, недооцінену киянами і не обтяжену владою.

Перед нами — яскравий приклад зростання юнака із правильною, будівельною освітою. При переході в іншу формацію, до ринкової економіки, він не заскоруз у соціалістичних догмах, а будував за будь-якої влади та кризи.

Ігор Володимирович Лисов народився 14 липня 1958 року у м. Хмельницькому. Після закінчення (1980) Київського інженерно-будівельного інституту (тепер КНУБА) розпочав трудову діяльність майстром, а згодом виконробом РБУ «Київміськ-сантехмонтаж», а з 1985 до 1989 року І. Лисов — інструктор Московського райкому компартії України м. Києва, з 1989 по 1996 рік — заступник голови, перший заступник голови Московської (тепер Голосіївська) районної держадміністрації м. Києва.

З 2003 по 2006 рік займав посаду заступника голови Київської міської держадміністрації (міський голова О. Омельченко) — начальника Головного управління комунальної власності КМДА.

Президент компанії «Ліко-Холдінг».

Народний депутат 5-го і 6-го скликань.

Президент благодійного фонду «Рідне місто моє».

Перший віце-президент Конфедерації будівельників України.

Член виконавчого комітету Національного Олімпійського комітету України.

Член виконавчого комітету Всеукраїнської громадської організації «Спортивна студентська спілка України».

Президент Федерації України зі стрибків у воду.

Голова Парафіяльної ради Спасо-Преображенського собору.

Ігор Лисов: *«Будь-що рухатимуся далі, поки не доведу справу до кінця».*

«Наразі в мене багато напрямів, у яких я розвиваюся. Це і будівництво, і економіка, і наука: я — доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук. Я створив успішну бізнес-модель будівельного сектора у повному обсязі. Це не просто будівництво, як його розуміють, а комплексний підхід: задум, проектування, виконання будівельних робіт, продаж, експлуатація. Сьогодні до холдингу входять понад 45 компаній, які мають різні напрями діяльності: сервіс, виробництво матеріалів і використання сучасних технологій у будівельній галузі.

Що б я не будував, головним завданням для мене завжди було — зробити краще, ніж ми мали раніше.

Кожен співробітник нашого холдингу пройшов через особисту співбесіду зі мною. Можливо, тому в нас майже немає плинності кадрів. Для мене надважливо, щоб людина була моїм однодумцем, командним гравцем і професійно виконувала поставлені перед нею завдання.

Щодо моїх професійних мрій, то вони пов'язані тільки з компанією. Хтось відомий сказав: «Мені в житті дуже по-

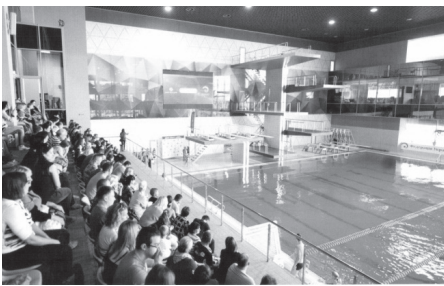

щастило. Я ніколи не працював, а завжди займався улюбленою справою» — так і в мене.

Наші проекти ретельно продумані для проживання та з перспективою на майбутнє! Житлові комплекси “Ліко-Град” і “Венеція”, Спасо-Преображенський собор із дзвіницею, Єлизаветинський парк, Центр спорту “Ліко”, готель FAVOR Park, дитячі садочки “Ліко-Світ”, школа початкових класів і технічний лицей “Ліко”, медичний центр “Ліко-Мед”, театр “Особистості”, дитячі та спортивні майданчики, бібліотеки, магазини, супермаркети та торговельні центри, кафе і ресторани — ми створюємо об’єкти для зручного й комфортного проживання!

Якщо проектувальний термін експлуатації сучасних панельних будинків 50 років, то зведених за монолітною технологією — не менше 200».

У вересні 2013 року генеральним спонсором Федерації України зі стрибків у воду — компанією «Ліко-Холдінг» — збудовано найсучасніший спортивний комплекс «Ліко» з Олімпійським басейном 50×25 м

і глядацькими трибунами, на базі якого функціонує єдиний в Україні Державний центр олімпійської підготовки зі стрибків у воду, база національної збірної команди зі стрибків у воду та дитячо-юнацька спортивна школа. У 2017 році на базі Центру спорту «Ліко» вперше в Україні відбувся чемпіонат Європи зі стрибків у воду, за підсумками якого наша національна збірна стала європейським чемпіоном,

а у 2018 році вперше відбудеться чемпіонат світу зі стрибків у воду серед юніорів.

На сьогодні в освітніх закладах ЛІКО навчається майже 800 дітей.

Дитячі садочки «Ліко-Світ» — то дошкільні навчальні заклади раннього інтелектуального розвитку дитини, які відкрито у 2011 та 2015 роках, — сучасні і комфортні.

Сучасний медичний центр сімейного типу «Ліко-Мед» пропонує повний комплекс медичних послуг з діагностики, лікування та диспансерного спостереження. У МЦ працюють лідери за своїми напрямками.

Сучасний театр «Особистості» вражає своїм багатофункціональним відеозалом на 210 місць з професійним екраном і звуковою системою, що дозволяє проводити різні заходи, повноцінні кіносеанси, конференції, концерти, театральні студії. Головний режисер театру — Петро Мага.

Я отримав запрошення — о 8:00, 29 жовтня 2017 року взяти участь у недільному богослужінні та освяченні Богоявленського приділу Спасо-Преображенського собору від голови парафіяльної ради Ігоря Лисова.

А до цього — до спорткомплексу КНУБА на турнір з міні-футболу серед студентських жіночих команд.

А до цього — зачаровувався майстерністю учасників чемпіонату Європи зі стрибків у воду у спорткомплексі «Ліко».

Він масштабно у 2016 році в палаці «Україна»

відзначив 25 років утвореної ним компанії «Ліко-Холдінг», яка тепер є унікальною за будівництвом і неймовірним переліком послуг у Києві, та і в Україні.

Він зростав від майстра та виконроба ремонтно-будівельного управління «Київміськсантехмонтаж» (перекладав підземні мережі Києва) до інструктора райкому партії, першого заступника Голови Київської міськдержадміністрації — начальника Головного управління комунальної власності.

Він же і вчений, автор ґрунтовної і злободенної для України монографії «Державна житлова політика України та її регіонів: теорія, методологія, практика» (видавництво «Юго-Восток», 2012 рік).

Свою роботу у владі він синтезував з оновленням господарського механізму і, як видно, не відставав, а йшов попереду: *«Ми стали першою компанією, яка отримала дозвіл на оренду землі в недержавну структуру, і приступили до роботи».*

Ігоря Лисова райкомівська практика на злами комуністичної системи не встигла законсервувати, він вчасно влився в райрадівські й міськрадівські політичні компроміси і розклади, виявивши природну бізнесову схильність. Був самодостатнім в усіх проявах, бо мав бізнес-бачення і результативність.

У київській владі він (у О. Омельченка) «веде» питання комунальної власності і приватизації тоді, коли мало хто на цьому розумівся. У Верховній Раді України він — заступник у голови комітету з питань будівництва та житлово-комунального господарства. Нині він провідний бізнесмен — фахівець з реального будівництва в Києві. На його об'єкти приїздять і прем'єр-міністри, і президенти України. Він, як на мене, — кваліфікований кадровий резерв киян і України.

Іван Салій: — Мене, власне, цікавить, насамперед те, що слід порадити будівельникам, бо довели галузь до кризи і немає ніяких зрушень, особливо в будівництві інфраструктурних об'єктів.

Ігор Лисов: — У нашій країні потрібно будувати 1 кв. м житла на душу населення, а на сьогодні зводиться лише 0,22 кв. м, і кошти, що забезпечують оті 0,22 кв. м, не збільшуються. На більше у людей немає грошей. Для того, аби стимулювати і зібрати кошти, розробили програму: 30 % платить держава, а 70 % — той, хто будує (на черзі за квартирою). Чому це вигідно державі? Тому, що 30 % повертається державі у вигляді податків. Але ст. 47 Конституції України говорить, що держава сприяє у придбанні, будівництві чи оренді житла. Якщо держава виділяє 200 млн, то люди вносять 500 млн. На жаль, останні роки ці державні програми приглушені і віднесені на регіональні рівні та здатність.

Для того, щоб збільшити обсяги будівництва, потрібні значні кошти. Де їх узяти? Грошей на приватне будівництво не вистачає і в Європі. Там люди живуть, переважно, в орендованому житлі: Женева — 80 %, Берлін — 90 %...

І. С.: — А хто його збудував?

І. Л.: — Збудувала або сама держава, або створила такий клімат для інвесторів, щоб їм це було вигідно. Муніципальне будівництво — це, коли мерія будує за свої кошти або за кошти інвестора. При цьому мерія надає квартири вчителю, лікарю, тому що вони, талановиті і завзяті, приїздять працювати, а жити ніде. У тих державах все цивілізовано, бо працівник не йде по оголошеннях, а знає, що в мерії є спеціальний підрозділ, який цим опікується. Тож громадянин приходить у мерію, і говорить, що хоче взяти, наприклад, житло в оренду на Лівому березі, а йому пропонують, що є в наявності і якої вартості. Він, приміром, грошей таких не має, однак він хороший і потрібний спеціаліст. Сесія ради приймає рішення дозволити компенсацію для таких працівників.

У нас же 2,5 млн молодих сімей потребують житла. Не потрібно думати лише про пенсіонерів, потрібно задовольнити насамперед попит цієї категорії. Не потрібно надавати житло лише бідним, бо вони ж його продадуть, потрібно дати їм житло в оренду безкоштовно — і проблем не буде.

І. С.: — То де ж взяти гроші?

І. Л.: — Європа може дати гроші і приватний бізнес. Але приватний бізнес не дасть грошей, бо депозитна ставка — 15 %, а кредитна — 26 %.

І. С.: — І що потрібно зараз робити? Голови КМДА О. Попов, а тепер В. Кличко щорічно форуми проводять, але ж інвестору не пропонують жодних гарантій і заохочень для уникнення ризиків...

І. Л.: — Зрозуміло, що Києву потрібно звести 25–35 млн кв. м житла, але ж де їх будувати. Не можна уже будувати житло за рахунок бюджету Києва. Держава повинна забезпечувати розвиток мереж...

І. С.: — Давайте поговоримо про Київ. Концепція київської агломерації, генеральний план для Київської області все-таки має бути спільний, на мій погляд...

І. Л.: — Вірно, це логічно. Генерального плану міста Києва немає.

І. С.: — І хотіли провести міський референдум щодо ухвалення нового генерального плану міста...

І. Л.: — Не потрібен референдум... Я свого часу доповідав на засіданні Верховної Ради України закон про регулювання містобудування, де усі зобов'язувались до 1 січня 2013 р. розробити генеральні плани, без цього забороняється виділення земельних ділянок. Схаменулися, що, за законом, неможливе виділення земельних ділянок, то змінюють закон, а не розробляють генплан. Так робиться лише в Києві, в Україні і більше ніде у світі. Написано ж, що прийнятий, затверджений генеральний план забороняється корегувати упродовж 5 років. Наприклад, передбачено там дитячий садочок, то ти там не можеш нічого будувати. А якщо хочеш довести, що там потрібен житловий будинок, чекай 5 років, готуй аргументи. Потрібно також узаконити терміни відведення земельних ділянок...

І. С.: — Ідея переміщення з центру міста тролейбусних і трамвайних депо, яку ви реалізували з О. Омельченком і

М. Ламбуцьким, зараз мені здається, досить правильною, хоча тоді я скептично до цього ставився...

І. Л.: — Було створено нормальні умови для роботи транспортників.

І. С.: — Та на Лук'янівці, дивлюсь, там казна що робиться...

І. Л.: — Там багато власників. Зараз там збудують великий торговельний центр... Ми збудували нове депо, нормальні умови для праці, для відстою, для ремонту трамваїв...

І. С.: — Я намагаюся висвітлити сучасну епоху, за 25 років становлення, а ви ж таки належите до нової генерації, нових бізнесменів. Таких, можливо, знайдеться і кілька десятків, а таких, щоб займалися розбудовою міста, дуже мало. Головкиївміськбуд перестав бути головною і єдиною будівельною організацією столиці...

І. Л.: — Главк — це виконавець, а компанія «Ліко-Холдінг» — замовник, виконавець і сам експлуатує... А крім того, буде всі інфраструктурні об'єкти, садочки, школи, церкву і паркову зону...

І. С.: — Ви хочете сказати, комплексна забудова: будете не просто будинки, а мікрорайони?

І. Л.: — Саме так. Місто Київ не могло викупити землі, так я знайшов можливість, проклали 3 км газопроводу, замовили АТС. Для цього всього потрібно було ризикнути, прийти й віддати, щоб отримати... Тепер тут вирости мікрорайони.

І. С.: — По теплу ви не залежні від «Київенерго»?

І. Л.: — Не залежні, у нас своя котельня. Знайшли найефективніші котли, в Україні таких немає, коефіцієнт корисної дії у них до 97%. Відчувається економія, люди задоволені...

І. С.: — На вибори мера підете?

І. Л.: — Ні, не йду. Підтримувати, звісно, буду. Я для себе усвідомив, що краще якісно робити те, на що ти впливаєш, ніж абияк те, на що ти не впливаєш.

І. С.: — Я завжди працюю над тим, на що напряму не впливаю, а впливаю опосередковано.

І. Л.: — У вас інша харизма. Я завжди переживаю за результат. Київ — це унікальна територія.

І. С.: — Чому я звернувся у моєму проєкті до І. Лисова? Тому що він після вузу пішов працювати у будівельну організацію, яка завжди стримувала в місті здачу будь-яких об'єктів, бо підземні роботи в траншеях, і не було кому робити, і технології та конструкції були із ручною працею, там же, в тунелях і в котлованах. А в Києві не давали пропуску...

І. Л.: — Та я пропрацював півтора року, живучи у гуртожитку, і мені дали квартиру, так що річ не в тім. Купив машину, згодом одружився, тільки одружився 15 вересня, а 1 січня взяли на роботу в райком компартії України. Я один такий був інструктор райкому, що одночасно був і депутатом районної ради, і членом райкому партії.

С. Мартинюк, другий секретар Київського міськкому партії, коли брав на роботу, на співбесіді тихенько говорив, а я тихенько відповідав на питання. Наприкінці він сказав, що я наймолодший. Виходжу, мене пропонують підвезти, на що я відповів, що маю власну машину. Партійці були здивовані. І після цього в Московський райком їздило лише три машини: перший секретар, другий секретар і я. У 1989 році мене обрали на сесії заступником голови райвиконкому. Далі — став першим заступником.

І. С.: — Після демократичних виборів головою райради став Микола Бідзіля, представник Народного Руху України...

І. Л.: — Мене призначив першим заступником, ми пропрацювали разом недовго: одна приймальня, два кабінети. Мені виділили службову машину, іномарку. Згодом я написав заяву про звільнення, і пішов працювати в «Ліко-Холдінг», а на той час це була лише одна орендована квартира і двоє людей...

І. С.: — Я там вас навідував з Єрмаком Віктором Андрійовичем — заступником з будівництва на Подолі, на жаль, він рано пішов із життя...

І. Л.: — Згодом усі почали до мене «тікати», у тому числі й головний бухгалтер. І ми розпочали разом. Через півроку балотувався до райвиконкому. Робилося все, щоб у мене не на-

бралося 50 %. М. Бідзілю висувають на голову районної ради, за нього голосує лише один чоловік з 27. Уявляєте, який у мене був авторитет. За В. Асадчева голосує лише 6 чоловік. За Василя Подобрія, головного лікаря в районі, голосує 14 чоловік, і він стає головою. Перше, що я зробив, будучи першим заступником голови райвиконкому, — відкрив пологовий будинок. Я запрошую В. Кравченка, керівника тресту «Київміськбуд-2», і запитую, чи закінчить він будівництво до травня, він сказав, що зможе. І от я запускаю проект, запрошую Президента (в листопаді вибори до районної ради). Так от, запрошую Президента Л. Кучму... Все, як і потрібно, Василь Подобрій повертається з відпустки, і йде до Л. Косаківського, щось бурчав, а потім говорить, що працювати разом не зможемо. На що я відповів, що я їду відпочивати і якщо він не змінить свого бачення, то — «до побачення».

Приїжджаю через два тижні, а він говорить, що не змінить свою точку зору. Через кілька днів сесія, у мене пропозиція була винести на її розгляд першим питанням недовіру голові. На сесії 27 депутатів, з них 19 підписалось. Ми домовились про обрання В. Асадчева, віддаю всі голоси, але умова: що я дообираюсь і залишаюсь першим заступником з усіма повноваженнями. Всі обираються.

Минає рік чи два, і у В. Асадчева з'являється «зіркова хвороба», у нас виникають суперечки. І знову та сама історія, сесія, недовіра В. Асадчеву, голосує 21 депутат. Приїздить прокурор, і говорить, щоб я зупинився, тож я перестав ходити на роботу.

На сесії все було законно прийнято, були всі депутати, прокурори. Мене всі привітали, і лише прокурор запросив порадитись. Район цей був рухівський. В. Асадчев що зробив. Він побіг до В. Чорновола, а той заявляє, що підуть в опозицію в парламенті. То кілька днів я не з'являвся, а потім потроху: то туди, то сюди, і так «розвернув машину» в бізнес.

І. С.: — А в мерію до О. Омельченка як потрапили, це ж потрібно було обратись у Київраду?

І. Л.: — У 2000 році мене О. Омельченко викликає в Театр оперети, де він проводив якийсь захід, і пропонує мені йти в депутати.

Там депутатом був хороший хлопець В. Дзема, він добре розбирався в усьому і частенько критикував О. Омельченка. І мене обрали депутатом, пішов одразу в комісію по майну, а потім запросили заступником, я спочатку віджартовувався, але коли в шостий раз, бо призначають В. Пилипишина, сам собі міркую: нехай він буде, начебто непоганий хлопець, а В. Борисов мені говорить — іди.

І. С.: — Це дало більший масштаб і ширше бачення...

І. Л.: — Так, я місто і так добре знав, а це дало більше можливостей. Я знав усю історію з холдингом «Київенерго», якби не забрали, як банк «Хрещатик», то в холдингу «Київенерго» було б 51 % Київради. Розвинули б мережі, парки...

Ігор Лисов зростав на моїх очах, хоча і на відстані. Я до сьогодні не розгадав феномен його успіху і багатогранності. Тому змушений вкотре під диктофон уточнити важливі його оцінки. Він запізнився, забіг, в приймальні очікують співробітники і партнери, а уже десь 18 година, тому блиц-бесіда:

І. С.: — Є такі чутки, що Ви хочете в Азербайджані будувати будинки.

І. Л.: — Ні, такого немає. Я хочу в Азербайджані розвивати спортивні заклади. Спілкування було з керівництвом. Ми вивчили можливості і будемо туди їхати створювати таку систему як в Україні в мережі «Спортлайф».

І. С.: — Ця система і в Україні єдина на сьогоднішній день?

І. Л.: — Так, але і найпотужніша. На сьогодні 320 тисяч людей користуються послугами «Спортлайф».

І. С.: — На мій погляд, житлове будівництво не дає можливості будувати такі церкви чи спортивні комплекси...

І. Л.: — Ні, не обов'язково. Залежить від того, як сформуєш бізнес.

І. С.: — В усякому разі — це ще нікому поки не вдалося.

І. Л.: — Якщо ти є власником — це одна справа. А якщо є багато людей, які на свій розсуд поділять гроші, які заробляються, то, звісна річ, будівництво прибутковим є для вузького кола людей.

І. С.: — Як виникла ідея побудувати храм, чому саме храм?

І. Л.: — Храм — улюблене місце киян. Інтер'єр: понад 1000 кв. м мозаїки — близько 2 млн камінців.

Я розглядаю будівництво Спасо-Преображенського собору як доручення від Господа Бога мені особисто. Виникла ця ідея, коли я перший раз відвідав Афон. Невдовзі з'явилася й можливість розпочати будівництво. Мене підтримав Вадим Жежерін — зробив проект. А далі — крок за кроком... Блаженніший митрополит Київський і всієї України Володимир їх освятив, і я попросив його надати Ставропігійний статус окремо взятому собору — це єдиний собор в Україні, який має такий статус, пряме підпорядкування Митрополиту, як Києво-Печерська та Почаївська лаври. Я працюю заради утвердження релігійного миру та єдиної помісної церкви України і тут постать Блаженнішого Володимира об'єднуюча.

І. С.: — Тепер зрозуміло, чому музей Блаженнішому Митрополиту Володимирі знаходиться при соборі. Мені доводилось мати кілька зустрічей із Митрополитом. Він був фізично

ослаблений, але духом, своєю вірою і добротою безумовно був велетень.

І. Л.: — Думаю, він достойний, щоб музей зробили в Лаврі. Для мене особисто він є святим, хоча ще не причислений до ліку святих, бо після Харківського Собору Володимир 25 років очолював Українську православну церкву. Це був непростий час, домоглися, щоб Українській церкві надали право автономії. На сьогоднішній день, де факто, це є відокремлена церква, жодного атрибуту, жодної дії не потрібно погоджувати з центром.

І. С.: — Я ознайомився з експозицією музею і дійсно, першою була думка, що такий музей міг би бути в Лаврі. Бо тут фактично його робочий кабінет, коштовний і важкий у фізичному розумінні митрополитський одяг. Тут же і його особисті речі — окуляри, мобільний телефон, туфлі і навіть коляска, якою в останні роки він користувався.

Я уважно розглядав його табель, записи, зошити із семінарії — красивий, каліграфічний почерк, видно, що писав вдумливо, без поспіху, щиро по-чернечому для історії.

Додам ще, що будівництво Храму освятив сам Митрополит Володимир, а собор будується чергами, і коли збудували дзвіни-

цю, то років зо два приміщення не використовувалося і музей Володимира фактично тут з його волі.

А Ігор Лисов уже з десяток років чи не кожен день приходиться до храму, по суботах і неділях на службу, а в робочі дні ще й «попрорабствувати», адже добудова триває.

І ще закарбуємо. Відбудова Михайлівського Золотоверхого і дзвіниці у Лаврі — то кошти міста і держави. Тут же і будівництво, і утримання, а ще високопрофесійний хор, навчені молоді священнослужителі — то власний кошт, який роздобуває, заробляє та жертвує Ігор Лисов.

І. Л.: — Особисті стосунки з новим Блаженнішим Митрополитом Онуфрієм дозволили мені прийти до нього з проханням, щоб він передав у собор іконостас, речі. Він із задоволенням це зробив. У нас є відповідний документ: він передав — я прийняв.

І. С.: — На мене справили враження європейські змагання зі стрибків у воду. Я зрозумів, що влада прийшла, півтори години побула, а потім покинула і пішла. Допомоги від влади фактично ні фінансової, ні організаційної — тільки згода від них?

І. Л.: — На мені була особиста відповідальність за проведення змагання — це унікальна річ. Проводилось вперше в Україні. 23 країни брали участь. Але, насамперед, я хочу подякувати міністру молоді та спорту України І. Жданову, віце-прем'єр-міністру України В. Кириленку, меру Києва В. Кличку і звісно чемпіону Європи і світу, багаторазовому світовому рекордсмену, олімпійському чемпіону, заслуженому майстру спорту С. Бубці.

Держава підтримала цей проект, виділили з бюджету близько 8 млн грн на підготовку. Звісно загальний кошторис був значно більший.

Також багато зробили за підтримки Міністерства молоді і спорту.

Ми дуже яскраво провели цей захід. Показали Європі, показали світу, що Україна — це безпечна країна, що є чудова база. А в 2018 році вже проводимо чемпіонат світу зі стрибків у воду серед юніорів. Відбір з 52 країн на юнацьку олімпіаду, що проходить в Аргентині, буде проводитися в Україні. Це для нас дуже відповідальна місія, це вже світовий масштаб. Сьогодні мені телефонував представник технічного комітету

Європейської асоціації плавання і запропонував мені провести у 2019 році ще одні змагання європейського рівня.

І. С.: — Так, я дивився змагання, все розраховано посекундно — рівень організації дуже вразив.

І. Л.: — Було проведено дуже серйозну підготовку. Змагання в Україні визнані найкращими за весь період проведення таких змагань європейського рівня. І дуже приємно, що саме українські спортсмени стали чемпіонами Європи зі стрибків у воду.

І. С.: — Була там і складна ситуація: коли змагалися наші та росіяни, то зал поведився делікатно, дипломатично. Я за це хвилювався.

І. Л.: — Ми всім показували, що спорт поза політикою. Ми вжили відповідних заходів: на трибунах, де були спортсмени, де нагороджують, була ціла низка засобів безпеки та 40–50 чоловік, які постійно спостерігали за подіями в залі, щоб запобігти будь-яким провокаціям.

Єдине, що потрібно було ще зробити, то це більшу фан-зону. Кожен день не вистачало від 150 до 600 місць.

І. С.: — Чи потрібно для світових змагань добудувати ще басейн?

І. Л.: — На сьогоднішній день наш басейн має олімпійську ліцензію на стрибки та плавання. Тобто там не можна проводити змагання із водного поло, синхронного плавання. Для проведення чемпіонату світу, де всі ці дисципліни включені, необхідно значно добудувати інфраструктуру.

Я знаю вихід з цієї ситуації: думаю, що у 2023 році Україна виграє проведення Універсіади. Я це обговорюю із заступником міністра освіти України Романом Гребієм та ректором Національного університету фізичного виховання і спорту України Євгенієм Імасом, зробив уже представлення щодо розміщення олімпійського селища, інфраструктура якого дозволить проводити чемпіонати світу в повному обсязі.

І. С.: — А яка у Києві ситуація з Генеральним планом?

І. Л.: — Кожне рішення сесії про відведення земельних ділянок є порушенням Генерального плану.

І. С.: — Але це ж робиться на користь інтересів бізнесменів. І що з цим робити?

І. Л.: — Потрібно приймати серйозні адміністративні рішення. Більше того, існує субвенція державного бюджету на виконання столичних функцій.

І. С.: — У мене є фотографія, на якій члени політбюро розглядають Генеральний план Києва, доповідає головний архітектор.

І. Л.: — Досвід керівника держави — це дуже важлива річ. Якщо він не розуміє містобудування, як же він у Київ приїде: будуть незручні питання і краще не їхати, щоб не нашкодити своєму авторитетові.

Мoje улюблене місто у світі — Сідней. Архітектор Сіднея найкращий містобудівник у світі. Сідней найкраще місто за комфортом проживання та за комфортом місцезнаходження, яке я колись бачив.

І. С.: — На Троєщині на мосту не тільки М. Азаров був, бував і В. Янукович. Ми з Л. Черновецьким і О. Омельченком всіх виводили туди і обговорювали, бо це загальнодержавна справа...

І. Л.: — Так, М. Азаров і по метро в Києві рішення приймав...

І. С.: — Так, і по залізничному мосту Г. Кирпи також...

І. Л.: — М. Азаров приймав рішення щодо всіх автомобільних з'їздів із мосту...

І. С.: — Дійсно, і О. Кривопішин знав, до кого з цими питаннями ходити. А зараз до кого ходити?...

Ще раз, перепрошую, мене цікавить доля одного з найстаріших трамвайних депо — Лук'янівського. Воно одне з найперших збудовано і фактично в центрі міста, з'єднувало Поділ з Центральним залізничним вокзалом, з Борщагівкою. Що там зараз?

І. Л.: — Я не знаю, в мене цю справу забрали. Але місто розвивалося, змінювались транспортні потоки і об'єктивно вимагалась необхідність в перенесенні депо та автопарків.

І. С.: — Ви починали займатися ним як посадова особа? Я спочатку був проти перенесення, а потім погодився, бо, дійсно, потрібно було переглядати дислокацію депо, до того ж, кількість трамваїв на лінії зменшилася вдвічі і починалася ера маршруток.

І. Л.: — Так, ми з О. Омельченком прийняли рішення, що треба трамвайне депо винести із центру міста. Вирішили перенести в депо Подільське (раніше депо ім. Фрунзе), там краща ремонтна база. Коштів у бюджеті не було. Відремонтували депо за кошти підприємців: відновили ремонтну базу, обладнали нові роздягальні тощо.

А на місці депо Лук'янівського на сьогоднішній день, думаю, там мають будувати якийсь торговий центр.

І. С.: — На площі Дзержинського (тепер Либідська) зараз іде забудова? А було перше в Києві тролейбусне депо і завод електротранспорту...

І. Л.: — Так, із площі Дзержинського тролейбусне депо винесли на Теремки, побудували сучасне депо. А зараз на Либідській триває будівництво житла.

І. С.: — А ще було трамвайне депо Шевченка поруч з вулицями Антоновича та Великою Васильківською, я проїжджаю поруч з роботи і на роботу. Такий центральний майданчик заріс бур'янами, непривабливі паркани. Майданчик не забудовується...

І. Л.: — Дійсно, депо винесли на вул. Якутську. Тепер по майданчику спірне питання. Починав ще М. Голиця. Але зараз документи знаходяться в судах. Ту територію, якщо не помиляюся, викупив з десятих рук якийсь француз.

І. С.: — Я чому допитуюсь. Коли в Києві за Олександра Омельченка переносили депо і знімали рейки з моста Патона та Набережної, які поєднували лівий і правий берег, то в Європі трамвай ставав за комфортом як лайнер, відмовилися вже від шпал. Тобто не той напрямок наше місто обрало. Я і вам, і

О. Омельченку намагався суперечити, але бізнес виявився сильнішим, і так — до сьогодні. Змушений звертатися і до нинішнього керівництва Києва.

Лист № 136 від
«03» листопада 2015 року

Київському міському голові
Голові Київської міської державної адміністрації **Кличку В.В.**

Депутатам Київради

Голові Постійної комісії Київської міської ради з питань транспорту, зв'язку та реклами **Окопному О.Ю.**

Шановний Віталію Володимировичу!

Шановні депутати Київради!

У великих містах та столицях Європи нового розвитку набуває трамвай.

У Празі з населенням в 1,2 млн на маршруті 1000 трамваїв, з них найновіших трамваїв-лайнєрів — 147 одиниць.

Тобто київські трамваї-релікти сьогодні — свідчення нашої відсталості на 30–35 років, та й на маршрути їх виходить 200–250 одиниць замість 400–450.

Але нові трамваї по нашим коліям не зможуть їздити. Тут ми уже на точці неповернення, втрати професіоналізму та знань.

Рельсо-шпальну конструкцію уже більше 20 років замінює безшпальна технологія.

Сьогодні рейку поміщають на підстилаючі і бокові гумові профілі, а сама плита теж укладається на гарячий асфальт, гуму або мастику, взагалі під коліями багат шаровий дорожній «пиріг» з дренажем, геотекстилем і т.д. товщиною 80–100 см.

Тоді відсутні і шуми, і вібрації, і корозії від блукаючого струму, а трамвайна колія поєднана із проїжджою частиною комфортно і для руху автотранспорту.

Київ відстає. Безшпальна технологія використовується: Львів — 23,8 км (роботи розпочаті з 1996 року), Кривий Ріг — 10 км (роботи розпочаті з 2000 року), Харків, Вінниця, Одеса — по 2 км, Прага —

100 км, Мінськ 40 км (із 65 км), а в Києві 200 метрів і один переїзд на площі Перемоги.

Учасники Спілки пропонують першочергово розпочати оновлення трамвайних колій:

- від Контрактової площі по вул. Глибочицькій та Дмитрівській,
 - по вул. Фрунзе (тепер Кирилівська);
- переїздів:
- по вул. Січових Стрільців (вул. Артема) та вул. В. Чорновола.

З повагою,
Президент Всеукраїнської спілки виробників
будматеріалів,
Голова КМДА (1992–1993 рр.),
Заступник Голови КМДА (три рази у двох мерів)
по транспорту,
Заслужений транспортник України
І. М. Салій

Чому я ставлю такі питання: я нещодавно приїхав із Стокгольма. Не побачив там жодного недобудованого чи покинутого будинку, жодного непофарбованого фасаду. У Києві 700 об'єктів покинутих, які ми не можемо добудувати, і при тому оголошуємо Київ європейською столицею, туристичним містом. А що туристам дивитися? Гостиний двір, його руїни? А ще пустка по вул. Хрещатик, 5; колишній центральний гастроном згорів; по

вул. Інститутській котлован; повсюдно в місті, в центрі України пусті занедбані території або покинуті будівлі, обвішали рекламою — «фіговими листками», навіть на Андріївському узвозі.

І. Л.: — Потрібно з будівельників зняти навантаження. Потрібно на рівні держави поєднання Києва і Київської області. Треба, щоб Київ розширив свої межі, це буде цікаво для забудовників, і не в центральній частині міста. Сьогодні кожен депутат має свою квоту, бюджетна або земельна історія. І кожен депутат витискає з міста максимально все, що може.

Звісно вже багато чого набудували. Комерсанти викупили житло, але тепер продати не можуть, бо ціни впали, А в оренду скоро безкоштовно будуть здавати, щоб хоч за комунальні послуги платили, бо тарифи за них ростуть і скоро будуть через суди забирати це житло.

І. С.: — А що у нас із бізнес-середовищем коїться, бо ввечері новини неможливо дивитись?

І. Л.: — На ніч жахи не дивіться. На сьогоднішній день в нашій державі так, як взяти у склянку багато речей і збаламутити.

І. С.: — Ви починали майстром, П. Шилюк починав бетонником, О. Пилипенко формувальником заводу ЗБК, В. Ткаченко сантехніком...

І. Л.: — У чому різниця: вони пішли працювати на існуючі історичні підприємства. Я створив нове — «Ліко-Холдінг» з нуля. Тоді у мене були «Рафік» орендований і орендована квартира...

І. С.: — Як так вийшло, як усе вдалося?

І. Л.: — Починав сам, без нікого. Мама працювала директором універмагу у м. Хмельницькому. Я пішов у «Київрембуд», п'ять років пропрацював «крутим» керівником, перебрав каналізацію і мережі всього центру міста Києва, а потім забрали мене в райком партії, а потім влада витіснила у бізнес, де у мене не було вже «прямого начальника».

«У кожного своя доля і свій шлях широкий», як сказав поет. Потрібно лише крокувати.

ДМИТРО ІСАЄНКО

Ісаєнко Дмитро Валерійович — віце-президент Конфедерації будівельників України.

Народився 30 серпня 1967 року, м. Річиця Гомельської області, Білорусь.

Я знаю досить давно Дмитра Ісаєнка, ще з часів нашого депутатства у Київграді за Л. Черновецького, тобто з 2006 року, і не знаю до сьогодні. Моє особисте враження — Дмитро Валерійович той, хто вміє і знає. Він знає законодавство з будівництва, його позитив і негатив, він, як ніхто, не лише знає, а й успішно будує. Уникає публічності і на заходах громадських організацій не нав'язує своїх оцінок чи бачення: дійде черга — скаже, і то буде професійно, відповідально та влучно. Без будь-яких претензій на яскравість та позу. Про нього говорять так: «Він працює головою».

Тому лише знакові та пам'ятні, як для мене, свідчення його самодостатності, внутрішньої впевненості, виваженості та кваліфікації.

Нова влада, війна на Донбасі, Мінські угоди і негайне до виконання рішення нового Головнокомандувача укріпитись на лінії розмежування, та ще й потрійним ешелонуванням. Терміни нереальні навіть для військового часу. І заступник міністра регіонального розвитку та будівництва проводить нараду. Доповідають полковники з Міністерства оборони: в Луганській і Донецькій областях новий «фронт-кордон» у 330 км, потрібно старі рейки, металеві «їжаки», бетонні плити, ліс, робочі люди, будівельна техніка, авто- і залізничні перевезення...

Я здивовано слухав: в армії завжди була техніка для копання траншей, водії, автокрани і автотранспортувачі... навіть

понтонні мости. Збереглись і залізничні війська, які перейшли у підпорядкування Мінтранспорту (тепер Мінінфраструктури) за часів видатного міністра Георгія Кирпи. А тут — несподівано ключовим визначили Мінрегіонбуд. Я недоречно поцікавився у військових: «А що, з 1941 р. нічого, окрім «їжаків» зі старих рейок не придумали?» Їх і знайти непросто, на переплавці, і електрозварювання складне... Відгукнулись тут швидко: почали малювати всілякі призми, конуси чи кулі з бетону...

З'явився заступник міністра регіонального розвитку та будівництва України Дмитро Ісаєнко: без крику, шуму й істерики, без переляку прийняв рішення: першу і другу лінію оперативно облаштовують центральні органи влади, а третю лінію розмежування розділити на ділянки-фронти і зобов'язати кожную обласну державну адміністрацію та військкомати організувати і ресурси, і допомогу військовим в облаштуванні, пунктів переходу включно. Кошти — потім, централізовано, як об'єкти приймуть військові.

Учасники наради виявили виняткову оперативність: ліс — державні лісгоспи поставляють, а залізобетонні вироби — Олександр Сергійович Пилипенко (ПБГ «Ковальська»), в борг, під чесне слово Дмитра Ісаєнка. І він всіляко сприяв, а держава згодом таки розрахувалась. Слово чиновника, як гарантія, нині явище надто рідкісне: і пішли залізобетонні вироби у комплекті: вогнева споруда, укриття особового складу, командно-спостережний пункт, опорний пункт... 25 000 виробів на сотні мільйонів гривень.

Далі, за ним організація — це неодноразові поїздки в зону АТО, наради в Кабміні за участі та за дорученнями віце-прем'єр-міністра В. Гройсмана. Ось коли у нагоді йому стали роки служби будівельником у Міноборони та в Мінрегіонбуді.

Тоді лише він мав необхідні знання і досвід. Зізнаюсь, я хоч і маю багатопрофільний досвід, на нараді лише підтримував ідеї Дмитра Ісаєнка, та як і інші, лише здатен був задавати питання, цікавитись і дивуватись. Ось так проявив себе замкнутий, «людина в собі», Дмитро Ісаєнко. Це був його час.

Анатолій Беркута, який багато років пропрацював першим заступником міністра, сьогодні говорить: «Дуже негарно вчинили з Дмитром Валерійовичем, адже він дійсно багато разів їздив в АТО, він реально цим ділом займався, і коли б не його досвід, не його розуміння — звичайно нічого б не було зроблено. У цьому питанні дуже велика його заслуга».

І що? Переможці Майдана Гідності, коли пройшов переляк і «розвиднилося», звільнили професіонала двох міністерств, «оновили» управління галузі...

Він при посаді в Мінрегіоні працював вісім років. Далі уже часті зміни настільки, що і до року вакантною залишалася посада заступника міністра з будівництва... галуззю реально ніхто не займався...

Тепер тут — Лев Рєвазович Парцхаладзе, у нього маса проєктів, і добре, що він спирається на громадські організації, допомагається синергії фахівців — будівельників і влади...

Інша знакова подія. У будівництві — криза. Уряд проводить нараду, приймає програми підтримки доступного і молодіжного будівництва...

Про роль Дмитра Валерійовича у подоланні кризи у будівництві свідчать доручення за результатами велелюдної наради у Кабміні прем'єр-міністра М. Азарова: із дев'яти пунктів, у шести з них — Ісаєнко Д. В., а в трьох — скликання.

Мене дивувало, є віце-прем'єр, міністр, перший заступник міністра, а доручення напряму — Д. Ісаєнку... Цим підтверджувалась його компетентність, відповідальність і конструктивність, рідкісна для чиновника...

Однак тепер подібні управлінські наради та рішення, на жаль, не практикуються.

Наступне — у публічному обговоренні незавершене будівництво.

Станом на 1.01.2011 року в Україні налічувалось 18,3 тис. об'єктів, що перебували у стадії незавершеного будівництва. Із загальної кількості незавершених об'єктів (станом на 01.01.2011) 6,5 тис., або 35,4 %, перебували у стадії будівництва,

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПРЕМ'ЄР-МІНІСТР

За результатами наради у Прем'єр-міністра України Азарова М. Я. 16 червня 2011 р. з питань добудови об'єктів незавершеного будівництва та розвитку житлового будівництва

1. ІСАЄНКУ Д. В.

Звертаю увагу на незадовільний стан підготовки Міністерством матеріалів до наради та здійснення заходів щодо проведення інвентаризації об'єктів незавершеного будівництва.

Прошу вжити дієвих заходів до виправлення ситуації.

**2. ІСАЄНКУ Д. В. – скликання
ОСАУЛЕНКУ О. Г.
БАЛЮЗІ В. І.
РИБАКУ О. В.
ЄФІМЕНКУ Л. В.**

Голові Ради міністрів Автономної Республіки Крим, головам обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій (за списком)

Прошу вжити невідкладних заходів до виконання в повному обсязі доручення Прем'єр-міністра України від 6 червня 2011 р. № 11837/57/1-11 щодо проведення інвентаризації об'єктів незавершеного будівництва та завершити роботу до 1 серпня 2011 року.

Про результати виконання роботи та інвентаризації поінформувати до 10 серпня 2011 р. Кабінет Міністрів.

**3. ІСАЄНКУ Д. В. – скликання
ЯРОШЕНКУ Ф. О.
КОПИЛОВУ В. А.
ЛАВРИНОВИЧУ О. В.
ПОПОВУ О. П.**

Прошу опрацювати питання щодо внесення змін:

до Закону України "Про реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду" з метою розвитку житлового будівництва;

до Закону України "Про здійснення державних закупівель" в частині збільшення мінімальної вартості предмета закупівлі у сфері будівництва для товарів і послуг до 300 тис. гривень, а робіт – до 1 млн. гривень.

Строк – до 15 липня 2011 року.

вул. Грушевського, 12/2, Київ, 01008, тел. (044) 226 3263, телефакс (044) 226 2917

70

18:23:09

ДЕПАРТАМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКУМЕНТООБІГУ
СЕКРЕТАРИАТ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

№31332/0/1-11 від 21.06.2011

2

4. **ЯРОШЕНКУ Ф. О. – скликання
КОПИЛОВУ В. А.
ІСАЄНКУ Д. В.
ЛАВРИНОВИЧУ О. В.
ЗАХАРЧЕНКУ В. Ю.
ПОПОВУ О. П.**

Прошу разом з Конфедерацією будівельників опрацювати питання щодо внесення змін до законодавчих актів у частині застосування у будівельній галузі порядку оподаткування податком на додану вартість з використанням “касового методу”, а також щодо звільнення від оподаткування таким податком першої поставки об’єктів доступного житла.

✓ **ПОЛЯЧЕНКУ В. А.**

Строк – до 5 липня 2011 року.

5. **ЯРОШЕНКУ Ф. О. – скликання
КОПИЛОВУ В. А.
ІСАЄНКУ Д. В.
ПОДРЕЗОВУ С. О.
УДОВИЧЕНКУ М. М.
РИСУХІНУ Л. І.
МИРГОРОДСЬКОМУ В. В.**

Прошу разом з Національним банком та іншими заінтересованими фінансово-кредитними установами внести пропозиції щодо розроблення плану заходів з відновлення докризових обсягів іпотечного кредитування, розглянувши зокрема питання щодо:

визначення механізму мінімізації відсоткової ставки за іпотечними кредитами;

використання як застави майнових угод на квартири в об’єктах незавершеного житлового будівництва;

лібералізації умов надання Національним банком кредитів для рефінансування банків, які здійснюють іпотечне кредитування житлового будівництва, а також встановлення для них особливих норм резервування під зазначені операції;

збільшення обсягів рефінансування банків, що надають іпотечні кредити, Державною іпотечною установою;

мінімізації вартості запозичень Державної іпотечної установи під державну гарантію;

збільшення видатків для фінансування програми будівництва доступного житла та кредитування молодіжного житлового будівництва під час опрацювання законопроекту щодо внесення змін до Державного бюджету України на 2011 рік.

Про вжиті заходи поінформувати Кабінет Міністрів.

6. **МОГИЛЬОВУ А. В. – скликання
ЯРОШЕНКУ Ф. О.
ІСАЄНКУ Д. В.
ПОПОВУ О. П.**

Прошу вжити заходів до добудови житлових будинків по просп. Генерала Ватутіна, 9, у м. Києві з вбудованими приміщеннями – об'єкти “Дніпровські вежі” та про результати поінформувати Кабінет Міністрів.

Строк – до 1 вересня 2011 року.

7. **ЯРОШЕНКУ Ф. О.**

Прошу розглянути питання щодо фінансування будівництва доступного житла за рахунок державних капітальних видатків у сумі 100 млн. гривень, передбачених постановою Кабінету Міністрів від 28 березня 2011 р. № 334, в таких розмірах: II – III квартали – 97, 8 млн. гривень, IV квартал – 2, 2 млн. гривень.

8. **Голові Ради міністрів Автономної Республіки Крим,
головам обласних, Київської та Севастопольської
міських держадміністрацій (за списком)**

Прошу разом з органами місцевого самоврядування:

розглянути питання щодо безоплатного надання забудовникам земельних ділянок, що не обтяжені витратами на будівництво інженерних мереж та об'єктів соціальної інфраструктури, з метою формування початкового заділу для будівництва доступного житла з урахуванням рекомендацій Конфедерації будівельників (для м. Києва – п'ять будівельних майданчиків, для обласних центрів, мм. Сімферополя та Севастополя – по три будівельних майданчики, для міст з населенням понад 100 тис. осіб (не обласні центри) – по два будівельних майданчики);

вжити заходів до:

- створення сприятливих умов для активізації інвестиційної діяльності в галузі будівництва та недопущення зменшення обсягів житлового будівництва;
- своєчасне підведення магістральних та інших інженерних мереж до межі земельної ділянки, на якій споруджується доступне житло, власниками таких мереж;

передбачати:

- у місцевих бюджетах видатки на будівництво доступного житла, створення інженерно-транспортної і соціальної інфраструктури на земельних ділянках, відведених під будівництво такого житла, та виготовлення проектно-кошторисної документації;
- під час планування територій відповідних населених пунктів виділення земельних ділянок для будівництва доступного житла.

Про результати поінформувати Мінрегіон.

9. **ІСАЄНКУ Д. В. – скликання
ЯРОШЕНКУ Ф. О.
КОПИЛОВУ В. А.
РИСУХІНУ Л. І.
МИРГОРОДСЬКОМУ В. В.**

Прошу підготувати та подати для розгляду у серпні 2011 р. на розширеному засіданні Кабінету Міністрів:

· відповідні матеріали щодо добудови об'єктів незавершеного будівництва та розвитку житлового будівництва і запросити на зазначене засідання керівників регіонів, в яких виявлені найгірші показники добудови об'єктів незавершеного будівництва та найменші обсяги введення житла в експлуатацію;

разом з місцевими органами виконавчої влади, Національним банком, представниками будівельних організацій та фінансово-кредитних установ – проект Програми розвитку будівельного комплексу на 2012 рік.

Строк – до 1 серпня 2011 року.

**КЛЮЄВУ А. П.
АРБУЗОВУ С. Г.**

АНИСТРАТЕНКУ Ю. С.

*Дніпрову О. С. (Лікову О. І., Яцук В. В.),
Ляшчу І. І., Кутецькій В. М., Янчуку Ю. М.*

а на 11,8 тис. (64,6 %) будівництво тимчасово припинено або законсервовано. При цьому на території 21 регіону країни кількість тимчасово припинених або законсервованих об'єктів перевищувала кількість об'єктів, що будувались.

Серед об'єктів незавершеного будівництва налічувалось 12 519 будівель та 5742 інженерні споруди, будівництво більшості з них тимчасово припинено або законсервовано (відповідно 65,5 % та 62,6 % загальної кількості).

Майже третина будівель незавершеного будівництва — це житлові будівлі (загальною площею 15,8 млн кв. м), з яких у стадії будівництва перебували 1363 (10 млн кв. м), а будівництво

2726 будівель (5,8 млн кв. м) тимчасово припинено або законсервовано.

І ця тема неодноразово піднімалась, але знову забута... Більше того, у Києві незавершеного будівництва було 400 об'єктів, тепер їх понад 700, а влада проводить стратегію «Київ — туристичне місто». І тоді я уже звернувся до нового керівництва міста, через роки...

Тут бездіяльність влади до сьогодні. Конфедерація будівельників України розробила і обговорює з 2016 року і до сьогодні проект Закону України «Про заходи, спрямовані на вирішення проблем довгобудів». Цей закон регулює відносини, пов'язані із завершенням будівництва об'єктів, що не введені в експлуатацію у строк, передбачений договорами, за якими здійснювалося залучення коштів юридичних та фізичних осіб у будівництво таких об'єктів, чи передавалися майнові права на нього або у разі, якщо об'єкт будується на земельній ділянці, за яку протягом року не сплачується земельний податок чи орендна плата.

Покинуті будови — то втрачені кошти і ресурси, то омертвілі активи територіальної громади. Сподіваюсь, разом з децентралізацією влади зросте діловитість міських голів та депутатів і вони справу зрушать з мертвої точки...

Мені болить, бо по кожній темі урядових доручень зрушень обмаль. «Хрущовки» — 20 років розмов і ніяких цілеспрямованих дій. Усе очевидно для усіх учасників будівельного комплексу. Тут дійсно потрібно починати із зміни популістських законів, аби нова квартира надавалася не з коефіцієнтом 1,5, а за оціночною вартістю житлової площі, у квартирі пропишіть хоч все село — це нікого не цікавить. Актив змінюється на актив і т.д. Але у нас: усі говорять, і ніхто не організовує.

Тут про завеликі обсяги незавершеного будівництва, реконструкція кварталів «хрущовок», оподаткування, іпотека, фінансування доступного житла за програмами «30×70» та «50×50», тобто 30–50 % вартості житла покривав державний бюджет. Тепер знову розпочинають повертатися до цих програм...

ВСЕУКРАЇНЬСЬКА СПІЛКА ВИРОБНИКІВ БУДМАТЕРІАЛІВ
UKRAINIAN UNION OF MANUFACTURERS OF BUILDING MATERIALS

info@avbmv.com.ua, avbmv@mail.ru, www.avbmv.com.ua
м. Київ, вул. Оєвита, 4, оф. 321,
поштова адреса: 03037, м. Київ, а/с 75

Вих. № 6
«07» січня 2016 р.

Київському міському голові, Голові Київської
міської державної адміністрації
В.В. Кличку
Заступнику міського голови – секретарю Київської
міської ради
В.В. Прокопіву
Заступнику Голови Київської міської державної
адміністрації
О.В. Спасибку
Депутатам Київради

Києву – столицну місію!

Шановний Віталію Володимировичу!
Шановний Володимире Володимировичу!
Шановний Олександрє Валерійовичу!
Шановні депутати Київради!

Ви лідери довіри киян, ставайте лідерами успіху в розбудові столиці.

Натомість у Києві усі, і Міський голова, борються з «незаконними» будовами, руйнують та зупиняють.

Дійшли до абсурду: проект Закону України щодо мораторію на будівництво в Києві підтримали 50 народних депутатів.

Потрібно талант і креатив зробити позитивними, до того ж в «незаконність» бізнесмен-власник потрапляє із-за дії чи бездії, корупційної схильності влади, при потуранні влади, особливо попередників.

Наслідок: у 2008 році кількість житлових незавершених будівель у м. Києві була 183, а у 2014 році – вже 349 (дані Держкомстату). А це 6,0 млн.кв.м – тобто програма будівництва на 5 років!

На історичних, іміджевих об'єктах Києва – розвал, розграб та занепад.

Ми пропонуємо трендом об'явити **діловитість та державно-приватне партнерство**. Наводимо лише кілька адрес для вияву ініціативи та здатності:

1. **Інститутська 3** – котлован, поруч Кабмін, НБУ, Президент, Готель «Україна», – влада, котлован і меморіал Небесної Сотні...
2. **Андріївський узвіз** – руїна фабрики «Оність», пустки та провалені покрівлі майстерень художників, рекламою та парканами закриті фасади.
3. **Замок Річарда** – бовваніє безлюдний більше 20 років.
4. **Гостиний двір** – попередники попередників відродили, переможці руйнують, краєвид Донецького аеропорту сьогодні...
5. **Центральний універмаг** на Хрещатику – скоро відкриється!
6. **Центральний гастроном** на Хрещатику – занавісили рекламою, бо там трушоби, а поруч КМДА і Київрада.

7. **Хрешатик 5** – ще недавно по обидва боки були барикади, штаб Правого сектору та штаб Автомайдану, коктейлі Молотова, навіть катапульта, історичний вогнегасник з майбутнім мером. Усе прибрали, а за примітивним парканчиком смітник замість висотки та підземних паркінгів. Тяжба, років з 20-ть бездії.
8. **«Царське село»**, вул. Старонаводницька 20 – царююча еліта балується на кортах, а поруч висотка-пустка покинута, квартири тричі перепродали, 20 років «будується» химерний проект Кооперативу «Ямський», в схемах зависли на 20 років.

Таких покинутих висоток, зруйнованих пам'яток, порослих бур'янами майданчиків немає а ні в Празі, а ні в Таллінні чи Вільнюсі, а ні в Мінську, а ні у Варшаві, та і у Львові їх в історичній частині практично немає.

Сором киян, сучасників усіх поколінь: Львівська площа – «інститут» театральних діячів, вулиці Михайлівська, Велика Васильківська, Велика Житомирська, Сагайдачного, Верхній та Нижній Вал, Глибочицька, а літописний Боричів узвіз – це жах, останній день Помпеї.

Істина, як відомо, конкретна.

Конкретний округ, конкретний депутат Київради, конкретний чиновник КМДА та районної адміністрації, конкретний довгобуд чи розвалюха і конкретний успіх або нездатність.

По кожному покинутому об'єкту утворюється будівельний кластер синергії влади, бізнесу, преси та громадськості. І це буде європейським драйвером розбудови столиці.

Прошу розглянути.

Прошу публічно повідомити, також надіслати відповідь на e-mail: info@avbmv.com.ua, avbmv@mail.ru.

З прихильністю Ваш виборець

Президент Всеукраїнської спілки
виробників будматеріалів

Іван Салій

P.S.:

Досить змагатися, хто розумніший «Батьки чи діти», переможці чи попередники.

Кожен діє в своїх умовах, створених саме батьками.

Діти під чергової вибори уже будуть батьками, а переможці – попередниками.

Цією тематикою системно опікувався Д. Ісаєнко.

Беркута Анатолій Всеволодович: *«Швидко. Він дуже швидко входить в роботу. У нього чудова пам'ять, чудовий аналітичний підхід, і він досить швидко увійшов у справу. І потихеньку окремі повноваження від мене переходять до Дмитра Валерійовича. Це проходить абсолютно спокійно, нормально. Одним із основних напрямів його роботи стало саме житлове будівництво. Ісаєнко сказав: “Ми займемося передусім ідеологією будівництва доступного житла”».*

От він і почав цим займатися.

Чому усі міністри і уряди давали йому масштабні доручення? Бо професійна надійність і відповідальність затребувані завжди і усіма владами.

І чому сьогодні такі наради не проводить ані уряд, ані міністерство? Потреба лише загострюється, наприклад, реконструкція «хрущовок»...

Я досить часто прошу Дмитра Валерійовича проконсультувати по справах членів Спільки — він знайде, як вирулити у законодавче поле, або направить, зателефонує, хто може сприяти. Причому, хоч у Києві, хоч у будь-якому регіоні до нього

дружньо налаштовані колеги, йому, як і він у таких випадках, не відмовляють. Особливість його статусу в тому, що він не організовує ані вечірок, ані свят для підтримки зв'язків. Вони у нього робочі, розпочинаються ще зі служби в армії...

Знакове: довго і голосно розроблявся і був прийнятий закон щодо містобудування, в якому, окрім іншого, усі будови поділялись на п'ять категорій складності. Оголосили, що і корупція відійде і, нарешті, все буде добре і пристойно. Україну в рейтингу доступності й прозорості вивели на 41-ше місце серед 186 країн. Брошулку випустили, гранти грошові освоїли...

Та наш народ, де й не треба, також талановитий. Навчилися занижувати категорію складності до третьої — масово, і корупційна складова виросла, а не зникла...

Тоді він та інші, розробники цих дійсно правильних норм ініціювали велелюдний форум в Одесі, де домовилися внести деякі зміни у містобудівне законодавство (хоча проблема не в законі, а в моралі забудовників і влади). Я це все чув і «плакав»:

«Мое серце в бинтах»... із мого звіту щодо участі у науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку будівельного комплексу м. Одеси» 22–24 вересня 2016 року.

Напрочуд і незвично, учасників пленарного засідання — переповнена зала, понад 400 осіб: будівельний комплекс, викладачі, аспірани, студенти...

Проблеми Одеси — то проблеми галузі: ще донедавна пишались дерегуляцією у будівництві, а тепер нищівна критика і пропозиції, вимоги нових змін і навіть повернення до попередніх правил:

- Зонінг — відмінити.
- Категорії складності — не виправдала себе градація між третьою і четвертою, градація корупційно розмита.
- Декларації брехливі і перевірити їх неможливо.
- Контроль ринковий і будь-який прибрали — необхідно звернутися до європейської практики.
- Три ключові законопроекти для будівництва Верховна Рада України ніяк не прийме.
- Технічні умови монополістів — бар'єр.
- Земельні ділянки — корупція.
- Відселення для суспільних потреб із аварійного житла нереальне.
- Містобудівний кадастр — не знаємо і ніхто не каже, як далі діяти.
- ДАБІ (тільки створили) — реформуємо, коли централізували — було правильно, децентралізуємо — теж правильно.
- Незаконне будівництво і безпорадність влади далі неприпустимі.
- Закон України «Про державно-приватне партнерство» не працює. Але жодне будівництво ні розпочати, ні ввести об'єкт без держави і місцевої влади неможливо.

На конференції багато хто висловився про необхідність внесення змін у законодавство, яке останні п'ять років було все-європейським досягненням. Свого часу Ісаєнко Д. В. відстоював

законопроект і в Кабінеті Міністрів, і у Верховній Раді, але не врахував, що український забудовник знайде таки шпарину, як вода на фасаді чи в асфальті, і зруйнує, і буде штучно знижувати категорію... Змінили закон, не навчившись ним правильно користуватися, думаю, що зміни суперечливі теж...

Та це було вже тоді, коли Д. Ісаєнко не був на державній службі, а як віце-президент Конфедерації будівельників України став опікуватися законодавством.

Ми сьогодні мало знаємо про Ісаєнка Д. В. Багато хто сприймає його як фахівця чи не останньої інстанції.

Я лише тепер знайомлюся з Дмитром Валерійовичем. Місто в Білорусі, Річиця, 50,0 тис. мешканців, але вступив хлопчина у Ленінградське вище військове інженерне будівельне училище. Конкурс — один із шести. Добре таки вчився.

Служити направили у Міноборони України, у Київ, але Централізоване будівельне управління Міноборони мало будівельно-монтажні підрозділи по всій Україні і його направили у м. Балаклаву, тобто на військову базу у Севастополі. Він там — нова людина, але виявився затятим фахівцем: три рази по три роки — і він уже не помічник, а начальник будівельно-монтажної дільниці м. Балаклави.

Та саме його пряме керівництво знаходиться в Києві, і його переводять у свою ж структуру заступником, а через три роки (ритм такий) він уже начальник Централізованого спеціалізованого будівельного управління Міноборони України, ще через чотири роки — директор Департаменту будівництва та відчуження фондів Міноборони.

23 роки служби в армії, з десяток міністрів оборони, а він за рівнем відповідальності зростає у посадах і званнях...

І далі вісім років заступником міністра регіонального розвитку і будівництва України. І знову — щонайменше сім міністрів. І тут уже і урядові комітети і засідання Уряду, і трибуна Верховної Ради і комітет депутатський з будівництва — тут він уже доповідав і за себе, і за керівників своїх...

Епізодом залишається лише його, як і моє, депутатство у Київській раді — точно жодного разу не був на трибуні, і точно жодного разу не пропустив засідання сесії — тут він уже профі, консультант. І саме він допоміг місту усвідомити зайві для Міноборони активи, напівпокинуті будівлі і захащені земельні ділянки, які і я, і усі мери прагнули повернути в управління територіальної громади... Тобто він завжди затребуваний, як і будівництво.

Він згадує, що за 2006–2007 роки Міноборони розподілило житла найбільше — 12 000 сім'ям, бо не чекали квартир від забудовників, а спочатку частку отримували коштами, а потім уже викуповували готове житло.

Я теж пам'ятаю: Новий рік, 1993-й — я по снігу переступаю під якимись військовими антенами, навіщо вони — уже ніхто не знає. А тепер тут (так прозвали) «Турецьке містечко», збудоване за кошти Німеччини для військових, бо турецька фірма, а не Головкиївміськбуд виграла тендер... Я багато разів бував на територіях малозрозумілих військових частин, бо то все одно — актив киян, який повинен працювати, давати ефект.

Тепер я чую, що Міноборони не буде, не заробляє, а той бюджетний один мільярд на купівлю квартир, не будувати, а готове купити, теж вчасно не встигають... країну замордувало і стриножило тендерне «Prozorro».

А в Мінрегіон, я тоді теж працював у міністерстві і з міністерством, він увійшов тишком, без «бризок», виокремив зону відповідальності, зробив ремонт і обставив меблями будівельний самодостатній офіс. Дуже швидко увійшов у масштаб міністерства і ефективно виконував доручення часто змінюваних міністрів настільки, що День будівельника відзначали навіть у палаці «Україна».

Йому, звичайно, допомагають без піар-публічності залишатись корінною і ключовою постаттю у будівельному комплексі України аналітичний підхід і добра пам'ять та незлобивість. Він рівний, однаковий до усіх... і надійний для керівників.

Своє бачення і сприйняття Д. Ісаєнка я уточнив у такому собі бліц-інтерв'ю:

Іван Салій: — Ви працювали при скількох міністрах оборони України?

Дмитро Ісаєнко: — Останній міністр, з яким я працював, це Анатолій Гриценко, а так — при всіх, починаючи з 1991 р. з Костянтина Морозова... Я прослужив в армії понад 20 років. Розпочинав службу у військово-будівельному комплексі фактично рядовим виконробом і дослужився до начальника будівельного управління та директора департаменту в Міністерстві оборони України...

І. С.: — А як ви вступили до Ленінградського вузу з далекої Гомельської області...

Д. І.: — Тоді це було модно, вступати до Ленінградського вузу...

І. С.: — Скільки складали іспитів?

Д. І.: — Тоді конкурс був на одне місце — шість чоловік.

І. С.: — Я ж чому уточнюю, бо я дуже довго з села йшов до вузу. В. В. Шеветовський, приміром, з Бердичева одразу вступив до Київського політехнічного інституту. А я після технікуму ще п'ять років готувався, і під час служби на Балтійському флоті, от як відрізнялись міська школа і сільська.

Д. І.: — Я добре навчався у школі.

І. С.: — Ну добре, а як сталось призначення з оборони до Міністерства будівництва, хтось же вас запросив на цивільну і високу посаду?

Д. І.: — Тоді прем'єр-міністром був В. Янукович, а мені потрібно було рухатись кар'єрними сходами...

У Міністерстві оборони я на той час досяг усього, чого міг, директором департаменту пробув два роки. Наступне, що могло бути, це заступник міністра, але ж я будівельник. Тобто логічним був перехід у профільне міністерство, а у профільному міністерстві мене знали, бо бував неодноразово на засіданнях...

І. С.: — Підтверджую, Анатолій Всеволодович Беркута, який заступником, в основному першим, працював при шість-

надцяти міністрах з будівництва, мені говорив, що бачив вас навіть у військовій формі. А скільки міністрів у Мінрегіоні змінилось за час вашої роботи?

Д. І.: — Коли я прийшов у 2007 році в Мінрегіон, був В. Яцуба, після В. Яцуби — В. Куйбіда, потім — В. Тихонов, А. Близнюк, Г. Темник, В. Гройсман, якщо не помиляюсь В. Яцуба був двічі міністром, і обидва рази — менше року.

І. С.: — Тоді і міністри змінювалися часто і реорганізації були постійно. Чи може міністр опанувати проблематику ключової галузі за півроку-рік?

Д. І.: — Ні. Я коли прийшов у міністерство, то перші два роки розбирався у тому що потрібно у міністерстві зробити, а потім ще як це зробити в умовах ринку.

І. С.: — Ви проводили термінову нараду в Мінрегіоні по АТО. Вона була для мене ключовою у визначенні вашого лідерства. Тоді постало питання укріпити зону розмежування, фактично обладнати новий кордон у три лінії оборони. Чому це доручили Мінрегіону, а не Міноборони, вони ж самодостатні?

Ви й самі служили в інженерних військах Збройних сил України...

Д. І.: — Представники Міністерства оборони також брали участь. Адже, наприклад, залізничні війська до Міноборони ніяк не відносяться, і їх представляв сам генерал М. Мальков з Мінтрансу...

І я ж військовий будівельник, мене цього навчали!

І. С.: — Тобто, на той час не виявилось керівника, який би зміг акумулювати можливості усіх міністерств?

Д. І.: — Та не дуже хто й хотів це робити. Мені тоді Володимир Гройсман доручив цим займатись...

І. С.: — Я був на першій нараді, і поки ви прийшли, обговорювали що потрібні протитанкові «їжаки», чи як називали ще в деяких документах «Звездочки Горрикера», а я говорю, що вже з 1941 р. немає їх, тобто, якщо чесно, не було розуміння, що саме потрібно. Ви тоді запропонували 330 км розбити між областями, це було правильне управлінське рішення.

Д. І.: — Так, грошей тоді держава виділила небагато, десь 300 млн грн, але тоді потрібно було приймати командирські рішення. Ліс «поїхав» без усяких коштів від лісового господарства. Будівельні матеріали — частину вдалось купити, а за частину домовитись, я дуже вдячний президенту ПБГ «Ковальська» Пилипенку О. С., який повірив мені на слово: бетонні блоки, плити перекриття та тетраїди він виготовив оперативно під моє чесне слово і відправив все у зону АТО без грошей. Гроші були потім йому заплачені.

І. С.: — Ви і в Кабміні проводили наради по АТО?

Д. І.: — Регулярно... У В. Гройсмана, він відповідав за це від Уряду. Він, як і належало, збирав усіх виконавців державного рівня, ставив завдання, а я вже на місці організовував заходи...

І. С.: — Ну, завдання були непрості, що і хто виготовить, дислокація і станції відвантаження, доставка на позиції, облік, бо все це вартість, терміни і злагожденість у діях багатьох підрозділів. А скільки ви разів були в АТО, потрібно було ж це організувати?

Д. І.: — Протягом п'яти місяців.

І. С.: — І що? Подякували?

Д. І.: — Скажімо так, це недоліки нашого часу, коли спеціалісти нікому не потрібні, коли заслуги ніхто не визнає, коли кожна історія може використовуватись, як піар-привід.

І. С.: — У мене є доручення КМУ за підписом М. Азарова, в якому чотири з шести пунктів доручення Ісаєнку. Чому зараз не проводять такі наради, ну ніхто...

Д. І.: — Так, було... Я думаю, що нікому не потрібний будівельний сектор...

І. С.: — Але ж саме будівництво впливає на економічний розвиток, безробіття. Саме будівництво долає кризи в економіці.

Д. І.: — Головне, щоб не заважали працювати...

І. С.: — Яка потреба була у проведенні наради в Одесі і сказати все, що міністерство напрацювало за п'ять років і за вашої участі, можливо, було не зовсім правильним...

Д. І.: — Так не звучало... Я хочу сказати, що все, що зараз робиться у цьому напрямі, мені не дуже подобається, тобто з відміною категорії складності. Були категорії складності, класи наслідків, якимось нашим проєктувальникам тільки навчилися це робити... А тепер категорії складності відмінили, залишили лише класи наслідків... а їх три. Здалось комусь, п'ять категорій багато, але це давало поле для маневру і дозволяло точніше проводити розрахунки. Сьогодні існує нерозуміння, якими коефіцієнтами користуватись, яку кількість арматури рахувати... Ми допомагаємо у цьому питанні міністерству. Робимо роз'яснювальні листи, відправляємо проєктувальникам, ДАБІ... Зрозуміло, що кожна зміна має приносити ефект, а від цього я поки що великого ефекту не бачу.

І. С.: — Я пам'ятаю як створювали Держархбудінспекцію (ДАБІ), відокремлений державний орган. Я вважав, що це функція Мінрегіону. Так от, було тривале і непросте реформування... не завершили... і знову реформують... Як тепер працює система ДАБІ у великих містах, децентралізація полегшує будівельникам роботу?

Д. І.: — Ні, тому що концентрація дозвільної системи на місцях ще до добра ніколи не доводила. Якщо місцеві органи влади виділяють землю, визначають пайову участь, присвоюють юридичну адресу, а також видають дозвіл на будівництво та приймають об'єкти в експлуатацію, — для нас, на жаль, це велике джерело корупції на місцях, яка сягнула максимальних масштабів...

І. С.: — Але ж я пам'ятаю, що децентралізацією пишаються і президент, і прем'єр, і мери цього домагалися, Асоціація міст, Віталій Кличко їх лідер...

Д. І.: — Зрозуміло, що мери зацікавлені у наповненні бюджету та збільшенні повноважень. Коли готувався закон про децентралізацію, звісно, вдалось дещо збалансувати, тобто не повна влада на місцях. За мерами центральний орган виконавчої влади, такий, як ДАБІ, все одно спостерігає і може, в разі якихось порушень, втрутитись, не все так жакливо, як могло б бути...

І. С.: — Коли це все закінчиться ... я дійсно співчуваю всім, хто буде... У нас тренд — боротись, блокувати будівельні майданчики, а насправді Україна мало, вкрай мало буде.

Д. І.: — Складно...

І. С.: — Мені розповідали, за кордоном приходиш до чиновника і говориш, що хочеш будувати. Він інформує про обмеження, що можна будувати, наприклад, тільки три поверхи, і запитує, чим допомогти. У нас же не запитують, чим допомогти, не сприяють відповідно до Закону «Про державно-приватне партнерство», а роблять тебе прохачем, змушують, принижують...

Д. І.: — В країнах Прибалтики та й європейських країнах так і відбувається. У тому ж Вільнюсі людина, яка бажає будувати, позбавлена необхідності спілкуватись з чиновником. Вона відправляє на мерію запит, вказує, що хоче вкласти інвестицію в такий-то проект, у випадку, коли є якісь запитання, їй призначають час на скайп-конференцію. Але ж вона не спілкується з чиновником, а спілкується з архітектором, де уточнюються усі питання, і вже по пошті отримує необхідні документи, тож, як бачите, ніякої корупції ...

І. С.: — Ми днями із фахівцями Спілки саме у Вільнюсі ці підходи вивчатимемо. А в нас коли так буде?

Д. І.: — Боюсь, що ніколи...

І. С.: — Дмитре Валерійовичу, ми з вами працювали у Київграді, як на моє враження від вашої роботи, то ситуацію в мі-

сті ви знали, не втручались, але користь була... військові мали багато непотрібних майданчиків, і ви ж про них знали, і для Київради це було велике надбання. Потрібно було їх вилучити у власність територіальної громади, щоб цей актив працював. А наші активісти в такій не простій і потрібній роботі бачать лише корупцію... Вам вдалось налагодити співпрацю київської влади з Міноборони та Мінрегіоном?

Д. І.: — Взагалі-то так, але значною мірою саме за рахунок цих майданчиків, починаючи з 2006 по 2007 рік, було збудовано та передано до Міноборони 12 тис. квартир, це абсолютний рекорд за два роки, я тоді працював директором департаменту з будівництва, а А. Гриценко був міністром Міноборони...

І. С.: — Тобто Міноборони займалося будівництвом тоді...

Д. І.: — Ми залучали інвесторів на різних умовах, на кращих, ніж сьогодні Міноборони залучає. Збирали кошти у державний бюджет. На спецфонд збирали близько 400 млн на рік, а потім за ці ж кошти купували квартири, не чекаючи поки інвестор добудує...

І. С.: — А зараз Міноборони, я так бачу, не будує, лише купує житло та розслабилось...

Д. І.: — Вони й не купують, не вміють ні одне, ні інше... У бюджеті для Міноборони закладено для придбання квартир декілька мільярдів гривень, і з них витрачається 30 %, бо купити вчасно вони нічого не встигають...

І. С.: — Я їздив кілька разів у Міноборони, точніше у підрозділ, де ви раніше працювали, то там кожні півроку після вас змінювався керівник... І таке склалось враження: слабкого змінював ще слабший, якісь вони мені здались закриті і залякані...

Д. І.: — Так, це правда... Коли людина «росте» сходинка за сходинкою, то до кожної посади вона приходить підготовлена, коли ж людина приходить зі сторони, то яка може бути робота...

І. С.: — А в Балаклаву як ви потрапили, чим ви там займались?

Д. І.: — Я за розподілом потрапив у Київ, Центральне будівельне управління вело будівництво по всій території України, і мене відправили у Севастополь, у Балаклаву...

І. С.: — Ви фактично були у підпорядкуванні Києва... Тобто логічно, що ви повернулись до Міноборони...

Д. І.: — Зрештою я очолив це Центральне управління з будівництва, а потім уже став директором департаменту з будівництва...

І. С.: — А що зараз у Мінрегіоні, таке враження, що воно дедалі менше впливає на роботу у будівельному комплексі?

Д. І.: — На жаль, там нікому впливати на якісь процеси, тому що держслужбовцям платять дуже мало, пенсіонерам не дали можливості працювати. Політика нової влади така, що потрібно позбутись усіх, хто працював з минулою владою. У міністерстві залишились люди з міліції, юристи, адвокати, то на які інновації чи технології вони можуть впливати?

І. С.: — Житло ще люди купують. Але світовий тренд — інфраструктура та промислове будівництво. Коли Україна розпочне будувати інфраструктурні об'єкти?

Д. І.: — Ми досить багато їх набудували до «Євро-2012»: аеропорти, стадіони, мости, дороги. Ми за два роки набудували на 17 млрд інфраструктурних об'єктів. Хто тепер так буде? Ніколи, навіть за радянської влади, ніхто за такий проміжок часу стільки не будував... А ми збудували і зберігаємо таку тенденцію...

І. С.: — А коли КБУ запрацює потужно і впливово?

Д. І.: — Я не можу відповідати за всіх. Ми з А. Беркутою постійно займаємось питаннями законотворчості та намагаємось забезпечити міністерство від неправильних рішень, десь надаємо консультації, десь готуємо документи...

І. С.: — Висновок: якщо «впаде» на Україну будівельний бум, то кадри, якщо не у владі, то в народі і бізнесі з'являться...

Д. І.: — Згоден, так і буде.

ВІТАЛІЙ ГАНЖА

Ганжа Віталій Вікторович — генеральний директор компанії «Royal House».

Народився 28 листопада 1980 року в с. Лисянка Черкаської області.

І за віком, і за досвідом бізнесу в будівництві (з 2012 р.) Віталій Ганжа є представником нової, сучасної і молодшої генерації керівників і власників провідних підприємств будівельного комплексу Києва та України.

Наші ключові та визнані лідери П. Шилюк, О. Пилипенко, І. Лисов, В. Ткаченко виростили із бетонників, майстрів та виконробів на базі існуючих підприємств, які трансформували відповідно до ринкових реформ.

В. Ганжа одразу розпочав із сучасної освіти: коледж ринкових відносин, інститут менеджменту та фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, університет в Мічигані...

А практичного досвіду набув у міжнародних компаніях та Міністерстві економіки України і в будівництві котеджів для заможних підприємців.

Тож одразу — власна компанія, без вагань і остраху перед визнаними лідерами, без великих активів, але із видатною ідеєю: енергозберігаючі великоформатні стінові модулі (7700 мм × 3120 мм) повної готовності (вікна, двері і т.д.), з фасадним шаром із пінополістиролу та мінеральної вати, облицьованого клінкерною плиткою, з карнізами, підвіконнями, балясинами та пілястрами...

Словом, і утеплення, і декоративні елементи, і віконні та дверні блоки теж власного виробництва, бо кому ж, як не собі тепер можна довірити високу якість при чесній ціні.

Тобто В. Ганжа знайшов на ринку нішу нового індустріального, заводської готовності будівництва, створив фірму, утвердив ім'я і опанує українські регіони та європейський напрям.

Тепер він — засновник до 20-ти підприємств з будівництва та обслуговування житлових комплексів, з виробництва та продажу будівельних матеріалів, деревообробки та логістики.

Успіх є, успіх буде через складнощі, бо закладена здорова концепція: енергоефективність, висока заводська готовність елементів, швидкість монтажу, якість та архітектурна вишуканість.

Житловий комплекс «Нова Англія» отримав престижні відзнаки: премію European Property Awards 5 зірок в категорії Residential Development (European Property Awards заснована 1995 року і вважається провідною нагородою європейського ринку у сфері житлової та комерційної нерухомості). Європейська премія є частиною Міжнародної премії нерухомості — International Property Awards — найавторитетнішого у світі

конкурсу, з точки зору якості проектів, що беруть у ньому участь (Штаб-квартира у Великій Британії).

«Royal House» стала єдиною українською компанією серед тисяч світових компаній, яка отримала найвищу європейську оцінку якості на International BID Quality Convention. І цього було б достатньо, та В. Ганжа розбудовує новий міський квартал особливого комфорту, якості і стилю проживання — «Британський квартал».

Віталій багато подорожує, навчається, заточений на інно-

вації та унікальність. Він принципово «не грає» на здешевлення, не нехтує брендом високої якості і чесною ціною.

Він сучасний і самодостатній, не уникає, а прагне публічності, бо є справа, якою пишається. Серед громадськості і журналістів він у «фаворі», завойовує прихильність і позитив: кремезний, сильний, спортивний і уважний, добрий та співчутливий.

26 березня 2016 року Віталій Ганжа, тобто команда «Royal House», — «Людина року». Звичайно, святковість і піднесення у палаці «Україна», та як він сам охарактеризував цю величну подію:

Віталій Ганжа: *«Дякую за привітання. І відразу зазначу, що дане визнання не моя одноосібна заслуга. Це визнання праці усіх тих людей, які щодня працюють поруч зі мною, не покладаючи рук. Це визнання тих християнських цінностей, які були покладені в основу нашої роботи і які ми несемо у цей світ. Це визнання тієї кількості добра, яке ми безоплатно робимо кожен день. І ця нагорода — це визнання праці будівельників, бетонників, зварювальників, малярів та інших. Тож великий уклін, найпер-*

ше, цим фахівцям, які працюють в “Royal House”, і завдяки праці яких я, як директор компанії, зміг на вищому рівні представити вітчизняну продукцію на міжнародній виставці Bautes 2016 і здивувати світових лідерів будівельної індустрії якістю українського продукту.

Хочу побажати максимально швидкого і ефективного завершення усіх політичних процесів у нашій країні, щоб ми нарешті побачили політичну єдність. Хочу, щоб наша країна могла розправити крила. Адже у нас дуже великий потенціал. Дуже часто ми себе недооцінюємо. А це неправильно. Адже Україна нітрохи не гірша, а в ряді питань набагато краща від європейських країн. Вірю, що найближчим часом і з Божою поміччю Україна з країни, що просить, перетвориться на країну, що дає».

Як президент Спілки, я повинен, і це важливо для галузі, брати участь у щорічних зборах Європейської асоціації виробників і дистриб'юторів UFEMAT. Наша галузь поки що більше імпортує: обладнання, технології.

29 вересня — 1 жовтня 2016 року, Берлін, Німеччина.

У них уже 58 років поспіль проводиться конгрес і почергово у різних країнах. У них все традиційно і логічно:

1. Національні Асоціації дистриб'юторів доповідають про нові практики і технології продажів (Велика Британія, Франція, Польща, Іспанія, Німеччина, Швеція та ін.).

2. Виробники-спонсори рекламують свою продукцію.

У них склався актив провідних країн і підприємств, який обов'язково бере активну участь у заходах. Часто представники країн-учасників прибувають з дружинами та колегами, для яких передбачена окрема програма.

Довго та знехотя збиралась делегація від Спілки, і це зрозуміло, адже частка будматеріалів в загальному обсязі експорту України становить 0,9%. Купувати вміємо, ринок свій віддали по багатьох позиціях, а вийти на ринок Євросоюзу для нас поки що непросто.

Наше завдання — візуалізація присутності і позитивних тенденцій будівельного комплексу України, налагодження ділових контактів.

Та з чим їхати на діловий форум... Для мене, як президента Співки стало порятунком: на конгресі спонсором із правом презентації в основний день конгресу енергійно виступила керівна команда «Royal House»: В. В. Ганжа, О. В. Білоконь, Н. Г. Мелянчук.

Ця сучасна і модерна команда, об'єднана високою ідеєю, презентувала фактично європейський тренд індустріального будівництва, справила враження та відчула інтерес. Вони представили Україну, яка і незалежність, і територіальну цілісність виборює, і будується. Ми були горді і продукцією, і Україною, якій так складно експортувати на ринок Європи...

До речі, такий форум в інтелектуально-інноваційному плані, коли приймаюча сторона дає майстер-клас усім європейським асоціаціям (наступні у Швеції, Португалії), на жаль, ми провести ще не готові. А організаційно і демонстраційно — так. Ми запросили керівництво UFEMAT в Україну на Будівельний конгрес України у рамках будівельної виставки KyivBuild-2016:

- Антоніо Балістер, президент європейської Асоціації дистриб'юторів будматеріалів UFEMAT, керівник. Асоціації дистриб'юторів будматеріалів Іспанії.
- Марнікс Ван Хое, генеральний секретар Європейської Асоціації дистриб'юторів будматеріалів UFEMAT, керівник Асоціації дистриб'юторів будматеріалів Бельгії.
- Джиро Спіре, радник президента, закупівельна компанія «GEDI-MAT» (Франція), керівник Асоціації дистриб'юторів будматеріалів Франції.

- Ієсус Буєно, заступник керуючого директора, «Європейські будівельні матеріали» (Люксембург), Об'єднана європейська закупівельна компанія.
- Роман Тарновський, президент Польської федерації будівництва.

Вони усі вперше в Україні, виступили з ґрунтовними доповідями, а від наших підприємств — «Ковальська» та СБК — були в захопленні.

Я, будучи гідом, відчував, що і парк Слави, і пам'ятник Жертвам Голодомору, і Києво-Печерська лавра для них — відкриття. Вони вперше в Києві, а ми у європейських столицях буваємо часто.

Несподівані і рідкісні сьогодні в Україні, у його бізнесі морально-етичні принципи В. Ганжі. І це після Америки та Європи. Я став уважніше придивлятись до нього, коли в сувенірному наборі, зазвичай із рекламної продукції та цукерок, виявилась унікальна Біблія — папір і шкіряна обкладинка дозволили вмістити її в об'єм щоденника бізнесмена. Звісно, мені і раніше дарували велетенські, товстелезні видання Біблії, але то були дарунки від атеїстів. А тут — віруючий молодий і продвинутий бізнесмен. Його віра не показна, але в кожній зустрічі відчувається — вона надає йому сили духу.

Говорить В. Ганжа:

— Для мене розкіш — це якість. Якість має бути не лише в продукції, а й у словах, і у вчинках.

— Я вважаю, що щастя далеко не в грошах. Насамперед щастя в сім'ї. І прикладом тому не лише моя сім'я, але і сім'ї моїх друзів та знайомих.

— Щастя в успішній самореалізації в роботі, у здоров'ї рідних і близьких, і в любові, куди ж без неї.

— Вдячність за все своїм батькам, Богу і країні. Хочу побажати у будь-яких життєвих ситуаціях бачити світло. Світло є завжди, якими б темними не видавалися часи.

Олександр Петушков, який близько працював з В. Ганжею: «Хочу ще відзначити одну із рис характеру Віталія, яка для мене особисто є дуже важливою у наш час: його благодійна діяльність. Про це знають небагато людей із його оточення, адже сказано в Біблії, що добрі справи робить тихо, лише перед Богом. Але це відчуває багато сімей, одиноких самотніх людей похилого віку, дітей у дитбудинках, які обділені долею...

У грудні 2016 року був запрошений на новорічний корпоратив групи компаній "Royal House". Був приємно вражений атмосферою свята — за одним столом, наче велика родина, зібралось понад 300 співробітників компанії: керівники та працівники усіх підрозділів центрального офісу, весь будмайданчик, відділ продажу квартир та маркетологи, і, звичайно, — найбільше представництво — завод "Royal House". Це люди, які безпосередньо

залучені у процес створення головного продукту компанії — стінового модуля “Royal House”.

Програма була насичена та дуже інтерактивна, не було ніяких “недосяжне керівництво окремо від простих роботяг” — усі разом щиро святкували досягнення компанії! Кожен міг взяти слово та побажати щось на наступний рік».

Я теж доїхав, вечір, темно. Нова обухівська траса, ресторан знаковий і в залі за столами «по цехах» увесь колектив з 300 танцюючих, щасливих, в святковому вбранні і електрозварник і директор. Тости і танці. Наїдки в усіх однакові, новорічні подарунки — теж. Сімейне свято. Але серед керівного складу, як мені здалось, спочатку віра, Бог, а потім — технологія. І головне — переконаність в успіху фірми.

Віталій Ганжа тут же, як усі, зняв піджак, спілкується, то стує, радіє людям, а люди радіють йому.

І все ж відчув потребу у спілкуванні і додатковому уточненні оцінок і позицій.

Іван Салій: — То які виклики ринку долаємо?

Віталій Ганжа: — Виклики ринку долаємо тим, що запроваджуємо нові технології. В основу компанії «Royal House» ми взяли передові досягнення того часу — німецькі розробки по збірному залізобетону, які у післявоєнний час були перекладені на російську мову і які згодом були випущені під грифом «Москва 1956 року»...

І. С.: — А що далі? Виникла потреба оголосити конкурс архітекторів?

В. Г.: — Було прийнято рішення з 2002 року, до того ми будували просто котеджі. Коли сталася криза 2007–2008 років ми зрозуміли, що наш покупець втрачається, тож прийняли рішення: усе те, що ми робили в дорогій австрійській кераміці у Конча-Заспі, зробити доступним для пересічних українців. У той момент я зрозумів, що можна будувати будинок збірним, так, як конструктор LEGO. Перші наші стіни, які «іхали» на будівництво, уже були з проводкою, з відкосами...

І. С.: — Це ж все вимагало заводського виготовлення і точних креслень?

В. Г.: — Так, будинок, у якому ми зараз знаходимось, це наш перший тестовий проект. Коли вийшов перший наш проект, опоряджений клінкером, люди побачили, що за парканом будується новий стиль, і почали купувати. І коли будівництво дійшло до 6-го поверху, то весь будинок був проданий. Що не кажіть, а люди люблять, щоб було гарно. Люди обирають, керуючись емоціями. Ми старанно будували для олігархів, так ми і продовжуємо будувати, але уже житло для всіх.

І. С.: — А що з продажами зараз наприкінці року?

В. Г.: — Хочу зазначити, що з продажами усе добре, у порівнянні з конкурентами. Закінчили «Британський квартал», продовжуємо будувати «Нову Англію», тобто ми не бігаємо з проектами по ринку і по місту, ми концентруємося на об'єкті і намагаємось робити все якісно та гарно.

І. С.: — Коли будете будувати по регіонах, підете на Європу?

В. Г.: — У регіонах ми вже будуємо. На сьогоднішній момент — Чернівці, Луцьк, укладений контракт на поставку нашої продукції до Ужгорода. І один з потенційних наших замовників — це Львів. Ми зрозуміли, що, переходячи на полегшені керамзито-бетонні модулі, можемо везти у кузові чотири панелі, що розширює можливості.

Щодо Європи, то дуже складно отримувати сертифікат по 305-му Регламенту. Враховуючи, що ми йдемо по категорії два плюс, то ми не сертифікуємо продукт, ми сертифікуємо виробничий процес.

Коли приїздять експерти з Європи, то робітники часто плутаються у відповідях, а якщо робітник не відповів, то все — сертифікацію не пройдено. Йде навчання всього колективу.

На сьогодні отримали вже сертифікати відповідності міжнародним стандартам ISO 9001:2015 та ISO 14001:2015.

І. С.: — Яке ваше бачення програми розвитку заводу... у селі біля м. Обухова?

В. Г.: — Наш завод, у зв'язку з температурними умовами, не працює лише три тижні. Зараз завод завантажений на 30 %, у нас є два варіанти: перший — нарощувати будівництво, монтаж і продажі, другий — продавати готові модулі іншим компаніям, але... не дуже хочеться.

І. С.: — Правильно, потрібно і в Чернівцях, і у Львові власні конструкції самому монтувати — вигідніше і надійніше. От, наприклад, компанія «Укрвермикуліт» має у Польщі свої бригади і просуває свій продукт через них.

А що з деревообробкою?

В. Г.: — Було вкладено немало суми, але не пішло. Шукаємо партнера.

І. С.: — Ви людина віруюча. А як бізнес і мораль поєднуються?

В. Г.: — Як учив нас Генрі Форд, бізнес має бути соціально орієнтованим, він створював свого споживача у себе ж на заводі. Він утверджував культуру виробництва, щоб власний робітник був здатний купити його машину, вчив робітників

виконувати роботу якісно та добросовісно, відповідно до усіх заповідей і канонів Божих.

ISO 9001, який ми отримали, написаний європейськими та американськими протестантами. Що цікаво саме цей стандарт було написано на основі Біблії. Абсолютно ніякого відношення до християнства не маючи, німець розповідав, що стандарт був написаний протестантами-християнами, які втомилась від пияцтва, свавілля, так би мовити від усього того, що є у нас в Україні.

Чому зараз Америка супердержавою? Я вважаю, тому, що 95 % американців віруючі люди насамперед. Якщо ми згадаємо тези Мартіна Лютера, який був батьком реформації, то як раз весь західний світ йому вдячний. Саме він перевернув бачення й сприйняття життя і роботи, відкинув усе язичництво, взявши за основу Євангеліє у чистому вигляді, прибрав релігію. Для мене релігія — це зло, а от чиста віра в Бога — це інше — особисті стосунки з Богом. Виходячи з церкви, людина не може робити не так, бо Біблія говорить робити роботу так, як для Господа.

Коли я навчався у Мічигані, то в неділю з кожної домівки люди виходили до церкви і саме в неділю можна було спостерігати дійсно великі затори, ідуть пішки: вони і живуть по Біблії, і працюють по Біблії.

У нас же такого нема. Коли люди виходять із церкви, вони чинять беззаконня, які суперечать Біблії, з думкою, що раз на тиждень прийшов до церкви, відмолив прощення, відкупився, і можна далі продовжувати... У православної церкві, по суті, зараз існує індульгенція, коли людина купила батюшці «кубик» чи годинник, то вона вважає, що оплатила свої гріхи.

Повертаючись до нашої компанії, ми за основу брали основні християнські цінності, які і до нині працюють у нас. Велика частина прибутку, і кожен працівник це знає, йде на благодійність, на сиріт, на неблагополучні сім'ї, на дідусів та бабусь, які потребують допомоги. Не один власник — благодійник, а кожен працівник відчуває, що, працюючи, має велику місію непоказної благодійності.

Ви запитуєте, чи ходжу на службу? Ні. Я вважаю що віруюча людина повинна:

Читати Біблію.

Молитись, мати так би мовити особистісні стосунки з Богом.

Жити по совісті і чинити так, як ти хочеш, щоб вчиняли з тобою.

Це принципи, які є головними для мене, не храми чи священнослужителі напідпитку. І найголовніше, коли ти можеш допомагати, як говорить Біблія: «Дающому тайно, Бог воздаєт явно».

Скажу, що в мене на утриманні 2,5 тисячі дітей. Кожного року по школах їздять викладачі з університету Грінченка, які розповідають про християнство, про етику, і це — норма.

Я хочу сказати, що є християнські групи, очолювані Павлом Унгуряном, він був очільником святкування 500-річчя реформації Мартіна Лютера. Серед присутніх було багато депутатів...

Звісно, більшість ще далека від віри, але поступово ідуть до цього і розуміють, що усіх грошей не заробиш, і усвідомлення, що дорожче за гроші є щось, і смерть все-таки постукає, і питання: що ти відповіси, коли зустрінешся з Богом. Тому слід жити по совісті, чесно.

А щодо бізнесу, то він може вестися чесно, може поєднуватись із християнськими цінностями, бо ми сплачуємо усі податки, ми створюємо нові робочі місця, ми підтримуємо і завжди можемо навчити, а от привити людині порядність, чесність і ставлення до роботи ми не в силі, бо це йде від батьків, від оточення.

Компанія — це не верстати, обладнання, а це, передовсім, люди, об'єднані спільною і правильною метою.

ВАЛЕРІЙ НЕСТЕРОВ

Голова Наглядової ради ПАТ «Комбінат будіндустрії».

Народився 11 червня 1948 року в с. Червоноармійське Житомирської області.

У школі очолював комсомольську організацію (понад 700 комсомольців), займався спортивною гімнастикою, отримав перший розряд.

1966 року закінчив школу з медаллю та вступив до Київського політехнічного інституту, який так само закінчив з відзнакою. Починаючи з третього курсу поєднував навчання з роботою у науково-дослідницькій лабораторії факультету.

Іван Салій: — Валерію Григоровичу, ви ж одразу після інституту поступили на роботу в систему Київського тресту будматеріалів Київського міськвиконкому. Це була потужна організація, окрема галузь міського господарства. Тоді був страшений дефіцит будівельних матеріалів. Тепер немає такої структури і начебто немає дефіциту будівельних матеріалів...

Валерій Нестеров: — Що взагалі являв собою трест «Промбудматеріали»? Це 12 промислових підприємств, з яких 10 — на території Києва, потужне будівельне управління та проектно-конструкторське технологічне бюро.

І. С.: — Тоді будівництво велось в основному на базі місцевих будматеріалів. Тобто київська міська влада забезпечувала себе будівельними матеріалами?

В. Н.: — Ми забезпечували будівництво 1,4 млн кв. м житла на рік та 5–7 шкіл, 10 дитячих садків — і все це з місцевих буді-

вельних матеріалів: цегла, керамзит, керамічна плитка, покрівельні матеріали, лінолеум, щебінь...

В критичному для економіки 1992 році мене призначено генеральним директором виробничого об'єднання «Київміськбудматеріали» (правонаступника тресту).

На початку 1990-х років, попри всі труднощі періоду перебудови, 11 підприємств об'єднання працювали стабільно. Темпи зростання товарної продукції сягли 20%. Обсяг виробництва основних видів будівельних матеріалів: стінові матеріали — понад 400 млн штук умовної цегли (нині підприємствами України виробляється 900–970 млн штук умовної цегли); керамічних плиток — 2 млн кв. м; гранітного щебеню близько 3 млн т; керамзиту — 300 тис. куб. м; лінолеуму — 10 млн кв. м, виробили з натурального каменю, гіпсу, руберойду...

На базі Ірпінського комбінату «Прогрес» було розпочато проектування нового промислового комплексу з виготовлення місцевих будівельних матеріалів біля с. Озера Бородянського району Київської області (керамічна цегла — 120 млн шт. умовної цегли, силікатна цегла 80 млн шт. умовної цегли та дрібноштучні блоки з газобетону — 200 тис. кв. м). Передбачалося побудувати житловий комплекс для персоналу підприємств.

І. С.: — Тепер там не Київ, а бізнес. Ігор Євгенійович Далічук, реалізував вашу далекоглядну програму: у с. Озера працює унікальний, роботизований завод «Слобожанська Будівельна Кераміка» і цегли один виготовляє до 100 млн одиниць на рік.

В. Н.: — Уже реорганізованому виробничому об'єднанню «Київміськбудматеріали» виділялось 17–18 млн руб. Будувалися нові цехи з виробництва керамзиту, керамічної плитки, щебеню, теплоізоляційних виробів, нової виробничої бази кар'єрів.

Найкращий об'єкт — це виробництво керамічних стінових виробів, цегли у складі Корчуватського комбінату, повністю автоматизований технологічний комплекс з використанням імпортного обладнання. Цей завод був одним із найкращих в Україні, гордість міста. На жаль, сьогодні зруйнований.

І. С.: — Це приклад безглуздої приватизації. Дійсно, місто пишалось будівництвом лінії за чеськими технологіями для здолання дефіциту цегли. Усі райони Києва, Подільський включно, направляли туди на допомогу робітників. Збирали на заводі семінари керівників міста і районів, а прийшов власник — не професіонал... демонтували в металобрухт новітнє обладнання, цехи здають в оренду... Як можна було так діяти, обладнання ж можна було змонтувати на інших підприємствах.

В. Н.: — Там, звичайно, виникло питання сировини, кар'єр у Пирогово підійшов до Музею архітектури і побуту, і потрібно було глину возити з Креничівського кар'єру Обухівського району та з Донецької області. Але для цього потрібно було бути професіоналом і патріотом галузі. А тут виявилось, що й обладнання роботизоване, складна в наладці і експлуатації електроніка... Мізки потрібні... не знайшлись тоді...

І. С.: — До того ж, на території Подільського району — Петровський завод, на Сирці — вскришу з нього свого часу перекачували у Бабин Яр, спричинили трагедію, там так само кар'єр вичерпався і завод зупинився...

Подільський завод — глибочений кар'єр, внизу — озеро штучне, а зверху — гора в історичній частині Подолу... Теж потрібно було глину возити, бо за 100 років уже вибрали...

Словом, усі цегельні заводи у Києві виявились на допотопних технологіях з кільцевими печами і стали працювати на привозній сировині — тому перепрофілювались. А цеглу Київ став отримувати звідусіль, і найперше — СБК, «Керамейя», «Євротон»...

Так і керамзитовий Корчуватський перестав існувати... а потреба є. І керамічну плитку, і руберойд, і лінолеум... — усе в Києві для киян виготовляли. Тепер усе змінилось: потужні підприємства і логістика сучасна по усій Україні, і в Європу, і в Казахстан...

В. Н.: — Крім того, в Києві існував технологічний комплекс, який виготовляв керамічні панелі, — 100 тис. кв. м на рік...

І. С.: — Ми з Мюнхена повернулись, і я привіз рекламу. Там до сьогодні возять із заводу на об'єкти керамічні панелі з вікнами, дверми. Ми ж також займались цією темою, а зараз покинули і ніхто цим не займається, а в них різниця з нами, що вони все продовжують розробляти.

В. Н.: — У них — прогрес, а у нас цей прогрес перетворюється на регрес.

У системі тресту «Промбудматеріалів» працювали цехи з виробництва цегельних блоків та керамічних панелей. На будівельних майданчиках для бригади доводилось завдання на зміну 1 куб. м цегельної кладки. У цехах продуктивність була в 10–15 разів більша.

Цегляні блоки на будівельному майданчику...

І. С.: — Усе це я особисто бачив на Подільському заводі...

В. Н.: — Завод вперше в Радянському Союзі розпочав виробництво стінових панелей з використанням багатопустотних керамічних елементів. Ці роботи у 1957 р. були відзначені Державною премією СРСР.

З 1961 року в Києві розпочалося будівництво будинків з керамічних панелей. Проектні пропозиції з виготовлення таких

Керамічні панелі Подільського заводу стінових матеріалів і конструкцій СМІК. 1961 р.

панелей були запропоновані авторською групою Головкиївбуду та Київпроекту. В основу проектної пропозиції вперше було закладено нове технічне рішення виробництва зовнішніх стінових панелей вертикальним способом у металевих рухомих кондукторах.

В середині 1963 року на Подільському заводі СМіК став до ладу цех з виробництва керамічних панелей вертикальним способом, потужністю 50 тис. кв. м житлової площі на рік. Цех випускав панелі підвищеної заводської готовності з обладнанням укосів, зливів, підвіконь, а також з оздобленням внутрішньої сторони та первинним фарбуванням столярки.

І. С.: — І що, де це все?

В. Н.: — На початку приватизації не було ніякого досвіду, служби міськвиконкому запровадили приватизацію підприємств базової галузі будівельного комплексу за методикам підвальних торговельних підприємств. Однак керівництву об'єднання та керівникам підприємств вдалось не допустити миттєвого розвалу: створили прообраз холдингової компанії та Асоціацію.

Для подолання негативних тенденцій, що склалися в індустрії будівельних матеріалів Асоціацією спільно з КП НДІСЕП було розроблено проект «Програми розвитку промисловості будівельних матеріалів в м. Києві до 2010 року».

На жаль, в результаті постійної зміни реформаторських відносин програма не була затверджена Київрадою і не прийнята до виконання.

І. С.: — Адже підприємства переставали бути власністю територіальної громади і, як раніше, сподіватись на капіталовкладення з бюджету Києва було ілюзією...

В. Н.: — Більшість підприємств асоціації «Київміськбудматеріали» у зв'язку з розташуванням у центральних районах Києва та використанням застарілих технологій виробництв, а також з появою на деяких підприємствах нових, галузево непідготовлених власників, не змогли адаптуватися до нових умов і вимог, поступово зменшували обсяги виробництв та, врешті-решт, самоліквідувалися.

Київської будматеріалів
рішення
64.145
06-0032

КИЇВСКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

03.06.97 № 739

м. Київ

Про створення асоціації підприємств "Київські будматеріали"

З метою координації діяльності щодо розвитку виробництва будівельних матеріалів для будівельного комплексу міста Києва :

1. Взяти до відома створення підприємствами по виробництву будівельних матеріалів асоціації підприємств "Київські будматеріали".

2. Доручити першому заступнику голови Київської міської державної адміністрації Сташевському С.Т. підписати угоду про взаємодію Київської міської державної адміністрації з асоціацією підприємств "Київські будматеріали".

3. Погасити входження до асоціації підприємств "Київські будматеріали" державного комунального проєктно-конструкторського технологічного бюро, державної житлово-комунальної контори, які були в складі державного комунального об'єднання "Київські будматеріали".

4. Вважати таким, що втратило чинність розпорядження Представника Президента України у місті Києві від 20 травня 1992 року №314 "Про реорганізацію виробничого об'єднання по виробництву будівельних матеріалів "Київські будматеріали" у державне комунальне об'єднання "Київські будматеріали".

5. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на першого заступника голови Київської міської державної адміністрації Сташевського С.Т.

Голова

С.Омельченко

Ускладнилася фінансово-господарська діяльність найбільшого та найвідомішого підприємства Асоціації — уже відкрито-акціонерного товариства «Комбінат будіндустрії». У 2003 році

збори акціонерів мене обрали головою правління — генеральним директором.

На той час продукція існуючих виробництв комбінату — лінолеум, руберойд, деревоволокнисті плити, мінераловатні вироби через наднормативну зношеність технологічного обладнання, велику його енергоємність стала неконкурентоспроможною, та не завжди відповідала новим вимогам будівництва. Фінансовий стан підприємства катастрофічно погіршувався. Було розпочато скорочення персоналу та ліквідацію збиткових виробництв.

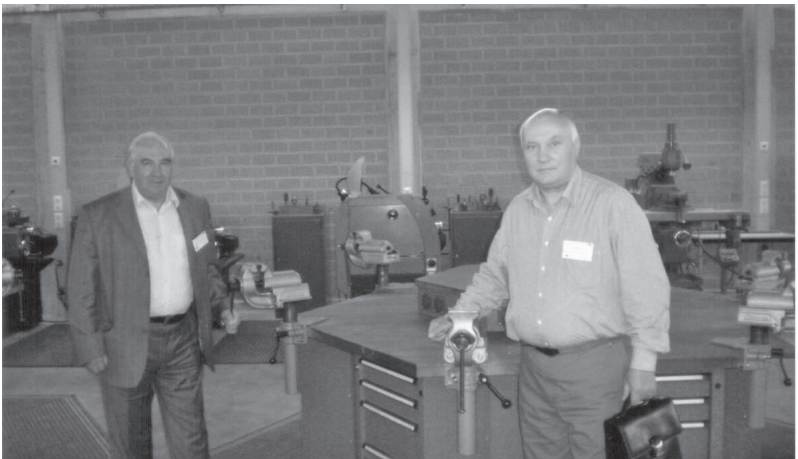
Відродження комбінату відбулося за наукою: вперше в Україні освоєння технології виготовлення залізобетонних труб діаметром від 400 мм до 2400 мм способом вібропресування. Комбінат поступово стає лідером спочатку в Київському регіоні, а потім і в Україні щодо поставки спеціальних залізобетонних виробів для нового будівництва та ремонту діючих систем водовідведення, водопостачання, захищення робочих поверхонь поліетиленовими листами із т-подібними швами. Провели оновлення нормативної документації, адаптування її до європейської. **Підприємство «видужало».**

Валерій Григорович — природжений громадський активіст: наради в органах міської влади, зібрання ради директорів міста, земляцтва, Асоціації і т. д. — він обов'язково буде, має свій погляд і активно його відстоює. Валерій Григорович Нестеров є істинним ученим-практиком. Він роками читає курс лекцій у Київському політехнічному інституті, на факультеті випускником якого є сам. Як ніхто інший у Києві, він шукає нове обладнання, вивчає та аналізує прогресивні конструкції, вироби та технології на усіх профільних виставках, чи то в Парижі, Стамбулі, Норвегії чи в Італії. На виставці ВАУ-2013 у Мюнхені ми з ним

переконались, наскільки відстає наше машинобудування для га-лузі. Більше години нам демонстрували, як потрібно проектува-ти, виготовляти і монтувати залізобетонні елементи оглядових каналізаційних колодязів: нижнє кільце, що глибоко в землі, відливається з днищем, у яке заводяться герметично вставлені вхідні патрубки під різними кутами. Кожен вхід проектується

Відвідання професійно-технічного коледжу в Німеччині.

у трьох координатах, має свої діаметри і кути, у днищі — лоток для водовідведення, щоб зберегти швидкість потоків і т.д.

А у нас ще й сьогодні усе примітивно, у котловані — плита, зверху — кільце, кувалдою робляться отвори для патрубків, усе протікає, перекошене-перехняблене і смердить....

У кожному місті на будь-якій важливій технологічній ви-ставці Валерій Григорович обов'язково відвідає кілька місцевих підприємств, і навіть їхнє ПТУ, кілька провідних музеїв, обов'язково купить на мові «рашен» книги з історії міста, музею і мистецтва і, звичайно, — за кордоном — головні розмови, про Україну і проблеми галузі. Валерій Григорович як став на інженерну стежку, так і простує нею, вважаючи її головною і унікальною місією.

У нього масштабне мислення: в Україні централізована система водовідведення, це 50 тис. км мереж та 1300 каналізаційних очисних споруд. 35–40% систем водовідведення перебувають у ветхому та аварійному стані, а 95% сільських населених пунктів взагалі не оснащені централізованими системами каналізації, тоді як у Європі навіть дощову воду з автомобільних шляхів збирають і очищають...

І. С.: — Я дивуюсь, для чого й сьогодні читаєте лекції в НТУ «КПІ». Із власного досвіду знаю, що це складно і морочливо, поважаю вчителів та викладачів з тих пір.

В. Н.: — Справді, за сумісництвом працюю доцентом НТУ КПІ тепер уже імені І. Сікорського, на інженерно-хімічному факультеті. Викладаю частину спецкурсу «Машини та устаткування для виготовлення виробів будівельної кераміки»...

За багато років напрацьований значний обсяг лекційного матеріалу. Чи складно? До кожної лекції готуюсь...

Валерій Григорович і я пасемо задніх в опануванні хижого ринку, але працюємо для самовдосконалення і на користь суспільства. Навчаємось самі, передаємо досвід...

ПЕТРО КУЛІКОВ

Куліков Петро Мусійович народився 4 березня 1952 року в с. Тали, Кантемирівського району Воронежської області (Росія).

Куліков П. М. — ректор КНУБА з 2012 року, а в 1979 році — випускник цього університету,

що тоді називався Київський інженерно-будівельний інститут (російською більш відомий як «КИСИ»).

Сьогодні його будівельники, серед яких він бажаний гість і до якого часто апелюють, сприймаючи не лише як ректора, працівника освіти, а освітяни з «пелюшок» його сприймають, як будівельника, виконроба.

Але і я не знав, що і те, і те — правда. Така унікальна життєва траєкторія у Петра Мусійовича.

Мій інтерес до ректора провідного в галузі вузу логічний: «Кадри вирішують усе. Якщо не вирішують — вони не кадри».

Ректор як ректор, поважний, і зачіска, і окуляри, особливість — підборіддя опущене (потім я дізнався, що він ще й майстер спорту з боксу і дружний з видатними братами Кличками), як стійка у боксерів. А заприятимались ми завдяки Петрові Степановичу Шилюку. Триває засідання Будівельної палати, обговорюються питання науки і виробництва. Дружнє спілкування і моє знайомство з новим ректором розпочалось зі спогаду саме Петра Мусійовича: *«Іване Миколайовичу, а ви пам'ятаєте будівництво пологового будинку у Подільському районі по вул. Мослицькій, то це я його будував і звертався до вас по допомогу».*

Звичайно, грудень, морози й сніг, а приходиться началь-ник будівництва (не пам'ятаю тоді вашої посади) та інформує вкрадливо, що об'єкт не буде введено. Коштів не вистачає, робочих рук теж...

І тут у мене перед очима «картина маслом»: район, місто-столиця і Україна будуть розкритиковані у всесоюзному масштабі, позбавлять прапорів переможця соціалістичного змагання... бо в Подільському районі райком партії не забезпечив здачу медичного об'єкта і кількість ліжок...

Що міг тоді зробити перший секретар райкому партії: направити парткомісію, яка знайде достатньо промахів і підстав звільнити з роботи, виключити з партії... і голосно заявити — об'єкт провалили, але я заходів вжив...

А що зробив перший секретар райкому І. Салій? Приїхав на об'єкт, ще раз поспілкувався, через тиждень з підприємств району акумулювали і перерахували необхідні великі як на тоді кошти і на допомогу будівельникам направили робітників із промислових підприємств.

У мене був вибір, і обидва рішення були б правильними, а я обрав, як на мене, найправильніше. Бо у мене була ще невідома будівельникам мотивація. Хіміко-фармацевтичний завод, тепер ПАТ «Фармак», у промисловій зоні Подільського району, а навпроти — пологовий будинок, куди і я колись уночі відводив дружину на другі пологи, і коли нам з тещею показали у верхньому вікні, що народився другий син, моя теща мало не розплакалась, бо ж хотіла внучку... і так само навпроти занедбаний гуртожиток та жіночі трудові колективи, поруч — шовковий комбінат і звідусіль листи і скарги: екологія, небезпечно та ще й тхне...

Та терпець мій урвався, коли на залізничне полотно на станції Петрівка із цистерни протекла азотна кислота і стався переполох — отруйні коричневі хмари: у мене шок і у працівників цивільної оборони теж...

Мені таки вдалося звільнити авторитетного у Москві директора-орденоносця, який явно вже засидівся на своїй посаді,

бо провалені квартальні плани, за що критикували мене, він міг скоригувати по факту наприкінці року, тож і він, і колектив — з премією. Разом з Іваном Прибудченком, новим директором, заточеним на будівництво, добрались у Москві до їхнього міністра.

Мені десь 40 з чимось, а московському масштабному керівництву десь під 70. І я йому: «Ось така ситуація. Або виносьте завод за межі Києва, або будуйте в районі пологовий будинок, а будівлі, які ми звільнимо, місто передасть Вам на баланс».

І він, тримаючи мій лист, відмовляється приймати будь-яке рішення. Я повертаюсь від дверей, а кабінет метрів 30 завдовжки, так мені здавалось, і кажу йому: «Слухайте, вельмишановний,.. щоби відмовити ви витратили годину. А щоби позитивно вирішити питання, потрібно було 15 хвилин».

І сталося диво: «А ти, хохол такий, дай лист...» І погодив будівництво пологового будинку за кошти з Москви та фонди тоді на матеріали, на обладнання...

Ось ключовий для мене момент, як пригадав сам генпідрядник П. М. Куліков. Які з побудованих об'єктів були найпам'ятнішими, найважливішими? На це питання Петро Мусійович відповідає: *«Усі вони були відповідальними і вимагали повної самовіддачі. Однак про деякі з них збереглися більш яскраві спогади. Як, наприклад, про пологовий будинок на Мостицькому масиві. Керівництвом було поставлено надскладне завдання — здати новобудову достроково, вочевидь йшлося про якусь ювілейну дату. Але при цьому фінансувалося будівництво вкрай незадовільно, навіть зарплатню платили із запізненням, будматеріали поставлялися абияк. Несподівано на будівельний майданчик приїхав тодішній керівник Подільського району Іван Миколайович Салій. Оцінивши стан справ, був украй занепокоєний. Спитав, що потрібно? Нічого особливого, тільки виплатити борги по зарплатні і налагодити постачання будматеріалів згідно з графіком. На диво, все було вирішено дуже швидко і робота на майданчику закипіла. Паралельно вирішувалася проблема закупівель для майбутнього пологового будинку найсучаснішого*

медичного обладнання. Так завдяки плідній співпраці будівельників і керівництва району було створено об'єкт, яким по праву всі могли пишатися».

Тоді Петро Мусійович працював у провідному тресті «Київміськбуд-1». За короткі три роки він робить карколомну кар'єру — від майстра до головного інженера будівельного управління. Така кар'єра й сьогодні вражає, а в ті часи вона здавалася неймовірною. Він не просто будує, він шукає рішення, подає і впроваджує безліч раціоналізаторських пропозицій, які суттєво покращували технологічні процеси. Одна з таких пропозицій полягала у вдосконаленні монолітно-блочного будівництва, вона дозволила перевести цей метод на промисловий масштаб, що, у свою чергу, значно прискорило темпи житлового будівництва у Києві. Саме тоді йому присвоїли звання найперспективнішого головного інженера в усій системі Головкиївміськбуду (а це величезний монстр!). Тоді ж його обирають депутатом Київради. А це вже інший масштаб і коло спілкування: керівник столиці Валентин Згурський, керівник Подільського району Іван Салій, тодішнє керівництво главку Олександр Омельченко та Станіслав Сташевський, потрапив у поле зору першому секретарю Мінського райкому партії, а згодом другому секретарю міськкому Станіславу Мартинюку...

Несподівано для нього і логічно для того часу, він отримує запрошення на роботу до Мінського райкому партії. Пішов радитися з керівником тресту Михайлом Петровичем Загороднім, а той благословив його на нову роботу. Мабуть, комусь були потрібні свої люди у верхівці партійної влади, а хтось, можливо, радів, що позбавиться серйозного конкурента у «Київміськбуді».

Це був новий досвід, нові навички державної роботи (ніхто ж не буде заперечувати, що за радянських часів партійні органи й були рафінованими державними установами). Одначе, за першої ж нагоди він звільняється з райкому, і йде працювати в домобудівний комбінат № 4 начальником будівельного управління.

Зауважу, що і Трест № 1, і ДБК № 4 — це той самий Мінський (Оболонський) райком партії, тобто відпустили з райкому «на виріст».

Комбінат на той час ставав одним з флагманів житлового будівництва у столиці. «ДБК-4» будував не лише місто, а й сам себе — йшло спорудження другої черги підприємства.

Період роботи в ДБК приніс Петру Мусійовичу нове коло знайомств. Важливе значення для майбутнього мала співпраця з відомим будівельником Шилюком Петром Степановичем, який на той час також трудився на комбінаті, а згодом став Героєм України.

Загалом за час роботи в Тресті № 1 та Домобудівному комбінаті № 4, очолювані П. М. Куликовим підрозділи збудували 6 житлових мікрорайонів на Оболоні та 3 на Троєщині.

Далі все за логікою: райком — комбінат і партком комбінату, бо набув досвід і знання.

На підприємстві парторг (як звично їх називали) був поруч з людьми, відчував їхні настрої, знав потреби свого колективу і намагався у силу своїх можливостей їх вирішувати. Партійні ж керівники вищих рівнів нерідко перебували у полоні ідеологічних ілюзій і не зважали на реальні настрої людей.

Поступово у П. Кулікова назрівав конфлікт з районним партійним керівництвом. Завершився він тим, що Петро Мусійович відмовився балотуватися секретарем парткому комбінату на новий термін. А це означало, що він випадає надовго, якщо не назавжди, з «кадрової обойми», з номенклатури, і будь-які двері для нього тепер закриті...

Та й тут доля його не залишила. Таланчук Петро Михайлович — політично-перебудовчий ректор КПІ запросив підготовленого і «обкатаного» господарсько-партійного і перспективного керівника на масштабні ремонтні, будівельні, інженерні та експериментальні роботи, які в КПІ були в традиціях...

Настав 1992 рік — з'являється новий уряд, і П. М. Таланчук — міністр освіти, науки, молоді та спорту, а за ним і Петро Мусійович... Відпрацював 17 років з дев'ятьма міністрами:

начальник управління, директор департаменту, заступник міністра — керівник апарату.

Хоча сам Петро Мусійович не відносив себе до науково-педагогічної еліти, а вважав швидше менеджером, однак робота у міністерстві дала поштовх і до наукової, і до педагогічної роботи. У 2004-му він захищає кандидатську дисертацію, а у 2010-му стає доктором економічних наук. Незмінна тематика його наукових пошуків — фінансово-економічні аспекти організації освіти і науки.

Державне фінансування освіти було зведено до мінімуму. Як не ділили між напрямами та навчальними закладами кошти, їх все одно не вистачало. Це створювало вельми благодатний ґрунт для корупції — багато хто намагався отримати доступ до фінансування, м'яко кажучи, нечесними методами. У цій ситуації Петро Мусійович створює і очолює колектив науковців, фахівців з економіки та інформатики, який розробляє автоматизовану систему управління фінансами у галузі науки і освіти. Запровадження цієї системи у міністерстві забезпечило абсолютно прозорий механізм розподілу коштів та контролю за рухом фінансових потоків. Система виявилася настільки ефективною, що вона й досі працює не лише в міністерстві освіти і науки, а й в інших державних установах. За розробку і впровадження цієї системи колектив її творців одержав Державну премію України в галузі науки, техніки. А вручав її, до речі, Президент України В. А. Ющенко, 2008 рік. Вдруге лауреатом Державної премії, цього разу у галузі освіти, П. Куліков став у 2012 році.

Ще один штрих: будучи за своїми посадами в міністерстві дійсно не публічною особою, а менеджером, він все ж не уни-

кав спілкування з громадськістю. Коли працював заступником міністра — керівником апарату міністерства, студентство влаштувало бойкот Д. В. Табачнику на знак протесту проти його призначення міністром. На мітинг біля будинку міністерства зібралося кілька тисяч молоді. Вийти до них боялися всі, включаючи новопризначеного

міністра та його заступників. Довелося йти П. Кулікову. *«Мені боятися було нічого, — згадує Петро Мусійович, — я твердо знав, що нічим не заплямований, ні з якими кланами не пов'язаний, я їм говорив чесно все, що думаю і про них, і про себе. Комусь це сподобалось, комусь ні...»*

І ось я попросився на прийом до нового ректора. Я бував у КНУБА в оточенні Олександра Омельченка, керівника міста — випускника цього вузу. У Києві фактично був створений культ попереднього ректора. День його народження, наприклад, сприймався як свято усього міста: вітати його з'їжджалися мер, його заступники, керівники всіх районів столиці, інші видатні особи, лунали тости й гучні здравиці... А обговорити проблеми розвитку університету, зміцнення його матеріально-технічної, наукової, соціальної бази часу не знаходилося.

І тепер я бачу, бо бував чи не в усіх провідних вузах столиці, фактично, стан глибокого занепаду. Обшарпані стіни у коридорах, незатишні й погано обладнані навчальні аудиторії, занедбані спортивні споруди, їдальня та гуртожитки... Вражає, якась торгівля — у фойє і холах, на спортивних майданчиках розгорнулися цілі торговельні комплекси: люстри, велосипеди, меблі та все на світі.

Як потім мені стало відомо і зрозуміло, навколо університету крутилося кілька десятків приватних фірм і фірмочок, які слугували інструментом перекачування бюджетних коштів, що виділялися університету, у приватні кишені. А за адресою самого вузу було зареєстровано близько сотні різноманітних суб'єктів підприємницької діяльності. Земля навколо університету була роздана під автостоянки та під сумнівне з точки зору законності будівництво. Що ж до навчальної діяльності, то знаменитий київський вуз стрімко втрачав свої позиції.

Запитую Петра Мусійовича: «За що вас сюди зіслали?»

Я знав, що оплесків не буде, що панували тривожні настрої. Ті, хто був причетний до різного роду схем, ламали собі голову, що робити: чи втягти до цих схем нового ректора, чи стати до нього в опозицію? А серед більшості співробітників, як згадує нинішній перший проректор Денис Чернишов, ширилася думка: ось-ось прийде «толковий мужик» (так про нього всі говорять), і у нас відразу все стане добре.

Петро Мусійович згадує свої студентські роки: *«Був відданий спорту і присвячував йому майже весь свій час. А навчання у вузі, тим більше вже після армії, теж потребувало неабиякої уваги, на яку не вистачало часу. Треба було вибирати. І тут вирішальну роль зіграв тодішній декан будівельного факультету Леонід Тихонович Шкільов: по-батьківському тепло і водночас строго він запропонував вибрати: або спорт, або навчання і кар'єра будівельника. Навіть пропонував допомогу у разі потреби у переведенні до Інституту фізкультури.*

Сталось, як сталося. Вирішив, що спорт — це не професія (у Радянському Союзі не було професійного спорту) і слід присвятити себе своїй професії — будівництву. Після того проблем з навчанням не було, а спорт відійшов на другий план».

Саме тоді зводився лабораторний корпус вузу. Як завжди у радянські часи, не вистачало робочої сили, матеріалів, інших ресурсів. Як завжди, ставилися терміни будівництва, яких неможливо було дотримати. Керівництво вузу прийняло рішення: створити для цієї будови бригаду із числа студентів-першокурс-

ників. Цю справу доручили Петру Кулікову, який уже мав авторитет у своїх співкурсників. Згодом з'явився колектив з двох десятків хлопців, яких Петро підібрав з собі подібних — переважно тих, хто пройшов армійську школу або вмів хоч щось робити. Вони були тимчасово переведені на вечірню форму навчання, бо працювали не лише під час канікул, а й упродовж усього року — до закінчення будівництва корпусу. Це було якнайкраще поєднання навчання і практики. Вдень хлопці працювали, а увечері йшли у гуртожиток, знімали чоботи й роби, милися і поспішали до аудиторій на навчання.

Тепер у дворі КНУБА з'явився великий семиповерховий корпус, в якому й сьогодні працюють лабораторії, науково-дослідні установи КНУБА, сучасна бібліотека, інші підрозділи університету, які пам'ятають студента Петра Кулікова.

Згодом він стає беззмінним командиром студентських будівельних загонів, які виїжджали на простори всього Радянського Союзу і будували, зокрема, об'єкти соціального призначення в Казахстані, Тувинській АРСР тощо. Там наші студзагонівці мали неабиякий авторитет, з ними спілкувалися навіть вищі керівники цих регіонів.

Тепер усе по-новому. Збори трудового колективу, програма-бачення, виступи і голосування, напруження, адже є і місцеві претенденти. А результат вразив усіх: за Кулікова подали голоси понад 99% учасників зборів! Такого в Україні на виборах ректорів ще не було. Справжній триумф, якого Петро Мусійович навіть не очікував.

І почалося ректорство: розчистка «авгієвих стаєнь» — треба було негайно прибрати з приміщень та спортивних майданчиків університету безліч торговельних закладів, розірвати договори оренди з десятками орендарів, усунути від керування фінансовими потоками численні паразитуючі на тілі вузу сумнівні суб'єкти підприємництва. Звісно, це було дуже непросто, адже за багатьма з них стояли впливові особи як в університеті, так і поза його стінами. Та знищення цього могутнього джерела корупції було справою честі нового ректора. Довелося пройти

через потужну протидію, численні судові процеси, провокації, залякування правоохоронними органами і навіть спроби організувати акції протесту проти дій ректора. Адже в університеті все ще перебували люди, які й створили ту напружену атмосферу.

Таке завзяття, волю і силу, коли можна було царювати і нічого не робити — то не для будівельника. Тож наступним кроком стало кадрове очищення. Було звільнено кількох викладачів, помічених у корупційних діях. Набагато складніше було розібратися з керівним складом університету та підібрати з числа незаплямованих людей команду однодумців, на яку можна було б спиратися. На деяких посадах керівників довелося міняти по кілька разів. Зайве говорити, що й на цьому напрямі мав місце відчайдушний опір. Недарма ж здорова більшість колективу університету охрестила цей період роботи нового ректора «куликовською битвою».

За порівняно короткий час було проведено ремонт головного корпусу, вестибюлів, гуртожитків та інших приміщень університету. Деякі з них стали невпізнаними: наприклад, велике фойє, у якому раніше знаходився веломагазин, стало своєрідним «зимовим садом». Капітально відремонтували актовий зал, який на сьогодні є одним з найкращих подібних залів серед вузів Києва. Дуже швидко він став осередком культурно-масових і мистецьких подій не лише загальноміського, а й всеукраїнського масштабу. Після ремонту відновив свою роботу музей університету, частими гостями якого є студенти і гості вузу, тут же проводяться перші заняття з першокурсниками.

А басейн університету із задоволенням відвідують не лише студенти, а й жителі Солом'янського району столиці. Їдальня

ж вузу з антисанітарної забігайлівки перетворилася на сучасний затишний заклад харчування з великим вибором смачних страв.

Звичайно, такий підхід потребує немалих ресурсів, які без меценатів та спонсорської допомоги одержати неможливо. Тому ректор для досягнення амбітної мети зробити вуз сучасним модернізованим навчальним закладом наполегливо шукає і знаходить підтримку у членів Наглядової ради університету, представників столичної будівельної спільноти, таких, наприклад, як Петро Степанович Шилюк, керівник корпорації «Альтіс-Холдинг» Олександр Вацлавович Глімбовський, президент холдингової компанії «Ліко-Холдинг» Ігор Володимирович Лисов, керівник корпорації «Укрбуд» Максим Вікторович Микитась, голова правління «Київміськбуду» Ігор Миколайович Кушнір та інші. Серед них, до речі, чимало колишніх випускників вузу.

Наука має наповнювати навчальний процес новітніми тенденціями та ідеями, а роботодавці надавати майданчик для практичної адаптації майбутніх випускників, а також для апробації наукових розробок.

Задля реалізації цієї ідеї університет налагодив тісну співпрацю з Будівельною палатою України та Академією будівництва України, До речі, П. Куліков є віце-президентом обох поважних організацій, що свідчить про його авторитет як у колах будівельників-практиків, так і в науковому середовищі. А університет став майданчиком, на якому регулярно відбуваються спільні засідання, робочі зустрічі та конференції, організаторами яких виступають Будівельна палата України, Академія будівництва та Всеукраїнська спілка виробників будматеріалів.

Щотижня засідання ректорату, щомісяця — Вченої ради університету. А ще — участь і виступи на наукових конференціях, семінарах, численні зустрічі з представниками будівельної спільноти Києва, керівниками державних органів, іноземними гостями, з колегами, адже Петро Мусійович очолює раду ректорів ВНЗ київського регіону. Донедавна, як викладач, читав лекції студентам, але в останній рік на це просто не вистачає часу.

* * *

Петро Мусійович дуже лаконічний у думках і висловлюваннях. Як доказ, наведемо фрагмент його бліц-інтерв'ю, який дає певні уявлення не лише про його спосіб мислення, а й про життєві принципи:

«— Чи були у вас кумири, за прикладом яких ви хотіли б будувати своє життя?»

— Я знав багатьох людей, у яких вчився жити й працювати, але кумирів у мене не було. В цьому сенсі я сам ліпив себе самого.

— Як би ви визначили своє життєве кредо?»

— Завжди бути самим собою, не відступати від своїх принципів, бути відданим своїй справі.

— Як ви боролися зі своїми недругами, заздрісниками?»

— Ніяк не боровся, я їм допомагав, як міг.

— І це їх змінювало?»

— Якщо й змінювало, то ненадовго. Порядну людину можна зробити непорядною, навпаки — ні.

— Чим із зробленого в житті ви пишаєтеся найбільше?»

— Тим, що я відбувся як будівельник, яким я й залишаюся в душі.

— *А як, до речі, ви ставитеся до виконробів, адже в суспільстві вони чомусь мають не найкращу репутацію?*

— Кваліфікований виконроб — це людина, яка поєднує в собі якості інженера, менеджера, бухгалтера, кошторисника тощо. Бути хорошим виконробом — велика честь. У нас, на жаль, дефіцит цієї професії.

— *А яке з ваших місць роботи чи занять ви вважаєте головним?*

— Хоч я був і заступником міністра, головне моє заняття — ректорство.

— *Хто вам надавав найбільшу підтримку?*

— Багато людей, які зустрічалися мені на життєвому шляху, підтримували мене, за що я їм дуже вдячний. А найбільше цінною підтримку моєї дружини Ольги Іванівни, з якою ми разом навчалися і разом пішли працювати молодими спеціалістами у будівництво. У важкі часи вона виявляла такі терпіння і мужність, яким і я можу позаздрити».

Приблизно в той час, коли наближалася п'ята річниця перебування П. Кулікова на посаді ректора, він кинув фразу, яка швидко стала крилатою і облетіла весь університет: «*Я не хочу бути останнім ректором КНУБА*». Сенс його фрази всі зрозуміли: коли прийде час залишати ректорський пост, він хоче залишити не руїни, від яких і до повного краху недалеко, а сучасний, сильний навчальний заклад.

ФІЛЯ ЖЕБРОВСЬКА

Філя Іванівна Жебровська — 22 роки генеральний директор, а тепер — Голова Наглядової ради ПАТ «Фармак». Мое знайомство з нею найдавніше, але найдовше узгоджував саме з нею нашу оптимістичну, з добрими спогадами зустріч... під мікрофон. Такою можливістю я пишаюсь.

1990 рік. В Подільському районі м. Києва заводів 45, будівельники, транспортники, інститути — і все це різних галузей і підпорядкування.

Політичні реформи Михайла Горбачова потрясають державу і партію, економічні реформи, як НЕП нашого часу, звели до кооперативного руху, який почали врегульовувати, але Поділ тут — у лідерах. А про реформу форми власності, як шлях до ринкової самостійності підприємств, знали, але готувались лише в Київському хіміко-фармацевтичному заводі ім. М. В. Ломоносова — тепер ПАТ «Фармак».

Завод з 1925 року — багатокomпонентний синтез, хімічні реактори, все складно, захаращено і екологічна рана району, запахи повсюдно. Після міцного директора, який років з 25 керував, але запізнився з реконструкцією, — часті зміни у керівництві заводу, скарги та анонімки звідусіль...

І здавалось нелогічним, що саме тут триває реальна підготовка до оренди та акціонування підприємства. Райком збирав економістів підприємств на заводі, я й сам слухав, бо хотів, та не знав, а чітко і впевнено, з ентузіазмом дорожню карту май-

бутньої приватизації викладала Філя Іванівна Жебровська, на той час головний бухгалтер заводу, тоді ще був Радянський Союз і компартія.

Іван Салій: — Філю Іванівно, як так і звідки взялось, що я і райком не знали, а ви уже усіх навчали, та так, що усім захотілося теж спробувати, ризикнути, купити акції?

40–45 підприємств було на Подолі, але я не можу зараз згадати жодного, крім «Фармака», хто вижив, отримав розвиток та експортно здатний. І ви, мабуть, не згадаєте.

Філя Жебровська: — Ще — виробництво меблів, але так важко у них... На жаль, деревообробній промисловості не дали можливості працювати, позабирали, обрізали з усіх боків. Не змогли вони вчасно зробити переоснащення, не пішли якимось чином в ногу з часом. Але Левицький Віктор Йосипович зумів це зробити. Шиферний завод теж «обскубли» з усіх сторін. Уже й шифер не потрібний... От і все, більше, мабуть, не пригадаємо.

І. С.: — Я багато разів бував на цих знакових для Подолу і Києва підприємствах. Вживають, але не ростуть. А як от сталося — закони були однакові для «Фармака», для всіх заводів, влада була, яка була — для всіх однакова...

Ф. Ж.: — Іване Миколайовичу, давайте ми розпочнемо із підготовки кадрів, із освіти. Наші вищі навчальні заклади були високопрофесійні, але вузькопрофільні. Якщо ти інженер — то лише інженер, а бізнесом не займайся, бо це була радянська школа. Якщо бухгалтер — то ти лише бухгалтер і все, якщо економіст — то тільки економіст, і ти не можеш і не вмієш більше нічого робити. Мабуть, мені в житті дійсно пощастило, тому що я закінчила Київський індустріальний технікум, де отримала спеціальність бухгалтера, згодом — Київський інститут народного господарства, теж бухгалтерський облік у промисловості. Я у 1980 році прийшла на завод ім. Ломоносова на посаду головного бухгалтера. А в 1985-му розпочались горбачовські зміни...

І. С.: — Це ще директором заводу був сильний і завзятий Володимир Васильович Цуцарін...

Ф. Ж.: — Так, ще був Цуцарін. У 1982 році його змінили.

І. С.: — Він довго працював і був авторитарним керівником, але змінити його була ініціатива райкому партії. Назріло.

Ф. Ж.: — Більше 20 років. Він був толковим, і він був хіміком, дійсно, з Київського політехнічного...

І. С.: — Та були претензії: цілодобові викиди в атмосферу, запахи, але мене остаточно струснуло, коли концентрована азотна кислота пролилася із цистерни на залізничні колії на Петрівці, переляк був ще той... Гуртожиток скаржиться, пологовий будинок у зоні запахів, і все місто скаржиться... пишуть, всім пахне... Я ж тоді не знав, що можна техніку і технологію змінити, думав, завод треба винести...

Тому збудували новітній пологовий будинок коштом Міністерства медичної промисловості СРСР.

Ф. Ж.: — А тепер, бачите, милуємось, завод є окрасою Подолу.

І. С.: — А потім, після В. Цуцаріна, почалися часті кадрові зміни. Мабуть, слабувати були хлопці.

Ф. Ж.: — Ні, хлопці були хороші. Пономаренко Сергій Платонович був, дійсно, фармацевтом, але не був економістом, а Прибудченко Іван Іванович був хіміком і хорошим будівельником. А ось бізнесового бачення не було. І це був недолік нашої науки і освіти. Я про це і зараз багато говорю.

І. С.: — І партійного керування економікою та перевиконанням п'ятирічок і зустрічних планів не було...

Ф. Ж.: — Коли почалися реформи, при Московському інституті народного господарства ім. Г. В. Плеханова було створено систему перепідготовки економістів до роботи у ринкових умовах. Будучи головним бухгалтером такого великого заводу, (завод був союзного значення, прямого підпорядкування союзному Міністерству медичної промисловості), я була одна з тих економістів, яких навчали по всьому світу. Це і Німеччина, Італія, Франція, США, Японія. Я отримувала знання по кожному розділу ведення бізнесу: це і фондова, товарна біржа, це і розвиток малого бізнесу, зв'язок банків з населенням, зв'язок банків із промисловістю.

Радянський Союз розвалився в 1991 році, а в квітні 1992 року за сплачені за радянських часів гроші на перепідготовку я їздила до Японії, де вивчала раціоналізацію робочих місць, маркетинг і шляхи створення доданої вартості. І це допомогло мені як фахівцю стати економістом, а сьогодні вже можу сказати, що я відбулася як хороший бізнесмен.

І. С.: — На Подолі, коли всі говорили про майбутні реформи, найбільш підготовленим виявився «Фармак». Ви, можливо, пам'ятаєте, проводив у вас якісь навчання, сам розпитував — очі витріщав, мене ж цього не вчать. У вищій партійній школі не вчили, на нараді в міській партії не вчать, на пленумі ЦК компартії теж...

Ф. Ж.: — Тому ви приходили зі своєю командою. І ми з вами дивилися, що таке ринкові умови, що таке госпрозрахунок і намагалися на Подолі розвинути оці речі...

І. С.: — Намагались, і ви були першими. Ви з оренди починали?

Ф. Ж.: — З оренди. А потім у 1990 році, коли ще був Радянський Союз, була окрема Постанова Ради Міністрів СРСР щодо приватизації і створення акціонерних товариств. І з першого квітня 1991 року ми стали акціонерним товариством.

І. С.: — Ви, мабуть, перші у Києві були?

Ф. Ж.: — Перші, але до кінця року розвалився Радянський Союз, а ми ще не встигли викупитись. Аж у 1994 році ми повністю розрахувалися з державою, але вже з Україною, а радянського такого свідоцтва не було.

І. С.: — На той період – це тільки пивзавод на Оболоні і тютюнова фабрика в Прилуках реально входили в ринок. Я там і там бував — дивувався... Але ви — перші. Ви тоді вже їздили за кордон на професійні виставки. Ми ще не знали, де той кордон, а ваші фахівці вже вивчали світові досягнення. І виявилось, що ваша фармацевтична галузь найбільш підготовлена до змін форми власності і самовдосконалення, а не примусу згідно з державним планом та партійними закликами.

Ф. Ж.: — На момент розвалу Союзу та й за радянських часів завжди не вистачало ліків. Та й інноваційних ліків, як таких, не було. І ринок був відкритий. І всі старі радянські заводи мусили конкурувати з великими транснаціональними компаніями, які зайшли сюди.

І. С.: — Поняття «закритий ринок» не було?

Ф. Ж.: — І нас тоді і до сьогоднішнього дня держава не підтримує, бо теж не усвідомлює проблематику. Можливо, це й погано, ми про це з вами далі поговоримо, але нас це змусило самотійно вивчати та приймати рішення: система забезпечення якості, оснащення, підготовка персоналу та створення робочих місць, які б відповідали європейським вимогам. Нам тоді давали доступ до навчання і показували, як у них це робиться. Нас ніхто не боявся, бо були слабкі... безнадійно, як їм здавалось. Сьогодні нам потрапити на якусь транснаціональну компанію дуже складно...

І. С.: — Уже не пустять. Засвідчую і визнаю: Філя Іванівна першою зрозуміла і перевела завод на виготовлення готових лікарських засобів, встановила фантастичні автоматизовані лінії, умови праці там зачарували...

А до цього було — великотоннажний хімічний синтез і всього п'ять готових препаратів, постачали сировину іншим виробникам ліків. Тепер 1,2 млрд упаковок належить до їхнього «аптечного кошика».

Ф. Ж.: — А тоді думали, вибачте, — та вони все одно нічого не зрозуміють і не зроблять... За часів існування СРСР діяльність підприємства фокусувалася на випуску лікарських субстанцій (активних фармацевтичних інгредієнтів). Інколи міста відгукувалися про нього дещо зневажливо — «вонючка» на Подолі.

Дійсно, синтез ізовалеріанової кислоти — важкий хімічний синтез, який здійснювався на заводі, супроводжувався досить специфічним запахом. Можливо, й не настільки шкідливим для організму людини, але неприємним. Існувати у старому форматі, до того ж в історичному серці столиці, завод не міг, постала необхідність вибору подальшого вектора роботи.

У 1995 році топ-менеджмент «Фармака», з огляду на нерентабельність виготовлення субстанцій та підвищення вимог до екологічної безпеки, демонтував хімічні потужності та повністю перепрофілював завод на випуск готових лікарських форм. Є гіпотеза, що потрібно повністю зруйнувати застаріле, аби створи-

ти нове. Команда «Фармак» обрала іншу стратегію — нічого не втратити, запроваджуючи новації.

Хімічний синтез продовжується і нині, випускаються субстанції, народжені ще у 60–80-х роках минулого століття.

Якщо подивитися на це відносно новітніх технологій, нового обладнання, нового мислення, нових продуктів, — так сьогодні не тільки в компанії «Фармак» це є, а вся фармацевтична галузь України сильно розвинена. Що не розвинено у нашій фармацевтичній галузі — це ми сьогодні чуємо: вакцин немає, цього немає, того немає.

І. С.: — Не було в Україні виробництва вакцин? А нас і дітей наших усіх без шуму прививали...

Ф. Ж.: — Було в Україні виробництво вакцин. Наші заводи були і в Одесі, і у Львові, і тут у Києві, і в Харкові. Ті, що були приватизовані та продані Росії, збанкрутували і Одеський, і Львівський... Бо не було державної підтримки, не було державного замовлення. Не підтримували нашого вітчизняного виробника.

Я завжди говорила й говорю, всі мусять знати, що наявність у державі власного виробництва вакцин — це такий самий ключовий елемент обороноздатності країни, як і створення сильної армії. Без вакцин держава не може існувати. Причина не в тому, що, припустімо, «Фармак» не хоче чи ще хтось. Тут абсолютно потрібне державне замовлення. Коли дитина народжується, їй відразу повинні ввести дві вакцини. Чому дитячий лікар, мусить переконувати батьків виконувати календар щеплень? Це справа держави! Держава має гарантувати своїм громадянам наявність вакцин власного виробництва.

І. С.: — Що, й до сьогодні немає рішення?

Ф. Ж.: — І сьогодні немає. А всі закликають: давайте підемо з простягнутою рукою по світу, нехай нам подадуть...

І. С.: — А технічно це складна продукція?

Ф. Ж.: — Так, це складна, науково- та високотехнологічна продукція. Це має бути окреме виробництво. Колись довелось нашому працівнику бути на такому виробництві, то він ділився

враженнями: «Я не бачив там заводу, але я бачив дуби великі...» Тому що вакцина повинна випуститися в екологічно чистому навколишньому середовищі та в стерильних умовах. І це виробництво має перебувати під захистом держави. Сьогодні,

можливо, навіть і не потрібні якісь державні кошти. Сьогодні потрібна добра воля влади сказати — ось такі вакцини: для запобігання захворюванням на поліомієліт, кір, краснуху, туберкульоз, гепатит тощо мають бути вітчизняними. І це буде державне замовлення на багато років. А бізнес створить виробництво вакцин. Але ми не підемо в аптеку це продавати... Вакцини мусить закупити держава. А коли держава купує за кордоном — то що ж тут робити...

І. С.: — ...З нашою державою, яка все ще спинається на ноги. 6 лютого 2018 року в Торгово-промисловій палаті відбулася зустріч з міністром закордонних справ Індії Мобашара Джавада Акбара.

Ф. Ж.: — Звичайно, вони будуть тут.

І. С.: — Думаєте, про що він говорив? Він сказав: тренд у світі і в Індії — фармація.

Ф. Ж.: — Так, зокрема, біотехнології.

І. С.: — Ні про яку міжнародну політику і війну. Вся розмова про ринки, мовляв, був у Фінляндії, був ще десь, до вас заїхав і взагалі я займаюсь економікою, ІТ-технологіями та малим бізнесом для жінок.

Ф. Ж.: — Так і в нашій державі є Міністерство економічного розвитку. Воно мусить цим займатися, ставити стратегічні цілі. Ми просили й наполягали — нам не потрібна допомога держави. Визнайте на державному рівні, що фармацевтична галузь — стратегічна.

І. С.: — Ви, «Фармак», у п'ятірці інноваційних компаній України, у лідерах в Україні — 6 % частка ринку, 8 років лідерства. Щось експортуєте?

Ф. Ж.: — Майже 25 % продукції ми відправляємо на експорт і в країни СНД, і до країн Європи.

І. С.: — У скільки країн?

Ф. Ж.: — Більше 20 країн світу. В Узбекистані «Фармак» входить у десятку лідерів — постачальників лікарських засобів, також успішно працюють представництва в Казахстані, Республіці Білорусь, Киргизстані, Польщі. Ми добре працюємо з В'єтнамом, минулого року вперше поставили свою продукцію до Іраку, тепер розглядаємо можливості збільшення присутності на ринку цієї країни. З десяток препаратів «Фармак» продаються у Європейському Союзі, зокрема в Болгарії, Латвії, Литві, Польщі, Німеччині. Завдяки тому, що маємо хороші наукові лабораторії, у яких розробляємо нові препарати і реєструємо їх по всьому світу відповідно до міжнародних вимог, плануємо, що у 2020 році експорт становитиме до 40 %.

І. С.: — Не всі розуміють, що треба мати свою лабораторію і своїх учених. У будівництві тільки «Ковальська» має свій потужний науковий підрозділ. Якщо вже солідна фірма, вона має розвивати власну наукову базу.

Ф. Ж.: — Тому що прикладна наука — запорука розвитку промислового виробництва. Прикладною наукою держава не повинна займатись. Вона має займатися фундаментальними науками та оригінальними розробками. Якщо говорити про «Фармак», то ми інвестуємо в розвиток та дослідження сотні мільйонів гривень кожного року: на створення сучасних лабораторій, купівлю інноваційних приладів, проведення наукових та клінічних досліджень, навчання персоналу. На різних стадіях розробки постійно маємо понад 100 лікарських препаратів, щороку випускаємо на ринок в середньому 20 найменувань нових ліків. У нашому лабораторно-науковому комплексі працюють 3 доктори, 15 кандидатів наук. Середній вік дослідників — 32 роки.

І. С.: — Що ще стимулювало розвиток?

Ф. Ж.: — Розвиток був би неможливим без значних інвестицій. І наш бізнес генерує великі інвестиції, також залучаємо банківські кредити і завдяки цьому постійно розвиваємося. Понад 20 років у «Фармака» був активний період розвитку, майже щороку вводилося в експлуатацію нове виробництво.

У 1995 році — перша ластівка, перша важлива інвестиція — придбали у нідерландської фармацевтичної компанії уживану технологічну лінію з випуску крапель за технологією Боттлпак, що дозволило замінити незручний скляний флакон на компактний та легкий у використанні поліетиленовий. До цього скляні флакони доводилося вручну закривати гумовою пробкою та алюмінієвим ковпачком. Ця лінія, щоправда, вже удосконалена, працює донині, на ній випускаємо назальні та очні краплі.

Друге досягнення — запровадження таблеткового виробництва. У середині 1990-х дніпропетровському заводу «Дніпромед» на дійшло уживане обладнання для таблеткового виробництва, яке у компанії Берінгер Інгельхайм придбав губернатор області Павло Лазаренко. Кілька років воно не використовувалося, зберігалось на складах. У 1997 році керівництво «Фармака» звернулося до колег із пропозицією обміняти його на умовах бартеру. Необхідне допоміжне оснащення придбали у Львівського заводу «Мікроклімат», що спеціалізувався на випуску деталей чистих кімнат для виробничих приміщень.

За часів СРСР планували, що на потужностях Заводу ім. Ломоносова синтезуватиметься 200 т субстанцій для виробництва рентгенконтрастних препаратів з метою забезпечення потреб усіх колишніх республік. Аби встановити таблеткове виробництво, довелося вирізати обладнання для хімічного синтезу. Вимушений крок поклав початок вдалому старту.

У 1998 році в рамках програми ТАСІС [проект Європейського Союзу сприяння прискоренню економічних реформ у країнах СНД, заснований у 1991 році. — *Авт.*] було відкрито виробництво таблетованого препарату L-тироксину, призначеного для лікування захворювань щитовидної залози. Лінія

стала першою в Україні, що відповідала усім нормам і правилам належної виробничої практики GMP. Вона, у свою чергу, суттєво змінила філософію співробітників заводу, забезпечила можливість працювати на принципово іншому обладнанні, яке гарантує високу якість препаратів.

І. С.: — А інсуліни теж ваше підприємство виробляє? Я чув, що вам передали технологію партнери-американці?

Ф. Ж.: — Це був великий проект впровадження виробництва інсулінів за торговою маркою Фармасулін [високотехнологічного рекомбінантного людського інсуліну. — Авт.] за ліцензійною технологією транснаціональної компанії Eli Lilly. На той час в Україні не існувало заводу з виготовлення інсулінів (тривало його будівництво у Дарницькому районі столиці), тому фахівці-ендокринологи попросили ризикнути й розпочати розробки. Натомість пообіцяли потужну наукову підтримку.

Партнерство з компанією Eli Lilly стартувало 1999 року з упаковки in bulk Фармасуліну, а вже через 4 роки «Фармаку» було передано ліцензійну технологію виробництва його готової лікарської форми. З 2005 року функціонує лінія з випуску інсулінів у картриджах (із використанням субстанцій Eli Lilly). Ми придбали лінії з виробництва флаконів і картриджів — ноу-хау Eli Lilly, щоб надати українським пацієнтам можливість отримувати інсуліни найкращої якості у найзручнішій формі введення. Проект з випуску інсулінів сприяв виходу компанії на якісно новий рівень розвитку. Сьогодні частка компанії «Фармак» у сегменті інсулінів в Україні складає 35 %.

І. С.: — А потім були ще нові будівництва?

Ф. Ж.: — Пам'ятаю 2001 рік, коли в нас був план інвестувати у виробництво рідких лікарських засобів в ампулах, флаконах, шприцах, у складі трьох технологічних ліній, яке вимагало асептичних умов (РЛЗ-1). Це виробництво потребувало значних капіталовкладень. Під час проектування, до якого залучили закордонних партнерів з Німеччини, чітко дотримувалися стандартів належної виробничої практики GMP, а при оснащенні цеху використовували фармацевтичне обладнання від світових

лідерів. Потім у 2010 році побудували виробництво РЛЗ-2, тепер працюємо над проектом РЛЗ-3.

І. С.: — Мабуть, щоб працювати на такому високотехнологічному обладнанні потрібна серйозна підготовка?

Ф. Ж.: — Працювати на виробництві, яке відповідає європейському рівню, дуже важливо для молоді, яка приходить в нашу компанію й мусить бачити своє майбутнє тут, в Україні. Тепер ми долучилися до такої інноваційної й науково-потенціальної сфери, як біотехнології. Якщо кілька років тому я могла говорити тільки про трансфер технологій, про інвестиції у виробництво готових лікарських засобів, то зараз — про біо- та нанотехнології.

І це також резерв для того, щоб українські молоді вчені могли реалізовувати себе в Україні. Це, мабуть, була основна моя місія, від втілення якої в життя я отримую велике задоволення.

І. С.: — А що з кластером медичним в Києві? Була нібито така програма...

Ф. Ж.: — Було багато програм, але нічого не зробили. Київській владі потрібно було виділити землю, підвести комунікації: водопостачання, електроенергію, газ тощо, але всі наміри щодо розвитку промислового виробництва в столиці України пішли в небуття ...

І. С.: — І тоді ви поїхали в Сумську область?

Ф. Ж.: — Так, поїхали в Сумську область і побудували там сучасний прообраз того колишнього Заводу ім. Ломоносова — виробництво активних фармацевтичних інгредієнтів у Шостці. У фармацевтиці існує поняття вертикальної інтеграції. Мається на увазі можливість забезпечити усі етапи створення, вивчення й випуску препарату — від субстанції до готової лікарської форми. На сьогодні лише 3–5% субстанцій випускається в Україні, решта — імпортується, в основному, з Китаю або Індії. На нашому виробництві у Шостці реалізовані найкращі досягнення науки в синтезі субстанцій для виробництва лікарських засобів. Сьогодні там найсучасніші очисні споруди, сучасне обладнання, сучасні технології. Зараз там 150 працівників. Тепер сировина

для багатьох препаратів «Фармака» поставляється з Шостки до столиці. Це велике досягнення.

І. С.: — Зараз вам комфортніше стало працювати, як керівнику, з точки зору внутрішніх відносин з владою? Чи ви вже пристосувались так що, аби лише не було змін?

Ф. Ж.: — Наш бізнес налаштований на європейські традиції. Усі бізнес-процеси автоматизовані і зроблені таким чином, що відповідають чинному законодавству, яким би воно не було, і ми його дотримуємося. І це основний успіх. Сказати, що хорошого сталося за останні п'ять років, що ми з вами не зустрічалися, — це повернення ПДВ в автоматичному режимі.

І. С.: — Ніхто не вірив, що таке взагалі можливо.

Ф. Ж.: — Сьогодні це так. Важливо, що сьогодні бізнес не змушують платити наперед податки. Тут теж змінилося на позитив. Усе інше — дуже зарегульовані процедури і ніхто не хоче бачити там результат, лише виконання процедур. А за процедурами ми багато чого втрачаємо і не дивимося вперед.

І. С.: — Як сьогодні у вас з Урядом, з міською владою — вас збирають? Ставлять завдання?

Ф. Ж.: — Крім декларацій, не бачу реальних кроків назустріч бізнесу. Віталій Кличко раз нагородив грамотою «Кращий експортер року». Оце за всі роки. Визнання від мера — це для нас важливо.

І. С.: — А рада директорів міста працює?

Ф. Ж.: — Працює. Не можу сказати, що це рада директорів, яка здатна ставити завдання перед владою і вимагати дій у відповідь, але ми збираємося, хоч один одного побачимо: обмінюємося своїми думками, ділимося успіхами-невдачами і розповідаємо про зміни. Раніше ми, пам'ятаєте, як розмовляли, розпи-

тували Олександра Олександровича Омельченка, коли він нас збирав, або того ж В. Ялового, чи ще когось. Задавали питання, і вони хоч якоюсь мірою вирішувалися. Потім поступово це змінили...

І. С.: — Слухали і розуміли, що влада служить виробництву, а не виробництво владі.

Ф. Ж.: — А сьогодні кожен сам по собі.

І. С.: — А на Подолі як тепер, як часто вас збирають?

Ф. Ж.: — Я лише в липні минулого року здала пост голови Ради керівників промислових підприємств Подільського району. Три-чотири рази на рік ми завжди збиралися, і жодного разу не було, щоби керівники Подільської районної адміністрації чи Мондриївський Валентин Миколайович, чи Дубовик Микола Григорович не приходили. Збиралися на різних заводах або в адміністрації.

І. С.: — Значить є потреба в спілкуванні все одно.

Ф. Ж.: — Знаєте, Іване Миколайовичу, це потреба не для якоїсь підтримки мене, як керівника чи власника бізнесу сьогодні. Це потрібно людям. Люди хочуть бачити, що їхня праця поцінована.

І. С.: — І бачать це.

Ф. Ж.: — І бачать. У нас є своє професійне свято — День фармацевтичного працівника, коли ми відзначаємо наших найкращих співробітників, нагороджуємо їх грамотами, подяками, виплачуємо премії. І коли голова району приїжджає і власноруч вручає їм грамоту — це подія для них. Тому, ми його запрошуємо і разом радіємо нашим досягненням ...

Ми хочемо, щоби Уряд не боявся говорити правду, що наші ліки якісні, виготовляються в належних умовах, відповідно до європейських стандартів, мають доведену ефективність і доступні за ціною у порівнянні з закордонними аналогами.

І. С.: — І люди отримують задоволення, що хтось визнає, що вони добре працюють.

Ф. Ж.: — Так, знають, що вони добре працюють. І оцю добру традицію ми підтримуємо.

І. С.: — Ви весь час будуетесь. З будівельниками, про яких я розпитую, маєте стосунки: вам треба проект, кошторис, підрядник і далі прийняти роботи, фінансування. Як вам з будівельниками працюється? Ви маєте свою якусь будівельну групу?

Ф. Ж.: — Ні, не маємо, співпрацюємо з будівельними компаніями. Наприклад, з Броварським заводом залізобетонних виробів ми працювали, і в 2000 році купували залізобетонні конструкції, і зараз. Ми знаємо до них дорогу, вони знають добре нас. Ми залучаємо будівельні компанії, які добре розуміються на застосуванні сучасних будівельних технологій, матеріалів. Вони знають, що без тендера у нас нічого не буває — тендер обов'язковий. Важливим принципом роботи компанії є прозорість ведення бізнесу. Вибір всіх контрагентів та партнерів компанії відбувається максимально прозоро. Всі компанії упродовж трьох років звикли, що постачальників ПАТ «Фармак» обирає винятково за результатами проведення конкурсних торгів-тендерів.

З початку 2017 року ПАТ «Фармак» проводить тендери у відкритій системі комерційних торгів RIALTO (створена для комерційних закупівель на основі PROZORO). Кожен бажаючий може отримати інформацію про оголошені тендери та взяти участь на загальних умовах. Тим самим ми показуємо приклад комерційної діяльності відповідно до найвищих вітчизняних та світових стандартів.

Зараз закінчуємо будівництво нового корпусу і два роки будемо комплектувати обладнанням, тому що деякі технологічні лінії виготовляються більше року. Понад 20 млн євро власних коштів витрачаємо в цьому році на розвиток компанії. Не вкладаючи в розвиток і в інвестиції, а особливо в науку, ми не будемо успішними.

І. С.: — У нас той успішний, хто вкладає гроші. От я вам наводив приклад того ж Олександра Пилипенка — 360 залізничних вагонів вимушений був купити, бо з державою боротись навіть ми всі втомилися, із залізницею — і поготів. А він кожного року розбудовує завод. Кожний рік — нова технологія. І він сво-

їх фахівців по всьому світу відряджає. Кожен, хто розуміється на сучасних технологіях, тоді лише конкурентноспроможний.

Ф. Ж.: — Кожного року ми беремо участь в міжнародній фармацевтичній виставці, де у нас є свій стенд, та близько сорока людей — наших фахівців беруть у ній участь. Це і спеціалісти у сфері закупівель, і люди, які займаються продажем продукції на експорт, і науковці, розробники, які шукають якісь нові молекули та технології. Все це у комплексі. Вони їдуть не показатися в Німеччині, Великій Британії, чи в іншій країні Європи, наприклад, в цьому році виставка буде в Мадриді, а у кожного є своя мета і свій сегмент відповідальності, вони беруть участь в конференціях, шукають партнерів, переймають світовий досвід. І хто б що не говорив, але ніколи обладнання само не працює, коли не буде створено системи, коли не будуть створені зрозумілі бізнес-процеси, зрозуміла система забезпечення якості продукції і навчений персонал.

І. С.: — Прекрасно, все тут в Україні є. Залишився єдиний дефіцит — це гроші та знання, і бажання самовдосконалюватися. Будівельникам, щоб іти в Європу, треба отримати європейський стандарт якості ЄС та запропонувати меншу ціну. Вам це все звично, а ми ще до сьогодні прокладаємо туди стежки-доріжки. Це для вас звичайний стан ведення бізнесу...

Ф. Ж.: — З американських лабораторій, інститутів приходять у наші лабораторії і працюють. Наші науковці їдуть до будь-якої лабораторії світу, чи то американської, чи то австрійської або іншої і розуміються на тому, що вони будуть там робити.

Ось маємо два європейські проекти по програмі Єврокомісії «Горизонт 2020», яка об'єднує і фінансує наукові дослідження. Проекти спрямовані на фінансування спільних розробок та розвиток інновацій, в рамках цих проектів ми отримали понад 500 тис. євро для того, щоби працювати з нашими розробками, з нашими інноваторами.

Починаючи з 1 березня 2017 року офіційно стартував проект VANHIVISTUS, метою якого є розробка «розумних» на-

но-структур для адаптивної доставки під час роботи наших наукових фахівців в лабораторіях інституцій-партнерів. Проект ORBIS, який стартував у березні 2018 року, полягає в обміні науковим досвідом з метою покращення і пришвидшення розробки та дослідження лікарських засобів на початкових етапах з особливою увагою на процеси та технології. Науково-дослідницька мета обох проектів спрямована на покращення фармацевтичного потенціалу обраних молекул. Проекти являють собою синергію знань та досвіду європейських і американських галузевих експертів у синтезі біофармацевтичних молекул, біоаналітичних методологіях та розробці нанотехнологічних препаратів.

У нашій компанії вже стало традиційним проводити науково-практичні конференції школи молодих науковців ПАТ «Фармак» — «Наука та сучасне фармацевтичне виробництво», де фахівці діляться досвідом і знаннями в галузі наукових розробок.

Зараз виконавчий директор англomовний, він не знає української і російської мов і ось вже восьмий місяць керує компанією. Хто хоче з ним спілкуватися — мусить вивчити англійську.

І. С.: — Так же можна тепер навчити всіх...

Ф. Ж.: — Так всі і доповідають, будь-яка презентація робиться одночасно англійською та українською мовами.

Європейський фармацевтичний ринок вкрай конкурентний, і зайняти там якесь місце дуже нелегко. Але я впевнена, що наші кроки принесуть успіх.

20 млн євро на рік на розвиток виробництва — це для мене обов'язок. Уже наголошувала: зазначені раніше проекти європейського грантування «Горизонт 2020» дали можливість вступити науковцям «Фармак» до провідної наукової спільноти ЄС. Адже обов'язковою умовою отримання гранту є участь саме промислового партнера. Тому, окрім «Фармак», до одного з проектів залучені промислові виробники з Чехії, Ірландії та Німеччини, що слугує своєрідною гарантією переходу результатів наукових досліджень з лабораторій до прикладного впровадження.

В одному проекті ORBIS «Фармак» є членом Консорціуму, до складу якого увійшли 9 інституцій. Загальна сума гранту для всіх учасників Консорціуму — майже 2,3 млн євро, частка «Фармак» — 315 тис. євро.

У другому проекті, VANVISTUS орієнтованому на розробку наномолекул, «Фармак» бере участь спільно з Інститутом органічної хімії Академії наук України, та Консорціум включає також науково-дослідні заклади Фінляндії, Італії, Марокко, Бразилії та США, які формують напрямки та тренди розвитку прогресивної фармацевтичної науки. Отримані загальні кошти для цього Консорціуму — 1,1 млн євро, частка «Фармака» становить 220 тис. євро.

Усі кошти спрямовані на стажування наукових співробітників компанії у лабораторіях та на потужностях учасників Консорціумів. І ми з гордістю можемо сказати, що «Фармак» у складі наукового консорціуму відіграє провідну роль у фундаментальних дослідженнях щодо майбутніх нанопрепаратів.

І. С.: — І коли ви стверджували, що дефіцитні, коштовні імпорتنі вакцини в Україні здатні створити, то я мав сумнів, але після такої інформації тільки наголошу: вакцини — це один з чинників обороноздатності держави. І ми — здатні!

ІВАН САЛІЙ

Чому пишу? З вірою, що колись і комусь знадобиться. Та як на мене, писати — це означає не лише мислити, а й переосмислювати, аналізувати і робити висновки, а значить розвиватися і самовдосконалюватися...

Генерал армії Іван Серов — *«один из руководителей НКВД-МВД СССР в 1941–1953 гг., первый председатель КГБ СССР в 1954–1958 гг., начальник ГРУ Генштаба Вооруженных сил СССР в 1958–1963 гг.»*... керівник структури усіх можливих таємниць... Сталінсько-берієвська школа... Він таємно вів щоденник і сховав його надійно... Помер він 1990-го, доживши до 85 років. Про існування утаємничених записів найбільш інформованого і близького до вождів та державних таємниць І. Серова ніхто не знав, бо в принципі таке уявити було неможливо.

І лише через 25 років після смерті генерала, коли гастарбайтери розбивали внутрішню стіну гаража на генеральській дачі, з тайника дістали два допотопних чемодани... Тепер це 700 сторінок прихованої правди...

«Записки из чемодана»

Москва, «Просвещение», 2017, стр. 192

«Зачистка Крыма.

...в Среднюю Азию было вывезено все крымско-татарское население — более 191 тыс. человек».

Чи сподівався Георгій Андреев, керівник столичного управління побутового обслуговування (38 тис. працюючих), у трилогії «Исповедь длиною в жизнь...» в 616 сторінок (2014 рік), що я візьму на себе відповідальність процитувати сторінки 554–555:

«Примером, территория Украинской казачьей державы — Гетманская свободная Украина времен Богдана Хмельницкого, охватывала

вначале три воеводства — Киевское, Брацлавское и Черниговское, которые делились на 16 полков и 272 сотни. В дальнейшем, за Белоцерковским договором от 18 сентября 1651 года территория Украины ограничивалась всего лишь Киевским воеводством. Советская Украинская Народная Республика (от 1919 г. — УССР), созданная 25 декабря 1917 года, не включала в себя Западную Украину (Львов, Ровно, Тернополь, Дрогобыч и др.), Крым, Донецко-Криворожскую Советскую республику (Харьков, Луганск, Донецк, Кривой Рог и др.), Северную Буковину, Закарпатье, часть Бессарабии.

Постановлением ЦК РКП(б) от 15 марта 1918 г. Донецкий бассейн был признан территорией Украины. 15 марта 1920 года РСФСР передала УССР Таганрог. Уже от 1922 года об Украине заговорили как государстве, определяя её статус союзной республики в составе СССР.

16 октября 1925 года РСФСР передала УССР часть Курской губернии, а 1 апреля 1926 года — Стародуба и Брянской губернии.

В 1939 году украинскому народу были возвращены исторические земли — Галиция и Волынь, аннексированные (насильственно присоединены) в 1920 году Польшей. И уже в 1940 году войска СССР заняли Бессарабию и Северную Буковину, к УССР присоединено от Румынии Северную Буковину с Черновцами, южные районы Бессарабии с городом Белгород-Днестровский (Аккерман).

29 июня 1945 года в Москве было подписано соглашение о вхождении Подкарпатской Руси, принадлежащей Чехословакии, в состав УССР. Кроме того, были переданы некоторые собственно словацкие территории. Новые территории получили название Закарпатье.

19 февраля 1954 года из состава РСФСР в состав УССР передан Крым (без указания статуса Севастополя).

Конечно же, некоторые территории, вошедшие в состав УССР, были утрачены за время новых изменений. Так, 7 марта 1924 года из части территории Балтского и Одесского округов Одесской губернии и Тульчинского округа Подольской губернии в составе Украинской ССР была образована Молдавская Автономная Область, на основе которой 12 октября 1924 года была образована Молдавская автономная социалистическая республика с центром в городе Балта. От 1927 г. столицей МАССР стал город Тирасполь.

2 августа 1940 года из состава УССР выведено Приднестровье, которое вместе с рядом территорий в Бессарабии стало основой образования Молдавской ССР. Эта часть земель находилась ранее в составе Российской империи. В «русском Кишиневе» родился мой отец, и дед находился там же на излечении. Когда отец был лесничим в Григориополе, селение относилось к Одесской губернии, а сейчас оно входит в состав Молдавии.

В марте 1945 года согласно советско-польским договорам часть Дрогобычской области (Бирчанский, Лесковский и западная часть Перемышльского района с городом Перемышль) были переданы Польше.

15 февраля 1951 года состоялся обмен территориями между СССР и Польшей, в результате чего УССР потеряла часть территории Дрогобычской области.

Территориальные изменения не уменьшили роли украинского государства, имеющего уважение многих стран мира. Но почему страдает наше государство сегодня? Потому что нет надлежащей подготовки отбора кадров на всех уровнях. Приходят случайные люди к управлению государством, от этого становится плохо всем».

Це важливо тепер, коли я фактично підсумовую написане. Адже на пропозицію визнати перебування УРСР у складі СРСР окупацією з'явилась «ответка» з Москви: тоді поверніть нам Харків, Донбас...

А історичні суперечки уже не серед учених, а поміж нас: хто ж ми такі? Чому різні на Заході і на Сході? Бо сусіди різні, тож і «окупації» були різні!

Практично завершена велика кількарічна праця, приїхав додатково обговорити проблематику ЧАЕС із визнанням та масштабним будівельником, Головою ради директорів будівельної компанії «Укрбуд» **Юрієм Костянтиновичем Пелихом**, а у нього: *«Чому у нас війна і криза, чому Україна не ефективна і про витоки... Усі народи шукають витоки та ідентифікацію. Лише на правдивому історичному минулому можливо побудувати майбутнє.*

Юрій Пелих знаходить витoki нинішніх проблем в історії Київської Русі. За його версією, і Володимир, і Ярослав приходили в Київ з Нижнього Новгородa. А Київська Русь була невеликою, щоправда від Львова, Дніпра до Волги. Та прийшли татарo-монголи і, знекровлену міжусобними війнами, всю Київську Русь завоювали.

Минуло понад 100 років, Орда ослабла і Литовці відвоювали чи не половину колишньої Київської Русі, із заходу до Дніпра. Тобто, нас підкорила Литва на 200 років, потім Польща на 82 роки. Тож ми були в Європі, під Європою, загарбані, бо тоді такі були закони і право сильного. Але це, головним чином, стосується Правобережної України.

А східна частина Київської Русі звільнилась пізніше, але не будучи в змозі потіснити ані Литву, ані Польщу, пішла далеко на Схід і назвала себе скорочено Русь.

І ось тут відбувся наш ментальний поділ, бо ми в Україні відносно різні, на Заході і Сході, і лише Київ та Полтавщина з Чернігівщиною нас об'єднують.

А потім Ленін утворив УРСР, додавши Донбас та Південь, а Сталін приєднав Західну Україну, які мають різний менталітет, а Хрущов — Крим “подарував”.

Отож Україна стала великою, але різною за територіями і ментальністю населення.

А голодомор чи терор Сталіна — то він, грузин, однаково “притісняв” і росіян, і українців. Але в голодомор і терор саме українці українців мордували, а не якісь там сибірські полки.

Україна була окраїною географічно для Орди, для Литви, для Польщі і Росії (ще Малоросією). Окраїна стала Україною. Але давним-давно ми були єдиним народом Київської Русі. Назву Русь залишили Росія і Білорусь, а Українці не погодилися з принизливим “Малоросія” і назвалися Україною, що робить честь політикам того часу.

1914-го і після — був стан окопної війни, яка уже і військовим упеклася. А тут Ленін — скинемо Керенського... Жовтнева революція...

У нас теж війна окопна і визріває аналогія. Не хотілось би нових майданів і революцій, першою жертвою яких є економіка і рівень життя пересічних громадян...

Як на мене, причини проблем в Україні:

*– народ повністю відсторонений від управління державою;
– повна безвідповідальність, ніхто не несе ніякої відповідальності за будь-які дії в державному управлінні.*

Вирішення проблем України:

– потрібно обирати кандидатів у ради всіх рівнів за мажоритарною системою, бо партійна система перетворилася вже на кланову;

*– обов'язкова прописка кандидата за місцем балотування;
– можливість застосування Верховною Радою України імпичменту Президента;*

– можливість застосування Президентом права розпуску Верховної Ради;

– можливість відкликання виборцями депутата будь-якого рівня.

Самі ми не можемо переписати Конституцію України, бо різна ментальність в українців. Єдиний вихід — Венеційська комісія має написати нам нову Конституцію, і голосувати за неї не у Верховній Раді України, а приймати її народним референдумом, і не змінювати по факту під бачення чергового президента України.

На мій погляд: Диктатура — диктатор править.

Демократія — теж диктатор, ЗАКОН править.

В Україні ж — ні те, ні се — Анархія і розвал управління. Адже бідність народу і розвал економіки — то свідчення слабкості влади усіх рівнів...

Вірю в Україну, в її молодь, ми відстаємо, бо довго запрягаємо, та, сподіваюсь швидко поїдемо».

Я віддаю собі звіт, що сьогодні логічні, але важкі та вистраждані міркування Юрія Костянтиневича відмінні від думок ідеологів сьогоднішнього дня. Та ще недавно німці були фашистами.

А тепер — головні друзі та захисники України, а фашистами обзивають українських націоналістів.

На жаль, не політики, а час заспокоїть усіх і Україна буде мати друзів на усіх кордонах.

А наразі наведу інше бачення видатної поетеси та громадської діячки **Оксани Забужко** (9 серпня 2017 року):

«Українське суспільство сьогодні позбавлене орієнтирів»:

«Національна ідея — це не те, що народ думає про себе в часі, а те, що Бог думає про нього у вічності. Це сенс буття народу.

Чому націонал-демократичний рух в Україні початку 1990-х не виторвав нового українського політичного класу?

Хто, що ми, яка наша роль... питаєте? Кажете, маємо Росію “добити”, така в Україні історична місія? Історична місія може бути й не одна, це не зовсім те, що національна ідея.

Туман розвіюється, і проступає “національна біографія”, якої ми досі за собою не знали, і світові про себе, відповідно, розказати не могли.

Росія — це наша головна тема, понад триста років вона висить над нами дамокловим мечем. Але насправді корінь проблеми не Росія, а Польща — це з нею, з ким у нас удвічі давніша “братня” історія розборок, наші предки були зарубались так, що придумали збудувати собі свою кишенькову “православну імперію” “на стороні”, чужими руками вирвати в Польщі свої етнічні території. Російська імперія — це, по факту, наш байстрюк, побічний продукт нашого з поляками “не на життя, а на смерть” історичного конфлікту XVII століття. Росія — це наш “голем”, “союзник”, якого ми самі собі створили, як виявилось, на свою ж голову, так, як Березовський створив Путіна. Весь історичний концепт Малоросії і Великоросії витворений був нами.

Це війна, яка іде за те, хто продасть світові правдивішу і переконливішу історію, — а ми свою справжню навіть докупи збирати ще не починали.

Якщо ви не володієте своїм минулим і не розумієте, звідки ноги ростуть у сьогодення, то як нація ви можете в кращому разі сидіти і дивитися телевізор.

Ми Росії не боїмось, а європейці бояться. І в Кремлі цим прекрасно користаються.

А в нас страху перед Росією немає — бо це ми цього голема породили, і ми ж таки були кістяком його армії, завжди, ще від козацьких часів, всі його перемоги — за наш рахунок. Завважте, Росія за ці три століття перемагала тільки в тих війнах, де перемога була в національних інтересах України! Проти Туреччини наші козаки воювали “за своє” — за південний степ і доступ до моря, і в Другій світовій, хоч якій страшній, ми нарешті завершили завдяки Москві, хоч і з муками, криво й неповно, “проект Хмельницького” — прогнати поляків з українських етнічних територій...

Залишилась наша відповідальність — звільнити світ від породженого нами монстра.

Ми непристойно мало знаємо про те, якою є сьогоднішня Україна, у нас нема для себе достатніх “дзеркал”.

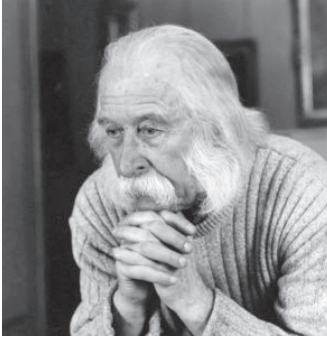
Що буде з Росією? Та розвалиться. Це вже виключно питання часу.

Розбрат і чвари — це взагалі проблема всякого народу, який не знаходить застосування своїм силам.

Перед нами дуже велика історична відповідальність на найближче століття, дуже непрості виклики й історичні завдання... Йти у вишневий садок стелити скатертину і співати — поки що ні, ще не пора...

25 років так “на паузі” просиділи. Але є в нас й інше прислів'я: хай хоч гірше, аби інше! — оце дерзання, оце козацьке. І цей пасіонарний елемент, що на нашій пам'яті всі радянські роки здавався “замиреним”, уже ввімкнувся, його вже не погасити. От із їхньої взаємодії й твориться щось нове...»

...А ще туга **Івана Марчука**, нашого геніального художника. У його майстерню і я піднімався десь на п'ятий поверх (без ліфта). Геній, а майстерня — надто примітивно-простецька, не те що в мій час виділяли художникам на Андріївському узвозі... Запізно він повернувся в Україну, я вже лише співчувати міг, бо поза владою...

Іван Марчук «Йде до гіршого. Ми навіть не уявляємо, в якому болоті сидимо...», 20.01.2018, автор Оля Сагаль:

«Шкодую, що приїхав з Америки до України... Сьогодні Україна — найгірша в Європі країна для життя», — нещодавнє інтерв'ю українського генія, художника Івана Марчука "Громадському Радіо" спричинило ефект бомби, що розірвалася. Жорсткі, навіть жорстокі, проте болісно правдиві слова... "У нас абсолютно правди

немає, законів немає, порядку немає. А як немає законів і порядку, то і держави немає. Україна народжує найбільше талантів на квадратний метр у світі, але вона їх не поливає, вони їй не потрібні. Чому тікають люди з України? Тому що жити хочуть...". Це не гіпербола, не хвилиний імпульс-розчарування, це крик відчаю. Крик відчаю митця, котрий реалізовувався в Україні не "завдяки", а "всупереч".

Я прожив життя чисто, не написав жодної непотрібної, непотребної картини, й у мене, крім однокімнатної квартири, нічого немає: ні лімузинів, ні дач... Я взагалі не пристосований до життя. Як митець із певними регаліями маю найгіршу майстерню серед українських художників. У мене бували президенти, мери й інші відомі люди, бували на п'ятому поверсі в тісній майстерні, ледве піднімалися туди... Всі обіцяли допомогти з новим приміщенням, але нічого так і не зробили... А ця країна за 81 рік мого життя не зробила для мене нічогосінько, ані на копійку. Країна не готова, щоб до нас приїздили паломники до музею Марчука, як приїздять у Голландію до музею Ван Гога...

Я за останніх півтора року відвідав 11 країн, зробив 165 виставок. Замість Батьківщини є болісна, вистраждана прив'язаність до землі.

Йде до гіршого і до гіршого. Ми навіть не уявляємо, в якому болоті сидимо... Мене пригнічує те, що влада робить із нашим народом. З найкращої країни в Європі зробили смітник. Тут панують зло, глупота, чорна заздрість, здирництво... Люди дуже розхристані, не люблять один одного. Немає того, що об'єднує. Як українці хочуть мати державу, якщо вони один одного з'їдають? Добрі люди не пропустять мене, щоб

не привітатись, гарного слова не сказати, але загалом в країні панують злоба і заздрість.

Розумієте — українська земля народжує найбільше талантів на квадратний метр планети. Але ж наша земля часто й поїдає багатьох, як кішка, яка поїдала своїх кошенят. У нас не може достойним чином проявити себе якийсь геніальний, великий талант: вони або в'януть, або повертаються в землю, або спиваються, чи змушені тікати в інші країни, де роблять славу для будь-якої нації, народу і світу, а Україні вони не потрібні...

Як я живу? Як раб, прикутий до мольберта. Живу за "чорним календарем", де немає червоного кольору, а є 365 днів робочих! Вихідних у мене немає, я одержимий. Але живучи так, я зумів зробити п'ять тисяч мистецьких творів, які розсіяні по всьому світу...»

Великі керманічі та керівники мають великі, закарбовані в історії і нашої пам'яті успіхи, але у них і помилки великих.

7 травня 2018 року — офіс Мінінфраструктури, нарада в 303 кімнаті засідань. Відтоді, як впливовий і сильний Міністр Георгій Кірта відселив численні організації, зробив сучасний ремонт в залі засідань, нічого, ну буквально нічого не змінилося в облаштуванні, лише менеджмент... не той! Масштаб особистостей теж якось зблід...

Залишилась пам'ять про офісну висотку, міст Кірпи через Дніпро, партія «Відродження», одеська автотраса та численні оновлені залізничні вокзали...

Як на мене, він із життя у 58 років 2004 року пішов помилково...

* * *

Інша доля — Сергій Парфенович Скрипченко: 45 років в Торгово-промисловій палаті України, Президент, а тепер Почесний Президент святкує свої 80 років 3 червня 2018 р. в приміщенні виставкового комплексу, який сам і збудував.

Він вивів з підвалів і орендних приміщень обласні ТПП, виховав кадри і створив потужну організацію.

Йому вдячні колеги з усіх регіонів України. Дарують портрет із бурштинового каміння, граціозний коровай. З ним за честь сфотографуватись кожному. Навіть концертну програму забезпечують свої: голосисті українки з Рівного та президент Київської обласної ТПП Рябокони О. Г. з доречними на святі «Берега» Олександра Малініна, «Не моя вина» гурту «Світозари».

Він в оточенні і в ласці друзів і великої сім'ї, дружина поруч, згадує, як вони з 8-го класу до сьогодні поруч...

Сергій Парфенович — керівник, який ніколи не кричить, привітливий і уважний, і усі слухаються, бо поважають.

Я ж між тостами та піснями на провокативні запитання масштабному і давньому знайомому отримую:

— Ти що, сліпий, не розумієш, що у нас зовнішнє управління. Закони приватизаційні, банківської сфери і т. п. пишуться за гранти і в інших державах, навіть вимоги формулюють. Бо наші — то неuki або свідомі прислужники.

— У них завдання, не допустити конкурента. Потрібен хаос, тому і дозволяють красти, аби Україна лише слабкою залишалася.

На моє:

— Бо ви не того нас учили...

Отримав:

— Дурнів вчили.

Талановитий і прекрасний народ. Усе бачить і знає. Не вміє лише боротись перманентно, не тільки на Майдані. А мріють про сильну Україну.

* * *

8 червня 2018 р. актові зала КНУБА. Сотні визнаних будівельників — 25 років Академії будівництва України.

Усіх вітає Геннадій Карпович Злобін, легендарний Голова Держбуду України і засновник та Президент Академії років з 20.

Йому 91 рік, говорив, як і раніше, тихо, коротко, але жорстко і посилав далі свою силу і волю. І лише його зал, по виступу, вітав і дякував оплесками, стоячи. Встали усі без команди.

Ось які долі моїх сучасників.

Він ініціатор і організатор реставрації Гостинного Двору на Подолі. Згадали, каже, я тобі (району, місту) його не віддав, то тепер там руїни... Будівля руйнується, кошти і праця людей втрачені, а у нас довгі і задовгі судові тяжби по очевидним речам.

Погодились, якщо там буде музей Києва, то добре!

Доля моїх визначних сучасників різна, але гідна, щоби наступні покоління усвідомлено крокували вперед, не відстаючи, а наздоганяючи і випереджаючи нас, своїх попередників. Як колись...

Та найголовніше, що маємо усвідомити і ми, і вони — Україна в нас одна, іншої не буде. І якщо сподобив Господь жити на цій благодатній землі, шануймося, бо ми того варті. Єднаймо зусилля і самі єднаймося навколо головної мети та ідеї — ЄДИНОЇ УКРАЇНИ!

Тому й пишу. Пишу, бо читаю і думаю. Не стверджую, що досліджую, але вивчаю і події, і факти, а головне, моїх героїв сучасності. Я свою справу зробив, а далі — як люди і Бог сотворять.

ПІСЛЯМОВА

8.01.2018.

Бідність країни — то слабкість влади. Бідність влада визнає, власну слабкість — не визнає, а критиків переслідує. Дійсно, влада — то відновлювальний ресурс народу: сонце — то президент, світить, але не завжди і не для усіх. Вітер — то Верховна Рада і депутати усіх рівнів — то шум, буревій або тиша політична. Крайнощі згубні. Геотермальна енергія, енергія землі і Вітчизни — то Уряд і виконавчі органи влади. Вони урівноважують і сонця спеку, і шквали, бо безпосередньо управляють, успішно, або не дуже.

За 26 років Україна чи не єдина у світі держава, яка не досягла розвитку економіки 1990-х років.

З передмови Людвиг Эрхард «Благосостояние для всех»

М.: Начала-Пресс, 1991 р.

«За десять лет западная часть Германии полностью оправилась от войны, не только восстановила разоренное хозяйство, но и по многим — почти по большинству — экономических показателей обогнала своих Европейских соседей...»

Україна, Київ і Радянський Союз теж відновились після війни 1941–45 років за 5–10 років, але сьогодні ми і не успішні, і в повній безнадії: від революції на граніті «Україна без Кучми», до Майдану за В. Ющенко і Майдану проти В. Януковича... В усіх випадках — проти влади...

Мета, яку я переслідував, беручись за цю працю — показати владу успішну і не успішну в останні 100 років після Жовтневої революції 1917 р. у Санкт-Петербурзі, аби спонукати сучасників до переосмислення і пошуку адекватних рішень. Адже Укра-

їна як держава хоч і відбулась, та не стала успішною. Україна стала суб'єктом і об'єктом міжнародних змагань і протистоянь систем, світоглядних цінностей Схід–Захід, і не впоралась... Маючи потенціал, отримати друзів і фінансових партнерів по усіх кордонах — не змогла і перебуває на межі поділу і втрати територіальної цілісності.

Філософія світу оновлюється. Однополярний світ утвердився після розвалу Радянського Союзу, схоже, не назавжди. Розпочалась знову боротьба гігантів за лідерство, виклик США сформувала Росія, і обережно Китай та Євросоюз. Росія ж вимагає «другу Ялту», знову поділити зони впливу, контролю, інтересів... І Україна важко тут проходить кваліфікацію. У них, у Європі справа йде до народного капіталізму, у нас — олігархат; у них головна цінність — людина, її знання і добробут, у нас — понад мільйон біженців без реальної уваги держави і всеперемагаюча корупція. А корупція — це обкрадання людей, не держави, не бізнесу, які, мовляв, можна «пограбувати», а пограбування саме робітника, селянина, інженера — посилена їх експлуатація при байках про свободу і демократію.

І усвідомимо, що розпад держави відбувається зсередини, а ззовні лише завершується. Економіка диктує майбутнє, і у війні (АТО) теж.

В бідній державі корупцію не здолати. Нам потрібна інтеграція у світ, а не нова чи новітня колонізація аграрної і слабкої держави.

Запала думка одного з чиновників: «В Україні так багато проблем, що навіть Бог з ними б не розібрався, не те, що Президент».

І головна внутрішня проблема, конституційна — потрібен або Президент-Прем'єр, або тільки Прем'єр, і Президент — символ моральної чистоти і служіння Україні. Виконавча гілка влади має бути одна. Потрібно здолати вроджені системні хвороби — популізм, нарцисизм та перетягування і безкомпромісну боротьбу за повноваження як за легітимне право розпоряджатися ресурсами держави: людські долі, земля, надра, бюджет.

Але до сьогодні, як сформулював визначний письменник і патріот Володимир Яворівський: «Тіньова економіка в Україні обслуговується тіньовою політикою серед білого дня».

Друга важлива ідея, яку я прагну донести до читача, у тому, що за будь-яких режимів і реформ, будь-яких недолугостей влади у народу нашого величезний і незборимий потенціал. Він завжди сильний своїми синами — волонтерами, ополченцями, керівниками, підприємцями, які забезпечують функціонування не лише народного господарства, робочі місця і заробіток сім'ям, а й своєю управлінською потугою забезпечують невідворотний поступ держави.

Саме вони у скрутну хвилину стали на захист нашої Вітчизни. Саме вони побудували і продовжують зводити храми і культові споруди, які потрібні народу. Саме вони побудували Чорнобильську атомну, а після катастрофи накрили той «мирний атом» на 100 років. Вони будують житло та об'єкти соціальної інфраструктури. Вони успішні і сильні. Хоча досягти цього не просто у тих життєвих обставинах. Досвіду їхньому варто вклонитися, взяти його на озброєння, та й не сидіти, склавши руки, аби дочекатися від влади вірних і виважених кроків... не дочекалися ж досі...

Мудрість поруч, розгледіти важко, бо близько... Герої — будівельники і виробничники, їхня звитяга — то спільне надбання Києва й України.

І не потрібно обожнювати лідерів, та шукати нових вождів, вони такі самі, як і ми, і їхні великі справи в принципі — осяжні широким загалом. А неуспіх і провали лише від втрати морально-етичних засад, через втрату або зміну державного і народного інтересу на приватний, непублічний і корисливий.

Оздоровлення, правда і чесність, повернення до Божих заповідей — ключ до вирішення будь-яких проблем.

Втрачено діловитість, відповідальність за сьогодні і завтра, за стан галузей та підприємств. А некомпетентність не менш згубна, ніж тіньова економіка.

Корупцію здолає професіоналізм та діловитість.

Ця моя праця — в ім'я інституційної пам'яті: минулого не забуваймо, шануймо, вивчаймо, мріймо про майбутнє, крокуймо впевнено і гордо у світ і світі. Чесно аналізувати, думати і приймати рішення — це великий труд. Як у В. Висоцького: «Висят года на мне — ни бросить, ни продать».

Складна історія та доля України — вона з нами, в нас, і в нашому всесвіті. І тоді, і тепер — життя продовжується. Україна видибає, шукає, і дасть Бог, знайде власний шлях...

І тоді, і тепер політики нехтують економікою, а поліпшення добробуту та довголіття обіцяють через все ті ж 20 років.

Але тоді про приватну власність, ринкову конкуренцію та корупцію знали кілька «продвинутих» вчених і поетів, а тепер вже знають усі.

Кількість перейде у якість.

Усі ми різні і єдині. Єднає нас Україна!

Будуймо Україну!

ЕПІЛОГ

А ЖИТТЯ ПРОДОВЖУЄТЬСЯ ... У СВОЇЙ БАГАТОМАНІТНОСТІ

Роки і нескінченні місяці, а тепер уже моторошні тижні... і тисяча сторінок, два томи вириваю, виштовхую до друкарні.

Редактори, верстальники і коректори «доводять опус до відповідного рівня», втомлені і знервовані самі, і мене довели до дратівливості.

Мої друзі, колеги та працедавці, герої мого часу, учасники Всеукраїнської спілки виробників будматеріалів, якій виповнюється 10 років, виборюють лідерство у галузі і вписують нові сюжетні лінії до книги, підтверджують мої нариси про масштаб особистості та торують шлях сущим і майбутнім.

Валентин Шеветовський — у Харкові готує до експлуатації дві нові лінії з виготовлення керамічної плитки та розпочав будівництво заводу у Хмельницькій області. Повторюю його: «Економіка — то завод» і сповідаю: «Надра України — драйвер розвитку». Головний, хто заважає, — «лібералізований» чиновник.

21 квітня 2018 р. він з дружиною Світланою стали Королем і Королевою Благодійного Віденського балу у Київській мерії. До танців на балу вони готувались чотири місяці.

Благо, саме напередодні Світлана здійснила свою давню мрію і відкрила у Києві танцювальну студію для дорослих — GolDance. Валентин у всьому підтримує починання дружини, він як засновник і власник великого бізнесу жартує, що таким

чином в одній сім'ї проявляється синергія виробничих і культурних проєктів.

Олександр Пилипенко — запускає новий завод з напівсухого вібропресування бруківки, який побудований із новітніх 33-метрових балок перекриття власного виробництва ПБГ «Ковальська».

Запустив виробництво залізобетонних плит для трамвайних шляхів. Плити — на одному рівні з проїзною частиною дороги, без шуму, без вібрації, замість застарілих шпал і розбитих переїздів. Такі залізобетонні плити давно і масово необхідні Києву.

Петро Шилок — здійснює реконструкцію «ДБК-4» — вперше в Україні встановлюється лінія циркуляції палет, касетні форми та автоматизоване арматурне виробництво.

Дмитро Ісаєнко — професор-науковець і практик, будує і пропагує кластерні житлові комплекси («місто у місті»). Стверджує: *«Тут купуєш стиль життя, а не квадратні метри. Тут передбачено все для життя в кроковій доступності».*

Зустріч І. Далічука з комісаром ЄС з питань економіки та бюджету Гюнтером Еттінгером. Брюссель, червень 2018 р.

Ігор Далічук — модернізує заводи, осучаснює управління та дистрибуцію, встигає у Брюсселі зустрітись з Єврокомісаром Гюнтером Еттінгером в одній компанії з С. Кубівом, М. Нефьодовим, Генеральним прокурором Ю. Луценком і тепер осмислює почуте: *«Україна — це той ринок, який може перезапустити економіку Євросоюзу...»*

Іван Телющенко — для цегельних заводів Білорусі, їх модернізації — головний експерт і технолог, і конструктор. То поїхав до Варшави, то клінкерну цеглу відправив до Чехії. Він посадив 20 гектарів фруктового саду, облаштував ставки у рідному селі і вирощує 1000 гусей, принципово і сміливо бореться з чинодралами в енергетиці і надкористуванні.

Віталій Ганжа — «штурмує» Європу: перша в Україні компанія, яка сертифікувала виробництво залізобетонних конструкцій (модулів) відповідно до стандартів Євросоюзу, стіновий модуль ТМ «Royal House» отримав сертифікат СЕ, що дозволяє будувати в Європі. Він у пошуку нових архітектурних рішень та ВІМ-технологій.

Петро Куліков — одержимий ректор, розривається між науковою та навчальною проблематикою, узагальнює для Міністерства освіти і народних депутатів позицію Ради директорів Київського вузівського центру щодо новацій у законодавстві. Завершив ремонт вузівських спортивних залів, гуртожитків, а тепер втягнувся таки і в ремонт Інституту інноваційної освіти КНУБА.

Сергій Войтенко — вводить молодь в управління і в зовнішні представницькі форуми, сам же відкрив нові магазини у Черкасах, Львові, Хмельницькому та Києві.

Ігор Лисов — як і обіцяв, і мій скепсис тут виявився безпідставним, таки добудував спортивно-орієнтований готель «Фавор», і тепер готується уже не до європейського, а до чемпіонату світу зі стрибків у воду серед юніорів на базі столичного Центру спорту «Ліко», і, звісно, вкотре разом з друзями-будівельниками повернувся зі святих місць Афону.

Предстоятель УПЦ Київського патріархату Філарет — виборює, відповідно до головної місії життя, автокефальний статус Українській церкві, отримання від Вселенського патріарха Варфоломія Томоса про повне відокремлення від Московського патріархату.

Він заявив, що Московського патріархату в Україні більше не буде, а Українська автокефальна церква буде найбільшою у світі, точно уже не другою.

21 червня 2018 року

м. Київ, Володимирський собор

Іван Драч у труні, Патріарх Філарет очолює поминальну літургію, церковний спів і загадковість. Телекамери і чемні, молоді та зосереджені, охоронці без смутку дивляться не на покійного, не на люд, бо далі на висоті (підвищенні) Президент України Петро Порошенко з дружиною моляться... покладає квіти, і телекамери «побігли» його та прем'єр-міністра Володимира Гройсмана «вписувати» в історію.

У Соборі письменники-дисиденти Іван Дзюба та рухівський актив, Микола Жулинський, кілька депутатів Верховної Ради України попередніх скликань. А так — революціонери-різночинці і патріоти.

З Борисом Олійником прощалися у Клубі Кабінету Міністрів. Там були і інші поети, письменники та комуністично-радянський актив.

Вони були різні, але дружили. І церемонії прощання з ними різні.

І я переконався, що в Україні, а не лише в Росії, поет — більше, ніж поет.

І Борис Ілліч, і Іван Федорович були поетами-поводирями, були лицарями революційної дії.

Обмінявся думками з Крищенком Вадимом Дмитровичем — видатним поетом-піснярем, народним артистом України. І закінчую свою працю його новими короткими віршами зі збірки «Дзвони вечірнього слова»:

Словами Тараса

Щоб не згинала нас біда,
Ми просим Бога вже коли:
«Єдиномисліє подай
І братолюбіє пошли».

Леонід Кравчук — активний: «Путіну треба сісти з Порошенком за стіл переговорів», а чому Путіну, а не Порошенку з

Путіним... Адже далі стверджує: «Заяви Порошенка поспішні та легковажні».

З інтерв'ю Леоніда Кравчука

«Українська правда» від 18 червня 2018 року:

«— Кажуть, ви любите мисливство. Правда, що раніше на полювання вас запрошував Віктор Янукович?»

— Так, я ходив з ним. Він запрошував. Це було поруч з Межигір'ям, у Сухолуччі. Полювали практично кожної суботи. Але я не завжди приходив, тому що різні бувають настрої. Для полювання треба мати хороший настрій.

— *Хто там був?*

— Різні люди. Були друзі Януковича, яких він добре знав. Завжди був Кучма, Пінчук, часто був Бойко. Новинський приїжджав, зрідка Ключев приходив. До речі, синів Януковича ніколи не було, не знаю чому.

— *Після мисливства випивали?*

— Випивали трошки. Хтось пив більше, хтось менше. Але відверто скажу: не пам'ятаю, щоб хтось був п'яний...

— *У Сухолуччі говорили про політику? Янукович запитував поради?*

— Звісно, що говорили. Кожен виступав, щось пропонував. Була досить демократична обстановка. Якщо хтось говорив занадто багато, то Янукович його зупиняв. Не хамив, ввічливо казав: «Понятно, не треба далі!».

— *Як ви думаєте, для чого він вас збирав?*

— Він любив поговорити, посидіти, подумати разом. Я думаю, що він чогось набирався. А може, й нічого не набирався. Важко сказати.

— *Янукович кликав вас на полювання. Можливо, Порошенко сьогодні вас запрошує кудись поговорити по душах?*

— Ніде і ніколи. Я пережив багато президентів — Кучму, Ющенка, Януковича. Для мене не було жодної проблеми зустрітися з кожним. Вони самі мене постійно запрошували. За весь час перебування Порошенка при владі він особисто мене ніколи не запросив до себе. Він запрошував мене разом з Кучмою та Ющенком, а це велика різниця, ніж особиста зустріч.

...— Ми в Брюссель їдемо за порадами. Інколи свої цілі підпорядковуємо загальноєвропейським, але ніхто з них не ставить завдання, я кажу переконано, підкорити собі Україну або лягти в ліжку не поряд, а на нас зверху, як це робить Росія».

Тут Леонід Макарович уже не між крапельок маневрує, а йде напролом. Окрім категоричності і окрику для мене інше — як за М. Хрущова, В. Щербицького і до сьогодні — полювання в Сухолуччі... Л. Брежнев демонстрував полювання навіть Фіделю Кастро. Змінився світ, а забаганки вождів ті ж самі: полювання, вечірка... з горілочкою.

Валерій Нестеров 11 червня відзначив 70-річчя у колі керівників міста, галузі та земляків. На святкуванні знаним і дорогим для мене його гостям я урочисто мав честь надавати слово Олександру Омельченку, Валерію Баруленкову, Петру Шилюку, Юрію Єханурову, Івану Данькевичу, Сергію Войтенку, Станіславу Шашевському, Олександру Осадчому — голові ради директорів м. Києва, Віталію Майку — віце-президенту УСПП, Миколі Засульському — президенту Київської ТПП.

Я начебто перелистував фотоальманах Валерія і мого життя.

ХРОНІКА ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ВИРОБНИКІВ БУДМАТЕРІАЛІВ

Вільнюс: «Слава Україні»

м. Вільнюс, Литва, січень 2018 р.

До розвалу Радянського Союзу, коли виборювали незалежність, у Литві проживало 3,5–3,7 млн, тепер 2,5–2,7 млн жителів, цифри різні, але в обох випадках 25 % активних громадян виїхало до Великої Британії, Данії та Скандинавських країн...

Однак уся критика, навіть у таксистів зводиться до двох сентенцій: «Уряд міг бути більш успішним», та затягнемо паски і через 25 років будемо жити як в маленькій Швейцарії.

Лозунг і через 25 років уже у нових політиків той самий — «через 25 років...».

Литва йде і пройшла шлях реформ. Будівництво практично без корупції. Президент купує земельну ділянку у кілька соток, легально й податки сплатила, і ні у кого немає претензій.

У Литві з'явилися підприємства будівельної галузі, які продають у 14 країн світу, спочатку сусідам, а тепер і далеким ринкам, тришарові залізобетонні конструкції з використанням кольорового бетону, матриць і графічних бетонних фасадів. Доправляють конструкції навіть за 300 км за Полярним колом, або будують лондонські студентські гуртожитки у 24 поверхи зі скло-алюмінієвих модулів.

Всеукраїнська спілка виробників будматеріалів підписала з Асоціацією будівельників Литви договір про співпрацю.

Участь у будівельній виставці «Ваш дім, Одеса»

м. Одеса, 22–24.02.2018 р.

Одеська область вперше серед регіонів на другому місці після м. Києва за обсягами будівельних робіт за 2017 рік. В Одеській області значне зростання будівництва упродовж двох років поспіль — на 21 % і 38 % відповідно.

22 лютого 2018 року в рамках конференції «Інноваційні енерго- та ресурсоефективні будівельні матеріали та конструкції у сучасному будівництві, реновації та реставрації» виступили учасники Спілки, презентувавши продукцію, її переваги та нові види.

Україна і Білорусь — добрі сусіди, а галузь будматеріалів — взаємодоповнююча

Гомель — Мінськ — Радомишль — Береза, Республіка Білорусь, березень 2018 р.

Восени 2017 року керівники підприємств будівельної кераміки Білорусі в деталях знайомилися з досвідом енергоефективності в Україні, насамперед з підприємством «Керамейя».

Березень 2018 року — візит у відповідь керівників вищої ланки «Керамейї» за сприяння керівництва Всеукраїнської спілки виробників будматеріалів до Республіки Білорусь.

Прямо скажу, Білорусь виявилася більш уважною, гостинною, сердечною, але й гордовитою: перше, чим вони презентувалися — це «Гомельскло» (хоча я там бував і раніше) виробництво листового скла.

У них — дві сучасні німецькі лінії.

У нас — жодної.

Україна шибку не виготовляє.

Ми вихвалялися: динаміка будівництва в Україні позитивна:

2016 рік — +17%.

2017 рік — +21%.

Обсяг будівництва — 3,0 млрд євро.

А вони тихо — ми зупинили падіння галузі, 2017 рік — обсяги будівництва сягають 4,68 млрд євро. Ось так.

Їхали на завод, а приймало нас Унітарне підприємство «Управляюча компанія холдингу «Білоруська цементна компанія», тобто холдинг, кластер, у якому з десяток споріднених заводів залізобетонних виробів по усій Республіці, та ще й агроцех (колгосп 6000 га... молоко... масло...).

У Білорусі потужності цементу — надлишкові.

В Україні — на межі і дефіцитність з'явиться, тільки-но почнеться інфраструктурне будівництво, а в літній період і зовсім, дефіцит спостерігається уже сьогодні.

Мінськ, «Керамін» — білоруська керамічна плитка здавна серед лідерів, конкурент для української плитки знаковий.

Харків — ТПП — День ентузіазму та пошуку
квітень 2018 р.

2017	Харківська область (в т.ч. м. Харків)	м. Харків	Львівська область (в т.ч. м. Львів)	м. Львів
Населення, млн чол.	2,7	1,4	2,5	0,76
Будівництво, млн грн	10 030,8	6 026,6	5 793,0	3 428,5
Введення в експлуатацію житла, тис. кв. м	469,9	373,1	959,0	517,6
Введення в експлуатацію житла на 1 мешканця, кв. м	0,2	0,3	0,4	0,7

Я уже не наголошую, що Закарпатська область із населенням в 1,3 млн осіб буде житла 420,0 тис. кв. м, практично стільки ж, як і Харківська.

І ось Вам проблема Схід–Захід, добробут і комфорт проживання різних.

І тому Спілка вітає і всіляко підтримує нову ініціативну діяльність Харківської ТПП щодо організації будівельних виставок.

Одеса невичерпна...

квітень 2018 р.

«КАМБІО» — промислово-будівельна група — унікальний лідер. Тут — бетон, як мистецтво. 6000 найменувань виробів з бетону.

Модульні блочні системи — гордість і унікальність, і державна справа — застосовуються для підпірних стін при будівництві автомобільних та залізничних магістралей, підходів до мостів і шля-

хопроводів, захисту від паводку, ерозії, зсувів та проти пожежних загроз, для огорож сипучих чи силосних ям...

Подібне «лего» бачив у Європі, тепер в Одесі — своє рідне.

Прем'єр Польщі не їде в Україну вже 2 роки... ринок ЄС великий, але він щільний і вибагливий. Ніяких поблажок та преференцій Україна не отримає

м. Варшава, Польща, травень 2018 р.

Участь у VIII Міжнародному форумі «Дні українського бізнесу в Польщі».

Українці хочуть жити, як у Польщі, а поляки, як у Німеччині.

Кадровий голод Польща відчула ще 10 років тому, а ми — тепер... Але в Польщі — будівельний бум, частка будівництва в ВВП сягає 12,0 % (в Україні — 2,3 %), обсяги будівництва — 2017 рік — 48,3 млрд євро (в Україні 3,0 млрд євро).

З Польщі молодь виїхала до Англії, Німеччини, Скандинавських країн, і практично ніхто не повернувся, як і в Литву. Найчисленнішими національними меншинами у Великобританії є вихідці з Польщі та Румунії.

Українці ж вважають, що в еміграції вони влаштовують власний бізнес та спільні підприємства...

Уряд Польщі підтримує експансію (інтервенцію) польських виробників: кредитування 3 % річних в євро або доларах,

канікули на час будівництва та виводу об'єкта на проектну потужність, строк погашення кредитних зобов'язань до 12 років.

Ніяких поблажок та преференцій Україна не отримає. Польща відверто не зацікавлена, щоби заводи світових корпорацій будувались та переміщались в Україну.

XIV загальноукраїнська науково-практична конференція кошторисників об'єктів будівництва

м. Івано-Франківськ, червень 2018 р.

200 учасників, з усіх куточків України: від Маріуполя і Одеси до Чернівців і Львова. Організатор — вдумливий і серйозний Сергій Борисович Січний.

Замість запропонованої екскурсії Карпатськими стежками та до Коломиї, знайомились з «ПАМІБРО» в смт Брошнів-Осада за 30 км від обласного центру, одним з найбільших виробників паперових мішків для цементу, сухих сумішей...

Це своєрідна велетенська типографія, такі неймовірні швидкості і 8 кольорів, але тут не газета-журнал, а багатошаровий мішок із сформованим дном/клапаном і... 15 мільйонів штук на місяць.

Знайомив з тонкощами виробництва, технологій, постачальниками та споживачами Ілля

Ю. Когут, С. Січний, І. Салій, В. Ніколаєв на загальноукраїнській науково-практичній конференції кошторисників об'єктів будівництва, 2017 р.

Дмитрович Шутак, доктор юридичних наук, професор кількох університетів, працює в університеті Короля Данила, де й проходила конференція.

Отаким вчений-юрист і успішний та масштабний промисловець-бізнесмен — і такі по всій великій і прекрасній Україні — талановиті, завзяті і сильні вчені, підприємці, робітники. Вони утримують і возвеличують Україну, інтелігенція і аристократи десь загубились...

III Будівельний конгрес України
«Надра України — шанс і втрати будівельників»
м. Київ, 15 червня 2018 р.

Рекомендації-звернення

Завдання — обсяги будівництва збільшити у 3–5 разів, а виробництва, наприклад, керамічної плитки — у 10 разів.

Частка будівництва у ВВП: в Україні — 2,3 %, у Польщі — 10,2 %, у Німеччині — 10,0 %.

Обсяги будівництва в Україні за 2017 рік — 3,0 млрд. євро, у Польщі — 48,3 млрд євро.

Пропонуємо владі, бізнесу і громадськості спільно та публічно визначити пріоритети у регулюванні надкористування для будівельної галузі.

Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами» № 615 від 30.05.2011 року змінювалась і реформувалась щонайменше 11 разів, а боротьба концепцій (не публічна) продовжується.

Доступ до надр для будівництва, містоутворюючої та інвестиційно привабливої галузі, лише ускладнюється і практично заблоковано:

- Із 416 заявок на отримання спецдозволів за I квартал 2018 року Мінекологією та Геослужбою повернуто 364, тобто 87,5%.
- Із 20 тисяч родовищ розробляється менше 5 тисяч.

Федерація роботодавців України домоглась прийняття Постанови КМУ щодо права власників цілісних майнових комплексів виробників будматеріалів отримувати спецдозволи для забезпечення власного виробництва сировинною базою без аукціону — блокується, і за рік ні один вітчизняний виробник не отримав підтримку чиновників і «реформаторів».

Процес умисно загальмовано в ім'я ефемерних аукціонів. Хоча аукціони влада готова проводити лише на діючі кар'єри, «відбираючи» їх у вітчизняних підприємств.

На нові ділянки аукціони не проводять, бо:

- на геологічне вивчення надр бюджетних коштів немає, немає і стимулів для приватного капіталу,
- аукціон на надра розпочинається на глибині після 10 метрів, а що земля розпайована, відсутність електроенергії та шляхів і т.д. — чиновників не цікавить,
- технопарки будь-якого різновиду не пропонуються навіть.

Терміни спецдозво-лів на 20 і більше років спливають, змінюється програма видобування гранітів, глин, пісків, вапна тощо — переформити спецдозвіл неможливо, документи підприємств туди-сюди переадресовуються, а рішення і накази не видаються.

Термін дозволу закінчився, чиновник рік гальмував прийняття абсолютно законного рішення, вихід: або завод зупинити — то злочин, або видобувати і сплатити штраф....

Чиновник не управляє, не несе відповідальність за ефективність, а карає завод за власну бездіяльність та безвідповідальність.

Усе тут не публічне.

Новий Закон «Про оцінку впливу на довкілля» не працює, відсутні підзаконні акти, управлінські рішення.

Окремо потрібно усвідомити роль обласних, міських, селищних рад та регіональних органів державної влади.

Надра — безальтернативна основа зростання добробуту місцевих громад.

Недоречно тричі розглядати на сесіях питання отримання погодження на розробку кар'єру. Достатньо одного разу і з державницьких позицій та інвестсприятливості.

Необхідно розширити можливості місцевих органів влади на остаточне рішення щодо місцевих покладів.

Часто обласні ради відмовляють в погодженні спецдозволів або затягують їх розгляд, принцип «мовчазної згоди» не працює.

На сьогодні: жодне підприємство галузі не знає, де його документи, і коли буде рішення. Ніхто не радить, не консультує, не сприяє.

А усілякі «радники» при чиновниках недоговороздатні через втрату розуміння, що кар'єр та завод — то основа економіки, а іншої, їхньої «економіки» не буває...

Навколо населених пунктів, в лісах і ярах незаконні «копанки», а великим і успішним заводам погрожують або зупиненням роботи, або штрафами і силовиками з автоматами.

Дніпро обмілів, бо на його «золотоносний» пісок ліцензію отримати за 5 і 8 років неможливо. Дніпро, Десна та інші річки замулюються, заростають русла.

Абсурди нашого часу ми створили, ми їх і повинні врегулювати.

Термінові пропозиції для обговорення:

1. Просити Кабінет Міністрів України (В. Б. Гройсман, С. І. Кубів, Г. Г. Зубко, О. М. Семерак) та підпорядковані структури Геослужбу, Геоінспекцію, Геокадастр... прийняти розпорядження, ввести мораторій на «кошмарення» вітчизняних виробників:
2. Встановити, що при вчасному поданні підприємством документів щодо подовження спецдозволу на надрокористування, термін дії попереднього спецдозволу продовжується до моменту видачі нового.
3. Влада і бізнес ідуть назустріч один одному, відповідають за позитив обидві сторони.

4. Продовжити безстроково дію правильної Постанови КМУ щодо права власників цілісних майнових комплексів виробників будматеріалів отримувати спецдозволи для забезпечення власного виробництва сировинною базою без аукціону — як державна підтримка діючих десятиліттями успішних підприємств.
5. Місцевим радам та адміністраціям надати право остаточного рішення на видобуток надр місцевого значення. Столична централізація тут недоречна.
6. Встановити порядок, що Ради приймають рішення щодо погодження надкористування в регіоні за один раз (на одному засіданні).
7. Ввести персоніфіковану відповідальність керівників структур Мінекології та Держгеонадр за вчасну видачу спецдозволів (формальні відмови та затягування — то корупційні «звитяги»).

8. Ліквідувати комісії в Мінекології та Геослужбі, як такі, що протидіють та взаємно контролюють (блокують) одна одну.
9. Утворити одну спільну Комісію для розгляду лише спірних або складних питань, щодо яких міністр чи керівники Геослужби, Геоінспекції, Геокадастру виявлять ініціативу порадитись колективно перед прийняттям рішення самостійно.
10. Комісія розглядатиме скарги та звернення бізнесу і громадських організацій щодо діяльності державних установ. Комісія працюватиме публічно за участі заявників і громадських організацій.

Усі і усе знають. Нічого складного. Потрібно лише управляти і нести відповідальність за прийняті чи неприйняті рішення.

Лише за умови взаємних чітких зобов'язань влади і бізнесу в механізмі державно-приватного партнерства прийде системний інвестор, малий і великий бізнес в регіони, територіальні громади отримують перспективу.

Просимо представників Уряду, державних служб, обласних адміністрацій та рад, громадських організацій та бізнесу врахувати в роботі Рекомендації-звернення учасників III будівельного конгресу України «Надра — шанс і втрати будівельників».

Будуймо Україну!

Президент Всеукраїнської спілки
виробників будматеріалів
І. М. Салій

Не лай Вітчизну

Коли життя од бід рябе
Й тягар невдач на серце тисне —
Картай когось, картай себе,
Та не кляни свою Вітчизну.

Була покара без вини,
Була в дорозі прикрість різна,
Та од прокляття відверни
Ти Бога, Матір і Вітчизну.

В. Крищенко

ЗМІСТ

<i>Вступне слово</i>	6
Київські міські керівники	9
Ленінський курс	9
Сталінська стратегія і її виконавці	11
Німецька окупація	18
Відбудова	44
Київ — столиця незалежної України	55
Страйк	68
Церква. Окремі факти і роздуми	91
Чорнобильська атомна електростанція	127
Будівництво = ейфорія, вибух = світова трагедія, саркофаг і арка = героїзм	127
Вибух на ЧАЕС і влада. Валерій Баруленков	132
Київ — самозахист від радіації. Валентин Згурський	142
Чорнобильська АЕС — від «укриття» до конфайнменту «арки». Віктор Микитась. Максим Микитась	156
Будівничий досвід сучасників — майбутнє України	169
Валерій Баруленков	169
Володимир Поляченко	194
Петро Шилюк	203
Олександр Пилипенко	240
Валентин Шеветовський	257
Володимир Рева	281

Сергій Войтенко	290
Ігор Далічук	301
Іван Телющенко	321
Ярослава Острожчук	333
Ігор Лисов	346
Дмитро Ісаєнко	367
Віталій Ганжа	389
Валерій Нестеров	401
Петро Куліков	410
Філя Жебровська	423
Іван Салій	441
<i>Післямова</i>	452
<i>Епілог</i>	456

ПУБЛІЦИСТИЧНЕ ВИДАННЯ

ІВАН МИКОЛАЙОВИЧ САЛІЙ

ВІД УТОПІЇ ДО УТОПІЇ: 100 РОКІВ ЕКСПЕРИМЕНТІВ.
ДОСИТЬ ІЛЮЗІЙ

Книга друга

Редактори *Ю. Г. Гришко, Н. Ю. Гришко*
Коректор *І. М. Барвінок*
Верстка та макетування *Н. В. Коваль*

Здано на складання 03.02.2017. Підписано до друку 10.07.2018.
Формат 60x84/16. Ум.-друк. арк. 27,9. Обл. вид. арк. 21,65.
Гарнітура Minion Pro. Друк офсетний. Тираж 1000 прим.
Зам. № 18-1278к

Видавничий дім «КИЙ»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
Видавців, виготівників, розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 1168 від 24.12.2002 р.

Віддруковано у друкарні ТОВ «Новий друк»
(Свідоцтво Серія ДК № 1447 від 28 липня 2003 р.)
адреса: 02660, м. Київ, вул. Магнітогорська, 1
Тел.044 451 48 03, ел. пошта trach@ndruk.kiev.ua